

පහන් කණුව ධම් දේශනා

4 - වෙළුම

කවුකුරුන්දේ සදානන්ද හිසතු

පහන් කණුව ධම් දේශනා

සිවුවන වෙළුම

ISBN - 955 - 8832 - 17 - 0

කටුකුරන්දේ ඤාණනන්ද හිසසු

පොත්ගුල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහන් කණුව'
කන්දේගෙදර, දේවාලේගම

ප්‍රකාශනය
ධම්ගුණ ඉදිරිපත් කිරීම
2006

ධම්දානයකි
මුද්‍රණය වී කිණීම සපුරා තහනම් වෙයි.

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2003 අප්‍රේල්
දෙවන මුද්‍රණය - 2006 මැයි

පොත ලබාගත හැකි ස්ථාන

1. පොත්ගුල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහන් කණුව' කන්දේගෙදර, දේවාලේගම.
2. රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට්,
191, හැව්ලොක් පාර,
කොළඹ 5.
3. ඩී.ටී. වේරගල මහතා
422, වැලිපාර, තලවතුගොඩ
4. මහා භාරකාර දෙපාර්තමේන්තුව
2, බුලර්ස් පවුමග,
කොළඹ 07.
5. අනුර රූපසිංහ මහතා
27, කොළඹ විදිය, මහනුවර
6. හේමා රූපසිංහ මිය
26, හැව්ලොක් පාර, ගාල්ල.

වෙබ් අඩවිය: www.beyondthenet.net

මුද්‍රණය
කොලිට් ප්‍රින්ටර්ස්
17/2, පැහැරවත්ත පාර, ගංගොඩවිල,
නුගේගොඩ.

**'සබ්බපාපස්ස අකරණං
කුසලස්ස උපසම්පදා
සචිත්ත පරියොදපනං
එතං බුද්ධානසාසනං'**

බුද්ධචර්යා, ධම්මපද

**හැම පවිත්
කුසල් වෙතටම
සිත පිරිසිදු
සස්ත මෙයමැයි හැම**

**වැළැකුම
එළැඹුම
කැරැම
බුදුන්ගෙම**

පටුන

	පිටු
හැඳින්වීම	v
ප්‍රකාශක නිවේදනය	viii
ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය	x
අමා ගඟ	xi
16. 'සුප්පබුද්ධං පබ්බජ්ඣති'	3
17. 'අසාරෙ සාරමනිනො'	27
18. 'සහස්සමපි චෙ ගාථා'	52
19. 'ගබ්හමෙකෙ උපපජ්ජති'	78
20. 'චේණුපමං කායමීමං විදිත්වා'	101

හැඳින්වීම

දහම් දහ හැමදන්ම	පරදයි
දහමිරස හැම රසම	පරදයි
දම් ඇලුම හැම ඇලුම්	පරදයි
නිවන් සුව හැමදුක්ම	පරදයි

අනුකර ධර්මාඡයාණන් වහන්සේගේ ධර්මිඡයට අරමුණුවූයේ දෙව් මිනිසුන්ගේ චිත්ත සන්තානයයි. අනාදිමත් කාලයක් තුළ මෝහයෙන් මුළාවී සසර දුක් ගින්නෙන් දැවෙමින් සිටින ලෝ සතුන්ගේ සිත් සතන් දහම් අමා දහරින් සිසිල් කර අමා මහ නිවනින් නිවා සුවපත් කිරීම ඒ මහා කාරුණිකයාණන් වහන්සේගේ ධර්මිඡය පරමාඡීය විය. දුක් ගිනි වඩන දිග්චිඡය වෙනුවට දුක් ගිනි නිවන ධර්මිඡයක් බුදුපියාණන් වහන්සේ ලෝකයාට හඳුන්වා දුන්හ.

ධර්මදානය අන් හැම දානයකටම වඩා උතුම් වන්නේ සිතකට වැටෙන දහම් පදයකින් පුණී ජීවිත පරිවර්තනයක් පවා සිදුවිය හැකි බැවිනි. බාහිර වස්තු දානයෙන් සැළසෙන තාවකාලික සහනය මෙන් නොව, එය සනාතන සැනසුමකට මහ හෙළිකරයි. මොහාතකට දිවගට දැනී-නොදැනී යන ආමිස රසය මෙන් නොව, නිරාමිස දහම් රසය අසහනය දුරුකොට සිත් සහනන ගැඹුරු අඡී රසයකි. සසර වඩන ශේහසිත ඇලුම් මෙන් නොව, ලොවුතුරු දහමට ඇති ඇල්ම සසර ගමන කෙටිකරයි. තණ්හා පිපාසය සන්හිඳුවන අමා මහ නිවන සියලු සසර දුක් නිවාරණය කරයි.

'නිවනේ නිවීම' පොත් පෙළෙන්* අප දියත් කළ ධර්මදාන වැඩ පිළිවෙළෙහි දෙවැනි අදියර වශයෙන් මේ 'පහන් කණුව ධම් දේශනා' පොත් පෙළ එළි දකී. මිතිරගල නිස්සරණ වන සෙනසුනෙහි යෝගාවචර සහපිරිස හමුවේ අප විසින් දේශනා කරන්නට යෙදුන දෙසුම් 33 ක් රැගත් යටකි පොත් පෙළට වඩා සරල අන්දමින්, ඡන ජීවිතයේ එදිනෙදා ගැටළුවලට එල්ල කොට දෙසන ලද බැවින් මෙම ධම්දේශනා මාලාව බොහෝ දෙනෙකුට

* වෙළුම් 11කින් යුත් මේ පොත් පෙළෙහි වෙළුම් 11 ම මේ වන විට නිකුත් වී ඇත.

වැඩදායක වනු ඇතැයි සිතමු. සසරදුක් ලියලවන විවිධ විෂම දෘෂ්ටි මතවාදයන්ගෙන් ගැවසීගත් පොත් පත් සහරා 'සහරාවක' අතරමංව සිටින වත්මන් පාඨක සමාඡයට මේ තුළින් ලොවුතුරු මහට යම් 'තරු සළකුණක්' හෝ ලැබෙනොත් අප දැරූ උත්සාහය සඵල වූ ලෙස සළකමු.

'ආනුසුඛි කඵා' නම් වූ අනුපිළිවෙළ කඵාමාඡීයක් අනුගමනය කරමින් දහම් දෙසු බුදු පියාණෝ එවැනිම 'අනුපිළිවෙළ කඵාවක්' ධම්දේශකයින්ට අනුදැන වදාළහ. දාන කඵාව, සීල කඵාව, සඟන කඵාව, කාමයන්ගේ ආදීනව හා නෙකම්මයෙහි ආනිසංස ඒ අනුපිළිවෙළ කඵාවට අයත්වේ. ඒ සියල්ල තුළින් සකස් වූ, මෘදුචු, පුබුදුචු. පහන්වූ සිතට චතුරාඡීසත්‍යා දේශනාව මැනවින් විෂය වේ. දේශනා විලාස වශයෙන් සළකන කල, බුඬ දේශනාවෙහි ඉස්මතුව පෙනෙන ආදර්ශීවත් අංග සතරක්ද ඇත. එනම්, උපමා, නිදර්ශිත, ආදියෙන් ධම් කරුණු සන්දර්ශනය කිරීම ('සන්දර්ශනි') සිත් කාවදින අන්දමින් එක්තු ගන්වාලීම (සමාදපෙති) ඒවා ප්‍රතිපත්තියට නැවීමෙහිලා උත්සාහවත් කිරීම (සමුත්තෙපෙති) සහ අසන්නන්ගේ සිත්සතන් ප්‍රසාදයට පත්කිරීමයි (සමපහංසෙති).

ධම්පදයෙන් තෝරාගත් ගාඵා මාතෘකා කොටගෙන පැවැත්වෙන මෙම දෙසුම් පෙළෙහිදීද හැකිතාක් දුරට ඉහත සඳහන් මූලධම් අනුගමනය කිරීමට තැත් දැරුවෙමු. බුඬෝත්පාද කාලයක ලැබිය හැකි අග්‍රඵලය වන අර්හත් ඵලයෙන්ම දේශනාවක් කුළුගැන්වීමට උනන්දු වීමු. වෙනත් සුලභ ලෞකික පරමාඡී තුළ අසන්නන් සිරකොට නොතබා, බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාළ අප්‍රමාද පදය සිහිගන්වමින් සංසාර විමුක්තිය දෙසටම ඔවුන් යොමු කරවීම අපගේ පරම අධ්‍යාශය විය. 'පහන් කණුවෙන්' විහිදෙන මෙම ධර්මාලෝකයෙන් ලෝකයාට නිවන් මහ හෙළි පෙහෙළි වේවා!

මෙම 'පහන් කණුව ධම්දේශනා' පොත් පෙළද, 'නිවනේ නිවීම' දෙසුම් පෙළ එළිදැක්වීම උදෙසා කොළඹ හැවිලොක් පාරේ 'රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුටිහි' පින්වත් ජී.ටී. බණ්ඩාර මහතා විසින් මහාභාරකාර දෙපාර්තමේන්තුවේ පිහිටුවන ලද 'ධම් ග්‍රන්ඵ මුද්‍රණභාරය' මගින් මුද්‍රණය කරවීමට මහාභාරකාර තැන්පත් යූ. මාපා මහතා තීරණය කිරීම අපට මහත් ධෙධීයක් විය. අම්ලවූ ධම්ය මීල කිරීමකින් නොපිරිහෙලා පාඨකයින් අතට පත්කිරීමේ අප ප්‍රතිපත්තියට දිරිදෙන ඒ පින්වත් මහතන් දෙපොළටත්, මේ සත්කෘත්‍යයට සහාය දීමට මේතාක් ඉදිරිපත්වූ පරිත්‍යාගශීලී හැම පින්වතුන්ටත්. පටිගත කළ 'පහන් කණුව' දෙසුම් පිටපත් කරදීමේ කායඡීයට සහාය වන පින්වත් ඒ.එස්.වයි. අබේවඡීන මහතාට සහ අනුලා හිඳගොඩ, එම්. නාගහවත්ත,

ජයන්ති රණවීර යන මහත්මීන්ටත්, දෙන දේ පිරිසිදුව දීමට ශෝභන ලෙස මුද්‍රණ කටයුතු නිම කරන, සීමාසහිත කරුණාරත්න සහ පුත්‍ර සමාගමේ අධ්‍යක්ෂක මහතුන්ට හා කාඩ් මණ්ඩලයටත් අපගේ පුණ්‍යානුමෝදනාව හිමිවේ. ඒ හැම දෙනාටම මෙම ධර්මදානමය කුශලය පරම ශාන්ත නිව්‍යානවබෝධය පිණිසම හේතුවාසනා වේවායි පතමු.

'විරං තිඨංතු ලොකස්මිං - සමමාසමුද්ධ සාසනං'

මෙයට
සසුන් ලැදි,
කටුකුරුන්දේ සදාචාරය හිසමු

පොත්ගුල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහන් කණුව'
කන්දේගෙදර
දේවාලේගම
(2542) 1999 පෙබරවාරි 12

ප්‍රකාශක නිවේදනය

අතිපුජ්‍ය කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද ස්වාමීන්ද්‍රයන් වහන්සේගේ "නිවනේ නිවීම" දේශනා මුද්‍රණය කොට, ඒ පිළිබඳව උනන්දුවක් දක්වන අයහට එම දහම් පොත් ලබාදීමේ මූලික අදහස අප තුළ ඇතිවී මුත්, මුද්‍රණය සඳහා වැය වන මුදල උපයා ගැනීම ප්‍රශ්නයක් විය. එය විසඳීම පිණිස අප කිහිප දෙනෙක් යෝජනා කළේ වැයවන මුද්‍රණ වියදම පමණක් අය කර ගැනීමට ප්‍රමාණවත් වූ මිලකට එම දහම් පොත් විකිණීමයි. එහෙත්, අපගේ එම යෝජනාව ගරු ඤාණනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ එකහෙලා ප්‍රතිකේෂ්ප කරමින් "ධර්මය මිල කරන්න බැහැ, එය අවශ්‍ය අයහට නොමිලේ ලබා ගැනීමට හැකිවිය යුතුයි..." කීහ.

එබැවින් උන්වහන්සේ අදහස් කළ පරිදි මුලින්ම මුද්‍රණය කල "නිවනේ නිවීම" දේශනා මාලාව සඳහා වියදම් ලබා ගැනීමේ වැඩ පිළිවෙලක් වශයෙන් රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට් හි අධිපති ජී.ටී.බණ්ඩාර මහතා විසින් මහා භාරකාර දෙපාර්තමේන්තුවෙහි "ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය" නමින් අරමුදලක් අරඹනු ලැබීය. එවකට මහා භාරකාර ධුරය දරූ යූ. මාපා මහතාගේ අදහසක් අනුව පිහිටුවන ලද එකී භාරයෙහි අරමුණ වූයේ මෙම පුණ්‍ය ක්‍රියාව ඉටුකර ගැනීම සඳහා දායක වීමට කැමති අය හට මුදලින් කෙරෙන තම පුණ්‍යාධාර එම භාරයට බැර කිරීමට අවස්ථාව සලසා දීමයි.

1997 වසරේදී ඇරඹුනු මෙම ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය මගින් පුජ්‍ය ඤාණනන්ද හිමියන්ගේ දේශනා 33 කින් යුත් "නිවනේ නිවීම" වෙළුම් 11 කින් මුද්‍රණය කොට නොමිලේ බෙදා දීමට අමතරව පසළොස්වක පොහෝ දිනයන්හිදී පහන් කණුව සෙනසුන වෙත රැස්වෙන උපාසක උපාසිකාවන් සඳහා උන්වහන්සේ විසින් කෙරෙන ධර්ම දේශනා "පහන් කණුව ධර්ම දේශනා" නමින් මේ වන විට ග්‍රන්ථ 5ක් පළකොට තිබේ. එතැනින් නොනැවතී උන්වහන්සේගේ අනෙකුත් සිංහල සහ ඉංග්‍රීසි ග්‍රන්ථද එසේම ධර්ම දාන වශයෙන් පළකිරීමට හැකිවීම ඊට දායක වූ අප සෑමගේ ඉමහත් සතුටට හේතුවිය.

අති පුජ්‍ය ඤාණනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේගේ එම ධර්ම දේශනා අගයමින් එම සත්කාර්යය නොනවත්වා කරගෙන යෑම පිණිස දායක භවතුන්ගෙන් අප වෙත ලැබෙන පැසසුම් සහිත ප්‍රතිචාරය නිසාම එම අයගේ පහසුව පිණිස අප විසින් මෑතකදී "ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය" නමින් සම්පත්

බැංකුවේ නුගේගොඩ ශාඛාවේ අංක 0003 6000 1415 දරණ ජංගම ගිණුම විවෘත කරන ලදී.

අති පුජ්‍ය කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද හිමියන් විසින් පහදා දෙනු ලබන නිර්මල බුදු දහම ඔබ අතට පත් කිරීම අපගේ එකම අරමුණයි. ඊට ඔබගෙන් ලැබෙන දායකත්වය ඉමහත් කුශලයකි. අපට ඉමහත් ධෛර්යයකි.

මෙම වටිනා ග්‍රන්ථ මුද්‍රණය කොට බෙදා හැරීමේ සම්පූර්ණ කාර්යභාරය ජී.ටී. බණ්ඩාර මහතා විසින් රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට් හි පින්චන් නිලධාරීන්ගේ සහායද ඇතිව වෙහෙස මහන්සි නොබලා ඉටුකර දීම ගැන අපගේ බලවත් ප්‍රසාදය මෙහිලා විශේෂයෙන්ම සඳහන් කළයුතු වේ.

මෙයට,
සසුන් ලදී
ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරකාර මණ්ඩලය

ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය මගින් පළකැරෙන ග්‍රන්ථ මුද්‍රණයට දායක වීම

අති පුජ්‍ය කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද ස්වාමීන්ද්‍රයන් වහන්සේ විසින් දේශිත නිර්මල බුදු දහම, "නිවනේ නිවීම" සහ "පහන් කණුව ධර්ම දේශනා" නමින් පළ වී ඇති දහම් පොත් තුළින් ඔබ මේ වන විටත් ඇතැම් විට කියවා තිබිය හැක.

එම ස්වාමීන් වහන්සේගේ ධර්ම දේශනා හැකි පමණ මුද්‍රණය කොට නොමිලේ බෙදාදීම ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරයේ අරමුණයි.

මෙතෙක් එම භාරය මගින් පළකොට ඇති ධර්ම ග්‍රන්ථ එකී ග්‍රන්ථවල අවසාන පිටුවෙහි දක්වා ඇත. මෙම මහඟු පුණ්‍ය ක්‍රියාව සඳහා දායක වීමට කැමති පින්චතුන්, පහත සඳහන් උපදෙස් පිළිපැදීම මැනවි.

1. වෙස්පත්/මුදල් ඇනවුම් මගින් එවන සියලු ආධාර "ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය" නමින් සම්පත් බැංකුවේ නුගේගොඩ ශාඛාවේ අංක 0003 6000 1415 දරණ ගිණුමට බැර කිරීම පිණිස පහත සඳහන් ලිපිනයට එවිය හැකිය.
2. දිවයිනේ පිහිටි ඕනෑම සම්පත් බැංකු ශාඛාවක් මගින් ඔබගේ ආධාර මුදල් ඉහත සඳහන් ගිණුමට බැර කළහැක.
3. කෙසේ වුවද, ඔබගේ පහසුව පිණිස සියලු පුණ්‍යාධාර කොළඹ 05, හැව්ලොක් පාරේ අංක 191 හි පිහිටි රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට් ආයතනයේ ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය වෙනුවෙන් පිහිටුවා ඇති අංශයටද බාර දියහැක.
4. මෙම භාරය මගින් නිකුත් කැරෙන ධර්ම ග්‍රන්ථ මගින් ඔබගේ දායකත්වය වරින් වර දායක භවතුන්ගේ දැනගැනීම සඳහා පළ කරනු ඇත.
5. ඔබ විසින් කරනු ලබන ආධාරය බැංකු ගිණුමට බැර කරන විට ඒ සඳහා නිකුත් කරනු ලබන කුචිතාන්සියෙහි ඡායා පිටපතක් පහත සඳහන් ලිපිනයට එවීමෙන් මෙම ධර්ම දානමය කටයුත්තට දායක වන ඔබගේ නම සහ දායක මුදල අප විසින් වරින් වර පළ කරන දායක ලැයිස්තුවෙහි ඇතුළත් කිරීම කළ හැකිය.

ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය
රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට්
අංක 191
හැව්ලොක් පාර
කොළඹ 05

අමා ගහ

මහවැලි ගහ උතුරට හැරවීමෙන් පසු එතෙක් නිසරු මුඩු බිම් ලෙස පැවති පෙදෙස්වල සිදුවූයේ ඉමහත් වෙනසකි. පිපාසයට පැත්තිඳක් නොලබා සිටි ගොවිහු පෙදෙස පුරා නිහඬව ගලා යන සිසිල් දිය දහරින් පිනා ගියහ. මැලවුණු ගොයම සරුව නිල්වත්ව කරලින් බර විය. මල් පලින් ගැවසීමත් තුරු-ලිය බලා සැනසෙන පෙදෙස් වැසියෝ තුටු කඳුළු වගුළහ.

දහම් අමා ගහ "උතුරට" හැරවීමේ වැඩ පිළිවෙළක් මෙයට තෙවසරකට පෙර ඇරඹුණි. දහම් පත-පොත තබා "එදා-වෙල" සඳහා වත් විය පැහැදිලි කිරීමට වත්-කමක් නැත්තෝ, නිහඬව නොමිලයේ ගලායන අමිල දහම් අමා දිය දහරින් සඳහම් පිපාසය සන්සිඳුවා ගත්හ. අර්ථ මිසදිටු හැර, සැදැහැයෙන් සරුව, ගුණ නුවණින් බරව පිළිවෙත් මහට නැමී ගත්හ. ලොවී - ලොවුතුරු මල් පල නෙලා ගනිමින් හඳු පුරා පිරි බැතියෙන් නන් අයුරින් සොම්නස පළකළහ.

"ධම් ග්‍රහණ මුද්‍රණ භාරය" නමින් දියත් කළ මෙම ධම්දාන වැඩපිළිවෙල සඳහා අපගෙන් වැයවූයේ පිරිසිදු ධම්දාන සංකල්පය පමණි. අමාගහ "උතුරට" හැරවූවේ සසුන් ගුණ හඳුනන පරිත්‍යාගශීලී සැදැහැවත්කුමය. "නිවනේ නිවීම" පොත් පෙළ එළි දැක්වීමෙන් නොනැවතී "පහන් කණුව ධම්දේශනා" පොත් පෙළෙහි "බර පැන" දැරීමටත්, දෙස් - විදෙස්වල දහම් පිපාසිතයින් උදෙසා අප අතින් ලියැවෙන අනිකුත් පොත - පත ඒ අයුරින්ම එළි දැක්වීමටත් ඔවුහු උත්සුක වූහ. "දෙන දේ පිරිසිදුවම දීමේ" අදහසින් අමිල වූ දහම ඊට නිසි ශෝභන මුද්‍රණයකින්ම ධම්කාමීන් අතට පත් කිරීමට පියවර ගත්හ. මුද්‍රිත පිටපත් සංඛ්‍යාව අවසන්වනු හා සමගම "නැවත මුද්‍රණ" පළකිරීමෙන් දහම් අමා ගහ වියළී යා නොදීමට දැඩි අදිටනකින් ඇප කැපවූහ.

"පොත් අලෙවිය" පිළිබඳව මෙකල බහුලව දක්නට ලැබෙන වාණිජ සංකල්පයට පිටුපා, තහංචිවලින් තොරව, තමන් අතට නොමිලයේම පත් කැරෙන "දහම් පඬුර" තුළින් ධම්දාන සංකල්පයෙහි අගය වටහා ගත් බොහෝ පාඨක පින්වත්හු තමන් ලද රස අහරක්, නෑ-හිතවතුන් සමග බෙදා-හදා ගන්නාක් මෙන් නොමසුරුව අන් දහම් ලැදියනටද දී ධම් දානයට සහභාගී වූහ. ඉනුදු නොනැවතී, ශක්ති පමණින් "ධම් ග්‍රහණ

මුද්‍රණභාරයට" උරදීමටද ඉදිරිපත්වූහ, ඇතැමෙක් ලොකු කුඩා දහම් පොත් මුද්‍රණය කරවීමේ හා නැවත-නැවත මුද්‍රණය කරවීමේ බරපැන ඉසිලීමට පවා පසුබට නොවූහ.

සම්බුදු සසුන මේ ලක් පොළොවෙහි පවතින තාක් මේ දහම් අමාගහ ලෝ සතුන් සිත් සනහමින් නොසිඳී ගලා යේවා යනු අපගේ පැතුමයි.

"සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාති"

මෙයට,
සසුන් ලැදී
කටුකුරුන්දේ කඳුළුනඳු හිසඳු

පොත්ගුල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහන් කණුව'
කන්දේගෙදර, දේවාලේගම

පහන් කණුව ධම් දේශනා සිටුවන වෙළුම - දෙවන මුද්‍රණය

පිටපත් 4000ක් වන මෙම දෙවන මුද්‍රණයට පුරෝගාමීව ශාසන විරස්ථිතිය පතමින් පිටපත් 1000ක් මුද්‍රණය කිරීමට ඉදිරිපත් වූ පහත නම් සඳහන් සැදැහැවත් පරිත්‍යාගශීලී පිරිසටත්, ධම් ග්‍රහණ මුද්‍රණ භාරයේ සෙසු දායක පිරිසටත් එම ධම්දානමය කුශලය නිවාණාවබෝධය පිණිස උපනිශ්‍රය සම්පතකම වේවායි පතමු.

- දමයන්ති සහ ජයා ධම්සිරි
- සරෝජිනී සහ සිරි ජයසිංහ
- මාග්‍රච්චි කොතලාවල
- එම්. දොළච්චි පොල්ගම්පල
- අයිරාංගනී සහ වාල්ස් අතුරුගිරිය
- ඉද්‍රානී සහ සිරි ප්‍රනාන්දු
- වජිරා මහීපාල සහ දුෂ්‍යන්ත ලියනගේ
- කාන්ති සහ පුෂ්පකුමාර ආරච්චිගේ
- වජ්‍රා සහ පියසේන අබේදිර

- සම්පාදක
(2549) 2006 අප්‍රේල්

2000 ప్రతి 05 (2544 పాఠాంశం)

16 వన డేగనయ

16 වන දේශනය

'නමො තසු භගවතො අරහතො සමමා සමබුද්ධස්ස'

- 'සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣධන්ති - සදා ගොතමසාවකා
- යෙසං දිවා ච රතොච - නිව්චං බුද්ධගතා සති'

- 'සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣධන්ති - සදා ගොතමසාවකා
- යෙසං දිවා ච රතොච - නිව්චං ධම්මගතා සති'

- 'සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣධන්ති - සදා ගොතමසාවකා
- යෙසං දිවා ච රතොච - නිව්චං සංඝගතා සති'

- 'සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣධන්ති - සදා ගොතමසාවකා
- යෙසං දිවා ච රතොච - අභිංසාය රතො මනෝ'

- 'සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣධන්ති - සදා ගොතමසාවකා
- යෙසං දිවා ච රතොච - භාවනාය රතො මනෝ'

- පකිණ්ණක වග්ග, ධ.ප.

සැදහැවත් පින්වතුනි,

මේ ඇසළ පුර පසළොස්වක පෝය දවස අපට සිහිගන්වන්නේ බුදු පියාණන් වහන්සේ දෙව් මිනිසුන් හමුවෙහි තැබූ ජීවිතය පිළිබඳ හරි දක්මයි, සමාක් දෘෂ්ටියයි. එදා ඒ ධම්මවකකප්පවත්තන සුත්‍රයෙන් බුදු පියාණන් වහන්සේ ලෝකයා හමුවේ තැබූ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව නමැති ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ පළමුවෙනි පියවර තමයි සමමාදිට්ඨිය. අන්ත ඒ සමමා දිට්ඨියෙන් අලෝකවත් වුනු, සමමා දිට්ඨිය අනුව ගිය, ජීවන ප්‍රතිපත්ති තුළින් කෙනෙකුට එදිනෙදා ජීවිතයේ ලබාගත හැකි සහනය, සතුට, සැනසීම, ආරක්ෂාව පෙන්නුම් කෙරෙන, ප්‍රකාශ කෙරෙන, ගාථා ටිකක් තමයි අපි මේ මාතෘකා කර ගන්නේ අද දවසේ.

මේ ගාථා දේශනා කරන්ට යෙදුනේ බුදුපියාණන් වහන්සේ රජගහ නුවර වේඵවනාරාමයේ වැඩ වාසය කරන කාලයේදීයි. ඒකට හේතුවුනු

නිදාන කථාව මෙන් මේ විදියටයි දැක්වෙන්නේ.

රජගහ නුවර සමාක් දෘෂ්ටික පවුලක දරුවෙකුත් මිථ්‍යා දෘෂ්ටික පවුලක දරුවෙකුත් එක්වෙලා එකට නිතිපතා ගුළ ක්‍රීඩා කරන්න පටන් ගෙන තිබුනා - ගුළ ක්‍රීඩා කියල කියන්නේ - ඒ කාලෙ තිබුන යම්කිසි බෝල ක්‍රීඩාවක්. මේ ක්‍රීඩා කරන අතරේ අර සමාක් දෘෂ්ටික දරුවා බෝලය වීසි කරන හැම වාලෙකටම 'නමො බුද්ධස්ස' කියා කියනවා. අර මිථ්‍යා දෘෂ්ටික පවුලේ දරුවා බෝලය වීසි කරන්නේ 'නමො අරහතානං' කියලා. එතන අදහස් කරන්නේ කීටිකයන්ට වැදනා කීරීම. මෙහෙම කරන කොට සමාක් දෘෂ්ටික දරුවා දිනනවා. අනිත් කෙනා පරදිනවා.

අනිත් දරුවා කල්පනා කරනවා 'දැන් මගේ යාච්චා දිනන්නේ අර බුදු රජාණන් වහන්සේ සිහිපත් කරන නිසයි' කියලා එයා පටන් ගත්ත බුද්ධානුස්සතිය වඩන්න. ඉතින් මේ ළමය බුද්ධානුස්සතිය වඩන අතරේ දවසක්, ළමයාගේ පියා මේ ළමයන් එක්ක ගෙන කරන්නේ බැඳගෙන කැලයට ගියා දර ගේන්න. උදේවරුවේ දර ටික කරන්නේ පටවගෙන, දවල් නගරයෙන් පිට සොහොනක් ළඟ කරන්නේ ලිහල ආහාර එහෙම ගන්න. ඒ අතරේ අර හරක් දෙන්න නගරයට ඇදෙන ගවයින් එක්ක නගරේ ඇතුළට වැදුනා. ඉතින් ඊළඟට ආහාර අරගෙන ඉවරවෙලා කරන්න කාරයා වටපිට බලන කොට හරක් නෑ. ඒ නිසා නගරයට ඇතුළුවුනා හරක් සොයා ගන්න. එහෙම හරක් දෙන්නා සොයාගෙන ආපහු එනකොට නගරයේ දොර වහන වෙලාව - හැන්දෑ වෙලා. ඒක නිසා ඒ මනුස්සයට එළියට එන්න බැරිවුනා. ඉතින් අර කුඩා දරුවා කරන්නේ යට රැ බුදිය ගන්නා.

සොහොන කිට්ටුව නිසා අමනුෂ්‍යයින් බොහොම සිටිනවා. යක්ෂයින් දෙන්නෙක් - එක යක්ෂයෙක් සමාක් දෘෂ්ටිකයි, ඒ කියන්නේ තුණුරුවන්ට ලැදි කෙනෙක්, අනිත් යක්ෂයා මිථ්‍යා දෘෂ්ටිකයි. මේ දෙන්නා මේ දරුව ඉන්නව දක්කා. අර මිථ්‍යා දෘෂ්ටික යක්ෂයා කියනවා. "මෙන්න හොඳ කෑමක් තියෙනවා, අපි කමු." කියලා. එතකොට අනිත් කෙනා ඒක වළක්වන්න උත්සාහ කලා. නමුත් මෙයා කකුලෙන් ඇද්ද අර දරුවගේ. අදිනවත් එක්කම අර දරුවා 'නමො බුද්ධස්ස' කියලා කීව්වා. ඒ කීව්ව හැටියේ යක්ෂයා බයවෙලා හිටගත්ත. ඊළඟට අනිත් කෙනා කීව්වා අපි ලොකු වැරැද්දක් කළේ. ඒක නිසා අපි ඒකට දඬුවම් විදින්න ඕනිය කියලා. දෙන්න එකතු වෙලා රැ තිස්සේ අර දරුවා මුරකලා. ආරක්ෂාව සලසා දුන්නා. ඒ වගේම මිථ්‍යා දෘෂ්ටික යක්ෂයා රජ ගෙදරට ගිහිල්ලා

රන් භාජනයකට ආහාර අරගෙන ආවා. ඇවිල්ල රාත්‍රියේ මවුපියන් වගේ වෙස් වළා ගෙන අර දරුවට ආහාර පානක් දීල රැකවරණයේ යෙදුනා. ආහාර ගත්තට පස්සේ යක්ෂයා තමාගේ සෘද්ධි බලයෙන් භාජනයේ අකුරු ටිකක් කෙටුවා. 'රජතුමා පමණක් මෙය දකිවා' කියල - මේ කාරණය පිළිබඳව - මේ භාජනය මෙතෙක්ට ආපු හැටි. එහෙම කරලා අර භාජනය කරන්නේ දමලා යක්ෂයෝ අතුරුදහන් වුනා.

ඉතින් ඊළඟට උදෑසන රජගෙදර අය භාජනය නැතිවුනයි කියල වටපිට බලලා, නගරය තුළ පරීක්ෂා කරලා එළියට ඇවිල්ලා අර කරන්නිය දක්කහම කරන්නිය පරීක්ෂා කරන කොට ඔන්න රත්තරං භාජනය දක්කා. දකලා දරුවා අල්ලාගෙන ගියා හොරාය කියලා හිතාගෙන. ඊළඟට රජුරුවෝ ලඟට ගෙනිව්වට පස්සේ භාජනයත් එක්ක, රජුරුවෝ මේ අකුරු දකලා, 'මොකද මේකේ සිද්ධිය?' කියලා ඇහුවහම අර දරුවන් කිව්වා "මම දන්නේ නෑ. රැ කිස්සේ මගේ අම්මයි තාත්තයි ඇවිල්ල ආහාර දීල මාව ආරක්ෂා කලා. ඒ ටිකයි මම දන්නේ" කියලා. ඒ වෙලාවේ ඒ දරුවගේ මව්පියෝත් පැමිණියා. රජුරුවෝ අර දරුවන් මවුපියනුත් එක්ක බුදු රජාණන් වහන්සේ ලඟට ගියා. ගිහිල්ලා මේ ප්‍රවෘත්තිය කිව්වා. ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් ඇහුවා මේ බුද්ධානුස්සතියෙන් පමණක් ද ඇත්ත වශයෙන්ම ආරක්ෂාව ලැබෙන්නේ. වෙන දේවලක් තිබෙනවා ද කියලා. ඔන්න ඒ අවස්ථාවේ බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ ගාථා හයෙන් දේශනා කර වදාළේ කෙනෙකුගේ ජීවිතය තුළ මෙන් මේ හය ආකාරයෙන්ම හිත යොදවනවා නම්, සිත් සතන් පවත්වනවා නම්, ඒ තැනැත්තාට අමුතු ආරක්ෂාවල් අවශ්‍ය නෑ. මන්ත්‍ර ආදියක් අවශ්‍ය නෑ. මේකම ලොකු ආරක්ෂාවක් කියලා ඒ කාරණය පෙන්වුම් කරන්නයි අර ගාථා ටික වදාළේ.

ඒ ගාථාවල සාමාන්‍ය අර්ථයක් අපි ඊළඟට සලකලා බලමු.

සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣධනනි - සදා ගොතමසාවකා
යෙසං දිවා ච රතොච - නිව්වං බුද්ධගතාසනි

'නිතිපතාම, රැ දාවල් දෙකේම, බුද්ධානුස්සතිය වඩන, බුදුගුණ සිහිකරන, ගෞතම ශ්‍රාවකයෝ හැමකල්හිම උදෑසන ප්‍රබෝධවත්ව පිබිඳෙත්', කියන එකයි ඒ ගාථාවේ අදහස ඒ විදියටම තමයි ඊළඟටත් කියවෙන්නේ. -

සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣධනනි -
..... - නිව්වං ධම්මගතාසනි

ධම්මානුස්සතිය වඩන අය, ධර්මය මෙනෙහිකරන අය, ඒ වගේම ප්‍රබෝධවත්ව උදෑසන පිබිඳෙනව. ඊළඟ ගාථාවේ තියෙන්නේ සංඝානුස්සතිය පිළිබඳව. සංඝානුස්සතිය වඩන අයත් ඒවගේම ප්‍රබෝධවත්ව පිබිඳෙනවා. ඊළඟට කියවෙන්නේ කායගතා සනි භාවනාව - කය අනුව ගිය සිහිය - වඩන අයත් උදෑසන ප්‍රබෝධවත්ව පිබිඳෙනව කියල. ඊළඟ ගාථාවේ කියවෙනව.

සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣධනනි - සදා ගොතමසාවකා
යෙසං දිවා ච රතොච - අභිංසාය රතො මනො

යම් ගෞතම ශ්‍රාවකයින් රැ දවල් කිස්සේ අභිංසාවට ඇලුම් කරනව නම්, අභිංසාවට හුරු සිතූම් පැතුම් පවත්වනව නම්, ඒ අය ප්‍රබෝධවත්ව පිබිඳෙනවා.

ඊළඟට කියවෙන්න -

සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣධනනි - සදා ගොතමසාවකා
යෙසං දිවා ච රතොච - භාවනාය රතො මනො

යම් ගෞතම ශ්‍රාවකයින් රැ දවල් දෙකෙහි භාවනාවට ඇලුම්ව වාසය කරනවා නම් ඒ අය ප්‍රබෝධවත්ව පිබිඳෙනව කියලයි.

මෙතන පොඩි කාරණයක් කියන්න තියෙනවා. දන් අර්ථ කථනයේදී අර අන්තිමට කියාපු ගාථාවල් තේරීමේදී පොතපතේ මෙහෙම කියනවා. 'අභිංසාය රතො මනො' කියල කියන්නේ කරුණා භාවනාවය, 'භාවනාය රතො මනො' කියල කියන්නේ මෙත්‍රී භාවනාවය කියලා. ඔය විදියට අර්ථ සීමා කරනවා. නමුත් වඩා හේතු සහිතය කියල හිතෙනව අතන 'අභිංසාය රතො මනො' කිව්වේ මෙත්‍රී කරුණා ආදී වශයෙන් අභිංසාවට හුරු සිතිවිලි පැවැත්වීමය, කියල ගැනීම. වෙනම කරුණා භාවනාවක් වශයෙන් නෙවෙයි. ඊළඟට 'භාවනාය රතො මනො' කියන එක, අපි හිතන්නේ වඩා අර්ථවත් වෙන්න පුළුවන් පොදුවේ භාවනාවට ලැදි සිතක් ඇතිව සිටීම කියල ගත්තහම. මොකද, මෙත්‍රී, කරුණා, මුදිතා, උපෙක්ඛා කියන පිළිවෙළමයි සාමාන්‍යයෙන් සඳහන් වෙන්නේ. මෙතන කරුණාව පළමුවෙන් කියල ඊළඟට මෙත්‍රීය ගැන කිව්ව කියල හිතන්න අමාරුයි. මෙතන වඩා අර්ථවත්ව, වඩා පුළුල් අර්ථයකින් ගන්න පුළුවන් 'අභිංසාය රතො මනො' කියන්නේ අභිංසාවට අනුව සිතිවිලි පැවැත්වීමය, 'භාවනාය රතො මනො, කියන්නේ භාවනාවට ලැදිව එදිනෙදා ජීවිතය ගත කිරීමය කියලා ගත්තහම.

කොහොම නමුත් මෙන් මේ ගාථා හයෙන් බුදු පියාණන් වහන්සේ ලෝකයා හමුවේ තැබුවේ ප්‍රබෝධවත්ව පිබිදීමේ මගයි, දවස හොඳාකාර ගත කිරීමට. මේ කථාන්තරය තුළින් පෙන්නුම් කෙරෙන්නේ බුද්ධානුස්සනියෙන් ලැබෙන රැකවරණයයි. ඒකේ තිබෙන මහානුභාව සම්පන්න බවයි. මේ පින්වත් පිරිසේ හැම කෙනෙක්ම දන්නවා, බුද්ධ රත්නය, ධර්මරත්නය, සංඝ රත්නය කියන ඒ ත්‍රිවිධ රත්නය ඇත්ත වශයෙන්ම හැම කෙනෙකුටම ආරක්ෂක මන්ත්‍රයක් හැටියට තිබෙන බව. ඒකට හේතුව මොකක්ද? විශ්වය තුළ බුද්ධරත්නයේ ගුණය කැවිලා තියෙනවා. බුදු පියාණන් වහන්සේගේ පාරමී ශක්තිය තුළින් බුද්ධ ගුණය විශ්වයට කැවිලා තිබෙනවා. ඒක නිසා බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ගුණසාක්ෂ්‍යය මෙතෙහි කිරීම තුළින් යම්කිසි ආරක්ෂාවක් සැලසෙන ධර්මතාවකුත් තියෙනව. ඒක අපට හොඳට පැහැදිලිව පෙනෙනවා බුදුපියාණන් වහන්සේගේම වචනවලින්. ධජගග සූත්‍රයේ - දන් ධජගග පිරිත නමින් හැදින්වෙන ධජගග සූත්‍රයේ - බුදු පියාණන් වහන්සේ කෙලින්ම ප්‍රකාශ කරනව "මහණෙනි, නුඹලා වනාන්තරගතව, රුක්මුල් ගතව, පාලු ගෙවල් වලට ගිහිල්ලා බණ භාවනා කරන අවස්ථාවල යම්කිසි භයක්, තැනිගැන්මක්, ලොමු දහැගැන්මක්, ඇතිවුනොත්, ඒ අවස්ථාවේ තථාගතයන් වහන්සේ, ඒ කියන්නේ මාව, මෙතෙහි කරන්න. මෙන්න මේ විදියට - 'ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මා සම්බුද්ධො ' කියන ඒ පාඨයෙන් මාව සිහිපත් කරන්න. එහෙම සිහිපත් කරන කොට ඒ තිබුණ භය, තැනිගැන්ම, ලොමු දහැගැන්ම, නැතිවෙල යනවය. මා ගැන මෙතෙහි කරන්නේ නැත්නම්, සිහිපත් කරන්නේ නැත්නම්, ධර්මය ගැන සිහිපත් කරන්නය. 'සාකකාතො' ආදී පාඨයෙන්. එකකොටත් ඒ භය නැතිවෙල යනවය. එහෙමත් නැත්නම් සංඝයා සිහිකරන්නය 'සුපට්ඨනො' ආදී වශයෙන්. අන්න ඒ විදියට ධජගග පිරිතේ බුදුරජාණන් වහන්සේම ප්‍රකාශ කරනවා.

මේ පින්වතුන් කවුරුත් අහලා තියෙනවා රත්න සූත්‍රයේ ත්‍රිවිධ රත්නයේ ශක්තිය මුල් කරගෙන විසාලා මහනුවර අමනුෂ්‍ය බියක් ඇතුළු තුන්බියක් දුරු කිරීම සඳහා පිරිතක් වශයෙන් - පරිත්‍රාණ කියල කියන්නේ ආරක්ෂාව - පිරිතක් වශයෙන් බුද්ධ ගුණය, ධර්මගුණය, සංඝගුණය සත්‍යක්‍රියා වශයෙන් ප්‍රකාශ කිරීමෙන් ඒ තුන්බිය දුරු කළ බව. මෙයින් අපට හොඳට පෙනවා බුද්ධානුස්සනිය, ධර්මානුස්සනිය, සංඝානුස්සනිය භාවනා වශයෙන් පමණක් නොවෙයි පරිත්‍රාණ හැටියටත් සලකන්න පුළුවන්ය කියන එක. පිරිතක් හැටියට තමන්ට ආරක්ෂාවක් ලබා දෙනව. දන් මේ කථාන්තරයෙන් පෙන්නුම් කෙරෙන්නේ ඒකයි. අර මිථ්‍යා දෘෂ්ටික පවුලක දරුවෙක් නමුත් සමයක් දෘෂ්ටික දරුවෙක් බුද්ධානුස්සනිය වඩලා එයින් යම්කිසි ආනිසංසයක්

ලබන බව දකලා බුද්ධානුස්සනියට හුරුවුනා. එතන ඉඳලා ඒකේ ආනිසංසය. ඉබේටම, ස්වාභාවිකවම වගේ, විපතක් පැමිණියහම පුරුදු කරගත්තු කමටහන කියවෙන ගතියක් තියෙනවා. දන් මේ කාලෙන් - අපි හිතන්නේ - සම්භරවිට මේ ජාතියට අර බෞද්ධ උතුරු කැවුණ නිසා වෙන්න ඇති, විපතක් වුනාම, 'බුදු අම්මේ' කියල කියන්නේ. සාමාන්‍යයෙන් 'අම්මේ' කියනවා විතරක් නොවේ, 'බුදු අම්මේ' කියලා කියනවා. බුදු රජාණන් වහන්සේ සිහිපත් වෙනවා. ඒ වගේ මෙතන 'නමො බුද්ධස්ස' බුදු රජාණන් වහන්සේ සිහිපත් කළ හැටියේ අර යක්ෂයා බයවුනා බුද්ධ ගුණයට - බුද්ධ තේජසට. ඉතින් ඒකෙන් අපට පෙනවා බුද්ධානුස්සනියේ ඇති ශක්තිය. රැකවරණයක් වශයෙන් ඒකේ ඇති ශක්තිය. ඒ වගේම මෙතන බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා, සුපසබුද්ධං පබ්බජ්ඣති' කියන පදයෙන්, ප්‍රබෝධවත්ව නැගිටින්න උපකාර වෙන බව. ඒ කියන්නේ දවසේ හොඳට බුදු ගුණට යොමු කරපු සිතෙන් ජීවත් වෙනව නම් ඒ නැතැත්තාට විශාල සැනසිල්ලක් ලැබෙනවා.

මේ ගාථා පෙලෙන් ප්‍රධාන වශයෙන්ම අපි සැලකිල්ල යොමු කරන්න ඕන මේ කවුරුත් වගේ දන්න, ඒ වගේම පුහුණු කරන බුද්ධානුස්සනි භාවනාවට. ඒ ගැන විශේෂයෙන් යමක් කිවයුතුව තියෙනවා. අනිත් දේවලුත් අපට කෙටියෙන් සඳහන් කරන්න වෙනවා කාලය තියෙන හැටියට. බුද්ධානුස්සනි භාවනාව ගැන කල්පනා කරලා බලනවා නම්, මේ හැමදෙනෙක්ම දන්නවා බුදු පියාණන් වහන්සේගේ නව ගුණය. නව ගුණ පාඨය ආශ්‍රයෙනුයි බුද්ධානුස්සනිය වඩන්නේ. එක්කො නවගුණ පාඨය සම්පූර්ණයෙන්ම කියනවා. එහෙම නැත්නම් මේ එක එක ගුණයක් සවිස්තරව - විස්තර සහිතව - ප්‍රකාශ කිරීමේ ක්‍රමයකුත් තියෙනවා. ඒ විදියට බුද්ධානුස්සනිය වඩන ක්‍රමයක් කාලයක් තිස්සේ තියෙනවා. නමුත් අපට හිතෙනවා, සම්භර විට එක එක පදය ඒ විදියට විග්‍රහ කරන්න ගියාම හිත විසිරෙන ස්වභාවයක් ඇතිවෙනව කියල. දන් බුද්ධානුස්සනිය හැටියට තියෙන ඒ කම්සථාන කොටසේ නව ගුණය මේ විදියටයි දක්වන්නේ:-

'ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාවරණ සම්පන්නො සුගතො ලොකවිදු අනුත්තරො පුරිසදමම සාරථී සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා'

මෙතන ගුණවයක් සඳහන් වෙනව. ඔය එක එකක් අරගෙන ඒවා පිළිබඳව නොයෙකුත් විදියට ශාස්ත්‍රීය අන්දමින් විස්තර කරන සිරිතක් තියෙනව. ඒවායේ නිරුක්ති ඔස්සේ ගිහිල්ල විස්තර කරලා ඒවා කිය කියා

ඉදිම භාවනාවක් හැටියටත් ඇතැම් කෙනෙක් සලකනවා. නමුත් කල්පනා කරන්නට ඕන දන් බුදුගුණ පිළිබඳව ලියනු පොතක් කියවීමත්, බුදුගුණ භාවනා කිරීමත් අතර යම්කිසි විශේෂයක් තිබෙන්නට ඕන කියලා. වෙනසක් තිබෙන්නට ඕන කියලා. බුදුගුණ ඇසුරෙන් ලියනු පොතක් නම් ඔන්න සවිස්තරව බොහොම ලස්සන පාඨ සහිතව කිය කියා යම්කිසි කුසල් සිතක් වඩා ගන්න අවස්ථාව තියනවා. නමුත් හොඳ සමාධියක් ලැබෙන්නෙ නෑ. ඒ තුළ සිත විසිරෙනවා. ඒ වෙනුවට බුද්ධානුස්සති යෙන් බලාපොරොත්තු වෙන්නෙ ඇත්ත වශයෙන්ම අර එක එක පදයක් තුළට බැහැලා ඒ තුළින් බුදු රජාණන් වහන්සේ දකින්න පුරුදු වීමයි. දන් බොහෝ විට 'අරහං' කියන පදය උගතුන් ශාස්ත්‍රීය අන්දමට විග්‍රහ කරල ඒ වචනයේ මූලික අර්ථයටත් වඩා ඇතින් පිහිටි අනියම් අර්ථ රාශියක් ඇදලා ඒ භාවනායෝගියාට භාරකරනවා, ඒවා ඉලක්කම් වශයෙන් මෙන්ම මේවා මේවා කියන්න කියලා. ඒක තුළින් ඇත්ත වශයෙන්ම හිත විසිරෙනවා මිසක් හිත එක්තැන් වෙනවා කියලා හිතන්න අමාරුයි. සිත සමාධිමත් වෙන්නෙ නෑ. භාවනාවක පරමාර්ථය විය යුත්තේ සිත සමාධිමත් වීමයි. එකඟ වීමයි. එකඟවීමට ඒ තරම් අදාළ වෙන්නෙ නෑ අර වචන රාශියක්, පාඨ රාශියක්, වර්ණනා රාශියක්.

ඒ වෙනුවට කරන්න ඕනෙ මේ එක එක පදයක සාමාන්‍ය අර්ථය සලකලා, ඒකට හැකිතාක් දුරට තමන් හදවතින් ළං වීමයි. අර පුංචි රාහුල කුමාරය බුදු රජාණන් වහන්සේ ළඟට කිට්ටු වෙලා "මහණ, ඔබේ සෙවනැල්ලක් මට සැපයි" කියල කිව්ව වගේ මේ එක එක පදය තුළින් බුදු රජාණන් වහන්සේ දකින්න පුරුදු වෙන්න ඕන- ඒ පදය තුළට බැහැල. එතකොට සාමාන්‍ය අවබෝධය පමණක් අවශ්‍යයි- ඒ වචනවල අර්ථය වශයෙන්. දන් කෙටියෙන් කියනව නම් අවස්ථානුකූලව, 'අරහං' කියන පදයේ මූලික අර්ථය පුජා ලැබීමට සුදුසු බවයි. බුදු පියාණන් වහන්සේ ගේ ගුණ මහත්තත්වය නිසා, පුජනීයත්වය නිසා, පුජා ලැබීමට සුදුසුයි. ඒකත් ඕන නම් ආම්ස ප්‍රතිපත්ති යන පුජා දෙකෙන්ම පිදීමට තරම් සුදුසු උත්තමයෙක් කියල හිතුවම ඇති. ඒ ඇරෙන්න වෙන නොයෙකුත්, අර්ථ, අමතර අර්ථ කථන, එතෙත්ට අදාළ නෑ.

ඊළඟට ඒ වගේම තමයි 'සමමාසමබුද්ධො, කියන එකක්. සමාසක් සමබුද්ධ කියන්නෙ තමන් වහන්සේම- ස්වයංභූ ඥානය කියල කියනවා- තමන් වහන්සේම හොඳාකාරව වතුරායී සත්‍යය, එහෙම නැත්නම් ඒ බුද්ධඥානයෙන් සංසාරය පිළිබඳ, ජීවිතය පිළිබඳ, රහස තෝරා ගන්නා. ඒ ආර්ය සත්‍යයන් තමන් වහන්සේම හොඳින් අවබෝධ කරගන්නා- වෙන ගුරුවරයෙකුගේ, වෙන කෙනෙකුගේ, උපදෙස් රහිතව, ඒවා නැතිව. අන්න

ඒ විශේෂත්වයයි 'සමමා සමබුද්ධ' කියන වචනය තුළ තිබෙන්නෙ.

ඊළඟට 'විජ්ජාවරණ සමපන්නො.' ඒ වගේම විජ්ජා-වරණ කියන වචන දෙක තුළ තියෙනවා බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ගුණ සම්භාරයේ දෙපැත්තක්. 'විජ්ජා' කියල එතන කියන්නෙ විදර්ශනා ආදී ඥාන වශයෙන් ඇති දැනුම් කොටස - කෙනෙකුගේ ජීවිතයේ ඥානය, දැනුම කියලා කියන එක, එක පැත්තක්. ඊළඟට හැසිරීම අතින් පැත්ත. ඉතින් මෙතන බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒ අංශ දෙකෙන්ම සම්පූර්ණයි. ඇතැම් කෙනෙක් සමාජයේ සිටිනවා හොඳට දැනුම තියෙනවා හැසිරීම ගන්න දෙයක් නෑ. සමහර කෙනෙක් හොඳට හැසිරෙනවා. නමුත් අවබෝධ ශක්තියෙන් දුර්වලයි. අන්න එහෙම නැතුව බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ දෙකෙන්ම සම්පූර්ණයි. ඒක හරියට - 'විජ්ජා' කියන එක ඇස්දෙක නම්, 'වරණ' කියල කියන්නෙ, වරණධර්ම කියල කියන්නෙ, පා දෙක නම්, අන්න ඒ ඇස් දෙකක් පා දෙකක් කියන ඒ අංශ දෙකෙන්ම සම්පූර්ණයි. මේ ප්‍රතිපදාවේ යාමට අවශ්‍ය මූලික කරුණු දෙකෙන්ම සම්පූර්ණයි. එතකොට 'විජ්ජාවරණසමපන්න' ගුණය තුළින් බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ දෙ අංශයෙන්ම යුක්ත බව තේරුම් ගන්න පුළුවන්.

ඊළඟට 'සුගතො' කියල කියන්නෙ - ඒකත් නානා අන්දමින් තෝරනවා - මනා ගමන් ඇති, හොඳ ගති ඇති කියල නොයෙකුත් ආකාරයෙන් තෝරනව. නමුත් සුගත කියන එක අපි අර්ථවත්ව ගන්න තියෙන්නෙ, බුද්ධත්වය සඳහා, එහෙම නැත්නම් නිර්වාණය සඳහා, යායුතු මාගීයේ ප්‍රතිපදාවේ - හොඳින් ගමන් කලා. ඒ ගමන කෙළවර කලා. ඒ ගමනෙ කෙළවරට පැමිණියා. අර කියනු 'විජ්ජා - වරණ' ගුණ දෙකෙන් 'සම්පන්න වීම' නිසාම බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒ ප්‍රතිපදාවේ කෙළවරට හරියාකාරව පැමිණියා.

ඒ වගේම ඒ පැමිණිලා ලෝකය පිළිබඳව දතයුතු හැම දෙයක්ම තේරුම් ගත්ත බව තමයි ලෝකවිදු ගුණයෙන් දක්වෙන්නෙ. ලෝකවිදු කියන ගුණයත් නානා විධියට තෝරන්න පුළුවන්. ලෝක ධාතුන් පිළිබඳව දතයුතු හැමදෙයක්ම අවබෝධ කරගන්නා. නමුත් වඩාත් ඒක තේරුම් ගන්න පුළුවන් මේ විදියට. දන් ඒ බාහිර ලෝකය ගැන නම් නොයෙකුත් දෙනා මේ කාලේ විද්‍යාත්මක වශයෙනුත් තේරුම් ගන්නවා. නමුත් බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒ විදියට ලෝකය ගැන තේරුම පමණක් නොවෙයි ඒ ඒ පුද්ගලයාගේ ඇතුළත ලෝකයත් තේරුම් ගන්නා. පුද්ගලයාගේ අභ්‍යන්තර ලෝකයත් තේරුම් ගන්නා. පුද්ගලයාට පරිසරය වශයෙන් තිබෙන බාහිර ලෝකයත් තේරුම් ගන්නා. දතයුතු හැමදෙයක්ම බුදු පියාණන්

වහන්සේ ඒ පිළිබඳව තේරුම් ගත්ත නිසා තමයි ලෝක විදු කියල කියන්නේ.

'අනුත්තරො පුරිසදමම සාරථී'- එතකොට ඒ ලෝකවිදු ගුණයම පිහිට කරගෙන බුදුපියාණන් වහන්සේ දමනය කළ හැකි පුරුෂයින් - දමනය කළ හැකි සත්ත්වයින් දමනය කිරීමේලා රටාවාටියෙක් වගෙයි. ඉතාම දක්ෂ රියැදුරෙක් වගෙයි. බුදුපියාණන් වහන්සේට පුළුවන්කම තිබුණා ඕනෑම කෙනෙකු තමන් වහන්සේගේ ප්‍රඥාවෙනුත් කරුණාව කියලා කියන උපයා මාගීයෙනුත් හික්මවන්න. ඒ හික්මවීමේ ශක්තියයි මේ. කාට, කොතැනකදී, කොයි අන්දමකින්, කොයි විදියේ දේශනාවක් කරලා හික්මවන්න පුළුවන් ද කියන එක බුදුපියාණන් වහන්සේගේ බුද්ධඥානයට පැහැදිලිව වැටහෙනවා. ඉතින් ඒක නිසා අර ලෝකවිදු ගුණය උපයෝගී කරගෙන බුදු පියාණන් වහන්සේට 'අනුත්තරො පුරිසදමමසාරථී' කියල කියන විදියට ඒ ඒ සත්ත්වයින් දමනය කිරීමේ හැකියාව තිබුනා.

ඉතින් ඒ වගේම 'සත්ථා දෙවමනුසානානං' - මනුෂ්‍යයින්ට පමණක් නොවෙයි දෙවියන්ටත් ශාසනා ළු කියන එකයි.

ඊළඟට 'බුද්ධො' කියල කියන්නේ පොදුවේ සලකන කොට, අර කියාපු සියලු බුද්ධ ගුණයෙන් සම්පූර්ණයි ස්වයංභු ඥානයෙන් බුද්ධත්වය ලැබුව වගේම අතින් අයටත් අවබෝධ කරවීමේ ශක්තිය තියෙනවා.

'හගවා' කියන පදයේ 'හග්‍යාවත්', 'වාසනාවනත්' කියන අදහසයි තියෙන්නේ. ඒක තුළ තියෙනවා බුදුපියාණන් වහන්සේගේ පාරමී ශක්තිය තුළින් ඇති කරගත්තු බුද්ධ ශරීරය තුළත්, බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ගුණ සම්භාරයත්, ප්‍රඥාවත්, ඒ හැම එකක් තුළම දකින්න ලැබෙන වාසනා ගුණය, භාග්‍යය, භාග්‍ය මහිමය.

අන්න ඒ විදියට කෙටියෙන් සලකා ගත්තහම බුදුපියාණන් වහන්සේගේ නව ගුණය, ඊළඟට කරන්න තියෙන්නේ ඒ නවගුණයම සෑහෙන වෙලාවක් අනු පිළිවෙලින් කීමයි. -'ඉතිපි සො හගවා - අරහං - සමමා සමබුද්ධො - විජ්ජාවරණසමපනො, - ආදී වශයෙන්. එහෙම කියන අතරේම තමන්ට වඩා හිතට අල්ලන, තමන්ට රුචිවන පදය තමන්ටම තෝරගන්න පුළුවන්. අන්න ඒ තෝරා ගැනීමේ දී - තෝරා ගත්ත නම් යම්කිසි පදයක් - ඒකට හේතු දක්වන්න මහන්සි වෙන්න ඕනෙ නෑ. ඇත්ත වශයෙන් කියනව නම්, ඒ ගුණ නවයට සෑහෙන වෙලාවක් හිත යොදලා එකින් එක - තමන්ට හිතට ඒ තරම් අල්ලන්නෙ නැති ඒවා අතහරිමින්, නවය අටකරගෙන, අට හත කරගෙන, හත - භය කරගෙන, එහෙම අඩු කරගෙන ගිහිල්ල යම්

කිසි ගුණයක් තමන්ට හිතට අල්ලනව කියල තෝරගන්න නම්, තමන්ට හිතට අල්ලන්නෙ මොකද කියල තේරුම් කරන්න මහන්සි වෙන්න ඕනෙ නෑ. ඒක හරියට - දන් ඉතාම ස්වාභාවික අන්දමින් කෙනෙකුට ඇල්මක් ඇතිවෙනකොට සාංසාරික සම්බන්ධයක් එක්ක, කෙනෙකුට ඇතැම් විට හිතෙනවා, "අනේ මං දන්නෙ නෑ මොකද කියල, මට නං මෙයයි හිතට අල්ලන්නෙ, මට නම් මෙහෙමයි" කියල. අන්න එහෙම කිව්වත් ඇති. "මං දන්නෙ නෑ මේ නවගුණයෙන් මට නම් හිතට අල්ලන්නෙ මෙන්න මේකයි." කියල කියන්න පුළුවන් නම් ඒක තමයි ඉතාමත්ම ස්වාභාවික තෝරා ගැනීම. ඒ තුළින් හැඟෙන්නෙ සාංසාරික වශයෙන් බුදුවරුන් ඇසුරු කිරීමේදී, බුදුවරුන් වහන්සේලා දකිමේ දී, දහම් ඇසීමේදී, තමාගේ හිතේ තැන්පත්වුනු බුද්ධගුණයෙ යම් කිසි අංශයක්. ඒ අනුවයි අර තෝරා ගැනීම. ඒකයි අපි කියන්නෙ ඒක ස්වාභාවිකය කියල. අන්න එහෙම තෝරගත්තහම තමයි අර රාහුල කුමාරය බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට කිට්ටු වෙලා - "මහණ, ඔබේ සෙවනත් මට සැපයි" කියල කිව්ව වගේ වෙන්නේ. "මට මේ වචනෙ ඇති." මේ වචනය තුළින් බුදු රජාණන් වහන්සේ දකිනවා නම්, මේක වටේ ආයින් ගොතන්න වැඩක් නෑ. ඒක වර්ණනා කර කර නොයෙකුත් ලස්සන වචන, ලස්සන පාඨ කියව කියව ඉන්න ඕන නෑ. ඒක තුළින් කෙරෙන්නෙ හිත විසිරෙන එකයි.

හරියට අර ජලාශයක බෝට්ටුවක් එහෙ මෙහෙ යන්නෙ නැතුව, ඒ අතට මේ අතට පැද්දෙන්නෙ නැති හැටියට නැංගුරමක් වගේ මොකක් හර දාලා එක්කුන් කළා වගේ මේ හිත අර ගුණය තුළට බැහැගන්න ඕන. බැහැගෙන, ඒ ගුණය තුළින් බුදුපියාණන් වහන්සේ දකින්න පුරුවෙන්න ඕන. එහෙම පුරුදුවුනාට පස්සේ වැඩි වචන ඕනෙ නෑ. තමන් තෝරා ගත්ත 'හගවා' නම්, 'හගවා - හගවා - හගවා' කියන කොට, එහෙම නැත්නම් 'අරහං' නම් 'අරහං - අරහං - අරහං' කියන කොට, ඒක තුළින් සමාධියට පැමිණෙන්න පුළුවන්. ඒක විස්තර වශයෙන් හිතන්න ඕනෙ නෑ. ඒ වචනය තුළින් බුදුරජාණන් වහන්සේ දකිනවා. දන් අර ළමයා 'නමො බුද්ධස්ස' කියල කිව්වා. ඒ කාලෙ බුදු රජාණන් වහන්සේ ජීවමානව හිටිය යුගයක්. දන් එතකොට මේ බෞද්ධ පින්වතුන්ට බුදුරජාණන් වහන්සේ ජීවමානව නැතත් හිතින් දකින්න පුළුවන් උන්වහන්සේගේ ගුණ සම්භාරය. ශ්‍රද්ධාවනනයාට, සම්මදිට්ඨිය ඇති තැනැත්තාට බුදු පියාණන් වහන්සේ හිතින් දකින්න පුළුවන්. එතකොට ඒ හිතෙන් දකීමට උපකාරීවෙන එක වචනය වුනත් සෑහෙනවා. අන්න ඒ වචනය නොකඩවා, එහෙම නැත්නම් වෙන තැනකට හිත යන්න නොදී භාවනා කිරීම තමයි බුද්ධානුසානි භාවනාව.

අපි බුද්ධානුස්සතිය ගැන විශේෂයෙන් කිව්වේ බොහොම දෙනා ඒක පුරුදු පුහුණු කරන නිසයි. ඒක තුළ යම් අඩුපාඩුකම් තියෙනවා නම්, මේ අපි කියාපු ඒවා හරියි කියල හිතෙනවා නම්, ඒ අනුව කෙනෙකුට හරිගස්සා ගන්න පුළුවන්.

එතකොට අනිත් භාවනා ගැන අපි ඉතාමත් කෙටියෙන් සඳහන් කරනවා, කාලවේලා ඇති හැටියට. ධර්මානුස්සතිය කියලා කියන්නේ - ඒකත් මේ පින්වතුන් කොතෙකුත් අහල තියෙනවා, අර තරම්ම ප්‍රකට නැත්තේ - 'සාධකානො භගවතා ධම්මො සන්දිට්ඨිකො අකාලිකො, එභිපස්සිකො, ඔපනයිකො, පච්චත්තං වෙදිතබ්බො වික්ඛජ්ඣති'. 'ගුණ භයක් එතන කියවෙනවා.

'සාධකාන' ගුණය කියල කියන්නේ, බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ දේශනා කළ ධර්මය, යහපත්ව දේශනා කළ එකක්. හොඳින් දේශනා කළ එකක්. ඒ හොඳින් දේශනා කිරීම කියන එක බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ස්වරූප අනුවත්, ඒ දේශනා කළ වචනයේ ලක්ෂණ අනුවත් නොවේ මෙතන කියන්නේ. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ධර්මය යම් ඉලක්කයකට, යම් පරමාර්ථයකට, එල්ල කොට දේශනා කළා නම්, ඒ පරමාර්ථයට යන ආකාරයට මුල - මැද - අග හොඳට සම්බන්ධව දේශනා කරපු එකක්. මේක නිර්ථක එකක් නොවේ. තේරුම් රහිත එකක් නොවෙයි. මේ ධර්මය ප්‍රතිඵල ලබා දෙන එකක්. සාධකාන කියලා කියන්නේ මනාව දේශනා කරන ලද එකක්. ප්‍රතිපත්තියට ගැලපෙන විදියට ප්‍රතිඵලයක් ලැබෙනවා. ප්‍රතිඵලයට ගැලපෙන විදියට ප්‍රතිපත්තිය තිබෙනවා. ඒ විදියට මුල - මැද - අග යහපත්ව දේශනා කරන ලද බවයි 'සාධකාන' යන වචනයෙන් ගන්න තියෙන්නේ.

ඊළඟට සන්දිට්ඨික කියලා කියන්නේ මෙලොවම, මේ ජීවිතයේදීම, තමන්ට අත්දකින්න පුළුවන් මේකේ ප්‍රතිඵල. මොකද, මේ බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුළ තියෙන්නේ අපේ චිත්ත සන්තානය තුළ තිබෙන ලෝභ, දෝෂ, මෝහ කියන කෙලෙස් ධර්ම ඉවත් කරන මාර්ගයයි. එතකොට එයින් යම් යම් ප්‍රමාණයක් ඉවත් වෙනවා නම්, තමන්ටම ඒ ඒ ප්‍රමාණයට ඒක මෙලොවම අත්දකින්න පුළුවන්. නැවත පරලොවක ලැබෙන දෙයක් නොවෙයි. මග පල නිවන් මෙලොවම ලබා ගන්න පුළුවන්. පරලොවක ලැබෙන නිවනක් නොවෙයි. අන්න ඒක නිසා ඒක සන්දිට්ඨික ගුණයයි.

'අකාලික' කියලා කියන්නේ කල්නොයවා විපාක දෙන එකක්. ඒකත් අරකටම සම්බන්ධයි. කෙනෙකුට යම් ප්‍රමාණයකට ලෝභයක්, දෝෂයක්,

මෝහයක් තියෙනවා නම් ඒ තැනැත්තාට ඒ ප්‍රමාණයටම හිතේ බරපතල දොමනසක්, එහෙම නැත්නම් හිත දූෂ්‍ය වීමක් තිබෙනවා. ඒවා යම් ප්‍රමාණයකට ඉවත් කර ගන්නා නම් ධර්මයේ පිහිටෙන්, ඒ ඉවත් කර හැටියම සැනසුමක් තියෙනවා. ඒක අකාලිකයි. ඒක ගැඹුරින් දක්වන්නේ ලෝකෝත්තර මාර්ගය පිළිබඳව - ලෝකෝත්තර තත්ත්වයෙන් ධර්මය ප්‍රත්‍යක්ෂ කිරීමේදී. ඒකේදී කියවෙනවා මාර්ග - එල කියලා දෙකක්, ලෝකෝත්තර මාර්ගයත් එක්කම එලයට වැටෙනවා. ලෝකෝත්තර මාර්ගය කියලා කියන්නේ විදර්ශනාඥාන ඔස්සේ ගිහිල්ලා ලබාගන්නා ඉතාම සියුම් සමාධි තත්ත්වයක්. ඒකත් එක්කම එලයට වැටෙනවා. ඒක අකාලික ගුණය. කල්නොයවා විපාක දෙන ගතිය.

'එහි පස්සික' කියලා කියන්නේ 'එව-බලව'. 'එව-බලව' කියන එක තුළ තියෙන්නේ 'ක්‍රියාවට නැගීමට ආරාධනා කරන විදියේ දෙයක්' මේ ධර්මය' කියන එක. ප්‍රායෝගික බවයි එතනින් පෙන්වුම් කරන්නේ. ධර්මයම කියනවා - 'එව-බලව' - 'මාව ක්‍රියාත්මක කරලා බලන්න' කියල. ඒ තරමටම පුදුම විදියේ ප්‍රායෝගිකත්වයක් ධර්මයේ තියෙනවා. එතකොට ඒ අනුව තමයි, 'එහි පස්සික' කිව්වේ.

'ඔපනයික' කියන එක ටිකක් ගැඹුරු වචනයක්. එතනත් තේරුම් ගන්න තියෙන්නේ, 'එව-බලව' කියලා කෙනෙක් කැඳවාගෙන යන්නේ. එක්කරගෙන යන්නේ. අන්න ඒ වගේ ගුණයක් ධර්මයේ තියෙනවා. ධර්මය, එක එක තත්ත්වවලට එක්කර ගෙන යන ගතියක් වගේ එකකට එකක් සම්බන්ධවෙලා තිබෙනවා. නිදසුනක් වශයෙන් කියනවා නම්, සමමා දිට්ඨිය වඩන කොට දන්නේම නැතුව වගේ සමාසක් සංකල්පය, හොඳ සංකල්පය, ඇතිවෙනවා. ඒක වඩන කොට, ඒකට අනුව, හොඳ වචන පිටවෙනවා. එතන ඒ විදියට අර යම් යම් ආකාරයකින් ජීවත් වෙනවා නම් - යම් යම් ආකාරයකට ධර්මානුකූලව ජීවත් වෙනවා නම් - ඒ ඒ තත්ත්වවලට ඉබේම පමුණුවන ගතියක් තියෙනවා. ඔපනයික කියලා කියන්නේ ඒකයි. ධර්මය විසින් ඇදගෙන යනවා. පමුණුවනු ලබනවා. එහෙම ගුණයක් මේ ධර්මයේ තියෙනවා.

'පච්චත්තං වෙදිතබ්බො වික්ඛජ්ඣති' - නුවණැත්තන් විසින් සවකීය සන්තානයේ, තමන්ගේ සිත්සතන් තුළ, ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත හැකි අන්දමේ ධර්මයක් මේක. තමාටම අන්තිමට ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙනවා. අන්න ඒ විදියේ ගුණ සම්භාරයක් තමයි - ගුණ භයක් තමයි - ධර්ම ගුණ හැටියට දක්වල තියෙන්නේ.

ඊළඟට සහ ගුණ හැටියට - ඒකක් මේ පින්වතුන් නිතර අභලා තිබෙනවා. 'සුපට්ඨනො භගවතො සාවකසංඝො, උජුපට්ඨනො භගවතො සාවක සංඝො, ඤායපට්ඨනො භගවතො සාවක සංඝො, සාමීච්චි පට්ඨනො භගවතො සාවක සංඝො, යදිදං චතතාර පුර්වසුගානි අධ්වපුර්ව පුගලො, එස භගවතො සාවක සංඝො, ආහුනෙයො, පාහුනෙයො, දකඛිණෙයො, අක්ඛලිකරණීයො, අනුතරං පුක්ඛකෙඛනං ලොකස්සාති' - කියල මය විදියේ පාඨයක්.

ඒක තුළත් ගුණ නවයක් තියෙනවා. එකකොට, ප්‍රධාන වශයෙන්ම 'සුපට්ඨන' කියල කියන්නේ - ඒ අෂට්ඨාසී පුදගල සංඝරතය නිර්වාණ ගාමී ප්‍රතිපදාවට හරියට, යහපත්ව, පිවිසියා, ඒ ප්‍රතිපත්තිය යෙදෙනවා. ඊළඟට ඒ වගේම තමයි, ඒක වඩාත් අවධාරණය කිරීමට, වඩාත් ශක්තිමත්ව, දක්වීමටයි 'උජුපට්ඨන' කියන්නේ. සෘජුව - ආයී අෂට්ඨාසී මාගීයත් සෘජු මාගීයක්. ඒ මාගීයට සෘජුවම, කෙලින්ම, අවංකවම බැහැලා කටයුතු කරන බවයි. ඊළඟට ඤාය පට්ඨනො - ක්‍රමවත්ව, එකකින් එකකට හරියට න්‍යායානුකූලව ඒ ප්‍රතිපදාවට බැස්සා. ඒ වගේම සාමීච්චි පට්ඨනො - නිවනට නැඹුරුව හරියාකාරව ගමන් කරනවා. මේ හැම එකක්ම ප්‍රතිපත්තිය පිළිබඳවයි කියන්නේ.

ඊළඟට - 'යදිදං චතතාර පුර්වසුගානි අධ්වපුර්ව පුගලො එස භගවතො සාවක සංඝො' - එනම් පුදගල අටක් හැටියට සතරමග සතර ඵලවලට පැමිණි ආයඝීයන් අටදෙනා පිළිබඳවයි මෙතන කියවෙන්නේ.

ඒ ගුණ සම්භාරය නිසාම ඒ සංඝයා වහන්සේලා පිළිබඳව ඊළඟට කියවෙනවා පූජනීයත්වය. 'ආහුනෙයා කියලා කියන්නේ ඇත ඉඳලා සිවුපසය ගෙනේලා දෙන්න තරම් වටිනා කියන එකයි. පාහුනෙයා - තමන්ගේ නිවසේ පිළියෙල කරගන්නා නම් නැයන් සඳහා හෝ අමුත්තන් සඳහා හෝ ආහාරයක්, පිණිසපානයේ වැඩියහම ඒකත් පූජාකරන්න සුදුසුයි, ගුණ සම්භාරය නිසා. ඒ වගේම 'දකඛිණෙයා' කියල කියන්නේ විශේෂ පුද පූජා - කම්ඵල විශ්වාස කරගෙන කරන විශේෂ පුදපූජා පවා ලබන්න සුදුසුයි. 'අක්ඛලිකරණීයො' කියල කියන්නේ ඇදිලි බැඳ - දොහොත් මුදුන් තබා - වදින්න සුදුසුයි.

ඊළඟට - 'අනුතරං පුක්ඛකෙඛනං ලොකස්ස' ලෝකයාට උත්තරීතර වූ පින්කෙතක් හා සමානයි, ඒ ගුණ සම්භාරය නිසා, දායක පින්වතුන්ට ඉතාමත්ම උසස් ආනිසංස ලබාදීමට තරම් පින්කෙතක්.

අන්න ඒ විදියට කාරණා රාශියක් එතන කියවෙනවා, සහ ගුණ

හැටියට. ඉතින් ඒ තුළින් කොයි වචනයකින් හෝ සංඝයා වහන්සේලා පිළිබඳව මෙතෙහි කිරීම පවා බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වනවා සංඝානුස්සති වශයෙන් කෙනෙකුට ජීවිතයට ආරක්ෂාවක් වගේම අර ගාථාවල තියෙන ආකාරයට ප්‍රබෝධවත්ව පිබිඳෙන්න හේතු වෙනවා. කොටින්ම කියතොත්, තුණුරුවන් මෙතෙහි කරන තැනැත්තාට එදිනෙදා ප්‍රබෝධවත්ව දවස ගත කරන්න පුළුවන් වෙනවා.

ඊළඟට කියවෙන එක තමයි එතන කායගතා සතිය. කායගතා සතිය කියල කියන්නේ මේ අපේ ශරීරයේ ස්වභාවය සිහි කිරීමයි. ඒකක් තුන් ආකාරයකට දක්වනවා. කායගතා සතිය ගැන මේ පින්වතුන් බොහෝ විට අභලා තියෙනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ ශරීර කුඩුව උපමා කරනව දෙකොන ඇරුණු මල්ලකට. ධාන්‍ය පුරවපු, දෙකොන ඇරපු මල්ලක් වගේ. මේකේ තියෙනවා කුණප කොට්ඨාස තිස් දෙකක්. ඒ කුණප කොට්ඨාස පිළිබඳව මෙතෙහි කිරීමයි මෙතන කියන්නේ. හිසකේ ඉඳලා යටිපතුල් දක්වා වූ මේ ශරීරයේ විවිධ කොටස් කුණප හැටියට පිළිකුල් වශයෙන් දකීම - කොටින්ම කියතොත්. 'පටිකකුල මනසිකාර' කියලා කියනවා. පිළිකුල් වශයෙන් මෙතෙහි කිරීම.

ඊළඟට ඒකටම අදාල එකක් තමයි, මේ කායගතා සතිය ඇතුළටම එකතු කරන එකක් තමයි, අසුභ භාවනාව. දස අසුභයක් සඳහන් කරනවා. මේ ශරීරයෙන් වික්ඛාණය ඉවත්වූන හැටියේ, මරණයට පත්වූන හැටියේ, ඉස්සර ඉන්ද්‍රියාවේ තිබුන සිරිත අනුව ගෙනිහිල්ල අමුසොහොනේ දමනවා. අමුසොහොනේ දැමීමට පස්සේ ඒ ශරීර කුඩුව දිරා යන ආකාරයේ විවිධ අවස්ථා දහයක් දක්වනවා, අසුභ කම්ප්‍යාන වශයෙන්. මේ ශරීරය වැඩි දවසක් යන්න කලින් ඉදිමිලා, නිල්වෙලා ඊළඟට පණුවන් වහලා, හැරව පිරිලා, අන්තිමට ඇට සැකිල්ලක් දක්වා යන තත්ත්වය 'දස අසුභ' හැටියට අවස්ථා 10 කින් දක්වනව. අන්න ඒවා මෙතෙහි කිරීම. මේ ශරීරය පිළිබඳව කලකිරීමයි මේ හැම එකකින්ම බලාපොරොත්තු වෙන්නේ. සාංසාරික සත්ත්වයා තුළ බලගතුව තිබෙන මේ ශරීරය පිළිබඳ ඇල්ම - රාගය - තමාගේ ශරීරයටත් අනුන්ගේ ශරීරයටත් තිබෙන ඇල්ම, මේක තුළින් තමයි සංසාරයේ දිගින් දිගට යන්නේ. මේ ශරීර කුඩුවට ඇල්ම තියෙන තාක් මේ කුරුල්ලා මෙහෙත් පිටවෙලා ගියත් ආයෙත් කැමැත්තෙන්ම තවත් කුඩුවකට ඇතුල්වෙනවා. තමන්ව කමානුරූපව කුඩුවක් මවාගෙනයි මේකෙන් පිට වෙන්නේ. තමන්ට ඕන හැටියටම නෙවෙයි තමන් කරපු කමානුරූපව කුඩුවක් මැවෙනවා. ඉතින් මැවූනට පස්සේ ඊළඟට තියෙන්නේ උත්පත්තිය එක්කම, ජරාව, ව්‍යාධිය, මරණ භය. ඕකයි සංසාර තත්ත්වය.

ඒ නිසා බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වනවා මේ ශරීර කුඩුව ගැන කලකිරීම ඇති කර නොගෙන මේ සංසාරයෙන් නම් මිඳෙන් බැ කියලා. මේකට ඇල්ම ඇති කරගෙන බැ නිවන් දකින්න. ඒක නිසා අපි අකැමැති වුනත් - ගිහි හෝ වේවා, පැවිදි හෝ වේවා - නිවන් දකින්න බලාපොරොත්තු වෙන කෙනා යම් ප්‍රමාණයකට කායගතාසනීය වැඩිය යුතුයි. කායගතාසනීය කියලා කියන්නේ අමුතු දෙයක් නොවෙයි. අපේ කයේ නියම තත්ත්වය. අපේ කයේ නියම තත්ත්වය අපි බාහිරව ප්‍රදශීනිය කරන්න කැමති නෑ. නමුත් අපි හිතෙන් සලකා ගන්න ඕන. ශරීරය ඇතුළේ තිබෙන දේවල් පමණක් නොවෙයි බාහිරව තිබෙන හැම එකක්මත් බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වලා තියෙන්නේ පිළිකුල් හැටියට. ඇත්ත වශයෙන්ම පිළිකුල් ස්වභාවයක් තිබෙනවා. නමුත් අපි ඒවා ආවරණය කර ගන්නවා. ඒවා ගැන සාමාන්‍ය ලෝකයාට අවබෝධයක් නෑ කෙලෙස් නිසා. විඤ්ඤාණය සහිත මේ ශරීරයේ පිළිකුල් ස්වභාවයයි අර මුලින් කියාපු පිළිකුල් භාවනාවේ තිබෙන්නේ. දෙකොන ඇරුණු මල්ලක වගේ මේ ජීවමාන ශරීරය තුළ තිබෙන දේ ගැන මෙනෙහි කිරීම. ඊළඟට ඒවගේම මේක මියගියාට පස්සේ එන තත්ත්වය - ඒක අනාගතයයි. මේ ශරීරයත් ඒ ධර්මතාවට යටයි, මේ ශරීරයත් ඒ වගෙයි කියලා ඒකට ආරෝපණය කරලා, සමාන කරලා හිතීම. ඒ කුලීනුත් කය ගැන කලකිරෙනවා. මේක මේ තත්ත්වයට පත්වෙන දෙයක් නම් මේක ගැන අපි මේ හිතන තරම් උසස් හැටියට මාන්ත්‍රයක් ඇති කර ගැනීම මෝඩකමක් කියන අවබෝධයක් එනවා. ඉතින් ඒ විදියටයි අසුභ භාවනාව.

ඒ ක්‍රමයටම තවත් එක එකක් තමයි 'ධාතු කම්ප්පානය' කියලා කියන්නේ. ඒකත් මේ ශරීරය පිළිබඳ උපේක්ෂාවක් ඇති කර ගන්න - අර ඇලුම් ගැටුම් ආදියෙන් තොරව යම්කිසි උපේක්ෂාවක් ඇති කරගන්න - උපකාර වෙනවා. ඒ කියන්නේ, මේ ශරීරය ධාතූන් 4 කින් සමන්විත එකක් කියලා හිතීම. මේ අපේ ශරීරයත් අනුන්ගේ ශරීරත් අතර විශේෂයක් නෑ ධාතු වශයෙන් සලකන කොට. පඨවි, ආපො, තෙජො, වායො කියලා කියන, අපි සාමාන්‍යයෙන් නිදර්ශන වශයෙන් මහ පොළොවත්, ජලයත්, ගින්නත්, වායුවත් කියලා ගන්න ඒවායින් සකස් වෙච්ච දේවල් තමයි මේ අපේ ශරීර කුඩු. මේ හැම එකක්ම. අන්න ඒ විදියට ධාතු වශයෙන් මෙනෙහි කිරීම විශේෂයෙන්ම නුවණැත්තන්ට ඉක්මණින්ම ශරීරය පිළිබඳ උපේක්ෂාවක් ඇති කර ගන්න උපකාර වෙන බව බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වනවා. කොටින්ම කියතොත්, නිර්වාණාවබෝධය සඳහා මේ ධාතු කම්ප්පානය තුළින් ධාතු හතර ගැනම යම් අවස්ථාවක සිතේ කලකිරීම ඇතිවෙන්න ඕන. සිත මුදා ගන්න ඕන මේ ධාතු හතරෙන්.

මොකද, අර කියාපු කුඩුව මැවෙන්න මේ ධාතු හතරෙනුයි. පඨවි, ආපො, තෙජො, වායො කියන ධාතු හතරෙන් තමයි, අර මැටි අතලා ගෙයක් හදන්න වගේ මේ ශරීර කුඩුව මැවෙන්නේ. ඒක මැවෙන්නේ ඒවට තියන ඇල්ම නිසයි. මේ ධාතු හතර පිළිබඳව සියුම් ආකාරයකින් ඇල්මක් අප තුළ තියෙනවා. ඒක ඉවත් කිරීමට තමයි ධාතු කම්ප්පානය බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාළේ. ඒක කරන දෙයාකාරයක් තියෙනවා.

මේ ජීවමාන ශරීරයම තමන්ම සලකලා බලනවා. කෙස්, ලොම්, නිය දත් ආදී තද ස්වභාවය ඇති දේවල් පඨවි ධාතුව නියෝජනය කරනවා. පඨවි ධාතුවට සාධක මගේ ශරීරයේ තිබෙනවා. කෙස්, ලොම්, නිය, දත් ආදී වශයෙන්. අපෝ ධාතුව, දියාරු ස්වභාවයක් ඇති, ජල ස්වභාවය ඇති දේවල් - අර පිත්, සෙම්, සොටු, ලේ, සැරව, මුත්‍රා ආදී වශයෙන් - මගේ ශරීරයේ මේවත් තියෙනවා, ආපෝ ධාතුවට අයිති කොටස්. ඒවගේම තේජෝ ධාතුවේ ක්‍රියාකාරීත්වයක් මේ ශරීරයේ තියෙනවා. ඔය උණ ගැනීම, ශරීරයේ ආහාර පැසවීම, ශරීරයේ උෂ්ණය, තාපය, ආදිය දක්වන තත්ත්ව තුළින් තේජෝ ධාතුවත් ඇතුළත තියෙනවා. ඒ වගේම වායෝ ධාතුව කියලා කියන මේ අපේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය, ශරීරය තුළ එහෙ මෙහෙ ගමන් කරන වාතය. මේ හැම එකක්ම වායො ධාතුවට අදාළයි. මෙන්න මේ ධාතු හතර.

ඊළඟට කල්පනා කරනවා මේ ඇතුළත තියන ධාතු හතරත්, පිටත තියන ධාතු හතරත් එකමයි. මේවා ඇතුළත තිබුනත්, පිටත තිබුනත් ධාතු වශයෙන් බලනකොට එකමයි. එතකොට ක්‍රම ක්‍රමයෙන් මේක 'මමය' 'මගේය' කියන මානය දුරු කර ගැනීමටත් උපකාර වෙනව. පුහුණන ආදිය ඉවත්වෙනව, මේ හැම කෙනෙකුගේම ශරීරයේ තියෙන්නේ මේ ධාතු හතරම තේද කියලා කල්පනා කරන කොට. ඔන්න ඔය විදියට මේ කායගතා සනීය බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වනවා. ඒකත් මෙනෙහි කරන කොට එදිනෙදා ඒ තුළින් විශාල සැනසීමක් ඇතිවෙනව. ජීවන ගැටළු තුළින් ඇතිවන කැලඹීම් බොහෝ දුරට නැතිකර ගන්න පුළුවන්. ජීවිතයේ යථාචාර්ය දකීමයි මේ කායගතා සනීයෙන් කෙරෙන්නේ. ජීවිතයේ යථාචාර්ය දකිනව නම් දිවිනසාගන්න පෙළඹෙන්නේ නෑ. තමාගේ ජීවිතය කෙටි බව තේරුම් ගන්නවා, මේ ශරීරයේ ස්වභාවය අනුව. ඕවයි කායගතා සනීයේ ආනිසංස.

ඒ වගේම දක්වනවා 'අභිංසාය රතො මනෝ' කියලා අභිංසාව. අටුවාවේ තෝරන්නේ මේක කරුණා භාවනාවට විතරක් සීමා කරල. නමුත් අපට හිතාගන්න පුළුවන් අභිංසාව කියන එක ආකල්පයක් හැටියටයි මෙතන

කෙලින්ම කියවෙන්නේ. 'අභිංසාය රතො මනෝ' - අභිංසාවට කැමති වීම, අභිංසාවට ලැදිවීම, අභිංසාවට ඇලුම් කිරීම. අභිංසාවට ඇලුම් කිරීම කියන එක බොහොම වටිනා දෙයක් හැටියට බුදු පියාණන්වහන්සේ දක්වනවා. වැඩිපුර ලෝකයා තුළ තියෙන්නේ භිංසාවට ඇලුම් කිරීමයි. ලෝකයා හැම තිස්සේම බලන්නේ තම තමන්ගේ ඕනෑ එපාකම් පිරිමහගන්න අතින් අයට භිංසා කරලා. යම් කෙනෙක් ඇතුළතින් ආකල්පයක් වශයෙන් ගොඩනගා ගන්නව නම් කිසිම කෙනෙකුට භිංසා නොකරන බව, එතන මෙහිත් කරුණාවක් දෙකම තියෙනව - කරුණාව පමණක් නොවෙයි. මෙහි - කරුණාමය ආකල්පයකින් යුක්තව ලෝකය දිහා බැලීමයි මෙතන අභිංසාවට ඇලුම් කරනවා කියල කියන්නේ. අන්න ඒකත් කෙනෙක් එදිනෙදා පුරුදු කරනවා නම්, ඒ තැනැත්තාට ප්‍රබෝධවත්ව පිබිඳෙන්න පුළුවන්. පසුතැවිලි නැතිව ප්‍රබෝධවත්ම පිබිඳෙන්න ශක්තියක් එනව අභිංසාව, මෙහිත්, කරුණාව ආදී සිතිවිලි පවත්වනවා නම් එදිනෙදා ජීවිතයේ.

ඊළඟට කියවෙනවා - 'භාවනාය රතො මනෝ'. ඒක පොදුවේ අපි ගත්තේ භාවනාවට ලැදියාව කියල. භාවනාවට ලැදියාවක් වටිනා දෙයක්, භාවනාව කියලා කියන්නේ මොකක්ද? සිතේ නියමාකාර දියුණුවයි. එකකොට මේ කාලේ සිත පිළිබඳව නොයෙකුත් විදියේ දියුණු කිරීම් - විද්‍යා තාක්ෂණාදියෙන් යම් යම් දියුණු කිරීම් - ගැන කියවෙනවා. උගත්කමින් දියුණු කිරීම් ගැන කියවෙනව. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වන මේ භාවනාවෙන් කෙරෙන දියුණුව ඊට වඩා විශේෂ දෙයක්. නිවන් කරා යන මාර්ගය. මේ සංසාරයෙන් එතරවීම සඳහා කළ යුතු යම් භාවනාවක් තියනවා නම්, අන්න ඒ භාවනාවට ලැදිවීම. එතන පොදුවේ භාවනාව කියල කියන්නේ හිතේ වැඩීම. හිතේ වැඩීම ලැදියාවක් හැටියට. ඒකේ වටිනාකම තේරුම් අරගෙන, ඒකට මුල් තැන දෙමින් දවස ගත කිරීම වටිනා දෙයක්.

ඉතින් අන්න ඒක තුළින් අපට ජේතවා බුදු පියාණන් වහන්සේ ජීවන වටිනාකම් හයක් මතු කරල දීල තියෙනව මේ ගාථා හයෙන් - බුද්ධානුසාසනිය, ධම්මානුසාසනිය, සංඝානුසාසනිය, කායගතා සනිය, අභිංසාව, ඊළඟට පොදුවේ භාවනාවට ලැදියාව, භාවනාවට ඇල්ම. ඒ අපේ ජීවිත හැඩගස්වා ගැනීමටයි. කොටින්ම අපි දන්නවා, මේ කාලේ විශේෂයෙන්ම, අසහනයෙන් නින්දට වැටෙන, අසහනයෙන් පිබිඳෙන, අසහනයෙන් ජීවිතය ගෙවන පිරිසක් මේ සමාජයේ වැඩි වශයෙන් සිටින්නේ. ඒ අසහනකාරී තත්වය ඇතිවෙන්නේ එදිනෙදා සිතිවිලි වැරදි ආකාරයෙන් පවත්වන නිසා. දන්

මේ පින්වතුන්ට අමුතුවෙන් කියන්න ඕනේ නෑ, නොයෙක් මාධ්‍ය ඔස්සේ හිත යොදන පින්වතුන්, එදිනෙදා ජීවිතය ගත කරන හැටි, දිවා රාත්‍රී ගත කරන හැටි. විශේෂයෙන්ම රාත්‍රී කාලය ගත කරන හැටි. කොයි විදියේ දේවල් එක්කද, කොයි විදියේ සිතූම් පැතුම් එක්කද කියල මේ පින්වතුන්ට අමුතුවෙන් කියන්න දෙයක් නෑ. ඒවා තුළින් ඇත්ත වශයෙන්ම ප්‍රබෝධවත්ව පිබිඳෙන්න පුළුවන්ද, දවස සතිමත්ව, හොඳට සැපවත්ව ගත කරන්න පුළුවන්ද, කියන එකට මේ පින්වතුන්ටම සාධක ලබා ගන්න පුළුවන්. නමුත් මේ බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වන වටිනාකම් හය - මේ මාතෘකා හය ඔස්සේ - මෙන්න මේ නාලිකා හයෙන් එකක් තෝරා ගෙන ඒ අනුව සිතූම් පැතුම් පැවැත්වුවොත් බුදු පියාණන් වහන්සේ මෙතන පොරොන්දුවෙන ආකාරයට 'සුප්පබුද්ධව', ඉතාම ප්‍රබෝධවත්ව උදැසන අවදිවෙන්න පුළුවන්, ප්‍රබෝධවත්ව දවස ගෙවන්න පුළුවන්, සැනසිලිමත්ව දවස ගෙවන්න පුළුවන්. ඒ වගේම සිතේ වැඩීමක් ඒ එක්කම වෙනවා.

එකකොට ඒ අනුව අපට හිතාගන්න පුළුවන් මෙතන බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙන මේ වටිනාකම් රාශිය. මේවා අපේ ජීවිතයට ළං කරගන්න ඕන. එන්න එන්නම අපි පරිහානි මුඛයට යන්නේ ජීවිතයේ නියම සාරධර්ම, වටිනාකම් පිළිබඳව හරි අවබෝධයක් නැති නිසයි. මොකද, බුදුපියාණන්වහන්සේ දක්වනව මේ අපට ලැබිවිට මනුෂ්‍ය හිත ඉතාමත්ම දුර්ලභ එකක් කියල. මේ සිතේ බුද්ධත්වය කරා දියුණු කරන්න පුළුවන් හැකියාවක්, ශක්තියක් තියෙනවා. නමුත් අපි කරන්නේ මොකක්ද? ඉතාමත්ම භයානක අන්දමින් නොයෙකුත් විදියේ නවීන ආටෝපසාටෝප ජීවිත තුළිනුත්, නවීන විද්‍යාව තුළිනුත් ඉදිරිපත් කරන වටිනාකම් වලට පෙළඹිල ගිහිල්ල, ඇදිල ගිහිල්ල, ඒවා ඔස්සේ අපේ ජීවිත විනාශ කරගන්නවා. අපේ සිතූම් පැතුම් කිලිට්ටන අන්දමේ මාධ්‍යයන් ඔස්සේ අපි දවස ගත කරන්නේ. ඒ වෙනුවට බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වනව, අමුතු වියදමක් නැතිව - කිසිම වියදමක් නැතිව - තම තමන්ගේ ජීවිත සකස් කර ගැනීමට අර කියාපු විදියට ප්‍රබෝධවත්ව පිබිඳීමට, ඒ අනුව මුළු දවස සැනසිලිමත්ව ගෙවීමට, ඔන්න ඔය කියාපු සිතිවිලි පරම්පරාවල් තමන්ගේ චිත්ත සන්තානයේ ඇතිකරගන්න උත්සාහවත් වෙන්න කියල. දන්, භාවනාව කියන එක, සාමාන්‍යයෙන් කෙනෙක් කල්පනා කරන්නේ අර පර්යංකයෙන් ඉඳගෙන ඉන්න අවසථාවේ චිත්තක් කරන දෙයක් හැටියට. නමුත් මෙතන බුදුපියාණන් වහන්සේ විශේෂයෙන් දක්වන්නේ අනුසාසනි කියල කියන සිහිපත් කිරීමයි. දන් අර කථානතරයෙනුත් ජේතවා අර දරුවා ගැඹුරෙන්, පොතපතේ කියන ආකාරයට 'අරහ' ගුණ ආදිය ගැන මොකක්වත් දන්නේ නෑ. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ දකලත් ඇති.

කොහොම නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ ගැන හැඟීමක් ඇතිකරගෙන, ශ්‍රද්ධාවක් ඇතිකරගෙන, 'නමො බුද්ධස්ස' කිව්ව හැටියේ අර යක්ෂයා බයවුනා. අන්ත ඒ විදියට අපි කල්පනා කරන්න ඕන. මේ බුදුගුණයට අපි ළං වෙන්න ඕන අර රාහුල කුමාරය ළං වුනා වගේ. පාණ්ඩ්‍යය, උගත්කම, අනුව ශාස්ත්‍රීය අන්දමින් දීඝී වචන රාශියක් - පාඨ රාශියක් - තුළින් නොවෙයි. එක එකක් වුනත් ඇති. මොකද ඒකට හේතුව? අපට එදිනෙදා ජීවිතයේ පොතක් කියවනව වගේ නිතිපතා වඩන්න බෑ. දන් මෙතන කියවෙනව - 'යෙසං දිවා ව රතො ව - නිවං බුද්ධ ගතා සති.' මේ කියන ගෞතම ශ්‍රාවකය රැ දවල් දෙකේම නිතිපතා බුද්ධානුස්සතිය වඩනව කියල. ඉතින් නිතිපතා බුද්ධානුස්සතිය වඩන්න නම්, අර වගේ මහා පාඨ රාශියකින් කොහොමද වඩන්නේ, එදිනෙදා ජීවිතයේ වැඩ කටයුතුත් එක්ක? නමුත් යම් කෙනෙක් කෙටියෙන් මේව සළකනවා නම් - අපි හිතමු අර කිව්ව ආකාරයට කෙනෙකුට 'අරහං' ගුණය ඉතාමත්ම ප්‍රියයි, 'හගවා' ගුණය ඉතාමත්ම ප්‍රියයි - හොඳට ඒක තෝරා ගන්නා නම් සැහෙන වෙලාවක් හිත යොදලා, නව ගුණයට හිත යොමු කරලා. ඒකට අපි ධර්මතාවක් කියල කියන්නේ මොකද? දන් අපි නිදසුනක් වශයෙන් කිව්වොත් - 'අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථී' කියල කියන්නේ සත්ත්වයින් දමනය කිරීමෙහිලා ඉතාමත් දක්ෂ රජාවාටියෙක් වගේ.' ඒ වචනය නම් බොහොම දිග වගේ ජේන්නේ. නමුත් ඇතැම් කෙනෙකුට ඒකත් රුචිවෙන්න පුළුවන්. මොකද, ඒකට සංසාරක හේතුවක් තිබෙන්න පුළුවන්. අතීතයේ, බුද්ධකාලයේ, බුදු රජාණන්වහන්සේ අංගුලිමාල දමනය ආදිය කරන අවස්ථාවේදී, බුද්ධබලය පෙන්නුම් කරන අවස්ථාවේදී, ඒව දකල ඇතිකරගත්තු ශ්‍රද්ධාව නිසා වෙන්න පුළුවන්. අන්ත ඒ වගේ අපට සවාභාවික වශයෙන් යම්කිසි ගුණයක් හිතට අල්ලනවා නම්, ඒ ගුණය කෙටියෙන් මෙනෙහි කිරීම තමයි බුද්ධානුස්සතිය කියල කියන්නේ. ඒක නම් පුළුවන් අර විදියට එදිනෙදා යන එන අතරේ, විවේක අවස්ථාවල පමණක් නොවෙයි, 'රස්තියාදු වෙනව' කියල කියන අපනේ යන වෙලාවල්වල පවා අර බුදුගුණයට හිත නතු කරලා තමා වඩාගෙන ආපු කම්ප්පානය වඩන්න අවස්ථාව තියෙනවා.

ධම්මානුස්සතිය පිළිබඳවත් එහෙමයි. කෙටියෙන් සළකාගන්න මේ ධර්මයේ සවාභාවය. ඉතින් අපි සවිස්තරව වණිනා නොකළොත් මෙන්න මේ සාමාන්‍ය අදහස තේරුම් ගැනීම ප්‍රමාණවත්, කෙනෙකුට. මේකට 'සතිය' කියල කියන්නේ සිහිය. බුදුන් වහන්සේ සිහිපත් කිරීම, ධර්මය සිහිපත් කිරීම, සංඝයා සිහිපත් කිරීම.

ඒ වගේම තමයි කායගතාසතිය කියන එක. මේකත් අමුතුවෙන් භාවනා ආසනයේම ඉඳගෙන කරන දෙයක් නොවෙයි. අපි හිතමු - කෙල ගැහුවා, වමනයක් කළා. එදිනෙදා ශරීරකෘත්‍යය හා සම්බන්ධ කටයුතු කෙරෙනවා. ඒ අවස්ථාවේ ඒවා නිකං අපනේ යන්න දෙන්න නරකයි. මේ 'අපද්‍රව්‍ය' කියලා නිකං අහක දාන්න නරකයි. එයින් ධර්මයක් දකින්න ඕන. එයින් ධර්මයක් දකින්න ඕන. ඇතැම් කෙනෙක් මේවා අපද්‍රව්‍ය කියලා, අහක දානවා, මේවායින් ප්‍රයෝජනයක් නොගෙන. දන් අපද්‍රවලින් කොතෙකුත් වැඩ ගන්න බව අපට මේ නවීන විද්‍යාත්මක ලෝකයේ දකින්න ලැබෙනව. අපි අහකදාන දේවල් සමහරවිට පිටරටවල් වලට ගෙනිහිල්ල විශේෂ නිෂ්පාදන කරලා ගෙනැල්ලා ලොකු ගණන්වලට විකුණනවා.

එතකොට ඒ වගේම තමයි කල්පනා කරන්න තියෙන්නේ. අපේ මේ ශරීරය තුළින් විසිකෙරෙන අපද්‍රව්‍ය වලිනුත් අපි ප්‍රයෝජන ගන්න ඕන, ධර්මානුකූලව. කොහොමද ප්‍රයෝජන ගන්නේ? අන්ත කායගතාසතියට දානවා. කෙළ ටිකත් කායගතා සතියට, මළ මුත්‍රා ටිකත් කායගතාසතියට. ඒ වෙලාවේත් අපේ සිත වැඩෙනවා. අර භාවනාවෙන් වැඩෙනවා. ඒ තුළින් නිවනට කිට්ටු වෙනව. සසර පිළිබඳ ඇල්ම අඩුවෙනව. මේ සංසාරයේ තව තවත් ශරීර කුඩු මවන්න ඇති ඇල්ම නැතිවෙල යනවා. ඉතින් අන්ත ඒක නිසා තමයි බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙන්නේ මේක විරාග ධර්මයක් කියලා. මේ වතුරායීසත්‍ය ධර්මය තුළ තිබෙන්නේ මේ සංසාරයෙන් ඉවත් වීමයි. ඒ සඳහා යන ගමනක් මේක. ඒ නිසා මේකට ඇල්මක් එක්කම මේ ගමන යන්න බැහැ. ක්‍රමක්‍රමයෙන් මේක පිළිබඳව කලකිරීමක් ඇති කර ගන්න ඕන. 'යථාභූත ඥානය' කියල කියන්නේ ඇත්ත ඇති හැටි දකීම. ඇත්ත ඇති හැටි දකීමත් එක්කම කලකිරීම එන බව බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වල තියෙනවා - අනිවායී වශයෙන්. ඇත්ත ඇති හැටි දකලා කල නොකිරී ඉන්න බැහැ. ඇත්ත ඇති හැටි යම් ප්‍රමාණයකට දකිනව නම්, ඒ ප්‍රමාණයට සසර ගැන කලකිරෙනව. පැවැත්ම ගැන කලකිරෙනව. ඒ කලකිරීම තුළින් තමයි නිවන් දකින්න පුළුවන් වෙන්නේ. නිවන් දොර ඇරෙන්නේ.

අන්ත ඒ නිසා මේවාට භයවෙන්න නරකයි. ගිහි හෝ වේවා පැවිදි හෝ වේවා අපේ පරමාර්ථය මේ භයානක සංසාරයෙන් හැකිතාක් ඉක්මණින් මිදීමයි. ඒක නිසා අර ගෙවල් දොරවල්වල තිබෙන බන්ධන - ඒවා කෙසේ වෙතත් අපි කල්පනා කරන්න ඕන අපි උපන්නේ තනියම, මැරෙන්නේ තනියම. මේ සංසාරයේ අපි තනියමයි යන්නේ. ඥාති සම්බන්ධකම් තාවකාලිකයි. ඒ නිසා අපේ විමුක්තිය අපටයි අයිති. බුදුපියාණන් වහන්සේ

ප්‍රකාශ කරනවා. "මටවත් බෑ කෙනෙක් මුදාගන්න. ඒක ඔබටම භාරයි." කියලා. තථාගතයන් වහන්සේලා ගුරුවරු පමණයි. එකකොට අපට නම් මේක අයිති - මේ අපේ සිත, මේ බුද්ධෝත්පාද කාලෙ, මේ දුර්ලභ අවස්ථාවේ, මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවයේ, අර කියාපු මිනිස් සිත යෙදිය යුත්තේ ඉතාමත්ම ඵලදායක දෙයකටයි. සාමාන්‍යයෙන් ලෝකේ කොතෙකුත් දේවල් තියෙන්න පුළුවන් ලාභ ලැබෙන රැකිරිකමක් එහෙම. නමුත් ඒව නොවෙයි. මනුෂ්‍යාත්ම භාවයෙන් ගතයුතු උපරිම ප්‍රයෝජනය තමයි මේ බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙන්නේ. වැඩිය යුතු සාරධර්ම හයක් හැටියට දක්වලා තියෙන්නේ. ඒ නිසා මේ පින්වතුන් නුවණින් කල්පනා කරන්නට ඕන. තම තමන්ගේ ජීවන රටාව තුළ බොහෝ දෙනාට තියෙනව දින වර්යාවක්. ඒ දින වර්යාවට මෙන්ම මේවා එකතු කරගන්න උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. මේ හයම බැර නම් එයින් කීපයක් හරි. මෙන්න මේ නාලිකා ඔස්සේ තමන්ගේ සිතූම් පැතුම් යෙදවෙමින් ඒ අයට ප්‍රබෝධවත්ව පිබිඳෙන්න පුළුවන්. අර කියාපු අසහනකාරී තත්ව වලින් මිඳෙන්න පුළුවන්. නිවනට, තමන් හිතුවටත් වඩා ඉක්මණින් කිට්ටුවෙන් පුළුවන් - මේ නියම ලැදියාවල් ඇති කරගත්තහම. බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙනවා මේ ධර්මයේ පමුණුවන ස්වභාවයක් තියෙනවා කියලා. ධර්මයේ යෙදෙන කොට ධර්මය විසින් තව තවත් ඉදිරියට කෙනෙක් පමුණුවනවා. මොකද, ධර්මය ඉක්මණින්ම ආනිසංස දෙන නිසා. ධර්මයේ ආනිසංස දකින කොට තව තවත් ඒ මාගීයට යොමු වෙනවා.

ඉතින් අපට තියෙන්නේ නියම සාරධර්ම හඳුනාගෙන, නියම රුචිකත්වය ඇතිකරගෙන ඒ මාගීයට බැසීමයි. ඒ තුළින්, බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රතිඥා කරන අන්දමට අපේ ජීවිතවල තියෙන හයානක පරිහානි තත්ව මහභරවාගෙන යම් කිසි සැනසුමක් ලබාකරගන්න පුළුවන්. මේවා මිල මුදල්වලින් කරන්න බැහැ. අප ලඟමයි මේකේ රහස තියෙන්නේ. ඒ බව කල්පනා කරලා මේ පින්වත් පිරිස අද වැනි වටිනා දවසක - මේ ඇසළ පුර පසළොස්වක පෝය දවස කියන්නේ මුළු මහත් විශ්වයටම බුද්ධ ගුණය, ධර්ම ගුණය, සංඝ ගුණය විකාශනය වූන, අවිච්ඡේ සිට අකනිටාව දක්වා විහිදුන ධර්ම ශක්තියක් ඇති, අවස්ථාවක්. එකකොට, විශ්වය පුරා පැතිරුණු බුද්ධ ශක්තියක්, ධර්ම ශක්තියක් සංඝ ශක්තියක් තිබෙද්දී, අපි අපේ ජීවිත නොවටිනා දේවල්වලට, නිසරු දේවල්වලට, කැප කරලා මේ ජීවිතේ ගෙවා දැමීමෙන්, අපටමයි පසුකැටිලි වෙන්න සිදුවෙන්නේ.

අන්න ඒ නිසා නුවණින් කල්පනා කරලා, මේ පින්වත් පිරිස, මේ වටිනා දවසේ ඒ ඒ මට්ටමින් යම් ශීලයක් සමාදන් වෙලා, අර කියාපු

ප්‍රතිපදාවට ලංවෙලා කය වචනය හික්මවා ගන්න. අර වගේ යම්කිසි භාවනාවකින් සිත තැන්පත් කරගෙන මේ කාලය ගතකළා. දන් ධර්මග්‍රවණ වශයෙන් මේ අවස්ථාවේ සද්ධා, චිරිය, සති, සමාධි, පඤ්ඤා කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම, බලධර්ම තමන්ගේ විතක සන්තානයේ වඩා ගැනීමට අවශ්‍ය වන කාරණා සිතේ තැන්පත් වෙන්න ඇතිය කියල හිතනවා. ඒ වගේම මේ ඇතිකරගත්තු අධිෂ්ඨානය තුළින් තමතමන්ගේ ජීවිත වඩාත් ආලෝකවත් කරගෙන, කල්‍යාණමිත්‍ර ආශ්‍රය තුළින් බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වා වදාළ සෝවාන් සකදාගාමී, අනාගාමී, අර්හත් කියන මාගීඵල ප්‍රතිවේදයෙන් හැකිතාක් ඉක්මණින් උතුම් අමාමභ නිවන් සාක්ෂාත් කිරීමට මේ රැස්කරගත් කුශල සම්භාරය ඒකාන්තයෙන් හේතු වාසනා වේවා!

ඒ වගේම මේ ධර්මදේශනාමය, ධර්මග්‍රවණමය වශයෙන් රැස්කරගත් කුශල සම්භාරය අවිච්ඡේ සිට අකනිටාව දක්වා වූ යම්තාක් සත්ව කෙනෙක් සිටිනවා නම් ශාසනාරක්ෂක දිව්‍යබ්‍රහ්ම රාජයන් වහන්සේලාත් අපගේ ඥාතීන්හුත් ඇතුළු, ඒ හැම කෙනෙක්මත් මේ කුශලය අනුමෝදන් වෙන්නවා! අනුමෝදන් වී තම තමන්ගේ ප්‍රාථමික බෝධියකින් හැකිතාක් ඉක්මණින් උතුම් අමා මභ නිවනින් සැනසීමට පත්වෙන්නවා! කියල මේ ගාථාවලින් පින් පමුණුවන්න.

'එතනාවතා ව අමෙහති.....'

17 වන දේශනය

17 වන දේශනය

'නමො තසු භගවතො අරහතො සමමා සමබුද්ධස්ස'

'අසාරෙ සාරමනිනො - සාරෙ වාසාරදස්සිනො
නෙ සාරං නාධිගච්ඡන්ති - මිච්ඡා සංකප්පගොචරා'

'සාරඤ්ච සාරතො ඤ්ඤවා - අසාරඤ්ච අසාරතො
නෙ සාරං අධිගච්ඡන්ති - සමමාසංකප්පගොචරා'

- යමක වග්ග, ධ.ප.

සැදහැවත් පින්වතුනි,

නියම දියුණුවක් ප්‍රගතියක් කෙනෙකුට සලසාගන්න පුළුවන් වන්නේ නිස්සාරදේ අතහැරලා සාරවත් දේ පිළිගන්න තරම් ආත්ම ශක්තියක් ඇත්නම් පමණයි. නිසරු දේ සරු හැටියටත් සරු දේ නිසරු හැටියටත් දකින වැරදි ආකල්පයක් ඇති තැනැත්තාගේ ජීවිතය සම්පූර්ණයෙන්ම අසාර්ථකයි. සරු දේ දකින්න ලැබුණු හැටියේ නිසරු දේ අතහරින වටිනා ප්‍රතිපත්තියක් අපේ පැරණි ශ්‍රී ලංකාවාසීන් තුළ තිබුන නිසා තමයි අද වගේ පොසොන් පොහොය දවසක ඒ මිහිඳු මහ රහතන් වහන්සේ මේ ලක්දිවට අරගෙන ආපු සම්බුද්ධ ශාසනය මේ රටේ මුල් බැස ගත්තේ. ඒ ශාසනයේ අනාගතයටත් හේතුවන ඒ වටිනා ප්‍රතිපත්තිය පිළිබඳව ප්‍රකාශ කෙරෙන ගාථා දෙකක් තමයි අපි අද මාතෘකා කර ගත්තේ.

මේ ගාථා දෙක දේශනා කරන්නට හේතු වුනේ මේ ශාසනයේ අග්‍ර ශ්‍රාවක සැරියුත් මුගලන් මහා ස්වාමීන්වහන්සේලාගේ ජීවිත පිළිබඳ යම් යම් සිද්ධි මුල් කර ගෙනයි. සැරියුත් මුගලන් ස්වාමීන් වහන්සේලා දෙනම මේ බුද්ධ ශාසනයට එකතු වෙලා සහ පිරිසට එකතු වෙලා, රහත් බව ලැබුවට පස්සේ බුදු රජාණන් වහන්සේ සහ පිරිස රැස් කරල මේ ස්වාමීන් වහන්සේලා දෙනමට අගසවි තනතුරු දී වදාලා. ඒ අවස්ථාවේදී සංඝයා වහන්සේලා අතර යම් කිසි විවේචනාත්මක අදහස් පළකිරීමක්, කසුකසුචක් ඇති වුනා, බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ තනතුරු දීපු ආකාරය ගැන. මුණ බලලා දන් බෙදන්නා වාගේ පක්ෂග්‍රාහී වැඩක්ය බුදුරජාණන් වහන්සේ කළේ. අගසවි තනතුරු දෙනව නම් දෙන්න තිබුණේ මුලින්ම මහණ වුන

පස්වග මහණුන් වහන්සේලාටය. එහෙම නැත්නම් යසකුල පුත්‍ර ප්‍රධාන ඒ පස් පණස් නමගෙනය තෝරා ගන්න තිබුනේ. එහෙමත් නැත්නම් හද්ද වග්ගිය පිරිසේ ඒ තිස් නම අතුරෙන්ය. එහෙමත් නැත්නම් උරුවෙල් කාශාප ආදී දහසක් සංඝයා වහන්සේලා අතුරෙන්ය කියලා, ඔය විදියට සංඝයා වහන්සේලා බුදු පියාණන් වහන්සේ පිළිබඳව යම් කිසි දෝෂාරෝපණයක් වගේ කථාවක යෙදිල ඉන්න කොට බුදු පියාණන් වහන්සේ "කුමක්ද, මහණෙනි, කතා කරන්නේ" කියල අහල කාරණය ප්‍රකාශ කළහම "නෑ, මහණෙනි, මම මුණ බලල තනතුරු දෙනව නොවෙයි. ඒ ඒ අයගේ අතීත ප්‍රාර්ථනා, පාරමී ශක්තිය අනුවයි මම තනතුරු දෙන්නේ" කියල ඉතාමත්ම සවිස්තරව අක්කො කොණ්ඩක්ක ස්වාමීන් වහන්සේ, යසකුල පුත්‍ර ආදීන් වෙත වෙතම ඒ අය අතීතයේ කළ පින් දහම්, පෙර ලබා ගත්තු විවරණ ආදිය ප්‍රකාශ කරල අවසාන වශයෙන් වදාළ සැරියුත් මුගලන් දෙනම අනෝමදසසි බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙතින් අගසවි තනතුරු ලබා ගැනීමට නියත විවරණ ලැබූ ආකාරය.

ඒ සියලුම ප්‍රවෘත්ති ප්‍රකාශ කරල ඉවර වුනාට පස්සේ සැරියුත් මුගලන් ස්වාමීන් වහන්සේලා දෙනම බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරියට ඇවිල්ලා වන්දනා කරල පිරිස ඉදිරියේ ප්‍රකාශ කළා බුදුපියාණන් වහන්සේ ළඟට එන්න කලින් සත්‍ය ගවේෂණයේ තමන් වහන්සේලා යෙදුනු ආකාරය. ඒ ප්‍රවෘත්තිය අපි සැකෙවින් සඳහන් කරනවා නම් මේ විදියටයි. මේ පින්වතුන් බොහෝ දෙනෙක් අහලත් ඇති මේ දෙනමගේ වටිනා ජීවිත ප්‍රවෘත්තිය. උපනිස්ස කෝලික කියල බමුණු කුල දෙකක් ඒ රජගහ නුවර තිබුන. ඒ ප්‍රධාන පවුල්වල ඉපදුනා පින්වත් කුමාරවරුන් දෙදෙනෙක්, පින්වත් බමුණු මාණවකයින් දෙන්නෙක්. උපනිස්ස කෝලික යන නම් මේ දෙදෙනාට ලැබුණා. මේ පවුල් කාලයක් තිස්සේම ඔවුනොවුන් මිත්‍රව සිටියා. ඒ වගේම මේ දෙදෙනත් ඉතාමත්ම සමීප මිත්‍රයන් හැටියට හැම කටයුතුම එකට කරන්න පටන් ගත්තා. තරුණ කාලයේ දී ඉගෙනීම ආදිය කරල අවසාන උනාට පස්සේ, සාමාන්‍යයෙන් තරුණයින් යොමුවෙන්නා වගේම විනෝදාංශවලටත් යොමුවෙලා අවුරුදු පතා රජගහ නුවර පැවැත්වෙන ගිරගහ සමස් කියල කියන යම් කිසි සමාජ උත්සවයක් බලන්න පුරුදු වෙලා සිටිය. දන් මේ කාලේ විවිධ ප්‍රසංග, සංගීත රාත්‍රී, ආදී වශයෙන් ඔය තියෙන්නේ, ඒ වගේ දෙයක් වෙන්න ඇති. කඳු මුදුනක පැවැත්වෙන උත්සවයක්.

ඉතින් එහෙම සිරිතක් වශයෙන් තිබුණු නමුත් එක අවුරුද්දක, එක අවස්ථාවක, ඒ ගිරගහ සමස් උත්සවය බලන අතරේ - ඒ වෙනකොට මේ

දෙන්නාගේ සාංසාරක බුද්ධිය මුහුකුරා ගිහිල්ල, මෝරල, කිබුන නිසාදෝ - වෙනද වගේ සිනහ විය යුතු තැන් වල සිනහ වෙන්නෙ නෑ. සංවේගය දැක්විය යුතු තැන්වල සංවේගය දක්වන්නේ නෑ. තැගි දිය යුතු තැන්වල තැගි දෙන්නේ නෑ, කලකිරිල වගේ බලාගෙන ඉන්නව. දෙන්නට දෙන්නා කතා කරල බලන කොට සමාන අදහස්. මොකක්ද අදහස? මේකෙ කිසි ගතයුත්තක් නෑ. සාරයක් නෑ. නිස්සාර දෙයක්, මෙතන මේ නටන, වයන, ගයන, අය අවුරුදු 100 ක් යන්න කලින් මරණයට පත් වෙනවා. මීට වැඩිය අපිට වටිනවා මේ සංසාරයෙන් මිදීමේ විමුක්ති මාර්ගය සොයාගෙන යාම කියල දෙන්නම ඒකමකිකව ඊළඟට සාකච්ඡා කළා. දැන් අපි විමුක්තිය බලාපොරොත්තු වෙනවා නම් පැවිද්දක් ලබා ගන්න ඕන. කා ළඟද පැවිද්ද ලබා ගන්නේ? කියල රජගහ නුවර ඒ කාලෙ ප්‍රසිද්ධව සිටියේ සංඡය කියල පරිබ්‍රාජකයෙක්, විශාල පිරිසක් ඇතිව. තීරණය කළා එතෙක් ගිහිල්ල පැවිදි වෙන්න ඕන කියල. තමන්ගේ රථවාහන ආදී විශේෂ පරිවාර සම්පත් ආපසු යවල 500 ක් දෙනා එක්ක සංඡය පරිබ්‍රාජකයා ළඟ පැවිද්ද ලබා ගත්තා. එහෙම ලබාගෙන මේ ඉතාමත් කියුණු ප්‍රඥාව ඇති අය නිසා ටික දවසකින්ම සංඡය පරිබ්‍රාජකය දැනගෙන සිටිය ඒ ඔක්කොම, ඒ ඉගැන්වූ හැම දෙයක්ම, ඉගෙනගෙන ආචාර්යයන් වහන්සේගෙන් ඇහුවා "ඔබ තුමා මීටත් වඩා යමක් දන්නව ද?" කියල. "නෑ මෙව්වර තමයි මම දන්නේ. මීට එහාට යමක් මට කියන්න පුළුවන් කමක් නෑ." කියල කිව්වහම, එහෙම නම් මෙතන ඉදීම නිස්සාරයි. අපි සත්‍යය සොයන්න ඕන, තනි තනිව කියල මේ දෙදෙනා කතිකා කර ගත්තා අපි දෙන්නාගෙන් යම් කෙනෙක් විමුක්ති මාර්ගය, එහෙම නැත්නම් නිවන, ලබා ගන්න නම් අනිත් එක්කෙනාට කියන්න ඕන කියල. ඒ ඒ තැන්වලට ගිහිල්ල ආචාර්යවරුන් හමුවෙලා සාකච්ඡා කරන්න පටන් ගත්තා. ප්‍රශ්න අහන්න පටන් ගත්තා. ඒ එක ආචාර්යවරයකුට වත් මේ දෙදෙනාගේ ප්‍රශ්න වලට උත්තර දෙන්න බැරි වුනා. ඒ අයගේ ප්‍රශ්න වලට මේ දෙන්නා උත්තර දෙන්න සමත් වුනා.

ඔහොම කලක් යන අතරේ - ඒ වෙනකොට බුදු පියාණන් වහන්සේ වේච්චනාරාමය පිළිඅරගෙන රජගහ නුවර වැඩ වාසය කරන අවස්ථාවක්. අර පස්වග මහණුන් වහන්සේලා අතුරින් අස්සජී ස්වාමීන් වහන්සේ එක දවසක් දා පිණ්ඩපානෙ වඩිනවා. එදා මේ උපනිස්ස කියන පරිබ්‍රාජකයා - මේ අපි දැන් සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේ නමින් හඳුන්වන ඒ උපනිස්ස පරිබ්‍රාජකයා - තමන්ගේ ගෙදර ඉඳලා ආහාර පාන අරගෙන ඉවරවෙලා පරිබ්‍රාජකාරාමයට යන්න පිටත් වුනු ගමන් මේ ස්වාමීන් වහන්සේ දකලා, "මම මේ වගේ කෙනෙක් කවදාවත් දකලා නැහැ. මේ වගේ ශාන්ත

ඉන්ද්‍රිය ඇති, බොහොම තැන්පත් ඉරියව් ඇති මේ වගේ කෙනෙක් දකල නැහැ. එක්කෝ රහතන් වහන්සේ කෙනෙක් එහෙම නැත්නම් අරහත් මාර්ගයට ඇතුල් වුන කෙනෙක් වෙන්න ඕන. මේ වෙලාවේ එක පාරටම කතා කරන්න හොඳ නැහැ පිණ්ඩපානේ වඩින නිසා" කියලා පිටි පස්සෙන් ගිහිල්ල, ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ පිණ්ඩපානයේ වැඩලා අවසානයේ වළඳන්න සුදානම් වෙනකොට ඒකට නිසි ආසනයක් එහෙම සකස් කරලා දීලා තමන්ගේ පැන් කෙණ්ඩියෙන් පැන් එහෙම දීලා වතාවත් කරලා, හැම උපස්ථානයක්ම කරල ඉවර වෙලා වළඳලා ඉවර වුනාට පස්සේ ස්වාමීන් වහන්සේ ගෙන් අහනවා "ඇවැත්නි ඔබේ ආචාර්යවරයා කවුද? මොකක්ද ඔබ අනුගමනය කරන ධර්මය? ඔබේ ඉරියව් එහෙම බොහොම ප්‍රසන්නයි. ඔබේ වර්ණය, සමේ පැහැය, ඉතාමත් ප්‍රභාවත්" කියලා ඊළඟට ඉල්ලා සිටිය "මට ඒ ධර්මය කියන්න" කියලා.

එකකොට අස්සජී ස්වාමීන් වහන්සේත් ඉතාමත්ම නිහතමානීව ප්‍රකාශ කරනවා. "මම මේ නවක පැවිද්දෙක්, අලුතෙන් පැවිදි වුන කෙනෙක්. මට දිග බණක් කියන්න, විස්තර සහිතව බණ කියන්න බෑ." එකකොට උපනිස්ස පරිබ්‍රාජකයා කියනවා, "මගේ නම උපනිස්ස. මට ටිකක් කිව්වත් ඇති. වැඩිය වචන කියන්න ඕනෙ නෑ. මට ඕනේ අර්ථය විතරයි. මූලික හරය විතරයි. ඒ ටික කිව්වොත් මම තේරුම් ගන්නවා." කියලා ඒ විදියට පැවරුවා. අන්න ඒ අවස්ථාවේ දී අස්සජී ස්වාමීන් වහන්සේ දේශනා කළ ගාථාව ඉතාමත්ම සාරවත් ගාථාවක් පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයේ සම්පූර්ණ හරය, මූලික ධර්ම න්‍යායය ඉදිරිපත් කෙරෙන විදියේ වටිනා ගාථාවක්.

යෙ ධම්මා හෙතුප්පහවා - තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ
 තෙසංව යො නිරොධො - එවං වාදි මහා සමණො

'හේතූන්ගෙන් හටගත් යම් ධර්මයෝ වෙද්ද, ඒවායේ හේතුව තථාගතයන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා. ඒ වගේම ඒවායේ නිරුද්ධ වීම - නැති වී යාම ද- ප්‍රකාශ කළා. මෙන්න මේ විදියේ ධර්මයකුයි ඒ මහා ශ්‍රමණයන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ' කියන එකයි ඒ ගාථාවේ අදහස.

මේ ගාථාව කොයින්තරම් ගැඹුරුද කියනොත්, ඒ උපනිස්ස පරිබ්‍රාජකයාගේ පූණ්‍ය ශක්තිය, නුවණ කොයි තරම් කියුණුද කියනොත්, මුල් ගාථා පද දෙක අහලම සෝවාන් ඵලයට පැමිණියා. යම් ධර්ම හේතුවෙන් හට ගත්ත ද ඒවායේ හේතුව තථාගතයන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා කියලා කියනව අහනවත් එක්කම සෝවාන් වෙලා ඉවරයි. ඉතිං ඊළඟට ගාථාව සම්පූර්ණ

වුනාට පස්සේ උපතිස්ස පරිබ්‍රාජකයා ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් අහනවා "කොතනද ඒ අපේ ශාස්තෘන් වහන්සේ වැඩ වාසය කරන්නේ" කියලා. වේළුචනාරාමයෙයි කිව්වාම ඒ යන පාර අහගෙන, "මට තවත් වැඩක් තියෙනවා. මගේ යාළුවෙක් ඉන්නවා, එයන් එක්ක පොරොන්දු වෙලා තියෙනවා මෙන් මෙහෙම සත්‍යය, අමෘතය, සොයා ගන්නොත්, නිවන සොයා ගන්නොත් කියනවා කියල. ඒ පොරොන්දුව ඉෂ්ට කරලා මම එන්නම්. ඔබ වහන්සේ කලින් වඩින්න" කියලා අස්සපි ස්වාමීන් වහන්සේ යවල ඊළඟට මේ උපතිස්ස පරිබ්‍රාජකයා ගියා අර පරිබ්‍රාජකාරාමය දිහාවට. යනකොට ඇතදීම දක්කා. ඒ කෝලික යාළුවා දකලා 'අද මගේ යාළුවාගේ වෙනදා ස්වරූපය නොවෙයි බොහොම ප්‍රසන්න ස්වභාවයක් තියෙනවා. සතුටින් ඉන්නේ. එකක් එකටම නිවන ලබාගෙන වෙන්න ඇති'යි කියලා ඔන්න විස්තරේ ඇහුවාම උපතිස්ස පරිබ්‍රාජකය අර ගාථාව සම්පූර්ණයෙන්ම ප්‍රකාශ කලා, මේ විස්තරෙන් කියලා "මට මෙහෙම ස්වාමීන් වහන්සේ කෙනෙක් හමුවුනා" කියලා. ඒ ගාථාව සම්පූර්ණ වෙනවාත් එක්කම කෝලික පරිබ්‍රාජකයාත් යෝවන් එලයෙ පිහිටියා.

ඊළඟට මේ කෝලික පරිබ්‍රාජකයා කියනවා "අපි දන් එහෙනම් යමු බුදුපියාණන් වහන්සේ හමුවෙන්න" කියලා. එතකොට උපතිස්ස පරිබ්‍රාජකය කවදක් ආචාර්යවරුන්ට ගරු කරන අයෙක් නිසා ටික කලකට නමුත් ඒ ආචාර්යව සිටිය සංජය පරිබ්‍රාජකයා ගැන හිතලා, කල්පනා කරලා, කියනවා "අපි අපේ ආචාර්යවරයාණන් වහන්සේටත් ගිහිං කියමු මේ අලුත් ප්‍රවෘත්තිය. එක්කො මේ ගාථාව කියනකොටම යම් ධර්මයක් තේරුම් ගනියි. එහෙම බැරි වුනොත් බුදුපියාණන් වහන්සේ දකින්න හෝ යාවි." කියලා ගියා අර ආචාර්යවරයා හොයාගෙන.

සංජය පරිබ්‍රාජකයාත් මේ දේන්නා දකලා "කොහොමද දරුවෙහි සත්‍යය සොයා ගන්නාද?" කියලා ඇහුවා. ඔන්න ඒ ප්‍රවෘත්තිය කිව්වහම කෙසේ නමුත් ශ්‍රද්ධාවක් වැඩිය පෙන්නුවේ නැහැ. ඒවා ඔක්කොම කිව්වට පස්සේ කියනවා. "එහෙනම් ඔය දේන්නා යන්න. මට නම් යන්න හැටියක් නැහැ." "මොකද?" කියලා ඇහුවහම කියනවා "මම මෙව්වර කාලයක් ආචාර්යවරයෙක් වෙලා ඉඳලා දන් මට නම් බැහැ අතවැසියෙක්, ගෝලයෙක්, වෙන්න. ඒක හරියට උපමාවට කියනවා නම්, 'කලින් හැලියක් වෙලා ඉඳලා පස්සේ කෙණෙස්සක්, හැන්දක්, වුනා වගෙයි.'" මේ පින්වතුන් දන්නව නේ හැලිය අතින් අයට වතුර දෙන්නේ. හැන්දකින්, කෙණෙස්සකින්, ඒකෙන් ගන්නව. අන්න ඒ උපමාවයි කිව්වේ. මම ඉස්සරවෙලා හැලියක් වගේ ඉඳල දන් කොහොමද කෙණෙස්සක් වගේ, හැන්දක් වගේ, වෙන්නේ?

ඒක මට මදිකමක් කියල යන්න බැහැ කිව්ව. නැවතත් ඊළඟට ඇවිටිලි කරන කොට ඒ දේන්න - "එහෙම කියන්න එපා, ආචාර්යයෙනි, මේ තරම් ශ්‍රේෂ්ඨ කෙනෙක්, බුදු කෙනෙක් දන් ලෝකේ ඉපදිල ඉන්නව. පහළ වෙලා ඉන්නවා, ධර්මය පහළ වෙලා තිබෙනවා, සංඝයා පහළ වෙලා තියෙනව. මේ හොඳ අවස්ථාවක්" කියල උනන්දු කරනකොට නැවත අහනවා. "දරුවෙහි, මේ ලෝකේ වැඩියෙන් ඉන්නේ මෝඩයෝ ද, පණ්ඩිතයෝ ද?" කියල. ඉතින් උපතිස්ස කෝලික දෙදෙනා කිව්වා "මෝඩයෝ තමයි වැඩියෙන් ඉන්නේ" කියල. "හා, එහෙනම් කමක් නැ. මෝඩයෝ මෝඩ මා ළඟට ඒවි. පණ්ඩිතයෝ ඒ පණ්ඩිත ශ්‍රමණ ගෞතමයාණන් ළඟට යාවි" කියලා ප්‍රතික්ෂේප කලා.

එහෙම කිව්වට පස්සේ ඉතින් මේ දේන්නා පිටත් වෙනවත් එක්කම අර සංජය පරිබ්‍රාජකයාගේ පිරිසේ විශාල කොටසක්ම මේ දේන්නාත් එක්ක යන්න පිටත් වුනා. ඒක දකල අර සංජය පරිබ්‍රාජකයා, ඇතිවුන ශෝකය නිසා, කටින් ලේ පිට දම්මා කියල සදහන් වෙනවා. ඒ තරම් ලොකු ශෝකයක් ඇති වුනා කියල.

ඉතින් ඔන්න ඔය ප්‍රවෘත්තියයි අපි සදහන් කළේ. නමුත් මේ ඔක්කොම ප්‍රවෘත්තිය සැරයුත් මුලෙන් දෙනම අර අවස්ථාවේදී සංඝයා වහන්සේලා ඉදිරිපිට බුදුපියාණන් වහන්සේට ප්‍රකාශ කලා. අපි මේ තරම් උත්සාහ කළත් අර අපේ ආචාර්ය සංජය පරිබ්‍රාජකයා ආවේ නැතෙයි කියන එකයි අවසාන වශයෙන් කිව්වේ.

ඒක කිව්වහම බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව, "එහෙම තමයි ලෝකේ ස්වභාවය. ඒ සංජය තමාගේ මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය නිසා, වැරදි අදහස් නිසා, නිසරු දේ සරු හැටියටත් සරු දේ නිසරු හැටියටත් සැලකුව. ඔය දෙනම තමන්ගේ පණ්ඩිතකම, නුවණැතිකම, නිසා නියම හරය තේරුම් අරගෙන හරය ලබා ගත්ත'යි කියලා ප්‍රශංසා කරමින් අර අපි කලින් සදහන් කළ ගාථා දෙක වදාලා.

'අසාරෙ සාරමනිනො - සාරෙ වාසාරදස්සිනො
 තෙ සාරං නාධිගච්ඡන්ති - මිච්ඡා සංකප්පගොචරා'

අසාර දෙයෙහි, නිසරු දෙයෙහි, සරුයයි කියා හඟින්නා වූ, සරුය කියන මතය ඇත්තා වූ, ඒ වාගේම සරු දෙය පිළිබඳව නිසරුය යන හැඟීම ගන්නා වූ ද, අන්න එබඳු අය වැරදි සංකල්පනාවලට වැරදි අදහස්වලට යටවෙලා, ඒවායේ යෙදිල, ඒවා ඔස්සේ ඒ අය කවදාවත්

හරවත් දෙයට, නියම සාරයට, පැමිණෙන්නේ නැත කියල ඒ විදියට එක පැත්තක් ප්‍රකාශ කරල, ඊළඟට අනිත් පැත්ත ප්‍රකාශ කරනව.

'සාරඝඳු සාරතො ඝඳුතවා - අසාරඝඳු අසාරතො
තෙ සාරං අධිගචජනති - සමමාසංකපප ගොචරා'

නමුත් යම් කෙනෙක් හරවත් දෙය, සරු දෙය, සරු හැටියට තේරුම් අරගෙන, අසාර දෙය, නිසරු දෙය, නිසරු හැටියට තේරුම් අරගත්ත නම් අන්ත එබඳු අය සමාසක් සංකල්පනාවන් අනුව සිතුවිලි පවත්වමින් නියම හරවත් දෙයට, නියම හරයට පැමිණෙනවා කියන එකයි ඒ ගාථාවේ තේරුම.

එතකොට මේ ඉතාමත්ම ගැඹුරු අදහස් ඇති වටිනා ගාථා දෙකක්. මේ කථාන්තරයෙහි ගාථා දෙකෙහි අපට මෙවැනි දවසක හුඟක් කාරණා මතු කරගන්න පුළුවන්, බුද්ධ ශාසනය පිළිබඳව, අප අපගේ ජීවිත පිළිබඳව. දන් මෙතන මේ මුල් ගාථාව ගැන විශේෂයෙන් සලකලා බලනවා නම් හොඳම නිර්භය මේ අපි කියපු කථාන්තරයෙම අඩංගු වෙනවා. අර සංජය පරිබ්‍රාජකයාගේ වර්තය. ඒ වර්තය ප්‍රකාශ වෙනවා අර මුල් ගාථාවෙන්. මොකද 'අසාරෙ සාරමනිනො' - නිස්සාර වූ දෙය සරු හැටියට ගත්තා. ඊළඟට හරවත් දෙය සරු දෙය, නිසරු හැටියට ගත්තා. ඉතින් ඒ නිසා වටිනා අවස්ථාවක් ගිලිහිලා ගියා. බුදු පියාණන් වහන්සේ දකින්න ශක්තිය තිබුනෙ නැහැ කියන එකයි එතන කියන්නේ. මිඞ්ඟ සංකල්පනා වලට ගොදුරු වීම නිසා. ඉතින් මෙතන තව සවිස්තරව කියනවා නම්, මේ ගාථාවේ අර්ථයත් එක්ක, මෙතන මේ නිසරු දේ කියල ගන්න කියෙන්නේ - අසාරෙ සාර මනිනො' කියන තැන නිසරු හැටියට ගන්න කියෙන්නේ - අපට ජේනවා මේ කථාන්තරයෙහි අර සංජය පරිබ්‍රාජකයා බුදු පියාණන් වහන්සේ ළඟට යන්න මැළි උනේ මොකද කියල හිතන කොට ඒ නිසරු දේ මොනවද කියල.

පිරිස් බලයක් තිබුන, ලාභ සත්කාර තිබුණ, කීර්ති ප්‍රශංසා තිබුන. ඔන්න ඔය දේවල් තමයි මේ සංජය පරිබ්‍රාජකයා ලොකුවට ගත්තේ. ඒවා ඔක්කොම නිසරු දේවල්. ඉතිං ඒ නිසරු දේ සරු දේ හැටියට ගත්ත. අර විශාල පිරිසක් - මෝඩයින් නමුත් විශාල පිරිසක් - තමන්ට ඉන්නවා. මහ පිරිස් බලයක් තිබෙනවා. ඒ වගේම අර මාන්තය නිසා හිතුව, "ආචාර්යවරයෙක් මම, මට බැහැ දන් ගෝලයෙක් වෙන්න" කියලා. අන්ත ඒවා මෝඩ කල්පනා. ඒ අනුව මිඞ්ඟ සංකල්ප කියලා කියන්නෙ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය අනුව කියනව නම්, කාම විතර්ක, ව්‍යාපාද

විතර්ක, විභිංසා විතර්ක කියල මේ පින්වතුන් කොතෙකුත් කියවලා ඇතිනේ. කාමාශාවන් පිළිබඳ හැඟීම්, ඊ ළඟට ද්වේෂය පිළිබඳ හැඟීම්, හිංසා කීර්මේ හැඟීම්. ඉතින් ඔය විදියේ කල්පනාවලට යට උනාට පස්සේ දිගටම ඒ පැත්තටමයි ඇදිලා යන්නෙ.

එතකොට අන්ත ඒ දෘෂ්ටියයි. ඒ දර්ශනයයි, ඒ ආකල්පයයි, මුල් ගාථාවෙන් ප්‍රකාශ කෙරෙන්නේ. අර සංජය ඒකට හොඳ නිදර්ශනයක්. ඉතිං අපට ඒ අනුව හිතනව නම් ඇත්ත වශයෙන්ම ඒ කාලයේ පමණක් නොවෙයි මේ කාලෙත් ඒ කාරණය සත්‍යයි. ලෝකයේ බහුතර කොටස අර කියාපු විදියේ කට්ටිය තමයි. ඒ වගේම බොහෝ දෙනා මිඞ්ඟ දෘෂ්ටියට පහසුවෙන් ඇදිලා යනවා. මිස දිටුවලට ඉතාමත්ම පහසුවෙන් ඇදිල යනවා. අර නිසරු කියලා කියන්නේ කොටින්ම මිසදිටු පැත්තට ගැනෙන දේවල්. ඇත්ත වශයෙන්ම මිඞ්ඟ දෘෂ්ටිය කියල කිව්වට, දන් සම්පූර්ණයෙන්ම අසත්‍ය දේවල් වලටත් වඩා සමහර විට භයානක හැටියට ජේනවා අර්ධ සත්‍ය කියන ජාතිය. "අර්ධ සත්‍ය" කියල කියන්නේ පින්වතුනි, ඔය අඩාල සත්‍ය, බැඳු බැල්මට සත්‍ය වගෙයි ජේනේ. නමුත් ඇතුළේ බලනකොට ඒකෙ කියෙන්නෙ හිස් දේවල්, බොරු බොල් දේවල්. ඒවායේ යම් යම් අඩුපාඩුකම් තියෙනවා.

ඒ අර්ධ සත්‍ය කියන එකට පැරණි වචනයක් තියෙනවා, මේ ශාසනයේ යෙදිලා - "මුග්ග සුජ්ජනා" කියල. 'මුග්ග සුජ්ජ' කියලා කියන්නේ මුං ඇට සුජ්. මුං ඇට සුජ් වගේ කියන එකයි. මේ පින්වතුන්ට හිතා ගන්න පුළුවන්, දන් ඔය මුං ඇට හොද්දක් එක්ක බත් කනකොට ඉඳහිටලා 'යක්-ඇට' කැවෙනවා. වැඩිපුර කියෙන්නේ සමහර විට යක් ඇට. අන්ත ඒ වගෙයි. ඒ කියන්නේ බාගෙටයි තැම්බිලා තියෙන්නේ. ඒ වගේ තමයි අර අර්ධ සත්‍ය කියන ජාතියත්. ඉතිං ඒ කාලේ වගේම මේ කාලෙත් මුං ඇට සුජ් බොහොම ජනප්‍රියයි. විශාල පිරිසක් ඇදිලා යනවා මුං ඇට සුජ් වලට. සමාජය දිහා බැලුවහම පෙනේවි මේ පින්වතුන්ට. ඔන්න ඔය විදියයි සමාජ තත්ත්වය.

ඊළඟට මිඞ්ඟ දෘෂ්ටිය ගැන හිතල බලනකොට, බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා මේ ලෝකේ තියෙන තරම් වැරදිවලින් ඉහළම, ලොකුම, වැරද්ද තමයි - 'පරම වජ්ජ' කියල කියනවා - ලොකුම වැරද්ද තමයි මිඞ්ඟ දෘෂ්ටිය කියලා කියන්නේ. මොකද ඒ? හේතු සහිතවයි කියන්නේ. කෙනෙක් හිතන්න පුළුවන් "ඇයි අපට හිතන්න නිදහස තියෙනවා නේ. අපි අපට ඕන දෘෂ්ටියක් ගන්නට අනික් අයට මොකද?" කියල ඔය

විදියට අහන්න පුළුවන්. නමුත් කෙනෙකුගේ ජීවිතයේ පරිහානියට මුල්ම හේතුව තමයි මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය. ඒකට හොඳ නිර්ගනයකුත් - හොඳ උපමාවකුත් - එක්කයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ අවස්ථාවේ සංඝයා වහන්සේලාට මිථ්‍යාදෘෂ්ටියේ භයානකත්වය පෙන්නුම් කළේ.

ඉස්සෙල්ල කාරණය ප්‍රකාශ කරනවා. "මහණෙනි මිථ්‍යා දෘෂ්ටික පුද්ගලයාගේ කාය කර්ම, වාග් කර්ම, මනෝ කර්ම ඒ හැම එකක්ම ඒ තමා ගත්තු මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය අනුවම යනවාය. ඒ තැනැත්තා යම් චේතනාවක් ඇති කර ගන්නවා නම්, ප්‍රාර්ථනාවක් ඇති කර ගන්නවා නම්, ඉලක්කයක් ඇතිකර ගන්නවා නම්, යම් ක්‍රියාකාරකම්, ක්‍රියාකාරීත්වයක්, පවත්වනවා නම්, ඒ හැම එකක්ම අර මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය අනුවම යනවාය. ඊ ළඟට ඒවායේ විපාක පක්ෂය, ආදීනව පක්ෂය, මොකක්ද? ඒ නිසා බරපතල අකුසල් විපාක විදින්න, දුක් ගැහැට විදින්න වෙනවය. අප්‍රිය අමනාප විපාක විදින්න වෙනවයි කියල. ඊ ළඟට ඔන්න උපමාවට එනවා. 'යම් සේ මහණෙනි, කොහොඹ ඇටයක් හෝ කර්විල ඇටයක් හෝ තිත්ත ලබු ඇටයක් හෝ තෙත් පොළවක පැල කළහම ඒ ඇටයට ඇද ගන්නා සියලුම පෘථිවි රසයන්, දිය සීරාවත් තිත්ත එලයක්ම ලබා දෙන්න ක්‍රියා කරනවයි. තිත්ත එලයක්ම ලබා දෙනවය. අන්න ඒ වගේ මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය ගත්තු කෙනාගේ මුළු ක්‍රියා කළාපයම නරක ප්‍රතිඵල, අනිසි ප්‍රතිඵල, අප්‍රිය අමනාප ප්‍රතිඵල කරා අරගෙන යනවය.

ඊ ළඟට අතින් පැත්ත ප්‍රකාශ කරනවා. "ඒ වගේම මහණෙනි සමායක් දෘෂ්ටිය ඇති පුද්ගලයාගේ කාය කර්ම, වාග් කර්ම, මනෝ කර්ම ඔක්කොම ඒ සමායක් දෘෂ්ටිය අනුව පෝෂණය වෙනවය. ඒ වගේම ඔහුගේ චේතනාවල්, ප්‍රාර්ථනාවල්, බලාපොරොත්තු, ඉලක්ක, ක්‍රියාකාරකම්, හැම එකක්ම ඒ සමායක් දෘෂ්ටියට අනුව සකස් වෙලා අවසානයේ හොඳ විපාක ලබා දෙනවයි, හොඳ ආනිසංස ලබා දෙනවයි කියල ඒකට දක්වන උපමාව මේ අනුව හිතා ගන්න පුළුවන්. "මහණෙනි යම් සේ මිදි ඇටයක්, ඇල් වී ඇටයක්, උක් බීජයක් වැනි දෙයක් තෙත් පොළවක පැල කරහම ඒකට ඇද ගත්ත පෘථිවි රසය, දියසීරාව, හැම එකක්ම රසවත් එලයක් ලබා දෙනවය. අන්න ඒ වගේ තමයි සමායක් දෘෂ්ටිය" කියල ඔය දෙකේ වෙනස පෙන්නුම් කර වදාළා.

ඉතින් ඔය අනුව අපට හිතාගන්න පුළුවන් දන් ලෝකයේ බහුතර සංඛ්‍යාව අර කියාපු විධියට මුං ඇට හොදි ඔස්සේ, එහෙම නැත්නම් අර මිථ්‍යා දෘෂ්ටි ඔස්සේ ඇදිල යන, ඒ පැත්තට ඇදිල යන අය. ඊ ළඟට දන්

දෙවෙනි ගාථාව. හොඳම නිදර්ශණය මේකට. - අමුතුවෙන් මතක් නොකළත් මේ පින්වතුන්ට හිතා ගන්න පුළුවන් - අර සැරියුත් මුගලන් දෙනමගේ ජීවිතය. උන් වහන්සේලාගේ ජීවිතය ඒක අපට පෙන්නුම් කරනවා. ඇත්ත වශයෙන්ම මේ ශාසනයේ අග්‍ර ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා කියන කොට අපි හැම දෙනෙක්ම කල්පනා කරන්ට ඕන බුදු පියාණන් වහන්සේ ළඟට අපට ආදර්ශ ගන්න තියෙන්නේ අග්‍ර ශ්‍රාවකයාණන් වහන්සේලාගෙන්ය කියලා. ඇත්ත වශයෙන්ම ආදර්ශවත් ඒ අතින් බලන කොට, මොකද නිසරු දේ ඉවත් කරලා නිහතමානීව සරු දේ පිළිගන්න තරම් ශක්තියක් තිබුන උන්වහන්සේලාට. ගිහි කාලයේදී පවා ඒක දන් අවස්ථා කීපයකදීම අපට පෙන්නුම් කෙරෙනව. පළමුවෙනි අවස්ථාව දන් මේ කථාන්තරයෙන්ම කියවුනා. අර තරුණ වයසේ කවුරු කවුරුත් යන විනෝදවෙන අවස්ථාවල් තමයි ඔය විවිධ ප්‍රසංග, සංගීත රාත්‍රි ආදිය. නමුත් සාංසාරික බුද්ධිය මුහුකුරා ගියාට පස්සේ ඒවා එපාවෙන අවස්ථාවකුත් එනවා. අපි කලින් ධර්ම දේශනාවලින් ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා. මේ මුළු මහත් ලෝකයම පාසලක් හැටියට ගත්තොත් මේකේ ශ්‍රේණි 3 ක් තිබෙනවා. අසාසාද, ආදීනව, නිස්සරණ, කියලා. වැඩි වශයෙන් ලෝකයා සිටින්නේ ආස්වාද පක්ෂයෙයි. පංචකාම සම්පත්තිය ඔස්සේ දුවන පිරිසයි වැඩි. ඊ ළඟට යම්කිසි අවස්ථාවක බුද්ධිය මුහුකුරා යාමෙන්, අත්දකීම් තුළින්, ආදීනව, ඒවායේ තියෙන දෝෂ පැත්තක්, පෙනෙන්න පටන් ගන්නවා. එහෙම පෙනුනට පස්සේ ඊ ළඟට නිස්සරණ කියන පංතියට පාස් වෙනවා නෙකධමමයෙන්, පැවිදි වීමෙන්. ඉතින් මෙතනත් අර ඒ බුද්ධිය මුහුකුරා ගියාට පස්සේ අර ඉස්සර සරුය කියලා හිතපු දේ නිසරු හැටියට පෙනුන මේ දෙන්නටම. වෙනදා වගේ හිතාවක් නෑ. සතුටක් නෑ. බුම්මාගෙන වගේ ඉන්නවා කලකිරිලා. අතින් අය ඔක්කොම නටලා විනෝද උනාට මොකද මේ දෙන්නට ඥානය මුහුකුරා ගිය නිසා මේක නිස්සාර හැටියට පෙනුන.

ඒ වගේම ඊ ළඟට ගත්තු පියවර ඒ සියලු සම්පත් අහහැරල පැවිද්දට ගියා. ඒ පැවිදි උනෙත් නිසි තැන නොවෙයි. අර කියාපු සංජය කියන ඒ පරිබ්‍රාජකයා ළඟයි. ඉතින් එතනදීත් 'මේ මගේ ගුරුවරය' කියලා එතනවත් ලැගලා හිටියේ නෑ. එතන ඒ ඒ දේ ඉගෙනගෙන ඉවර උනාට පස්සේ තේරුණා මෙතන හරයක් නෑ කියලා. ඒකත් අතරුය. ඊ ළඟට සත්‍යය සොයන්න පටන් ගත්තා. එහෙම සොයාගෙන ගිහිල්ලා ඔන්න ඉතින් අපට හොඳම නිදර්ශනය, නියම සාරවත් දේට ඇදෙන ගතිය, අපට පෙනෙන අවස්ථාව තමයි, අස්සඪි ස්වාමීන් වහන්සේ හමුවෙලා අර විදියට ආරාධනා කිරීම. "මට වැඩි වචන එපා. නියම හරය කියන්න" කියලා

කිවිච්ඡාම අස්සඪි ස්වාමීන් වහන්සේ අර තරම් වටිනා, සරල හැටියට පෙනෙන නමුත් මුළු මහත් සද්ධර්මයේම අර්ථ සාරය, එහෙම නැත්නම් පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය කියන ගැඹුරු ධර්මයේ සාරය, පෙන්නුම් කරන විධියේ ගාථාවක් වදාළ. ඒ ගාථාවේ මුල් පද දෙකෙන්ම සත්‍යය අවබෝධ කර ගත්ත, ආර්ය සත්‍යය අවබෝධ කර ගත්ත උපනිස්ස පරිබ්‍රාජකයා - ඊළඟට කෝලික පරිබ්‍රාජකයන් ඒ ගාථාවම අහලා. එතනත් අපට තේරෙනවා ඒ ගාථාව ගැන දීර්ඝ විග්‍රහයක් නොකළත්, කෙටියෙන් කියතොත් මේ පින්වත් වැඩිහිටි අය දන්නවා ඇති ඔය පටිච්ච සමුප්පාදය කියලා ධර්මයක් තිබෙනවා. ඔය බොහෝ දෙනා සිල් ගත්තම 'අවිජ්ජා පට්ටයා සංඛාරා, සංඛාර පට්ටයා වික්ඛාණං' කියලා අංග 12 ක් ඔහොම කිය කියා ඉන්නවා. නමුත් පින්වතුනි. මේක නෙවෙයි පටිච්ච සමුප්පාදයේ හරය. නියම හරය තමයි අන්ත අර ගාථාවේ කියන එක. මොකක්ද? 'යම් ධර්මයන් හේතුන්ගෙන් හට ගන්නා නම් ඒවායේ හට ගැනීමත් බුදුපියාණන් වහන්සේ දැක්වුවා. ඒවායේ නිරුද්ධ වීමත් දැක්වුව.' එතන දක්වන මූලික ධර්ම න්‍යායය - අපි කෙටියෙන් දැක්වුවොත් - ඒක වෙනත් තැන්වල සඳහන් වෙනවා ධර්මයේ :

'ඉමසමිං සති ඉදං	හොති
ඉමසුප්පාදා ඉදං	උපපජ්ජති
ඉමසමිං අසති ඉදං න	හොති
ඉමසු නිරොධා ඉදං	නිරුජ්ජධති'

කියලා.

මෙය ඇති කල්හි, මෙය	වෙයි
මෙහි හටගැනීමෙන්, මෙය හට ගනියි	
මෙය නැති කල්හි, මෙය	නොවෙයි
මෙය නැති වීමෙන්, මෙය	නැතිවෙයි

ඒක අර මූලධර්මයක්, සිද්ධාන්තයක්. ඒක තුළ තිබෙනව මුළුමහත් පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයේ සාරය. මේ ලෝකයා ආත්මයක් හැටියට හිතන, සදාකාලික, නිත්‍ය හැටියට සිතන දේවල් පිළිබඳව බුදු පියාණන් වහන්සේලා මතු කරල දෙන පුදුම ධර්මතාව තමයි - ලෝකයේ කවදත් පවතින ධර්මතාව වැහිලයි තිබෙන්නේ මේ අවිද්‍යා අන්ධකාරය නිසා සත්ත්වයාට ඒක- මේ හැම එකකම තිබෙන පුදුම විදියේ අර පටිච්ච සමුප්පාද කියල කියන එකිනෙක අතර ඇති හේතු ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතාව. ඒකයි මේ ගාථාවෙන් හෙළිවෙන්නේ.

ඉතින් ඒක නිසා අර උපනිස්ස පරිබ්‍රාජකයාගේ කියුණු නුවණට මුල්ම පද දෙක ඇහෙන කොටම සෝවාන් මාගී ඥානයෙන් සෝවාන් ඵලය ප්‍රත්‍යක්ෂ වුන. එතනත් අපට පෙනෙනවා අර හරවත් දේ පිළිබඳව. මෙන්න මේක තුළින් අපට පෙනෙනවා ලෝකයේ කොතරම් නිසරු දේ තිබුණත් ලෝකයා ඇදියන, අපේ උත්සාහය විය යුත්තේ ක්‍රම ක්‍රමයෙන් අප තුළ දියුණුවක් ඇතිවෙන විදියට නිසරු දේ අතහැරලා සරු දේ ලබා ගැනීමයි. කොච්චර කාලයක් නිසරු දේ බදාගෙන හිටියත් වැඩක් නෑ. මේ පින්වතුන් ඔය සමාජයේ තියෙන කතාවක් අහලා ඇති හණමිටි සම්ප්‍රදාය කියලා. හණමිටි බදාගත්තු මිනිහ වගෙයි කියලා.

එතනත් මහ දිග කථාන්තරයක් තියෙනවා. කෙටියෙන් සැලකුවොත් මෙහෙමයි. මේ පිරුළට යටින් තිබෙන කථාන්තරය ටිකක් භාසාජනක එකක්. යාළුවෝ දෙන්නෙක් තමන්ගේ ගමන් පිටවුනා ධනය සොයාගෙන ගමන් ගමට යන්න. එහෙම යන අතරේ ඔන්න ඉස්සෙල්ලාම ගියෙ හණ පහසුවෙන් ලබා ගන්න පුළුවන්, විසි කරන්න තරම් හණ බහුලව තිබෙන ගමකට. ඉතින් මේ දෙන්නම හණ මිටි දෙකක් බැඳ ගන්නා. එහෙම බැඳගෙන ඔන්න ඊළඟ ගමට යනවා. යනකොට එතන හණ නුල් ඕන හැටියට ගන්න තියෙනවා. එකකොට අර එක යාළුවෙක් කියනවා අනික් යාළුවට දන් මේ හණ අරගෙන යන්නේ හණ නුල් සඳහා නේ. අපි මේ හණ ටික විසිකරලා හණ නුල් ටික අරගෙන යමු කියලා. අනික් යාළුවා කියනවා 'නෑ නෑ මම මේ හණ මිටිය හොඳට බැඳලයි තිබෙන්නේ. මේක මට නම් බැහැ අහක දාන්න. ඔයාට ඕන දෙයක් කරගන්න' කියලා. ඉතින් එක යාළුවෙක් අර හණ නුල් ටික ගන්නා. අනිත් එක්කෙනා අර පරණ හණ මිටියම අරගෙන ගියා. ඔන්න ඊළඟ ගමට යනකොට එතන තියෙන්නේ හණ රෙදි. එතේදීත් අර විදියට ප්‍රකාශ කළා අර ඥානවත්ත යහළුවා. "දන් මේ හණ නුල් අරගෙන යන්නේ රෙදි සඳහා නේ. අපි මේ හණ රෙදි ටික ගනිමු. ඔය ටික විසි කරලා" කියලා "නෑ ඒකත් එපා. මං මේ අමාරුවෙන් බැඳගෙන ආපු එක මං ගෙනියනවා" කියලා අරත් ගියා. ඔහොම ඔහොම ගමන් ගමට ගියා. කෙටිකරලා කියනවා නම්, ඊළඟ ගමේ කපුරෙදි තියෙනවා. ඊළඟ ගමේ යකඩ තියෙනවා. ඊළඟ ගමේ පින්තල තියෙනවා. ඊළඟ ගමේ රිදී තියෙනවා. ඊළඟ ගමේ රත්තරං තියෙනවා, ඕන තරම් - විසි කරලා. ඉතින් මේ දෙන්නගෙන් අර නුවණැති යාළුවා අර කලින් තිබුන රිදී පොට්ටනිය අතහැරලා රත්තරං පොට්ටනියක් බැඳගත්තා. අර අනික් යාළුවා තාම හණ මිටියමයි. හණ මිටිය කරගහ ගත්තු එක ඒක අතහරින්න කැමති නෑ. ඉතින් මේ දෙන්න ඊළඟට තමන්ගේ ගමට ආපසු ගියා. ඒ ගියහම අන්ත අර හණ මිටි

කාරයගේ පවුලේ අය බොහොම තැවෙනවා, දුක් වෙනවා. මෙව්වර කාලයක් ඉඳලා අරගෙන උස්සගෙන ආවේ මේකයි කියලා. අර රත්තරං මිටිය අරගෙන ගිය එක්කෙනාගෙ ගෙදර ඔක්කොම දරුවල්ලෝ බොහොම ප්‍රීති වෙනවා, උදම් වෙනවා.

ඔන්න ඔය උපමා කථාන්තරයයි තියෙන්නේ. අපි ඉතින් මේ පින්වතුන් කථාන්තරත් අහන නිසයි ඔය ටිකක් කිව්වේ. පිරුළ නම් සමාජයේ බහුලව තිබෙනව. ඇතැම් කෙනෙකුට ඔය අර්ථයත් නොවැටහෙන්න පුළුවන් නිසා. නමුත් ඕවා දැනගෙන ඉන්න එක හොඳයි. මොකද, මේ වැඩි දෙනෙක් ඔන්න ඔය පැත්තටයි යන්නේ. නිසරු දේ ලොකුවට අල්ලා ගන්නවා, ඒවායේ කියන තාවකාලික සහනය බලාගෙන. දන් අර සංජය පරිබ්‍රාජකයා අර විධියට මේ අර්ධ සත්‍ය සහිත දේවල් ඔස්සේ ගියේ මොකද, ඒවාට වැඩි දෙනෙක් ඇඳෙනවා. පිරිස් බලය - පිරිස එකතු කර ගන්න පුළුවන් නම්, ලාභ සත්කාර ලබා ගන්න පුළුවන් නම්, ඒක තමයි ලොකු දේ කියලා ගන්න. මේ සංසාරයෙන් මිදීම - විමුක්තිය - කියලා කියන ඒ උතුම්ම සාරය, මුළු මහත් ජීවිතයේ, පැවිද්දේ, එහෙම නැත්නම්, මේ තෙකබමමයේ, මූලික අදහස, ඒක ඉෂ්ට කර ගන්න පෙළඹුණේ නැ.

ඉතින් ඔය අනුව අපට හිතා ගන්න පුළුවන් මේ ශාසනයේ අනාගතය ගැන කල්පනා කරලා බැලුවත් මේ බුද්ධ ශාසනය රැක ගන්න නම් ශාසනයේ නියම හරය තේරුම් අරගෙන, ඒ හරය ඉස්මතු කරගෙන අපේ ජීවිතය ගෙනයන්ට ඕන බව. ඇත්ත වශයෙන්ම බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා ශාසන පරිභානියට හේතු වන එක කාරණයක් එක අවස්ථාවකදී මහා කාශ්‍යප මහ රහතන් වහන්සේට. ඇත්ත වශයෙන්ම බුදු පියාණන් වහන්සේ නැති උනාට පස්සේ මහා කාශ්‍යප රහතන් වහන්සේම තමයි ශාසනය රැක ගන්න ඉතාමත්ම උනන්දු උනේ. ඉතින් ඒකට හේතුවක් වශයෙනුත් වෙන්න පුළුවන්, එක් අවස්ථාවක මහා කාශ්‍යප ස්වාමීන් වහන්සේට බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව: "කාශ්‍යප, මේ සද්ධර්මය නැති වෙන්නෙ නෑ, සද්ධර්මය වගේ පෙනෙන ව්‍යාජ සද්ධර්මයක් ලෝකේ ඇති වෙනතාක් - 'සද්ධර්මය' කියල ව්‍යාජ දෙයක්. ඊළඟට ඒකට උපමාව කියන්නේ - දන් රත්රන් කියන කොට, අපි දන් නිතර පාවිච්චි කරන්නේ රත්රන් කියන වචනය. රත්රන් අමුරන් කියලා දෙකක් පරණ පොත් වල යෙදෙනව. රත්කරලා, පිළියෙල කරලා, සකස් කරලා ගත්තු එකනෙ, රත්රන් කියලා කියන්නෙ. අමුරන් කියන්නේ ඒකේ ප්‍රකෘති තත්වය. ඒකට කියනවා ජාත රූප කියලා. අන්න ඒ ප්‍රකෘති වශයෙන් තිබෙන ඒ රන් පවා ලෝකයේ අනතර්ධාන වෙන්නේ - අතුරු දහන් වෙන්නේ - වෙන දේකින් නොවෙයි. ව්‍යාජ අමුරන් වගීයක් ඇති විමෙනුයි. දන් මේ කාලේ

වචනයෙන් කියනවා නම් 'ඉම්චෙෂන්' - ඉම්චෙෂන් විදියේ එකක් ඇති උනාම තමයි අමු රන් ලෝකේත් අතුරුදහන් වෙන්නේ. රැවටෙනවා මිනිස්සු මේක අමු රන් කියලා. ඔන්න ඔය විදියේ දෙයක් සද්ධර්මයට වෙන්නේ කියලා බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා.

එකකොට වෙන මිථ්‍යා දෘෂ්ටික ආගම්වලට නෙවෙයි, ඇත්ත වශයෙන්ම මේ ශාසනය - මේ ධර්මය - නැති කරන්න පුළුවන්. මේක ඇතුළතින්ම නැතිවෙන්න ඉඩ තියෙනවා. මොකද? 'සද්ධර්ම ප්‍රතිරූපක' කියල කියන්නෙ සද්ධර්මය වගේ ජේත ධර්ම. ඒකත් අන්න අර මුං ඇට සුප් වගේමයි. ඒවටත් බොහෝ දෙනා ඇදිල යන්න ඉඩ තිබෙනවා. ඒක ගැනත් කල්පනාකාරී වෙන්න ඕන මේ බෞද්ධ පින්වතුන්, අනාගතය ගැන හිතන කොට. සද්ධර්මයේ නියම හරය තේරුම් ගන්ට ඕන. මොකක්ද හරය? බුදු කෙනෙක් ලෝකේ පහළවෙන්නේ මෙතෙක් ඒ කිසිම ශාස්තෘවරයකුට විසඳා ගන්න බැරිව තිබුණු මේ සංසාර ගැටළුවට විමුක්ති මාගීයෙන් විසඳුම දීමටයි. මේ සංසාර විමුක්තිය මතුකර දීමටයි. කොටින්ම කියනොත් නිවනයි පරමාර්ථය සහ හරය. ඒක ධර්මයේ දක්වනවා, බුදු පියාණන් වහන්සේම එක් අවස්ථාවක සල් ගහකට උපමා කරලා මහා සාරෝපම කියන සූත්‍රයේදී. දන් සල් ගහක ඇතැම් කෙනෙක් කොළ අතු රිකිලි කඩාගෙන යනවා. ඒවා වටිනා දේ හැටියට. තවත් කෙනෙක් පොත්ත. තවත් කෙනෙක් එලය. නමුත් කලාතුරකින් කෙනෙක් තමයි අර ඒකේ හරය - වටිනා දේ - ගන්නේ. ඒ වගේම මේ ශාසනයෙන් වටිනා නොවටිනා කියලා එහෙම හේදයක් තිබෙනවා. දන් කෙනෙක් පැවිදි උනා කියලා හිතමු. එහෙම නැත්නම් ඒ කටයුතුවලට යොමු උනා කියලා හිතමු. ඊළඟට ලාභ සත්කාර ගලාගෙන එනවා. ඒවා අර කොළ අතු වගෙයි. ඊළඟට පොතු පට්ටා වගෙයි, ඔය ශීලය කියන එක. ඒකත් ලොකු දෙයක් තමයි. අරට වඩා හොඳයි. නමුත් ඒකම නොවෙයි හරය. ඊටත් එහායිනුයි සමාධිය. ඒවා ඔක්කොම පාස් කරලා ගිහිල්ලා ඊළඟට තමයි ඒ අරහත් එලය, එහෙම නැත්නම් ඒ නිවන. මාර්ගඵල අවබෝධයෙන් ලබා ගන්න ඒ විමුක්තිය. ඒකම තමයි, මේ ශාසනයේ සාරය, හරය.

එකකොට යම් ධර්ම දේශනාවක් ඒ නිවන අමතක කරලා, නිවන පැත්තකට දාලා, තාවකාලික සහනයක් ලබා දෙන ලෞකික පරමාර්ථය කුළු ගන්වනව නම් - අතීතයේ ඒ ධර්ම දේශකයාණන් වහන්සේලා සියළුම ධර්ම දේශනාවන් නිවනින් කුළු ගන්වා ඉවර කළා. නමුත් දන් බොහෝ විට ධර්ම දේශනා එයින් නොවෙයි සාමාන්‍ය සුලභ ලෞකික පරමාර්ථවලින් තමයි කෙළවර කරන්නේ. ඒකටත් බොහෝ දෙනා ප්‍රියයි. මොකද, මේ එදිනෙදා ජීවිතයේ තාවකාලික ගැටළු සංසිඳවා ගන්න පුළුවන් නම් ඒක

ලොකු දෙයක් කියලා. නමුත් ඒ තාවකාලික සහනයකින් සැහීමකට පත් වීම අන්ත අර කියාපු නිසරු දේ සරු හැටියට සැලකීමක් වගෙයි. මේ තරම් දුර්ලභ මනුෂ්‍ය ආත්මභාවය එහෙමපිටින්ම පිරිහෙලා ගැනීමක් වගෙයි. ඉතින් ඒ වගේම මේ ධර්මදේශනාවලදීත් අපි කල්පනා කරන්නට ඕන ගිහි හෝ වේවා, පැවිදි හෝ වේවා, මේ ප්‍රතිපත්ති මාගීයේ යෙදෙනවා නම් මාර්ගඵල අවබෝධයෙන් සංසාර විමුක්තිය ලබා ගන්න පුළුවන් බව. එක බ්‍රාහ්මණයෙක් ඇවිල්ලා බුදු පියාණන් වහන්සේගෙන් ඇහුවා "භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගිහිය ද පැවිද්ද ද මේ ශාසනයේ අර ලෝකෝත්තර තත්ත්ව ලබා ගන්නේ?" කියලා. බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා "ඒ ප්‍රශ්නය ඔහොම නොවෙයි. අහන්න තිබුනේ. ඒක බෙදලා ඇසිය යුතු ප්‍රශ්නයක්. මොකද, ගිහියෙක් හෝ වේවා පැවිද්දෙක් හෝ වේවා. මේ ප්‍රතිපත්ති මාර්ගයේ යනවා නම් මාගීඵල අවබෝධය ලබන්න පුළුවන්" කියලා. ඒ විදියට පිළිතුරු දුන්නා. අන්න ඒ අනුව අපි කල්පනා කරන්නට ඕන, මේ ධර්ම දේශනාවකින් ගත යුතු සාරය ඇත්ත වශයෙන්ම මේතාක් දීර්ඝ කාලයක් සංසාරයේ ඒ ජීවිතවලින් නොලැබුන විධියේ සැනසීමක් ලබා ගැනීම බව. මොකද, ධර්ම කථාවලත් අපට දකින්න ලැබෙනවා, කියවන්න ලැබෙනවා, අහන්න ලැබෙනවා, බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා, කොටින්ම කියනොත් බෝධි සත්ත්වයන් වහන්සේ පවා අනන්ත කාලයක්, ගණන් කියන්න බැරි තරම් අවස්ථාවල තමන්ගේ පුණ්‍ය ශක්තිය නිසා, පාරමි ශක්තිය නිසා, වක්‍රවර්ති රජකම ලබා තිබෙනවා කියලා.

මේ සකවිති රජ කෙනෙකුගේ සැප සම්පත් ගැන ඒ ඒ සුත්‍රවල සඳහන් වෙනවා - කියවන කොට මහ පුදුම හිතෙනවා. ඒ තරම් පංචකාම සම්පත්තියට අදාළව, ආයෙ කෙළවරක් ඉවරයක් නැති තරම් පුදුම විධියේ සැප සම්පත් ගොඩක් ඒවායේ කියවෙන්නේ. නමුත් ඒවාත් නිස්සාර හැටියටයි ඒ සුත්‍ර දේශනා අවසාන වෙන්නේ. "මේ හැම එකක්ම - මේ සංස්කාර හැම එකක්ම- අනිත්‍යයි මහණෙනි, ඒ ඔක්කොම ඒ කියාපු ඒ වක්‍රවර්ති රජ්ජරුවෝත් නෑ, ඒ රජ්ජරුවන්ගේ අනික් රටවලුත් නෑ, ඒ ඔක්කොම දන් විනාශයි. ඒ අනිත්‍යතාවට යටයි" කියලා ඒ විධියටයි. ඒවායේ නිස්සාරත්වය දක්වන්නයි බුදු පියාණන් වහන්සේ වක්‍රවර්ති රාජ්‍ය වගේ දේවල් පවා විස්තර කරන්නේ. නමුත් පින්වතුනි දන් මේ කාලේ සාමාන්‍ය රටාව තමයි අන්න අර කියාපු වක්‍රවර්ති රාජ්‍යයට කිට්ටු කරන්නවත් බැරි තරම් සාමාන්‍ය ඵලනොදා ජීවිතයේ භෞතික දියුණුව ලොකුවට අරගෙන ඒක හරය හැටියට පෙන්නුම් කරලා, ඒකට විශාල පිරිසක් අද්දවන හැටියට, ධර්මය දේශනා කිරීම. ඒක අර සංජය ප්‍රතිපත්තිය

වගේ දෙයක් වෙනවා. සද්ධර්මය ඉක්මණින්ම අන්තර්ධාන වෙනවා. ශාසනය ඉක්මණින්ම පරිහානියට පත් වෙනවා.

ඉතින් අද වගේ දවසක අපි ඒ විදියේ දේවල් කල්පනා කර ගන්න ඕන - නුවණැති පින්වතුන්. මොකද දුටන්නත් වාලේ දුටන ගතිය කවදත් පිරිස් අතර තිබෙනවා. විශාල පිරිසක් උනහම එක් කෙනෙක් දුටනකොට අනික් අයත් දුටල යනවා. හේතුවෙන් දන්නේ නෑ. පස්සේ බලනකොට ගන්න දෙයක් නැහැ. හිස් දෙයක්. ඔක්කොම ආපහු හැරෙනවා. ඊළඟට බලනකොට ඔන්න තව තැනකට මිනිස්සු දුටනවා පෙනෙනවා. එතෙත්ටත් දුටනවා. දුටගෙන දුටගෙන ඔක්කොම යනව. ඔක්කොම සම්පත් වියදම් කරගෙන එතෙත්ට යනව. ගිහිල්ලා බලනකොට එතනත් ගන්න දෙයක් නැහැ. ඔහොම මුළු ජීවිතයම එතෙත්ට මෙතෙත්ට දුටනවා, මිරිහුවක් ඔස්සේ වගේ. ඉතින් මේ කියන කථාන්තර වලට නිදර්ශන මේ පින්වතුන්ට එදිනෙදා ජීවිතයේදී දකින්න ලැබෙන, අහන්න ලැබෙන, කියවන්න ලැබෙන දේවල් වලින් දැනගන්න පුළුවන්. අපි මේ සාමාන්‍ය වශයෙන් කියන ටික. මේ කොයි එකෙකුත් යමක් අපි තේරුම් ගන්න ඕන. බුද්ධ ශාසනයේ හරය මතු කරගෙන එදිනෙදා ජීවිතයේ මේ විමුක්ති මාර්ගයේ සැලකිය යුතු දුරක් යන්න අපට හැකියාව තිබෙන බව හොඳට විශ්වාස කරන්නට ඕන. ගිහි හෝ වේවා, පැවිදි හෝ වේවා, ඒවාට යෙදෙනවනම් ඒවායේ ප්‍රතිඵල තමන්ට ලබා ගන්න පුළුවන් අද පවා. නමුත් ඒක පහසුවෙන් ලැබෙන එකක් නොවෙයි. ඒක තේරුම් ගන්න ඕන. හොඳ දේ, හරවත් දේ, පහසුවෙන් ලබා ගන්න බෑ. තණකොල වගාව පහසුයි. ආදායම ටිකයි. ගොවිතැන අපහසුයි. බොහොම දුක් මහන්සි වෙලා කරන්නේ. නමුත් ආදායම හුඟක් ලැබෙනවා. අන්න ඒ වගේ කල්පනා කරන්නට ඕනෑ. තමන්ගේ චිත්ත සන්තානයට දාන්නේ මොනවාද? තණකොල වචන්ත වාගේ වැඩක්ද? එහෙම නැත්නම් බොහොම මහන්සි වෙලා කරන ශීල සමාධි ප්‍රඥා කියන ගොවිතැනද? බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වලා තියෙන්නේ ඒකයි. ඒකත් ගොවිතැන වගේය කියලා ඒ විදියට උපමා කරලා තියෙනවා. ඉක්මණට ඉක්මණට මේ ශීලාදී ගුණධර්ම වඩන්න කියලා. අර ගොවියෙක් වහිනකොට ඉක්මණට ඉක්මණට ඒ ගොවිතැන් කරන්න වාගේ.

මොකද එහෙම කියන්නේ? මේක ඉතාම දුර්ලභ අවස්ථාවක්. ඒක නිසා තමයි බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ මුළු මහත් සද්ධර්මයම වටිනාම 'අ' යන්න වගේ වචනයක් හැටියට දක්වල තියෙන්නේ 'අප්‍රමාද' කියන වචනය. අප්‍රමාදව මේ විමුක්ති මාගීයේ ගමන් කරලා සංසාර විමුක්තිය

සලසා ගන්න. මොකද, සංසාරය භයානකයි. සංසාරය භයානකයි. යටත් පිරිසෙයින් අර සෝවාන් ආදී මාගී ඵලයකින් නියත ගතික තත්ත්වයක් ලැබුවේ නැත්නම් මේ හොඳ ජීවිත ගත කරන පින්වතුන් සමහරවිට - කොයිවෙලාවේ ජීවිත නැතිවෙලා යයි ද කියලා අපිට කියන්න බෑ කොයි වෙලාවක හරි ජීවිතය නැති උනානම් - සමහර විට මේ හොඳට හිටියට මොකද ඒ තමන්ට මෙතෙක් මනුෂ්‍ය ජීවිතය ලබා දුන්හු පුණ්‍ය ශක්තිය ගෙවිලා අතීත පාප කර්මයක් මතු වෙලා තිරිසන් ආත්මයක ප්‍රේත ආත්මයක, යක්ෂ ආත්මයක, විදියේ තැනක උත්පත්තිය ලබන්න පුළුවන්. ඒ විදියේ භයානක තත්ත්වයක් සංසාරය පිළිබඳව තිබෙන නිසා තමයි බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ ලැබූ මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවය - දෙවියන් පවා උසස් කොට සලකන මේ මනුෂ්‍ය ලෝකය, මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවය - වටිනා දෙයක් හැටියට සලකලා එයින් ගතයුතු සම්පූර්ණ ප්‍රයෝජනය ගන්න උත්සාහවන්න වෙන්න කිව්වේ.

ඉතින් මේ ධර්මයේ අන්ත අර කියාපු භෞතික පරමාර්ථ පිළිබඳව එක්තරා ප්‍රමාණයකින් දක්වෙනවා තමයි. දැන් මේ පින්වතුන්ගෙන් ඇතැම් කෙනෙකුට හිතෙන්න පුළුවන්, ඇයි අපේ මංගල සුත්‍රයේ එහෙම කියලා තියෙනවා නේද මහල් 38 ක්. මහල් 38 ක්ම කියලා තියෙනවා නේද? අර විදියට අඹු දරුවන්ට සලකන්න කියලා - ඒ හැම එකක්ම කියලා තියෙනවා නේද? නමුත් පින්වතුනි ඒ ඔක්කොම මහල් කෙළවර වන්නේ නිවන් මහලෙන්. තිස්අටවෙනි මහල නිර්වාණ මංගලයයි. එතකොට ඒක නිසා වෙන්නැති සමහර විට අර 'පරම මංගල' කියලා කියන්නේ නිවන පිළිබඳව දේශනා අගදී. ඇත්ත වශයෙන්ම 'පරම මංගලය' ඒක තමයි. අන්ත ඒක නිසා කෙනෙකුගේ නුවණ දියුණු විය යුතු දෙයක් නම්, එතනම ලගින්නේ නැතුව, හණ මිටි බදාගෙන ඉන්නේ නැතුව, අර විධියේ මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවයෙන් වැඩක් ගන්න ඕන. ඇත්ත වශයෙන්ම මනුෂ්‍ය හිත කියන එක හිතා ගන්න බැරි තරම් මහ පුදුම ශක්තියක් තිබෙන හිතක්, මේ මුළු මහත් විශ්වයේම. ඒ බව දැන් මේ පින්වතුන්ට පහසුවෙන් තේරේවි. දැන් ඔය විද්‍යාව කියලා ඒ විද්‍යාඥයින් හිත දියුණු කරල කරන හපන්කම් වලින්. නමුත් ඊට වඩා පුදුම හපන්කම් තමයි අර පාරමී ශක්තිය දියුණු කර ගත්තු බුදු, පසේබුදු, මහ රහතන් වහන්සේලා අතීතයේ කළේ. ඒව ටිකක් අමාරු නිසාදෝ, ඒ වගේම ඒවායේ ප්‍රතිඵලය සාමාන්‍ය ලෝකයාට ලොකුවට පේන්නේ නැති නිසාදෝ, ඒවා ගැන මනුෂ්‍යයින් උනන්දු වෙන්නේ නෑ. නමුත් සංසාරයේ භයානකත්වය ගැන මෙනෙහි කරන්න ඕන. එතකොට ධර්ම දේශනාවක් නම් අපි නිතර මකක් කරන්නට ඕන ඒකෙදි අන්ත අර කියාපු අප්පමාද පදය. ඊළඟට සංවේග වස්තු කියලා තිබෙනවා. මේවාට උනන්දුවෙන් උපකාර වන දේවල්, මේ සංසාරේ භයානකත්වය, ජීවිතයේ

භයානක තත්ත්වය, ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, ඊළඟට අපාය භය. ඔන්න ඔය විදියේ කාරණා නිතර මෙනෙහි කරන්න ඕන. මරණ සතිය එහෙම. ඒවා මෙනෙහි කරනකොට තවත් උත්සාහය වැඩෙනවා.

ඉතින් ඔවයි අපි මේ ධර්මයේ හරය හැටියට ගන්න ඕන. ඒවා තුළින් අපි මේ ප්‍රමාදයට වැටෙන ගතිය, සසරට ඇදිල යන ගතිය, පැවැත්ම ලොකුවට ගන්න ගතිය එහෙම නැතුව, අර පැවැත්ම වෙනුවට නැවැත්ම අරමුණු කරගන්නවා. මේ සංසාරයේ මෙතෙක් කාලයක් නිස්සාර දිවුමක් දුවලා තියෙනවා. මිරිඟුවක් පස්සේ දුවලා තියෙනවා. දැන්වත් මේක කෙළවරක් කරගන්න ඕන කියන ඒ අවබෝධය ඇතුව මෙන් මේ ධර්මයේ අර කියාපු ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා කියලා කියන බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වන අරටුවට ළඟා වන ප්‍රතිපදාවට එන්න ඕන. නියම අරටුව නම් අර සියල්ලෙන්ම ඉවත් වන, පැපුරුසකයෙන් මිදුන විමුක්ති තත්ත්වයයි. බුදු පියාණන් වහන්සේලා එළ සමාපත්තියට සමවැදිලා අන්ත ඒ කියාපු අර පරම මංගලය, ඒ අවස්ථාව, ඒකේ නියම ශක්තිය, අත්දකිනවා. ඉතින් ඊළඟට ඒක තුළින් ලැබෙන ලොකුම සහනය තමයි මේ සංසාරයෙන් අත් මිදීම. ඒ අවස්ථාව දක්වා යාමට නම් අර කියාපු ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා මාර්ගයේ යන්ට ඕන. භාවනා වල යෙදෙන්නට ඕන. ඉතිං සාමාන්‍යයෙන් භාවනාව ගැන පවා ඇතැම් කෙනෙක් කල්පනා කරන්නේ මේක මේ තමන්ගේ කායික ආබාධ සුව කර ගන්න කරන, එහෙම නැත්නම් කරන්නන් වාලේ කරන එකක්. දැන් මේ කාලේ හැටියට නම් ඒක විලාසිතාවක්, මෝස්තරයක් බවට පත් වෙලා තියෙනවා. 'අපිත් භාවනා කරනවා' කියලා. නමුත් ඒක කරනවයි කියනවට කරන දෙයක් නෙවෙයි. භාවනාව කියලා කියන්නේ නියම ආකාර සිතේ වැඩීමයි. ක්‍රමානුකූලව කළ යුත්තක්. සමථ වශයෙන් යම් කිසි සමාධියක් ඇති කරගෙන ඒක තුළින් ඊළඟට මේ ලෝකයේ ඇති අර අනිත්‍ය, දුඃඛ, අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්ෂණය අවබෝධ වන අත්දැමට තමාගේ මනසිකාරය - විදර්ශනා මනසිකාරය - පැවැත්වීමයි.

ඒ තුළින් එතකොට, ඒ හරය හඳුනාගන්න කොට, නිසරු දේ අතහැරෙන එක ස්වභාවයක්. ඉතින් ඒක වළක්වන්නක් බෑ. අපි දන්නවා දැන් ගහක් වැඩෙනකොට අර ඉදිවිට කොළ, වේලිවිට කොළ වැටෙනවා. උඩින් දලු එතකොට පහළින් කොළ වැටෙනවා. ඒක ඉතිං වළක්වන්න බෑ. ඒක ස්වභාවයක්. අන්ත ඒ වගේ මේ පින්වතුනුත් ධර්ම ඥාණයෙන්, භාවනාවෙන්, දියුණු වෙනකොට කලින් අර උසස් හැටියට සලකපු දේවල් - අර සංගීත රාත්‍රී, විවිධ ප්‍රසංග, - ඒවා නිසරු දේවල් හැටියට, නිකම්ම 'නාඩගම්' හැටියට, පෙනෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඒක ගැන හිතන්න නරකයි. දැන්

ඔහොම ඔහොම ගියොත් හෙම අපට මේ විනෝද මාර්ග නැති වෙනවා නේද? ආදායම් මාර්ග නැති වෙනවා නේද? ලෝකය ප්‍රීතිය නැති තැනක් වෙනවා නේද? කියලා. ඇතැම් කෙනෙක් සමහර විට ඔය විදියට තර්ක කරන්න පුළුවන්. අන්න ඒ අයට තමයි අපි අර ඇතැම් අවස්ථාවල කියන්නේ, 'ලෝකවර්ධනලා' කියලා. 'න සියා ලොකවඩස්නො' කියලා බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා. ලෝකවර්ධනයක් වෙන්න එපා කියලා. එතකොට මේ මෙව්වර කාලයක් කළේ ලෝක වර්ධනයත්, සොහොන් වර්ධනයත්. දන් කරන්න තියෙන්නේ මේ බුද්ධෝපදාද කාලයේ මෙන් මේ කියාපු ලෝකයෙන් මිදීමයි. මුළු මහත් සංසාරයෙන් මිදීමයි.

ඒ විමුක්තිය සලසා ගැනීමට ශක්තිය අප තුළ තිබෙනවා. පාරමී ශක්තියක් සමහර විට සැඟවිලා තියෙන්න පුළුවන්. මිනිස් සිතක තිබෙනවා ඒවා මතු කර ගන්න පුළුවන්කම්, කුඩා දරුවකු තුළ පවා. අවුරුදු හතක කෙනෙකුට රහත් වෙන්න පුළුවන් කියලා කියන කොට මේ ශාසනයේ, කොයි තරම් මහ පුදුම ශක්තියක් පෙන්නුම් කෙරෙනවාද? මේ ශාසනයේ ඇති නෛය්‍යාණිකත්වය, ඒ වගේම අර අකාලික ගුණය කියලා කියන මේ මිහිපිටම මේ මේ අවස්ථාවේදීම මේකේ ප්‍රතිඵලය නෙළා ගන්න පුළුවන් කියන එක නිතර මෙනෙහි කරන්න ඕන. එතකොට ඒ ධර්මයේ අර සන්ධික, අකාලික, එහිපසසික ආදී වශයෙන් දක්වලා තිබෙන ගුණ - ධර්මයේ ගුණ - මෙනෙහි කරන කොට තමන් තුළ මේ මාර්ගයේ යන්න වඩාත් උනන්දුවක් ඇති වෙනවා. මොකද, නිෂ්ඵල ගමනක් නෙවෙයි යන්නේ. යම් ප්‍රමාණයකට තමන්ගේ හිතේ මේ ධර්මය වැඩෙනවා නම් ඒ ප්‍රමාණයට එතන එතනම ප්‍රතිඵල තිබෙනවා. ඒ ආනිසංස තිබෙනවා. ඒ ආනිසංස නෙලනකොට තව තවත් උනන්දු වෙනවා. මේ මාර්ගයේ යන්න - ආනිසංස දකිනකොට.

ඒ වගේම අනිත් පැත්ත තමයි අර සංවේග වස්තු ආදියෙන්, සමාජයේ කෙරෙන දේවල් වලින්, ඒ හැම එකකින්ම තමන් ලබා ගන්න ඕන මේ සංසාරයේ දුක් ස්වභාවය පිළිබඳව නිදර්ශන. කොතෙකුත් ඒ දකින්න ලැබෙන දර්ශන - සමහර දේවල් සමාජයේ වහලයි තිබෙන්නේ. මාරයාගේ ඇටවීම් වගේ ඒක. මාරයාගේ උගුලක් වගේ. සමාජය ගැන කලකිරෙන දේවල්, ලෝකය ගැන සමාජය ගැන කලකිරෙන දේවල්, වහලා දාලයි තිබෙන්නේ. ඒවා දිහා බලන්නත් එපැයි කියලා. ඒ විදියේ ආකල්පයක් ලෝකයේ තිබෙන්නේ, නමුත් බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒවා මතු කරලා දෙනවා ඔය අසුභ භාවනා ආදී වශයෙන්. සමහර විට ඒවා අප්‍රිය වෙන්න පුළුවන් - ඒ බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වන දේවල්. ඇත්ත වශයෙන්ම

අපි ඒවා සමහර වෙලාවට උපමා කරනවා නෙල්ලි ගෙඩියට. නෙල්ලි ගෙඩිය එක පාරටම හැසුටාම තිත්ත තමයි. නමුත් ඒකේ රසයක් තිබෙනවා. අමෘත කියලා කියන්නේ ඒකයි. "ආමලක" - අමෘතය. ඉතිං ඒවගේ මේ ධර්මයේ තිබෙනවා අමිහිරි බවක් බැලූ බැල්මට. නමුත් ඒකේ යෙදෙන කොට - යෙදෙන්නට - ඒකේ පුදුම රසයක් තිබෙනවා. අන්න ඒ විදියට කල්පනා කරන්න ඕන. බාහිර ඔපයට - ආටෝපයට - පෙනුමට - වැඩි දෙනා ඇදී යන පමණින් යමක් මනින්න නරකයි. අර සංජය කියාපු කතාව කොච්චර උනත් ඇත්තයි. ටික දෙනයි ලෝකයේ පණ්ඩිතයින් ඉන්නේ. වැඩි දෙනා මෝඩයින්. නමුත් එපමණකින් අපි ඒ වචනය පිළිඅරගෙන එහෙම එක තැනම ලගින්න නරකයි. පාසැලක උනත් අපි දන්නවා ඒ ඒ ශ්‍රේණි වශයෙන් තිබුනට හැමෝම බලාපොරොත්තු වන්නේ පාස්වෙන්න. දන් එක පංතියක ඉන්නවා කියලා, එක ශ්‍රේණියක ඉන්නවා කියලා. ඒකෙම රැදිලා ඉන්නෙ නෑ නේ. විභාග වලට ඉදගන්නේ මොකටද? ඊළඟ පංතියට පාස් වෙන්න. ඊළඟට එතෙන්නට ගියාට පස්සේ එතන ලැගගෙන ඉන්නේ නෑ නේ. දන් මේක මගේ පංතියෙයි කියලා. ඊළඟට තවත් විභාගයකට ඉදලා ඊට ඉහළ පංතියට යනවා. ඔහොම ඔහොම. ඒ වගේ දෙයක් තමයි මෙතනත්. මේ සංසාරේ අපේ දියුණුවක් තියෙන්නට ඕනෑ. එක තැනම ලැගලා ඉන්නවා. අන්න එක තැනම ලැගලා ඉදීම තමයි හණමිටි සම්ප්‍රදාය කියලා කියන්නේ.

ඒක නිසා ඒ කාරණා හොඳට නුවණින් සිහිපත් කරගන්න අද වැනි මේ වටිනා දවසක, දන් මේ සාසනයක් රකිනව කියන එක වෙන බාහිර දේවල් වලින්, ගොඩනැගිලි වලින්, රන් වැට්ටල් වලින්, කරන දෙයක් නොවෙයි. ඒවත් අවශ්‍ය තමයි, මේ ශාසනයේ ශ්‍රද්ධාව ඇති කර ගන්න. නමුත් ඇත්ත වශයෙන්ම මේක හදවතකින් හදවතකට යන පණිවිඩයක් වගෙයි. ඒක නිසා හදවත පිරිසිදු කරගත්තු තරමටයි - අපි හිතමු මවිසියන්ගේ හදවත පිරිසිදුයි. ධර්ම මාර්ගයේ යනවා. දාන, ඕල, භාවනා - ඕල, සමාධි, ප්‍රඥා වඩනව. ඒ පණිවිඩය අන්න දරුවට ලැබෙනවා. ඒ දරුවා ඊළඟට තමාගේ දරුවට දෙනව. අන්න ඒ විදියට ගිහි පරම්පරාව යනවා. සංඝයා වහන්සේලා අතරත් එහෙමයි. සංඝයා වහන්සේලා අතර ආචාර්යවරු ගුරුවරු ඒවායින් වැඩෙනකොට ඔන්න ගෝලයින්ටත් යනවා. ඒ විදියටයි සාසනයක් පවතින්නේ. මේ ශාසනය කියලා කියන කොට දන්නම් ඉතිං සංඝයා වහන්සේලාට ඒක සිත්තක්කරව ලියලා දීලා වගෙයි කල්පනා කරන්නේ. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ මේක අර කණු හතරක් උඩ තියෙන දෙයක් හැටියට වගෙයි, හික්ෂු, හික්ෂුණි, උපාසක, උපාසිකා යන සිවුවණක් පිරිස ගැන ප්‍රකාශ කළේ. ඉතිං ඒ විදියට දායකයින්ගේ

පැත්තෙන් 'අපේ වැඩේ කිබෙන්තේ හොඳින් හෝ, නරකින් හෝ, ධාර්මිකව හරි අධාර්මිකව හරි, ධනය ලබාගෙන එයින් කොටසක් සංඝයා වහන්සේලාට පූජා කරලා දිව්‍ය ලෝක සම්පත්තිය ලබා ගන්න එකය,' කියන එක නොවෙයි. කල්පනා කරන්න කියෙන්නේ, තමනුත් ඒ ධර්ම මාර්ගයේ යන්න ඕන බවයි. දන් මේ අවස්ථාවේ ඒක දිගට කියන එකක් නෙවෙයි. කලින් සඳහන් කළ අර මංගල සූත්‍රය හොඳට බලාගෙන යනකොට ජේතවා. ගිහි ජීවිතය අර විදියට අරඹන, හොඳ පරිසරයක් ඇතිව උත්පත්තිය ලබන ඒ විදියට සකස් වන ගිහි බෞද්ධයා ක්‍රමක්‍රමයෙන් සංඝයා වහන්සේලාට ළංවෙලා, ධර්ම සාකච්ඡා කරලා, අන්තිමට නිර්වාණය කරාම යනවා. අන්න ඒ විදියේ දෙයක් ගිහි පින්වතුන් වැඩියෙන් පාවිච්චි කරන මංගල සූත්‍රයේ පවා අඩංගු වෙනවා. එයින් ජේතවා අපට අපේ ජීවිතය ක්‍රම ක්‍රමයෙන් දියුණුව කරා යන එකක් විය යුතු බව. එක තැනම ලැග සිටීමක් නොවෙයි.

ඉතින් මෙන්න මේ කාරණා ටික මේ පින්වත් පිරිසට ප්‍රමාණවත් වේය කියලා හිතනවා. මේ ගැන කල්පනා කරලා තමන් ගතයුතු ක්‍රියාමාර්ගය තීරණය කරගන්න ඕන. ඇත්ත වශයෙන්ම එදිනෙදා ජීවිතයේ මේ කාලයේ හැමදෙනා ගැනම පහසුවෙන්ම කියන්න පුළුවන් දේ තමයි, ජීවන රටාව අනුවත් සමාජ තත්ත්වය අනුවත්, පහසු ගමනක් නොවෙයි මේ ධර්ම ගමන. බණ භාවනා කරන්න කාලය සොයා ගැනීම. එදිනෙදා ජීවිතය නොයෙකුත් විදියේ භයානක ආර්ථික සාමාජික පීඩන තුළින් යන්නේ. නමුත් අපි කලින් අවස්ථාවල කිව්වා වගේ ඒ හැම එකක්ම රුකුලක් කරගන්න ඕන මේ සසරින් මිදීමට, මේ වැඩේ ඉක්මන් කරගැනීමට. ඒකට තමයි අර වෙස්වළාගත් ආශිර්වාද කියලා කිව්වේ. ඇත්ත වශයෙන්ම ඒ විදියේ දෙවල් නැත්නම් සුබෝපහෝගී බවටම පෙළඹිලා ඇතැම් කෙනෙක් අධර්ම මාර්ගයටම නැඹුරු වෙලා මේ ධර්මයෙන් ප්‍රයෝජන ගන්නේ නැතුව ජීවිතය කෙළවර කර ගන්නවා. නමුත් යම් කිසි කෙනෙකුට ජීවිතයේ දුක තේරෙනවා නම්, සංසාර දුක තේරෙනවා නම්, තමන්ට මේ ජීවිතයේ දී ලැබෙන ගැහැට තුළින් අවබෝධ කර ගන්නවා නම් මේ වගේ අනන්ත කාලයක් අපි මේ දුක විඳින්න ඇති, ඒක නිසා අපි මේකට විසඳුමක් සොයා ගන්න ඕන කියලා, එහෙම හිතන නම් කෙනෙකුට, එකකොට අමාරුවෙන් හරි අර තමන් බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාළ ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා කියන ප්‍රතිපත්තියට නැඹුරු වෙනවා. ඒ නැඹුරු උනාට පස්සේ අන්න එකකොට අර යන්නම් විවරයක් මතුකරගන්නා නම්, දවසේ විනාඩි පහක් දහසක් භාවනා කටයුතු සඳහා යොදන්න, ටිකෙන් ටික ඒකට රුචිය, ඡන්දය, ඕනෑකම, වැඩිවෙනකොට තමන්ටම තේරෙනවා දන්

ඊට වැඩිය කාලයක් අපට තියෙනවා කියලා. ඒ විදියට යම්කිසි පරිත්‍යාගයක් කරන්ට ඕන. පරිත්‍යාගය කියලා කිව්වේ ඒ ධනසම්පත් නොවෙයි. කාලය. ඇත්ත වශයෙන්ම මනුෂ්‍යයින් දන් ඉතාමත්ම පසුබට වෙන්නේ මේ කාලය කියන එක පරිත්‍යාග කරන්නට. ඒ තරමට වැඩ. ඒ තරමට වැඩ. ඒ වගේම තවත් පැත්තක් යනවා මේ හැම එකක්ම පහසුවෙන් කරගන්න. ඒක දන් මේ නවීන විද්‍යාව නිසා වේවිච එකක්. වෙනද අපි බොහොම මහන්සි වෙලා කරන දේ පහසුවෙන් කරගන්න. ඒවයින් සමහර වෙලාවට අපිත් අනියම් අන්දමින් ප්‍රයෝජනය ගන්න බව ඇත්ත. ඔය පොඩි යතුරක් පොඩ්ඩක් කැරකෙව්ව හැටියේ අපි ඉස්සෙල්ල බොහොම අමාරුවෙන් කරපු දේ පහසුවෙන් කෙරෙනවා. නමුත් ඒක අනුව හිතන්න නරකයි මේ ධර්මයත් එහෙමයි කියලා. බොහෝ විට අර මහා දීර්ඝ කාලයක් පාරමී පුරපු කට්ටිය තමයි අර සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේලා වගේ ඉතාම සුළු වෙලාවකදී ධර්මය අවබෝධ කළේ ගාථාවක් අහල. එපමණකින් හිතන්න නරකයි මේ හැම දෙනෙක්ම ගාථා පදයකින් මාර්ග ඵලයක් ලැබුවේ නැත්නම් මේ ධර්මයෙන් වැඩක් නෑ කියල. ඒ සඳහා කොයිතරම් කාලයක් අර සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේලා උත්සාහ කරන්න ඇත්ද, පාරමී පුරන්ත ඇත්ද, අර ගාථා පද දෙකෙන් සෝවාන් වෙන්න.

අන්න එහෙම කල්පනා කරල අපි හිතාගන්න ඕන අපට එව්වර පුණ්‍ය ශක්තියක් නැත්නම් අපි ඒ පුණ්‍ය ශක්තිය ඇතිකර ගන්න ඕනෑ කියල මේවායේ යෙදීමෙන්. ඒක නිසයි ඒවට ඒ පරිත්‍යාගය කියලා කියන්නේ. අන්න අර කාලය, ශ්‍රමය - වෙන දේවල් වලට වැය කරන කාලය ශ්‍රමය - මෙන්න මේ ධර්මය වෙනුවෙන් වැය කරන්ට ඕන. මොකද, මේක හැමදාම කරන්ට අවස්ථාව ලැබෙන්නේ නෑ. බුද්ධෝපසාද කාලයක පමණයි, නිර්වාණ මාර්ගය විවෘත වෙන්නේ. එහෙම කල්පනා කරගෙන එකකොට මේ පින්වතුන් තම තමන්ටම තමයි ශාසනය රැකගන්ට තිබෙන්නේ. තම තමන් රැක ගන්න ශාසනයයි, මේ අපි කියන්නේ ජාතියක් රැක දුන්නයි මේ ශාසනය කියල. ඒ විදියට අපි ප්‍රකාශ කරන්නේ ඒ ඒ පුද්ගලයා තුළ අර විදියට ශාසනය වැඩෙනව නම් තමයි. එහෙම නැත්නම් ඒ වැඩෙන ශාසනය අන්න අර විදේශිකයින් ඇදගෙන එන, පෙනුමට තිබෙන, ඒ ඒ තැන්වල ගිහිල්ල බලන්න තිබෙන, ශාසනයක් විතරයි. ඒක නිසාම දියුණුවක් නෙවෙයි. ඒක හිස් දෙයක්, බොල් දෙයක්. ඒක නිසා මේ හැම කෙනෙක්ම තම තමන් ධර්ම මාර්ගයේ යමින් කළ්‍යාණ මිත්‍රයෙක්, උනානම් ඒ තුළින්, කළ්‍යාණ මිත්‍ර ශක්තියක් තුළින්, මේ ශාසනය වැඩෙනවා. බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒක නිසා තමයි ආනන්ද භාමුදුරුවන්ට ප්‍රකාශ කළේ ආනන්ද භාමුදුරුවන් කිව්වහම එක් අවස්ථාවක - ඒක අපි නිතර මතක් කරල දීල

තිබෙනවා - එක් අවස්ථාවක ප්‍රකාශ කළහම මේ ශාසනයෙන් භාගයක් තරම් කළාණ මිත්‍රතාව වටිනවා කියලා. 'නෑ නෑ ආනන්ද එහෙම කියන්න එපා. මුළු මහත් ශාසනයම කළාණ මිත්‍රතාවය' කියල. එතකොට හැම කෙනාගෙම පරමාර්ථය විය යුත්තේ තමන් ඒ කළාණ මිත්‍ර සම්පන්නියට අදාළ ගුණ සම්භාරය දියුණු කරගෙන තමන්ගේ මට්ටමින් ඒ තම තමන්ගේ ගෙදර දොරවල්වල දු දරුවන්ට, නෑ හිතවතුන්ට, මිතුරන්ට, ආයතනවල අනිත් අයට, තමන් දන්න පමණින් ධර්මයෙන් සංග්‍රහ කරමින්, දන්න පමණින් කියල දීල - මිථ්‍යා දෘෂ්ටි නෙවෙයි - තමන් හරියට දන්නව නම් මේ දේ හොඳයි කියල, ඒක කියල දෙන්ට ඕන. ඒ විදියට උත්සාහවත් කරල අන්න එහෙම යන ගමන තුළින් තමයි ශාසනයේ දියුණුව සැලසෙන්නේ.

එතකොට මේ වචන කීපයෙන් මේ පින්වත් පිරිසට අද වැනි මේ පොසොන් පෝය දවසක මතක තියාගෙන ක්‍රියාත්මක කරන්ට අවශ්‍ය දෙයක් කියවුනා කියලා හිතනව. ඉතිං මේ පින්වතුන් තමන්ගේ ශක්ති ප්‍රමාණයේ හැටියට යම් ශීලයක් සමාදන් වුනා. ශීලය මේ සමාජයට ඉතාමත්ම අවශ්‍ය දෙයක්. මේ හීලෑකම. ඒ තරමටම දුශ්ශීල භයානක අපරාධ කෙරෙන සමාජයක් ඒ පැත්තෙන් බැලුවත්. වටිනා ශීලයක් සමාදන් වෙලා බණ භාවනා වලට යොමු වෙලා මේ අවස්ථාවේ පැයක් පමණ ධර්ම දේශනාවකට සවන් දුන්නා. මේ තුළින් මේ පින්වතුන්ට යම් ශ්‍රද්ධාවක්, වීර්යයක්, සතියක්, සමාධියක්, ප්‍රඥාවක් ඇති වුනා නම් ඒකම තමයි යම් කිසි අවස්ථාවක ඉන්ද්‍රියයක් බලයක් වෙලා මේ පින්වතුන්ට ලෝකෝත්තර මාර්ග එල අවබෝධ කරල උතුම් වූ අමාමභ නිවනින් සැනසෙන්නට ශක්තිය ලබා දෙන්නේ. එතකොට මේ ධර්ම ශ්‍රවණය තුළින් මේ පින්වතුන්ට ඒ උපනිශ්‍රය සම්පන්නිය අනාගතයට නෙවෙයි මේ ජීවිතයේම මේ ශක්තිය උපකාර කරගෙන කළාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය තුළින් සෝවාන් සකදාගාමී, අනාගාමී කියන මාගී ඔස්සේ අර්හත්වය දක්වාම ගමන් කරන්ට ශක්තිය බලය ලැබේවා කියලා ඒ විදියට ප්‍රාර්ථනා කර ගන්ට ඕන. ඒ වගේම ශාසනාරක්ෂක දිව්‍ය බ්‍රහ්ම රාජයාණන් වහන්සේලා ඇතුළු අවිච්ඡේ සිට අකනිටා දක්වා යම් සත්ත්ව කෙනෙක් පින් අනුමෝදන් වෙන්න, කුසල් අනුමෝදන් වෙන්න, කැමති නම් අපගේ මිය ගිය ඒ ඥාතීන් ඇතුළු, ඒ හැම කෙනෙක්ම මේ ධර්ම දේශනාමය ධර්ම ශ්‍රවණමය වශයෙන් අද දින රැස් කර ගත්ත කුශල සම්භාරය අනුමෝදන් වෙත්වා, අනුමෝදන් වී ඒ තමන්ගේ ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමාමභ නිවන සාක්ෂාත් කර ගනිත්වා! කියල ප්‍රාර්ථනා කරමු. එහෙම හිතමින් මෙන්න මේ විදියට

ගාථා කියල පින් දෙන්න.

'එතතාවතා ව අමෙහි

18 වන දේශනය

18 වන දේශනය*

'නමො තස්ස හගචතො අරහතො සමමා සමබුද්ධස්ස'

- සහස්සමපි වෙ ගාථා - අනුප්පදසංහිතා
- එකං ගාථා පදං සෙය්‍යා - යං සුත්වා උපසමමතිති
- සහස්සවග්ග, ධ.ප -

*මේ දෙසුම, 'අතිහැට්ඨකම' නමින් කුඩා පොතක් වශයෙන් ද මුද්‍රණය විය.

බුදුපියාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයේ වැඩ වාසය කරන කාලයේදී එක්තරා පිරිසක් ඉන්දියාවේ-දඹදිව-ඇත ප්‍රදේශයක ඉඳලා මුහුදට පිටත් වෙලා ගියා නැවකින්. ලොකු පිරිසක්. නැව මුහුද මැද දී කැඩලා ඒ මිනිස්සු හැම දෙනෙක්ම වාගේ මුහුදු බත් වුණා. එක්කෙනෙක්, බාහිය කියල තම ඇති එක මනුෂ්‍යයෙක් පමණක් ලැල්ලක් අල්ලාගෙන ජීනලා ජීනලා අමාරුවෙන් සුප්පාරක පටුනට ගොඩ බැස්සා. මේ අවස්ථාව වෙන කොට මේ මනුෂ්‍යයට හරියට වස්ත්‍රයකුත් නෑ. ලී කැබලි එකතු කරල, පොඩි පොඩි ලී කැබලිවලට ගස්වල පොකු එහෙම සම්බන්ධ කරල, වස්ත්‍රයක් හදාගත්තා. ඊළඟට ඒ සුප්පාරක පටුනේ ගම්වලට පිණිඬපාතයේ ගියා. එකකොට මේ තැනැත්තාගේ අමුතු ඇඳුම නිසා මනුෂ්‍යයින් මේ රහතන් වහන්සේ කෙනෙක් කියලා ලොකු ගෞරවයකින් පුද සත්කාර කළා. මේ තැනැත්තන් ඉතින් කලක් යනකොට හැදින්වුනේ බාහිය දාරුවීරිය කියල. දාරුවීරිය කියල කියන්නේ අර වල්කලා - එහෙම නැත්නම් ගස්වල පොකු වලින් හදාගත්තු වස්ත්‍රයක්-ඇඳගෙන ඉන්න නිසා. ඒ වගේම තාපසයෙක් හැටියට මේ තැනැත්තා කාලය ගත කරනවා. හැමෝම රහතන් වහන්සේ කෙනෙක් කියල කියන නිසා හිතුනා 'මම සමහර විට රහත් කෙනෙක් වෙන්න ඇති' කියලා. මේ විදියට හිනිවිල්ල ඇති වෙනවත් එක්කම මේ තැනැත්තාගේ අතියේ ඥාති සම්බන්ධතාවක් ඇති දේවතාවෙක් ඉදිරිපත්වෙලා කීව, "බාහිය ඔබ රහත් කෙනෙක් නෙවෙයි. රහත් මාගීයට පිළිපත් කෙනෙක්වත් නෙවෙයි". "එහෙම නම් කවුද රහත් වෙලා ඉන්නෙ ලෝකේ" කියල ඇහුවා. එකකොට "අන්න උතුරු දිශාවේ සැවැත් නුවර වැඩ සිටිනවා තිලෝගුරු බුදුපියාණන් වහන්සේ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩ සිටිනවා. උන් වහන්සේයි මේ තත්ත්වයට පැමිණිලා තියෙන්නේ" කියල කීවිව.

ඒ එක්කම ඒ තැනැත්තාට විශාල ශ්‍රද්ධාවක්, ලොකු මිනෑකමක් ඇති වුනා බුදු පියාණන් වහන්සේ දකින්න. මහා දුර මාගීයක්. යොදුන් ගණන් දුර මාගීයක්. ඒ ඒ තැන්වල එක් රැයක් පමණක් නවතිමින් දීර්ඝ මාර්ගය ගෙවමින් මේ තැනැත්තා ගියා බුදු පියාණන් වහන්සේ සොයාගෙන. එකකොට එක දවසක්දා උදේ වරුවෙමයි ඒ සැවැත්නුවර ජේතවනාරාමයට පැමිණියේ. පැමිණෙන වෙලාව වෙනකොට සංඝයා වහන්සේලා එළිමහනේ සක්මන් කරමින් සිටිනවා. දුටුගෙන ඇවිල්ලා ඇහුවා, "කෝ අර භාග්‍යවත් අරහත් සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ. උන් වහන්සේ දකින්නටයි මම මේ තකහතියක්

ආවේ" කියලා. එකකොට සංඝයා වහන්සේලා කීවා "බාහිය, බුදුරජාණන් වහන්සේ මන්න පිණිඬපාතේ වැඩම කලා" කියලා. බාහිය එතනින් නැවතුනේ නෑ. ඊළඟට පස්සෙන් දුටුගෙන ගියා. බුදු පියාණන් වහන්සේ සැවැත්නුවර පිණිඬපාතේ වඩිනවා දකිනවත් එක්කම විශාල ශ්‍රද්ධාවක් ඇති වුනා. ඉතාම ශාන්ත, ඒ උපශාන්ත ඉන්ද්‍රියයන් ඇති බුදුරජාණන් වහන්සේ දැක්ක හැටියෙම, පා ළඟ වැද වැටිලා "අනේ, භාග්‍යවතුන් වහන්ස මට ධර්මය දේශනා කරන්න කියල" ඉල්ලා හිටිය. බුදු පියාණන් වහන්සේ මොන හේතුවකින් නමුත් කියනව "බාහිය මේ ධර්මය දේශනා කරන වෙලාව නොවෙයි. අපි පිණිඬපාතේ වඩින වෙලාව" කියල. කිව්වහම බාහිය නැවතත් ඇවිටිලි කරනව "අනේ මම දන්නෙ නෑ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ජීවිතය කොයි වෙලාවේ නැතිවෙයිද, මගේ ජීවිතේ කොයි වෙලාවේ නැතිවෙයිද, ඒක නිසා මට කොහොම හරි ධර්මය ටිකක් කියන්න" කියල. ආයෙත් බුදු පියාණන් වහන්සේ කීවා "නෑ බාහිය මේ බණ කියන වෙලාව නෙවෙයි අපි පිණිඬපාතේ වඩින වෙලාව". තුන්වෙනි වරටත් ආයෙත් ආරාධනා කළා "අනේ භාග්‍යවතුන් වහන්ස මම දන්නෙ නෑ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ජීවිතය කොයි වෙලාවේ නැතිවෙයිද, මගේ ජීවිතේ කොයි වෙලාවේ නැතිවෙයිද කියල. ඒක නිසා ඉක්මණට බණ ටිකක් හරි කියන්න" කියල. අන්න ඒ අවස්ථාවේ බුදු පියාණන් වහන්සේ ඉතාම කෙටි දේශනාවක් කළා. සරල හැටියට පෙනෙන නමුත් - මහ ගැඹුරු අදහසක් ඇති දේශනාවක්. ඒකෙ අදහස වශයෙන් ගත්කොත් මෙන්න මෙහෙමයි.

"එසේනම් බාහිය මෙන්න මේ විදියට හික්මෙන්න. එසේ නම් කියල කිව්වෙ - එහෙමනම් කියල කිව්වෙ - ඔන්න මට දැන් ඇවිටිලි කරනව නම් මෙන්න මේ විදියට හික්මෙන්න කියල දේශනාවක් කළා. "තප්පාතික බාහිය එවං සිකිතබ්බං." එසේනම් බාහිය මෙන්න මේ විදියට හික්මෙන්න. කොයි විදියටද?

"දිට්ඨ දිට්ඨමත්තං හවිස්සති
 සුතෙ සුතමත්තං හවිස්සති
 මුතෙ මුතමත්තං හවිස්සති
 විඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතමත්තං හවිස්සති"

දුටුවෙහි - දුටුවෙහි කියල කියන්නේ දුටුදේ කියන අදහස වගෙයි. දුටුවෙහි දුටු පමණක්ම වන්නේය. ඇසුනෙහි ඇසුනු පමණක්ම වන්නේය.

- "සුතෙ සුතමත්තං භවිස්සති" "මුතෙ මුතමත්තං භවිස්සති". මුත කියල කියන්නෙ දැනුන කියන එකයි. දැනීම එතන හඳුන්වන්නේ. නැහැයටයි, දිවටයි, කයටයි දැනෙන හරියට මුත කියල වචනයක් යොදනව. දැනීම කියල ගන්න පුළුවන්. නැහැයටයි, දිවටයි කයටයි දැනෙන දැනීම විශේෂ දැනීමක්. ඒකට මුත කියල කියනව. එකකොට දැනුනෙහි දැනුන බව පමණක්ම වන්නේය. "විඤ්ඤානෙ විඤ්ඤාතමත්තං භවිස්සති". විඤ්ඤාණ කියලා කියන්නෙ හිත නේ. හිතෙන් දැන ගත්තු දෙයෙහි, දැනගත් දෙයෙහි, එහෙම නැත්නං හිතනු දෙයෙහි. අපට කියන්න පුළුවන් ඕන නම් දැනගතියෙහි, නැත්නම් දකුයෙහි. දක්දෙය පිළිබඳව දැනගත් පමණක්ම වන්නේය. "එවංහි තෙ බාහිය සිකඛිතඤ්ඤං" බාහිය මෙන්න මේ විදියටයි හික්මෙන්න මිනෙ. ඊළඟට දේශනා කරනවා,

"යතො බො තෙ බාහිය, දිට්ඨො දිට්ඨමත්තං භවිස්සති - සුතෙ සුත මත්තං භවිස්සති, මුතෙ මුතමත්තං භවිස්සති - විඤ්ඤානෙ විඤ්ඤාත මත්තං භවිස්සති, තතො ත්වං බාහිය න තෙන. යතො ත්වං බාහිය න තෙන, තතො ත්වං බාහිය න තත්ථ, යතො ත්වං බාහිය න තත්ථ, තතො ත්වං බාහිය නෙව ඉධ න හුරං න උභයමත්තරෙ, එසෙවනො දුක්ඛස්ස"

දැන් එකකොට ඉස්සෙල්ල කිව්වෙ මේ විදියට හික්මෙන්න කියල. බොහොම සරල විදියේ වැඩක් වගෙයි පෙනෙන්නේ. අර විදියට දුටුවෙහි දුටුමකින් දුටු පමණක්ම වන්නේය. ඇසුනෙහි ඇසුනු පමණක්ම වන්නේය. දැනුනෙහි දැනුනු පමණක්ම වන්නේය. දැනගත යුතුයෙහි, එහෙම නැත්නම් විඤ්ඤාණයට දැනුනු දෙයෙහි දැනගත් පමණක්ම වන්නේය. අන්න ඒ විදියට හික්මුනාට පස්සෙ යම් අවස්ථාවක බාහිය නුඹට ඇත්ත වශයෙන්ම දුටුවෙහි දුටු පමණක්ම වන්නේද, ඇසුනෙහි ඇසුනු පමණක්ම වන්නේද, දැනුනෙහි දැනුනු පමණක්ම වන්නේද, දැන ගත යුතුයෙහි දැනගත් පමණක්ම වන්නේද, එවිට බාහිය, නුඹ 'එයින්' නොවන්නෙහිය. ඒක අපි පස්සෙ තේරුම් කරල දෙන්න බලනවා. ඒ දුටු දෙයින්වත්, ඇසුනු දෙයින්වත් ඔබ එය දෙයක් හැටියට අරගෙන 'එයින්' කියල ගන්නේ නෑ. යම් අවස්ථාවක ඔබ ඒ විදියට 'එයින්' කියල ගන්නේ නැත්නම් එකකොට ඔබ 'එහි' නොවන්නේය. 'එහි' නොවන්නේය කියල කියන්නේ ඒක ඇතුළට රිංගගන්නෙ නෑ. එකකොට ඒකට ඇතුල් නොවන්නෙහිය.

"යතො ත්වං බාහිය න තත්ථ, තතො ත්වං බාහිය නෙව ඉධ න හුරං, න උභයමත්තරෙ."

යම් අවස්ථාවක ඔබ 'එයින්' නොවන්නේද, ඒ අවස්ථාවේ ඔබ 'එහි' නොවන්නේය. යම් අවස්ථාවක ඔබ 'එහි' නොවන්නේද ඒ අවස්ථාවේ ඔබ 'මෙහිත්' නෑ. 'එහිත්' නෑ. 'මේ දෙක අතරක් නෑත්' එසෙවනො දුක්ඛස්ස, මෙයම දුක්ඛ කෙළවරයි. බැලුවහම නිවන් දකින්න බොහොම ලේසියි වගෙයි. මේ එක පාඨය නිවන් දක්වාම, අර්හත්වය දක්වාම කර්මස්ථානයක්. මහා පුදුම දේශනාවක්. දැන් මේ කාලෙත් බොහෝ උගතුන් බුද්ධ දේශනාවේ සාරය කියලා දක්වන්න මේ සුත්‍ර දේශනාව බොහෝ විට එළියට ගන්නවා. කී දෙනෙකුට තේරෙනවද කියල අපි දන්නේ නෑ. කෙසේ වුනත් භාවනාමය මනසක් ඇති කෙනෙකුට, වැඩි දැනුමක් උගත්කමක් නැතුවත්, මේව තේරුම් ගන්න පුළුවන්. සාමාන්‍ය උගතුන්ට අමාරු වුනත්. එකකොට කොහොම හරි මේ දේශනාවෙන් එහෙම පිටින්ම නිවන් දක්වාම, අර්හත් ඵලය දක්වාම, කමටහනයි මේ බුදු පියාණන් වහන්සේ බාහියට දුන්නේ. ඒක කොයිතරම් සාර්ථක වුනාද කියනොත්, මෙතන සුත්‍ර දේශනාවේ සඳහන් වෙනව, එකෙණෙහිම, මේ දේශනාව බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනාකරල ඉවර වෙනවත් එක්කම, අර වල්කලා ඇඳගෙන හිටපු බාහිය තාපසය එහෙමම රහත් වුනා කියලය. කොයි තරම් පුදුමයක්ද? එකකොට ඒ රහත් වුනා. රහත් වුනේ එතනින්ම දුක කෙළවර වුනා. ඒක අපි පස්සේ හෙමී හෙමීහිට තෝරන්න බලනවා. ඉතින් එතනින් කපාව ඉවර වෙන්නෙ නෑ. අපි කපාව ආශ්‍රයෙන් යම් යම් දේවල් තේරුම් කරනවා. ඒවත් උපකාර වන නිසා. හිතේ තබා ගන්නත් පහසු වන නිසා.

ඊළඟට කියවෙනව මෙන්න මෙහෙම ඒ සිද්ධියේ. ඉතින් බුදුපියාණන් වහන්සේ අර විදියට මේ දේශනාව කරල පිණ්ඩපාතේ වැඩියා. පිණ්ඩපාතේ වැඩලා පිණ්ඩපාතෙත් වළඳලා සංඝයා වහන්සේලා එක්ක ආපසු ඒ නගරෙන් නික්මෙන අවස්ථාවේ දැක්කා - මොකක්ද දැක්කෙ - බාහිය රහත් වෙලා වැඩි ඇතට යන්න වුනේ නෑ. පැටියෙක් සහිත නපුරු එළඳෙනක් ඇතලා මරණයට පත් කලා. එකකොට එතන වැටිල සිටිනව බාහිය තාපසයා - දැන් ඉතින් බාහිය රහතන් වහන්සේ. බුදු පියාණන් වහන්සේ විතරයි ඒ තත්වය දන්නේ. මේ රහතන් වහන්සේගේ ශරීරය වැටිල කියෙනව දැකලා බුදු පියාණන් වහන්සේ සංඝයා වහන්සේලාට කියනවා, "පේනවද මහණෙනි මේ බාහියගේ ශරීරය. මේක ඇඳක් උඩ කියල ගෙනිහිල්ලා ආදාහනය කරලා මේ ධාතු වලින් ස්තුපයක් කරන්න" කියලා

එකකොට සංඝයා වහන්සේලාත් ඒ වැඩිය සඳහා ගියා. ගිහිල්ල අර විදියටම ශරීරය අරගෙන ගිහිල්ල දවලා ස්ථූපයක් හදලා බුදු පියාණන් වහන්සේ ළඟට ඇවිල්ලා තමන් කළ දේ කීව්වා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ හැටියට මෙන්න මෙහෙම තාපසයාගේ, එහෙම නැත්නම් ඒ තැනැත්තාගේ ශරීරය අපි දවලා ආවා. කොහේද ඒ තැනැත්තා උපන්නේ කියලා. අන්ත එකකොට බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා "මහණෙනි, බාහිය බොහොම පණ්ඩිතයි. බොහොම ඥානවන්තයි. බොහොම ප්‍රඥාවන්තයි. මට වැඩිය කරදර කළේ නෑ. මේක තෝරල දෙන්න කියලවත් වැඩිය කරදර කළේ නෑ. බාහිය රහත් වෙලා පිරිනිවන් පෑව" කියල. එකකොට ඒක මහ ආශ්චර්යවත් සිද්ධියක්. ඊළඟට සංඝයා වහන්සේලා ඇහුවා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එහෙම නම් කොයි වෙලාවෙද, මොන බණක් අහලද, මේ තරම් ඉක්මනට රහත් වුනේ කියලා. ඒ ධර්මයේ දැක්වෙන හැටියට එකකොටයි මෙන්න මේ ගාථාව විශේෂයෙන් දේශනා කොට වදාළේ. තවත් ඒකට අදාළ ගාථා තිබුණත් සරල වශයෙන් මේක ගන්න පුළුවන්.

සහස්සමපි වෙ ගාථා - අනතථපදසංහිතා
 එකං ගාථා පදං සෙයොගා - යං සුතවා උපසමමතිති

අර්ථයක් නැතිව බැඳුණු දහසක් ගාථාවලට වඩා, යම් ගාථා පදයක් අහලා සන්සිද්ධිමට පත්වෙද, උපශාන්ත බවට පත්වෙද, අන්ත ඒ ගාථා පදයම වඩා උතුම්ය කියන එකයි ඔය ගාථාවේ අදහස. එකකොට දැන් මෙතන කියන කථාන්තරය ගැනත් අපි තව ටිකක් හිතල බලමු. ඊළඟට එපමණක් නොවෙයි. මේ ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා බුදුපියාණන් වහන්සේ නොයෙක් අවස්ථාවල ඒ ඒ සංඝයා වහන්සේලා ඒ ඒ අංශයෙන් අග්‍රස්ථානයේ තැබුවා. ඒක මේ පින්වතුන් හුඟ දෙනෙක් අහල ඇති. සාරපුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ මහා ප්‍රාඥයි. මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේ සෘද්ධිමතුන් අතරින් අග්‍රයි කියලා. ඒ විදියට බුදු පියාණන් වහන්සේ අග්‍රස්ථානය දුන්නා. ඒ වගේම මේ බාහිය තාපසකුමා සුඵ වෙලාවකින් පිරිනිවන් පෑවට මොකද බුදු පියාණන් වහන්සේ උන් වහන්සේ පිළිබඳව - අර සංඝයා වහන්සේලාට-වෙන එකක් තබා ප්‍රකාශ කළා මේ නුඹලාගේ සබ්බමචාරීන් වහන්සේ කෙනෙක් කියල. සබ්බමචාරී කියන පදය යොදන්නේ සංඝයා වහන්සේ කෙනෙකුටයි. නමුත් අර විදියේ ඇඳුම් ඇඳගෙන, වෙන ඇඳුමකින් රහත් වුනාට මොකද බුදු පියාණන්

වහන්සේ එතෙක්ද සබ්බමචාරීන් වහන්සේ කෙනෙක් කියලා හැඳින්වුවා. ඒ වගේ මෙතෙක්ද ප්‍රකාශ කරනවා බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ මගේ ශාසනයේ බිජ්ජාහික්කා කියල කියන ඉතාම ශිෂ්‍යයන්, ඉතාම ඉක්මණින්, ධර්මය වටහා ගන්න පුළුවන් අය අතරින් බාහිය දාරුචීරිය තමයි අග්‍ර කියල.

අන්ත ඒ වගේ මහා පුණ්‍ය ශක්තියක් ඇති කෙනෙක් අර විදියට මොන කර්ම වෙගයකින් හර - එකක් අර නැව ගිලුනට පස්සේ බොහොම දුක් විඳගෙන අර විදියට ජීනලා ගියා. ඊළඟට - රහත් වුනාට පස්සේ, රහත්වෙලා සුඵ වෙලාවකින්, කාලක්‍රියා කරන්න සිද්ධවුනා. නමුත් මේ තරම් ඉක්මණින්ම ධර්මය කේරුම් ගන්න හේතුවුනු අතින් කථාන්තරයකුත් සඳහන් වෙනවා. ඒක මේ කාලයේ විශේෂයෙන්ම වැදගත් වෙනවා. මොකක්ද? මේ බාහිය දාරුචීරිය කාශ්‍යප සම්මා සම්බුදු රජාණන් වහන්සේගේ ශාසනය තිබුණු කාලෙ හිටිය සංඝයා වහන්සේලා හත්දෙනෙකුගෙ පිරිසෙන් කෙනෙක්. හත් නමක් එකතුවෙලා ඔවුනොවුන් කතිකා කර ගන්නා මේ කාශ්‍යප බුදු රජාණන් වහන්සේගේ ශාසනය පරිහානියට පත්වෙන කාලේ - දැන් ඔන්න මේ කාලේ ගැනක් ටිකක් හිතන්න පුළුවන්. මේ විදියේ යුගයක් වෙන්න ඇති. මේක අර 'දහයට බහිත කාලේ' කියල කියන්නේ. අන්ත ඒ වගේ බැහැගෙන බැහැගෙන යන කාලේ මේ හත්නම බොහොම සංවේගවත් වෙලා මේ ශාසනය විනාශවෙන්න කලින් අපි නිවන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගන්න ජීවිත පරිත්‍යාගයෙන් උත්සාහ කරමු කියල කතිකා කරගෙන කාශ්‍යප බුදු රජාණන් වහන්සේගේ ස්ථර්ණ වෛත්‍යයට වන්දනා කරලා අවසාන වශයෙන්, වනයට ඇතුල් වුනාම දැක්කා විශාල පර්වතයක්. ඊළඟට මේ පර්වතයට නගින්න කලින් මේ හත් දෙනාම කියා ගන්නා දැන් ඉතින් ජීවිතයට ආශාව ඇති අය ඉන්නවා නම් නවකින්ත. ජීවිත ආශාව අකහැරලා නිවන් සඳහා උත්සාහ කරන්න බලාපොරොත්තු වෙන කෙනෙක් ඉන්නවා නම් එකතු වෙන්න කියලා. ඔන්න ඉඹිමහක් බැඳලා අර මහා පර්වතයට නැග්ගා. නැගලා ඉඹිමහ පෙරළලා දැමීමා.

දැන් කොහොමද තත්ත්වේ? දැන් ඉතින් ගල උඩ මේ ස්වාමීන් වහන්සේලා ඉන්නවා. දැන් මොකද කරන්න තියෙන්නේ? කරන්න තියෙන්නේ එකම වැඩයි. සංසාරෙන් මිදීම සඳහා භාවනා කිරීම පමණයි. ඉතින් මුලු කාලයම - වෙන එහෙකට යන්න ක්‍රමයක් නෑ නේ. ඉඹිමහත් නෑ නෙ ඉතින් බහින්නවත් - දැඩි සේ භාවනාව

පටන් ගත්තා. පස්සෙන්දා එළිවෙනකොට අර සංඝස්ථවිරයන් වහන්සේ, ප්‍රධාන ස්ථවිරයන් වහන්සේ, රහත් වුනා. අභිඤා සහිතව රහත් වුනා. රහත් වෙලා එතන සඳහන් වෙනවා, අහසින්ම පිණ්ඩපාතේ වැඩම කරල උතුරුකුරු දිවයිනේ යම් කිසි දානය ලබාගන්න පුලුවන් ස්ථානයකට වැඩම කරල පිණ්ඩපාතේ අරගෙන ඇවිල්ලා සමහරවිට වාරිත්‍රයක් වශයෙන් අනිත් උන්තාන්සේලාට ආරාධනා කලා මේ පිණ්ඩපාතෙන් අනුභව කරන්න කියලා. අනිත් සංඝයා වහන්සේලා කියනවා "ස්වාමීනී අපි මෙන්න මේ විදියේ කතිකාවක් කරගත්තද? යම් කිසි කෙනෙක් මෙයින් රහත් වුනාට පස්සේ ඒ ගේන පිණ්ඩපාතේ අපි වළඳනවා කියලා?" "නැත ඇවැත්නි". "එහෙම නම් ඉතින් ඔබ වහන්සේ ඒක වළඳන්න. අපි අපේ ශක්තියෙන් කර ගන්න පුලුවන් එකක් කර ගන්නවා" කියලා දැඩි සේ ආයෙන් භාවනාව පටන් ගත්තා. දෙවෙනි දවසේ අර දෙවැනි ස්වාමීන් වහන්සේ අනාගාමී තත්ත්වයට පත්වුනා. ඒ ස්වාමීන් වහන්සේගේ අර විදියටම අහසින් ගිහිල්ලා පිණ්ඩපාතේ අරගෙන ඇවිල්ලා අර වගේ ආරාධනාවක් කලා, අනෙක් අයට ඒකෙන් අනුභව කරන්න කියලා. ඒ අවස්ථාවෙන් ප්‍රකාශ කලා, "ස්වාමීනී අපි මෙන්න මේ විදියේ කතිකාවක් කලාද? ප්‍රධාන සංඝ ස්ථවිරයන් ගේන පිණ්ඩපාතේ ප්‍රතිකෂේප කරල දෙවෙනි ස්වාමීන් වහන්සේ ගේන පිණ්ඩපාතේ වළඳනවා. වළඳලා භාවනාව කරනවා කියලා", "එහෙම කතිකාවක් කර ගත්තද" "නැත ඇවැත්නි" "ආ එහෙනම් ඒකත් අපට ඕනෙ නෑ. කොහොම හරි අපි අපිම අපේ ශක්තියෙන් යම් කිසි පුලුවන් අවස්ථාවක් වුනොත් ඒ විදියට ගිහිල්ලා පිණ්ඩපාතේ ලබා ගන්නවා" කියලා අර පස්නම දැඩිසේ භාවනාව පටන් ගත්තා. ඉතින් හත් දවසකට පස්සේ ඒ පස් නමම ශරීර වියලිලා ගිහිල්ලා ක්ලාන්තය පමණක් නෙවෙයි, අන්තිමට මරණාන්තය දක්වාම දැඩි සේ භාවනා කරලා ඒ ගල උඩම කාලක්‍රියා කලා, පෘථග්ජනයිත් හැටියටම.

එකකොට ඒ රහතන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑව. දෙවෙනි ස්වාමීන් වහන්සේ අනාගාමී තත්ත්වයෙන් බ්‍රහ්ම ලෝකේ උපන්නා කියල සඳහන් වෙනවා. එකකොට මේ පස්නමගෙන් කෙනෙක් තමයි මේ බාහිය දාරුචීරිය කියන තාපසකුමා. ඊළඟට අනිත් අය ගැනත් ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා. ඒ පස් නම ම අන්තිමට අර විදියට ශරීරය වියලි යන තෙක්ම දැඩි සේ භාවනා කරල ගත්තු උත්සාහයේ, ඒ වගේම රැක්ක සීලයේ බලයෙන්, භාවනාවේ බලයෙන්, දිව්‍ය ලෝකයේ

උත්පත්තිය ලබලා මේ බුද්ධෝත්පාද කාලයේ ඒ ඒ තැන්වල උත්පත්තිය ලැබුවා කියලා කියනවා. පුක්කුසාති රජ හැටියට එක්කෙනෙක්. අනිත් එක්කෙනා කුමාර කාශ්‍යප-පස්සේ මහ රහතන් වහන්සේ හැටියට, සහිය කියන පරිබ්‍රාජකයා, දබ්බමල්ල පුක්ක කියන ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ - ඒත් හත් අවුරුද්දේදී රහත් වුනු, - අන්ත ඒවගේ විශේෂ පුද්ගලයන් හැටියටයි මේ බුද්ධ ශාසනයේ ඉපදුනේ. මේ පස්වැන්නා තමයි බාහිය දාරුචීරිය. එකකොට අර පස් නම ඒ කාශ්‍යප බුද්ධ ශාසනයේ අවසාන කාලයේ ජීවිත පරිත්‍යාගයෙන් කළ ඒ උත්සාහයේ ප්‍රතිඵලය තමයි 'බිප්පාහික්ඛා'-ඉතාම ශීඝ්‍රව ධර්මාවබෝධය කරගන්න පුලුවන්වුනා මේ බුද්ධ ශාසනයේ.

අන්ත ඒ විදියට අතීත ප්‍රවෘත්තිය තුළින්, අපට මේ කාලයේ පවා, මේ බුද්ධ ශාසනයේ පරිහානි කාලයේ පවා, උත්සාහය අත්තොහුර භාවනා කරන්න හොඳ ධෛර්යයක් මේ ස්වාමීන් වහන්සේලාගේ ආදර්ශයෙන් අපට ලැබෙනවා. අපි ඒක ගැනත් කල්පනා කරන්න ඕන. ඊළඟට ඒ වගේම තමයි දැන් මේ ගාථාව ආශ්‍රයෙන් අපි බලමු, බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ දේශනා කළ නිර්වාණ මාර්ගය ගැන අර අපි ආරම්භයේදීම කිව්වේ මේක හිත හා සම්බන්ධ දෙයක්. සංසාරයෙන් මිදෙනවා කියන එක මහා පුදුම තත්ත්වයක් මේක. අවසාන වශයෙන් මිදෙන්නේ ප්‍රඥාව පිහිට කරගෙනයි. සීල, සමාධි, ප්‍රඥා වැඩීමයි බුද්ධ ශාසනය කියල කියන්නේ. අපි කොතෙකුත් අවස්ථාවල ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා. සීලය සමාදන් වෙන්නේ කය, වචනය හික්මවා ගන්න. කය වචනය හික්මවා ගෙන ඊළඟට හිත තැන්පත් කරගන්නවා සමාධියෙන්. තැන්පත් කරගත්තු හිතට ඊළඟට ලෝකයේ යථා ස්වභාවය වැටහෙනවා. ලෝකයේ යථා ස්වභාවය කියලා කියන්නේ ඔය ඇහැට, කනට, පෙනෙන, ඇහෙන දේවල් පිළිබඳව, මිරිඟුවක් ඔස්සේ දුවනවා වගේ ගිහිල්ලා, හැම එකක්ම පරික්‍ෂා කරල විද්‍යාවෙන් කරන්නා වගේ එහෙම පරික්‍ෂණයක් නෙවෙයි. අවසාන වශයෙන් මේ හැම එකකටම මුල හැටියට තිබෙන්නේ මෙන්න මේ හිත. හිතිවිල්ල. හිතිවිල්ල තේරුම් ගැනීමයි. හිතිවිල්ල තේරුම් ගත්තු දවසට මාර බන්ධනය කැඩෙනවා. මොකද, මාර බන්ධනයම තමයි හිතිවිල්ල කියලා කියන්නේ හොඳට හෝ නරකට හෝ අපිට ඒක නොකර බැරි වුනත්. හිතන්න සිද්ධවෙනවා. සිතිවිලි තිබෙනවා. අපි ඒකයි අර මුලදීම සඳහන් කළේ. සිතිවිල්ල කියලා කියන එක - අපි හැම දෙයක්ම තේරුම් ගන්න උපකාර කර ගන්නේ හිතිවිල්ලයි.

නමුත් හිතවිල්ල කේරුම් ගන්නේ කොහොමද? කියන එකයි ප්‍රශ්නය. ඒකටයි බුදු පියාණන් වහන්සේලා පිළිතුර ලබා දෙන්නේ, මේ ධම්මය කුළින්.

දැන් මෙතන අපි මේ දේශනාව - මේ කෙටි දේශනාව - විකේන් ටික ලිහලා බලලා, විග්‍රහ කරලා, අවස්ථා වශයෙන් දක්වලා, තම තමන්ට ක්‍රියාත්මක කරන්න පුළුවන් මට්ටමකට ගන්න උත්සාහ කරමු. දැන් මෙතන කිව්වේ දුටුවෙහි දුටුමකින්. මෙතන හිතාගන්න පුළුවන් තවත් කාරණයක්. කෙනෙකුට සෑක හිතෙන්න පුළුවන් බුදු පියාණන් වහන්සේ, මෙතරම් මහා කාරුණික බුදුපියාණන් වහන්සේ අර තරම් දුර ඉඳලා ආපු තාපසයෙක්- යොදුන් ගණන් ඇත ඉඳලා තාපසයෙක් මෙහෙම ඇවිල්ලා ඇවිටිලි කරනම ඇයි ප්‍රතික්‍ෂේප කළේ, පළමුවෙනි වරටත්, දෙවෙනි වරටත්. බණ දෙසන්න මේ වෙලාව නොවෙයි, පිණ්ඩපාකයේ යන වෙලාව කියලා. එතනත් අපි හිතාගන්න ඕන මහා ගැඹුරු අදහසකින් ඒක කරලා තියෙන්නේ. හේතු ගණනාවක් අපිට හිතාගන්න පුළුවන්. එකක්, අර වෙහෙස මහන්සිවෙලා ආපු ගමනේ - දැන් හති දාගෙන කෙනෙක් ආපුවහම බණ අහන්න ලැස්තිම නෑ නේ. ඒක ටිකක් හතිය නිවෙන්න ඇරලා තමයි ඔන්න ටිකක් සන්සුන් උනහමයි යමකට හිත යොමු කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ. ඒ වගේම තවත් කාරණයක් අපිට හිතාගන්න පුළුවන්. බුදු පියාණන් වහන්සේ බොහෝවිට උපාය මාර්ගයන් යොදනවා. දැන් බුදු පියාණන් වහන්සේ, වැඩ හිටියානම් එහෙම, "හා හොඳයි පිණ්ඩපාකේ ගමන පස්සේ යන්නම්. දැන් හොඳට ඉඳගන්න. පන්සිල් සමාදන් වෙන්න." එහෙම කියලා ඔය විදියට පටන් ගත්තානම් අර තැනැත්තාගේ අර ධම්මයට ඇති- ධම්මය ලබාගන්නට ඇති - ඕනෑකම අඩුවෙනවා. ඒ තිබුන දැඩි උත්සාහය වෙනුවට ඊළඟට හිතා ගන්නවා දැන් ඉතින් මේක හෙමිහිට යන ගමනක් කියලා. මේ දෙකම වැළැක්වීමටයි බුදු පියාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේත් බොහොම ඉක්මන් ගමනක් යන්න වගේ ඇහෙව්වේ. එකකොට, එහෙම යන කෙනෙකුගෙන් "අනේ මට ඩිංගක් කියලා යන්න" යන අදහසයි ඊළඟට දෙන්නේ. "මට ටිකක් කිව්වත් ඇති, ඔබ වහන්සේ පිණ්ඩපාකේ වඩිනවා නම් මට දිග දේශනාවක් අවශ්‍ය නෑ." මට පොඩ්ඩක් කියන්න. මං ඒක කේරුම් ගන්නම්." අන්න ඒ ආකල්පය ඇතුළුවයි කෙනෙක් අහන්නේ. දැන් මේක එකකොට අපිට දෙපැත්තක් හිතාගන්න පුළුවන්. එක පැත්තකින් අර පුද්ගලයාගේ අර වැඩි උනන්දුව, නැත්නම් අර වෙහෙස ආදිය

සමනය වෙන්න හේතුවක් වුනා. අනිත් පැත්තෙන් බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒ දැක්වූ උපාය මාර්ගය නිසා මේ තැනැත්තා සෑහීමකට පත්වෙන අවස්ථාවකට පත්වුනා කෙටි දේශනයකින් පවා. ඒකෙනුත් ගතයුතු උපරිම ප්‍රයෝජනය ගන්න ලැස්ති වෙලා, මුලු අවධානයම ඒකට යොමු කරලා කන් දුන්නා. ඒකෙන් වෙන්න ඕන අර තරම් කෙටි දේශනාවක් කුළින් අපි අර මුලින් කිව්වා වගේ බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ධම්මය කුළ තියෙන ඉහිය කේරුම් ගත්තේ.

මේ ධම්මය කියලා කියන්නේ යම් කිසි ඉහියක් දෙනවා කෙනෙකුට. මොකද, තමන්ටම කරගන්න තියෙන දෙයක් මේ හිතවිල්ල පිළිබඳ තත්ත්වය කේරුම් ගැනීම කියන එක. වෙන කෙනෙකුට කරන්න බෑ. බුදු පියාණන් වහන්සේටත් කරන්න බෑ. ඒකට මාර්ගය දක්වනවා. උපාය ආදිය දීලා ඒකට යොමු කරනවා. ඒ ඇරෙන්න වෙන කරන්න දෙයක් නෑ. මේ පින්වතුන්ටත් තම තමන්ට අයිති දෙයක් මේක. එකකොට ඒ විදියේ පසුබිමක් ඇතුළු අපි මේක හිතලා බලමු. දිට්ඨ දිට්ඨමක්කං භවිස්සති - අපි මේ පාළි වචනෙන් කිව්වට ඒකට වැඩිය කලබල වෙන්න දෙයක් නෑ. අපි සිංහල කරල ගත්තොත් දිට්ඨ කියලා කියන්නේ "දුටුව". අපි මේකට "දුටුව" කියලා කියන්නේ මොකද? සාමාන්‍යයෙන් අපි දුටුදේ කියලයි පාවිච්චි කරන්නේ. දුටුදේ කියන කොට අපි ඒකට අනුවෙලා ඉවරයි. අපිට දැන් දුටු දේ කියල හිතනව නම් දැන් දේදුන්න - දැන් වැහැගෙන එන වෙලාවේ - දැන් දේදුන්න කියන එකක් තියෙනවා. කවුරුත් කැමතියි ඒකට. මේ දේදුන්න කියන එක දෙයක්ද? හිතල බලන්න. දේදුන්න කියන එක දෙයක්ද? කුඩා දරුවෙක් නම් ඒක ලස්සනට තියෙන කොට, වර්ණ තියෙන කොට හිතාටි අන්න දේදුන්නක් තියෙනවා. අනේ අම්මේ තාත්තේ ඒක මට ලබලා දෙන්න පුළුවන්ද? කියල. එහෙම හිතන්න පුළුවන් කෙනෙක්. මේක ලබාගන්න පුළුවන් දෙයක්ද? කොහොමද මේ දේදුන්න ඇති වෙන්නේ. මේ වගේ වහින්න එන වෙලාවක ඉතින් අහසේ අර එක තැනක වාෂ්ප ආශ්‍රයෙන් අහසේ බැහැගෙන යන ඉරෙන් ආලෝකයක් පතිත වෙලා. ඉර පැත්තක තියෙන්නේ. ඉරේ වර්ණ සංකලනයයි දේදුන්න කියල කියන්නේ. මේක ඉතින් කියක් එකතු වෙලාද හැදිලා තියෙන්නේ? දේදුන්න පෑව්වා වගේම ඒක නැතිවෙලා යනවා. ඔන්න ඔය දේදුන්න වගේ තමයි මුලු මහත් ලෝකයම. නමුත් අපි මේවා කුළින් දේවල් හදා ගන්නවා. දේදුන්න 'දෙයක්' වගේම අනිත් ඒවත් අපි 'දෙයක්' කර

ගන්නවා. ඒකයි අපි දුටුව කියලා කියන්නේ. තවත් විදියකින් අපි හිතලා බලමු. දැන් මෙතන ඉඳලා බලනකොට සමහර විට - එහෙම නැත්නම් එක කන්දක් උඩ ඉඳන් අනික් කන්ද දිහා බලන කොට - හරිම ලස්සන දර්ශණයක්. කැමරා ගත කරන්න නම් හොඳ දර්ශණයක්. නමුත් යම් කිසි කෙනෙක් හිතුවොත් මේ දර්ශණයම හොඳ හැටි දකින්න කියලා ඒ කන්දට ගියොත් එහෙම මොකද්ද පේන්නේ. අර තිබුණු දර්ශණය නෑ. ඊළඟට මේ පැත්තයි හොඳට පේන්නේ. මිරිඟුවක්. ඕක තමයි මිරිඟුව කියලා කියන්නේ. ඉතින් ඔන්න ඔය වගේ දෙයක්. මිරිඟුව පිළිබඳවත් ඔය වගේ තමයි.

එතකොට දුටුවෙහි දුටුමකින් නතරවෙන්න කියලයි බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ. අර දේදුන්න හොයාගෙන අහස් යානයකින් යන එකවත්, වෙන විදියකින් ඒක අල්ලන්න හදන එකවත් නොවෙයි. ඒක එතනම කියලා දැකිය යුතු එක්තරා මිරිඟුවක් වගේ දෙයක්. මිරිඟුව පිළිබඳවත් එහෙමයි. ඒකයි මේ කියන්නේ 'දිට්ඨි දිට්ඨිමත්තං භවිස්සති' දුටුවෙහි දුටු බව පමණක්ම වන්නේය. ඊට එහා යන්න එපාය. ඒ ගැන හිතන්න යන්න එපාය කියන එකයි දැන් මෙතන අදහස. දැන් ඒක අපි අර මිරිඟුවේ උපමාව තව ටිකක් ගැඹුරින් කල්පනා කළොත්, අපි සාමාන්‍යයෙන් මිරිඟුව කියලා කියන්නේ මේ පින්වතුන් අහල තිබෙනවා නියං කාලයේ මුවන් පොළොවෙන් ඉහළට නගින ඒ පොපියන ස්වභාවය දැකලා දුටුවා කියලා. දැන් අපි හිතමු ටිකකට. සාමාන්‍යයෙන් මුවා දුටුන නමුත් මිරිඟුව ඇත් වෙනවා - අපි හිතමු මුවා ටික දුරක් දුටලා ඉවර වෙලා ආපහු හැරලා බැලුවයි කියලා. එතකොට කොහොමද? එතකොට අන්න ඒ මිරිඟුව ආපු තැනමයි තියෙන්නේ. ඒක නිසා මුවාට ආපසු දුටුන සිද්ධ වෙනවා - ආපහු හැරලා බැලුවොත් - අර ආපු තැනටම. එතෙක්ට දුටලා ඉවර වෙලා ආයෙත් හැරලා බලන කොට අන්න ආයෙත් යන්න වෙනවා. ඕක ගැන ටිකක් මේ පින්වතුන්ට හිතලා බලනකොට සමහරවිට භාසාඡනක දෙයක් කියලා හිතන්න පුළුවන්. නමුත් ඔහොම දේවල් තමයි අපි හැමෝම කරන්නේ. මොකද මුවාට සත්‍යය මුවාවෙලා. මිරිඟුව ඔස්සේ දිව්වා. දුටලා යම් අවස්ථාවක ආපසු හැරලා බැලුවොත් මෙන්න මිරිඟුව මේ පැත්තේ. එතකොට මේ ආපු දුරම ආපසු එනවා. ආයින් යනවා. එතෙක්ට. ඔය කියපු උපමාව අපට උපකාරී වේවි මේ දේශනාවේ එක්තරා තැනකට එතකොට.

හොඳයි ඕක මතක තියාගෙන ඊළඟට අපි බලමු. දුටුවෙහි දුටුබව පමණක්ම වන්නේය. ඒ වගේම සුතෙ සුතමත්තං භවිස්සති කියලා කියන්නේ - මේ බාහිය දාරුචීරියට බුදු පියාණන් වහන්සේ දෙන ශික්ෂා මාර්ගයයි. මෙසේ හික්මිය යුතුයි කියලයි මේ ටික කියන්නේ. ගැඹුරු ශික්ෂණයක් මෙතන තියන්නේ. - ඇසුනෙහි ඇසුන මාත්‍රයම වන්නේය. ඇසුනු බව පමණක්ම - බාහිය නුඹට ඇසුන දෙය පිළිබඳව ඇසුනු බව පමණක්ම වන්නේය. ඒකක් අර වගේම තමයි - ඇසුනු දෙයත්. දැන් ඇසීම කියන එකත්, අපි හිතලා බැලුවොත්, දැන් මේ කතා කරන දේත් ඇහෙනවා තමයි. එපමණක් නෙවෙයි. ඔය සිංදු ආදිය, ගීතිකා හැම එකක්ම මේ පින්වතුන්ට ඇහෙනවා. ඒ හැම එකක්ම ඇහෙන්න තාල රාශියක් එකතුකරලා සංගීතයක් හදා ගන්නවා. සංගීතඥයා නෙවෙයි සංගීතය හැදුවේ. තම තමන්. තම තමන්ම ගොතා ගන්නේ. එව්වර මිනෙ නෑ. වතුර බිංදු වැක්කෙරෙන කොට ඔය ශබ්ද නැගෙන භාජනයක් තියන්න බලන්න. එතකොට මොකක්ද? 'ටක්-ටක්-ටක්' ගාලා ඒක තුළිතුන් තමන්ට සිංදුවක් ඇහේවි. හිත යනවා නම් සිංදුවට, ගීතයට නම් කැමැත්ත, ඒ අවස්ථාවේ ගීතයක් ඇහේවි. රූයක නම් සමහරවිට බයක් ඇතිවේවි. ඔය තුළින් එතකොට සිංදු ගොතාගන්නේ කවුද? අපි කවුරුත් සංගීතඥයෝ. අපි ගොතාගන්නවා සිංදු. සිංදු ගොතාගන්නවා. තාල ගොතාගන්නවා. මේවා සිද්ධ වෙන්නේ කොතනද? මේ කන්බෙරයේ. කන්බෙරයට වදින ශබ්දවලින් අපි සමහරවිට සතුටට පත් වෙනවා - අපේ ප්‍රශංසාව එහෙම, ගුණ එහෙම, කියනවා නම්. අපිට බන්නවයි කියලා හිතා ගත්තු දෙයක් ආවා නම් අපි කැළඹෙනවා. ඔන්න ඔය විදියට මේ ඔක්කොම බෙරේට ගහන ශබ්ද. ඔන්න එතකොට ඒ ආශ්‍රයෙන් හිතාගන්න පුළුවන් මේ බාහිය දාරුචීරියට බුදු පියාණන් වහන්සේ දෙන අදහසේ ගැඹුරු විදර්ශනාමය අර්ථය. ඇසුනෙහි ඇසුනු බව පමණක්ම වන්නේය.

ඊළඟට ඒ වගේම තමයි දැනුනෙහි දැනුනු බව පමණක්ම වන්නේය. දැනුනා කියලා කිව්වේ, අපි කිව්වා අර දිවට දැනෙන දෙය, නැහැයට, කයට දැනෙන දෙය මේවා ඉතාම සියුම් දැනීම්. මේ පින්වතුන් දන්නවා දිව කියන එක කොයි තරම් භයානක දෙයක්ද, යන්නම් දිවට දැනෙන කොට අපට ඒක තුළින් එහෙම පිටින්ම එක්කෝ මුලු සිරුරම පිනා යනවා එහෙම නැත්නම් මුහුණ ඇඹුල් වෙනවා, තිත්ත වෙනවා. ඒ විදියේ දෙයක් වෙනවා මේ දිව තුළ, දිවේ තිබෙන ඒ

සංවේදීය ශක්තිය නිසා. නමුත් මෙතනත් කෙරෙන්නේ අපේ හිතෙන් ඉතාමත් සියුම් අන්දමින් ඒවා එකතු කර ගන්නවා. දැන් ටිකක් කල්පනා කරලා බලන්න. සීනි පැණි රසයි කියනවා. පැණි මොන රසද? සීනි රසයි. ඒකත් අර කියාපු මිරිඟුව ඔස්සේ මුවාගේ දිවිල්ල වගේ තමයි. සීනි පැණි රසයි කියනවා පැණි එක්ක සන්සන්දනය කරලා. පැණි අනුභව කරලා තියෙන නිසා පැණි රසයි කියනවා. ඊළඟට පැණිගත්තාම සීනි රසයි කියන්න වෙනවා. ඔන්න ඔය වගේ දෙයක් මේ දිවෙන් කෙරෙන හරඹයක්. ඉතින් ඒ වගේම තමයි අනිත් ඒවත්. ස්පර්ශය ගැන ටිකක් හිතලා බලමු. අපේ කයේ යමක් ස්පර්ශ වෙනවා. දැන් රැයක බොහොම මුදු මොළොක් දෙයක් ඉඳගෙන ඉන්න වෙලාවට අපේ ශරීරයේ කැවරෙනවා. අපි ඉතින් මේක බොහෝම මෘදු මොළොක් දෙයක් කියලා අල්ලනවා. ඇල්ලුව හැටියේ නයා. නයා ගැහුවා. අන්න අර ස්පර්ශය. එකකොට ඒ විදියට අපිට ඒක තුළින් ඉස්සෙල්ලා ආවා හැරීම. සංවේදනය නොවෙයි ඊළඟට එන්නේ, ඒක දැක්ක හැටියේ, මේ භයානක දෙයක් කියලා දැක්කහම. ඔය විදියට අපේ මේ ඉන්ද්‍රියයන් තුළින් වෙන පුදුම විදියේ රැවටිල්ලයි බුදු පියාණන් වහන්සේ මේක තුළින් ඉදිරිපත් කරන්නේ. ඒක නිසා ප්‍රඥාව ඕන නම්, සංසාරෙන් මිඳෙන්න ඕන නම්, සිතිවිලි බන්ධනය කඩන්න ඕන නම්, මිරිඟුවෙන් මිඳෙන්න ඕන නම්, මේ ටික කරන්න. ලෝකේ ජීවත් වෙන්න ඕන නම්, සංසාරේ වඩන්න ඕන නම්, සංසාරේ තව දුරටත් යන්න ඕන නම්, මේ මොකවත් ඕනෙ නෑ. වෙනද වගේම අර සිතිවිල්ලටම යටවෙලා ඉන්න. ඔව්වරයි කියෙන්නේ, ධම්මය කියන එකේ.

එකකොට මෙතන අර දැනුනෙහි කියන එකත් ඒ විදියට හිතා ගන්න පුළුවන්. විඤ්ඤාන කියලා කියන්නේ දැනගත් දෙයෙහි. සාමාන්‍යයෙන් අපි ලෝකෙ මේ දැනුම් සම්භාරය ගැන ටිකක් හිතලා බලමු. ඔය පුස්තකාලවල තියෙන පොත්. ලෝකයේ දැන් යන මහ පුදුම විද්‍යාවය කියලා කියන ඒ බලවෙග. ඒ හැම එකක්ම තුළින් අපි යම්කිසි මාන්තයකුක් ඇතිව යම් යම් දේවල් ගැන 'මම දන්නවා' කියලා හිතා ගන්නවා. දැනුම හැටියට. දැන ගැනීම. එකක් තව එකකින් වෙන්කරලා අඳුනගන්න එක තමයි විඤ්ඤාණයේ මූලික කෘත්‍යය. දැන් වෙන එකක් තබා තිත්ත රසයයි පැණි රසයයි කියන දෙක වෙන් කරලා දැන ගන්න එකටත් විඤ්ඤාණය කියලා කියනවා. සැප දුක් මධ්‍යස්ථ කියන වේදනා වෙන් කරලා දැනගැනීමත්

විඤ්ඤාණය කියලා කියනවා. විඤ්ඤාණය කියන එකෙන් අපි වෙන් කරලා දැනගන්නවා. එකක් තව එකකින් වෙන් කරනවා. මේක තිත්තද පැණි රසද කියලා ටිකක් තලුමරලා බලලා ඔන්න වෙන් කර ගන්නවා. ආ මේක තිත්ත දෙයක්, මේක පැණි රස දෙයක්. ඒ වගේම තමයි මේක සැපද දුකද කියන එක. සැප හැටියට දැනෙන එක ටික වෙලාවක් ඉන්න කොට දුක හැටියට තේරෙනවා. ඒ දෙකම නැති අවස්ථාව මධ්‍යස්ථය කියලා බෙදාගන්නවා. ඔය විදියට මේ අපේ විඤ්ඤාණයේ තියෙනවා මහ සියුම් බෙදන ගතියක්. බෙදලා දක්වලා තමයි අපි තේරුම් ගන්නේ. මේක මෙහෙමයි. මේක එකක්-අනිත් එක - ඊට එහා තියෙන එක - වෙන එකක්, කියලා ඔය දෙකක් වෙන් කරලා ගන්න ස්වභාවයක් විඤ්ඤාණයේ තියෙනවා. ඉතින් කොයි එක හෝ වේවා, මෙතන බුදු පියාණන් වහන්සේ කියන්නේ යම් කිසි ඒ විදියට දැනගත් දෙයක් තියෙනවා නම් ඒක දැනගත්තු බවක් හැටියටම පමණක් සලකනවා. ඊට එහාට යන්න එපා. ඒක උඩ තව ගොඩ නගන්න එපා කියන එකයි, බුදු පියාණන් වහන්සේ කියන්නේ. ඉතින් ඒ විදියට 'විඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතමතතං භවිසසති'. ඔන්න ඊළඟට අපි එමු, ඊළඟට කියෙන ගැඹුරු හරියට.

එකකොට බාහියට පළමුවෙන්ම ශික්ෂා මාර්ගය දුන්නා. මේ විදියට හික්මෙන්න. දැන් මේ පින්වතුන්ට නම් අපි කිව්වේ ඔයට වඩා සරල දෙයක්. කය වචනය හික්මවා ගැනීම පිළිබඳව ආර්ථ අෂ්ටමක ශීලය විතරක් දීලයි පටන් ගත්තේ. මෙන්න බාහිය දාරුචීරියට බුදු පියාණන් වහන්සේ ඉස්සෙල්ලාම දෙන්නෙ ඔන්න ඔය ගැඹුරු ඉන්ද්‍රිය සංවර ශීලයයි. ඔතන කියෙන්නේ ඉන්ද්‍රිය සංවර ශීලය. සාමාන්‍ය ශීලය නොවෙයි. ඔතන ගැඹුරුම - රහත් වීමට ඕනෑම කෙනෙකුට උපකාර්වන, ඉන්ද්‍රියයන් හසුරුවා ගැනීම පිළිබඳ ගැඹුරු ශීලයක් ඔතන කියෙන්නෙ. ඉතින් මේ විදියට දුටු, ඇසු, දැනුනු, සිතූනු හැම දෙයක් පිළිබඳවම ඒ මාත්‍රයේ පමණක් නැවතිලා ඊට එහාට නොයන විදියට සංයමයක්, සංවරයක්, ශික්ෂණයක් ඇතිකර ගන්නා නම් බාහිය-ඒ විදියටයි ඊළඟට කියන්නේ-එකකොට, ඔන්න ඊළඟට මොකක්ද වෙන්නේ කියන එක බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. එවිට බාහිය නුඹ 'එයින්' නොවන්නේය. ඒක ගැඹුරු අදහසක්. එයින් කියලා කියන්නේ මොකක්ද? අර කලින් කිව්වා වගේම අරක 'දෙයක්'. අපි අර දේදුන්නට යමු ආයෙක් දැන් අරක දේදුන්නක් කර ගත්තු කෙනා, අර දරුවා, සමහරවිට අම්මාගෙන් අඩලා ඉල්ලාපි "අනේ

මට අර දේදුන්න දෙනකම් මම නිදාගන්නේ නෑ. මට කොහොම හර ඒ දේදුන්න දෙන්න". ඉතින් ඒ දරුවා දේදුන්නක් කරගෙනයි අරක ගැන හිතන්නේ. අරක සාමාන්‍ය දුටුදෙයක් හැටියට නොවෙයි. ඒක තියෙන දෙයක්. ලබා ගන්න පුළුවන් දෙයක්. ඉතින් ඒ විදියටම ඊළඟට දේදුන්නෙහි ඒ දරුවා ජීවත් වෙන්නේ, දේදුන්න ඇතුළේ. හිතෙනුත් දැකීවී දේදුන්න. ඔන්න ඔය විදියේ තත්ත්වයක්. මේ පොඩි උපමාවක් අවස්ථානුකූලව ගත්තේ. මේක ආශ්‍රයෙන් හිතාගන්න පුළුවන් 'න තෙත' - එකකොට බාහිය ඔබ යම් අවස්ථාවක එයින් නොවන්නේද - එයින් කියලා කියන්නේ අර 'දුටුවෙන්', 'ඇසුනෙන්', 'දැනුනෙන්', 'සිතුවෙන්' එහෙම නැතිනම් සිතාගත් දෙයින්. ඒ විදියටම හිතන්න යන්නේ නැත්නම්, එවිට බාහිය ඔබ එහි නොවන්නේය. ඔබ දිටියෙහි නොවන්නේය. ඒකටත් මීන නම් නිදර්ශනයක් දෙමු, හොඳ බංගලාවක් හදාගත්තාම ඒක පිළිබඳව ලොකු ආධම්බරයක් ඇති පුද්ගලයා කරන්නේ මොකක්ද? ඒක ඉස්සරහ තමා පෙනී සිටලා කැමරාකාරයෙක් ලවා පින්තූරයක් ගන්නවා. මේ මොකද, ඒක තුළින් පෙන්වුම් කරන්නේ බංගලාව අයිතිකාර මහත්තයයි. එකකොට එතන කියෙන්නේ ඒ පින්තූරය බලන කොට, පින්තූරය ඇතුළෙයි මේ පුද්ගලයා ඉන්නේ.

අන්න ඒ වගේම මේ උපමාව ආශ්‍රයෙන් හිතාගන්න, යම් අවස්ථාවක අරක පිළිබඳව මාන්තයක් ඇති කර ගන්නේ නැත්නම්, ආශාවක්, තණ්හා මාන දිටියී ආදී වශයෙන් ගැනීමක් නැත්නම් - තණ්හා මාන දිටියී, කියන එක ආශ්‍රයෙන් ඔය වචන කේරුම් ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ - ඒ විදියට කෙලෙස් ඇති කර ගන්නේ නැත්නම්, එවිට ඔබ එහි නොවන්නේය. අර දිටිය ඇතුළේ නොවෙයි ඔබ එකකොට. අර සංගීතය ඇතුළේ නොවෙයි ඔබ. ඒ මුළාව නෑ. ඒ විදියට අර දැනුනු දේ ඇතුළේ නොවෙයි ඔබ. ඒවා ඒ ඒ හැටියෙමයි. ඒ ඒ තැන්වලම. දැන් මේ බුදු පියාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ධර්මයෙන් අපි බලාපොරොත්තු වෙන්නේ යථා භූත ඥාන දර්ශනය. ඇත්ත ඇති හැටියට දැක්වීමයි බුදු පියාණන් වහන්සේ කරන්නේ. නැත්ත ඇති හැටියට දැක්වීම නෙවෙයි. නැත්ත නැති හැටියටත්, ඇත්ත ඇති හැටියටත් දැක්වීමයි බුදු පියාණන් වහන්සේලා ලෝකේ පහල වෙන්නේ. ඒකමයි මෙතන කියවිලා කියෙන්නේ. දුටුවෙහි දුටු බව පමණක්ම වන්නේය, ඒක උඩ වචන යන්න එපා තවත්. ඒකේ අතු ඉති ගොඩනැගෙන්න ඉඩ අරින්න එපා. ඉඩ ඇරයොත් එතන යන්නේ කෙලෙස් නිසා එක්කෝ රාගයට, එක්කෝ ද්වේෂයට, එක්කෝ මෝහයට

තව නොයෙකුත් කෙලෙස්වලට, ඇදගෙන යනවා. අන්න ඒක නිසා මෙතන බුදු පියාණන් වහන්සේ දෙන්නේ දැඩි ශික්ෂණයක්. දුටුවෙහි දුටුමාත්‍රයම පමණක්ම වන්නේය. ඒ විදියට වුනාම මොකද වෙන්නේ. එවිට ඔය 'එයින්' නොවන්නේය. එයින් නොවන විට ඔබ 'එහිද' නොවන්නේය. 'එහි' නොවනවා නම්- ඔන්න එතන එනවා ගැඹුරුම කොටස, - යකො ජීව බාහිය න තතථ තකො ජීව බාහිය නෙව ඉධ නහුරං න උභයමනකරෙ - එසෙවනෙකා දුකබසස. එසේ නම් බාහිය ඔබ මෙහිත් නොවෙයි. එහිත් නොවෙයි. මේ දෙක අතරත් නොවෙයි. මෙන්න මෙතනයි දුකෙහි කෙළවර. නිවන.

දැන් එකකොට අපි හිතලා බලමු - අර මුවා ගැන කියාපු කථාවක් එතෙක්ට ගන්න වෙනවා. අපිට අර විදියට හික්මෙන අවස්ථාවට පත්වුනාම හිතට වැටහෙන්නේ කොහොමද? 'ඔබ මෙහිත් නොවෙයි.' තමා මෙතන ඉන්නවා කියන හැඟීමක් නැති වෙනවා. මොකද තමා සහ අනුන් - තමා සහ ලෝකය පිළිබඳව මෙකෙක් සංසාරයේ අරගෙන ආපු ඒ ප්‍රස්තුතය, ඒ අදහස පවා විදර්ශනා ප්‍රඥාවෙන් මැකිලා යනවා. එවිට ඔබ මෙහිත් නොවේ එහිත් නොවේ. මේ දෙක අතරත් නොවේ. දැන් අර මුවා ගැන අපි කිව්වනේ ඒ මිරිඟුව දැකලා සැහෙන දුරක් දුටලා ගිහිල්ලා ආපසු හැරලා බැලුවා කියලා. බැලුවාම මෙතනයි මිරිඟුව කියෙන්නේ. ආපස්සට දිව්වා. ආයෙත් මෙතනදී හැරලා බලනකොට අතනයි. ඉතින් ඔය විදියටයි මුවා ක්ලාන්ත වෙලා වැටෙන්නේ අර මිරිඟුව ඔස්සේ දිවීමෙන්. අපිට දෙවිදියකට කියන්න පුළුවන්. පස්ස නොබලාම ගියොත් දිගටම ගිහිල්ලා කවදා හරි මැරලා වැටෙනවා. මේ විදියට ගියොත් එතනත් මෙතනත් අතරේ එතාට මෙතාට දුටලා හති හෙම්බත්වෙලා මැරලා වැටෙනවා.

දැන් පින්වතුනි හිතලා බලන්න. මේ සංසාරයේ මොකක්ද කෙරෙන්නේ. මේ පින්වතුන් බොහෝ විට පින් දහම් කරන්නේ මෙලොවට විතරක් නොවෙයි, එලොවට. මෙලොව එලොව කියලා දෙකක් කියෙනවා. එලොවට යමක් කරගන්න කියලා පින් දහම් කරනවා. තරක නෑ ඒක, හොඳයි. පින් වලින්, කුසල් වලින්, සිත පිරිසිදු වෙනවා. නමුත් අපි හිතමු අපි අවුරුද්දට එක කැවුම් ගෙඩියක් බෙදනවා, පිණ්ඩපානෙට. මේ කැවුම් ගෙඩිය වගේ අපිට දහසක් කැවුම් ලැබේවා කියලා. හොඳයි කොහොම හරි විපාක හැටියට කැවුම් දස දහසක් ලැබුනා කියලා හිතමු. ඒක ඉවර වුනාට පස්සේ - එහෙම නැත්නම් - ඒකෙ

පිනෙන් දිව්‍ය ලෝකේ ඉපදුනා කියලා හිතමු. ඒ පින ඉවර වුනාට පස්සේ ආයෙත් මනුෂ්‍ය ලෝකෙට ඇවිල්ලා කැවුම් උයලා කැවුම් දන් දෙන්න මින. අන්න එතනක් අර මුවාගෙ වැඩේ වගේ. තෘප්තියක් නෑ නේ. සෑහීමක් නෑ නේ. එතන තෘප්තිය කියලා කියන්නේ, සෑහීමකට පත් වීම කියන්නේ, මුවාගේ පිපාසය සංසිදවා ගැනීමට අවශ්‍ය දේ. මොකක්ද, චතුර. චතුර වගෙයි පෙනෙන්නේ අර ඇත පෙනෙන පොපියන ස්වභාවය. ඒක නිසා චතුර සොයාගෙන යනවා. චතුර ලැබෙන්නේ නැහැ. ආපසු එන්න වෙනවා. මෙතන චතුර ජෙන නිසා. ඒ වගේ මේ සංසාර සත්ත්වයා මෙලොව පුලුවන් තරම් පංච කාම සම්පත්තිය විදිනවා. අතින් පින නිසා ලැබිවිට ඒ ධන සම්පත්වලින් කාලා බීලා තටලා හැම එකක්ම කරනවා. ඒත් සෑහීමකට පත්වන්නේ නැහැ. ඒක නිසා මොකක්ද කරන්නේ, කොහොම හරි කැවුම් ගෙඩියක් හරි බෙදලා ඒකට සෑහෙන්න - ඊටත් වඩා නොසෑහෙන තරමට දස - කෝටි ගණන් ඒකේ ආනිසංස පතනවා. නමුත් ඒක ලැබුනා හෝ නොලැබුනා හෝ ආයෙත් මෙතෙක්ම එනවා. මිරිඟුව ඔස්සේයි දුවන්නේ.

ඉතින් මේක කෙනෙක් හිතන්න තරකයි. පිං දහම් කරනවට විරුද්ධව කියන කියමනක් කියලා. නමුත් ඔන්න ඔය විදියේ මහ පුදුම දෙයක් කියෙනවා, මේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව කියන බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ. ඒක තමයි මේ ධර්මයට කියන්නේ විදුරු මිණක් කියලා. විදුරු මිණ කියන එක මේ පිංවතුන් දන්නවා. වජ්‍ර මාණික්‍යය අනෙක් මැණික් කපන්න පුලුවන් මැණික්ක. ඒ වගේයි බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ධර්මය. මේක කපාගෙන යනවා. පිං දහම් කියලා ඔය අපි අල්ලගෙන තියෙන දේවල් පවා අන්තිමට එක අවස්ථාවක් එනවා ඒවාත් අත හරින්න වෙනවා. ඒක තමයි බුදු පියාණන් වහන්සේ ගැඹුරින් ප්‍රකාශ කරන්නේ එකක්වත් අල්ල ගන්න එපා කියලා. නමුත් ඒක එකපාරට කරන්න පුලුවන් දෙයක් නොවේ. ඉස්සෙල්ල පිං දහම් - දැන් ශීලාදී ගුණධර්ම වලින් එක් මට්ටමකින් සංසිදීමක් ඇති කර ගන්නවා. ඊළඟට සමාධි භාවනා වඩලා හිත තැන්පත්කර ගන්නවා. ඒ එකකවත් රැදී හිටින්නේ නෑ. ඉන් සෑහීමකට පත්වෙන්නේ නෑ. දැන් මම හොඳ ශීලවත්ත පුද්ගලයෙක් කියලා එතන සෑහීමකට පත්වෙන්නේ නැහැ. දැන් මං ලොකු සමාධි ධ්‍යාන තත්ත්ව ලබා ගත්තය, අහසින් යන්න පුලුවන් වුනාය, කියලා ඒකෙන් සෑහීමකට පත්වන්නේ නැහැ. අවසාන දේ මොකක්ද? ප්‍රඥාවෙනුයි

සංසාර විමුක්තිය තියෙන්නේ. ඒ නිසා ප්‍රඥාව කියන එක සමාන කරලා තියෙනවා ඔය වජ්‍ර මාණික්‍යයට. ඒ හැම මැණික්කම කපන මැණික්ක. ඒක මහ පුදුමයි. ඒ කියන්නේ විනිවිද යනවා.

දැන් මෙතනත් කළේ විනිවිද යාමක්. දිට්ඨි දිට්ඨි මාත්‍රයෙන් - දුටුවෙහි දුටුවෙන්-නවතින්න කියලා කියන්නේ මොකද? සාමාන්‍යයෙන් වෙන්නේ මොකක්ද? දුටුවෙහි ගිහිල්ලා පටලැවෙනවා. කොතෙකුත් දැකලා තියෙනවා දැන් ඔය බල්ලෙක් එහෙම ඒ දණ්ඩක් උඩදී - එහෙම නැත්නම් කපාවක් අහලා ඇති මේ පින්වතුන් අර හිටලෙක් මස් කැල්ලක් අරගෙන ඒ දණ්ඩක් උඩින් යනකොට වතුරේ ඡායාව දැකලා වෙන හිටලෙක් මස් කැල්ලක් අරගෙන යනවා කියලා අරක අත ඇරලා ගිහිල්ලා පැන්නා. උදුරාගන්න. අන්න ඒ වගේ මේ දිට්ඨියට දුටු දෙයට රැවටිලා කොයි තරම් සංසාරයේ සත්ත්වයා දුකට පත්වෙනවද? ඒක තුළින් ඇති කරගන්න වැරදි අවබෝධය, වැරදි සිතිවිලි මාර්ගය නිසා රැ දවල් නැතුව, දුටු දර්ශනයක් ආශ්‍රයෙන් කෙනෙක් මුළු ජීවිතයම කැප කරලා පරිත්‍යාග කරලා මුළාවට පත්වෙනවා. නමුත් ඒ තත්ත්වය නියම තත්ත්වය තේරුම් ගන්නේ නෑ. අමුතුවෙන් මේක ප්‍රහේලිකාවක් හැටියට නොකිව්වොත්, අපි හිතමු යම්කිසි කෙනෙකුට, ස්ත්‍රියකට හෝ පුරුෂයකුට හෝ තමන් ප්‍රිය කරන පුද්ගලයකුගේ දර්ශනයක් දකින්න ලැබෙනවා. මේක තුළින් ඇති කර ගන්න සිතිවිල්ල තුළ ඒ තැනැත්තා නිදි මරාගෙන ඊළඟට අනිත් අයවත් මරාගෙන ඒ තැනැත්තා හෝ තැනැත්තිය ලබා ගන්න උත්සාහ කරලා අන්තිමට අපාගාමී වෙනවා. මේ ඔක්කොම සිද්ධ වෙන්නේ මොකද? අර දුටුවෙහි දුටුමකින් නතර වුනේ නැහැ. ඒක පුද්ගලයෙක් කියලා හිතා ගත්තා. කෙනෙක් කියලා හිතාගත්තා. සදාකාලිකව හැමදාම මා සමග ඉන්න පුලුවන් කෙනෙක් කියලා හිතාගත්තා. ඉතින් අර බාහිය දාරුවීරිය ආදී අතීතයේ රහතන් වහන්සේලා ජීවිත පරිත්‍යාග කළේ වෙන දෙයකට. නමුත් මේ කාලෙ ඉනීමං පෙරළන්නේ, ඔක්කොම කරන්නේ, මේ සංසාරය සඳහා. අන්න ඒක නිසා මේ වගේ කාරණා ආශ්‍රයෙන් හිතාගන්න ඕනෙ අර දුටුවෙහි දුටු මකින් නතර වෙනවා කියලා කිව්වේ අන්න අර මිරිඟුවට නොරැවටෙන ස්වභාවයක් හිතේ ඇතිකර ගන්නවා. ලෝක සම්මුතිය වශයෙන් අපි මේ දකින දේවල් පිළිබඳව එදිනෙදා කටයුතු සඳහා ව්‍යවහාර කරන්න වෙනවා 'දේවල්' කියලා. නමුත් ප්‍රඥාවෙන් විනිවිද දකින්න මින.

දැන් යමක් විනිවිද දකිනව කියන එක මේ පින්වතුන් දන්නවා. කෙනෙක් ඒ විනිවිද දකින ශක්තිය ඇති දෙයකින් යමක් බලලා ඒක අහක් කළාට පස්සේ ඒක ඒ විදියටම පෙනවා. ඒ විදියට අර මෙතන කියන්නේ ප්‍රඥා ශක්තිය තුළිනුයි කෙනෙකුට විත්ත විමුක්තිය ලැබෙන්නේ. ඒක නිසා විදර්ශනා ප්‍රඥාව ලබා ගත්තු පුද්ගලයාට ඒ යථා ස්වභාවය දකින්න පුළුවන්. නමුත් එපමණකින් ඒ තැනැත්තා ජීවිතය කෙළවර කරගන්නවා නෙවෙයි. අනෙකුත් කටයුතු කරනවා. ඒ ප්‍රඥාවෙන් ලබා ගත්ත අත්දැකීම ඒ තැනැත්තා තුළ ගැබ් වෙලා තියෙනවා. හිත ඇතුළේ ගැබ්වෙලා තියෙනවා. කොයි තරම් ද කියතොත් අවසානයේදී පිරිනිවන්පාන අවස්ථාවේ අර බාහිය දාරුවීරිය රහතන් වහන්සේ වගේ නැවත උත්පත්තියක් ලබන්නේ නෑ. සංසාරයෙන් මිදිලා. අර කිව්ව සංසාර සිතිවිලි බන්ධනයෙන් මිදිල. සිතිවිලි බන්ධනය කඩා ගත්තා, අර බාහිය දාරුවීරිය රහතන් වහන්සේ. ඒකයි පිරිනිවන් පානවා කියලා කිව්වේ. රහතන් වහන්සේලා මැරෙන්නේ නෑ. මැරෙනවා කියන වචනය ලෝකේ යොදන්න පුළුවන්. මැරෙනවා කියන වචනයත් එක්කම යන අනිත් එක උපදිනවා. මේක යුගල වශයෙන් යන්නේ, ජෝඩු වශයෙන් යන්නේ. අර අපි කිව්වේ - එහිත් මෙහිත්, කියලා කිව්වේ. එතනයි මෙතනයි කියන දෙකක්. අපි වැට කඩොලු හදාගෙන තිබෙනවා. එහෙම හදාගත්තම තමයි මැදකුත් තිබෙන්නේ. ඒකයි අර ඔබ මැදත් නොවෙයි කියලා කිව්වේ. කෙනෙක් අහන්න පුළුවන් මෙතන නොවෙයි නම්, මෙතන නැත්නම්, එතන ඉන්න ඕන. එතනත් නැත්නම් මැද ඉන්න ඕන කියලා. ඕකයි තර්කය ලෝකේ. දැන් මේ පින්වතුන් දන්නවනේ පක්ෂ කියන එකක් ලෝකේ තියෙනවා. ඒවා ගැන හිතුවත් එහෙම තමයි. එක්කෝ මෙතන ඉන්න ඕන. එක්කෝ එතන ඉන්න ඕන. එහෙම නැත්නම් මැද ඉන්න ඕන. දැන් මෙතන තියෙන්නේ මහ පුදුම දෙයක්. බාහිය ඔබ මෙහිත් නැත එහිත් නැත. ඒ දෙක මැදත් නැත. මොකද, මෙතන ඇත නැත කියන ඒ ව්‍යවහාරය පවා අන්තිමට ඉවර වෙනවා. අන්තිමට බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ තියෙන්නේ මේ පැවැත්ම කියන එක, මුළු මහත් ලෝකයේ හැම ශාස්තෘවරයෙක්ම ලොකුවට ගන්න පැවැත්ම, මේක නියම පැවැත්මක් නොවෙයි, පැවැත්මක් පිළිබඳ මාන්තයක් පමණයි කියලා. හිතෙන් ඇති කර ගත්තු ප්‍රාන්තියක්, මුළාවක්, රැවටිල්ලක් පමණයි. මේ මුළාව උඩයි ලෝකේ දුවන්නේ. එතනත් මෙතනත් අතර, එලොවත් මෙලොවත් අතර, මනුෂ්‍ය ලෝකයත් දිව්‍ය ලෝකයත් අතර. ඔය විදියට මේ දුවන ගමනේ කෙළවරක් නෑ. ඒ ප්‍රාර්ථනා වල කෙළවරක්

නෑ. ඕකයි බුදු කෙනෙක් ලෝකයාට හඳුන්වා දෙන්නේ. ඕකටයි සාරාසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයක් බුදු පියාණන් වහන්සේලා පාරමී පුරන්නේ. වෙන සමාජ ධර්මයක් දේශපාලන ධර්මයක් උගන්වන්න නෙවෙයි. ඒවා අතරතුරින් කිව්වා නමුත් බුද්ධ දේශනාවේ හරය ඕකයි.

මේ මුළු මහත් සංසාරයෙන් මිදීමේ රහස, ඒ ඒ පුද්ගලයාගේ වර්තානුකූලව අවබෝධ ශක්තිය අනුව බුදු පියාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ඉහියක් හැටියට. ඒ ඉහිය යම් කෙනෙක් ඒ අවස්ථාවේ තේරුම් ගත්තා නම් එක මොහොතක එක ගාථා පදයකින්, ඒ තැනැත්තා නිවන් දුටුවා. අන්න එතකොට ඒ විදියට මේ පින්වතුන්ට හිතාගන්න පුළුවන් මේ දේශනාව තුළ ඉතාම ලොකු ගැඹුරක් තියෙනවා. මේක ගැඹුරු හැටියට පේන්නේ ඇත්ත වශයෙන්ම අර භාවනාමය වශයෙන් හිත දියුණු නොකර ගත්තු පුද්ගලයාටයි. අර බාහිය දාරුවීරිය උපාධි ඇති කෙනෙක් නොවෙන්න පුළුවන්. අර මුහුදේ තමන්ගේ නැව බිඳුනට පස්සේ දුකසේ ජීවිතය ගෙනගිය පුද්ගලයෙක්. නමුත් අතීතයේ ලබාගත්තු ඒ පාරමී ශක්තිය පිහිට කරගෙනයි අර තරම් කෙටි දේශනාවක් තුළින් අර්හත්වය පවා ඉතා ක්ෂණිකව ලබා ගන්නේ. අන්න ඒක නිසා අපි හිතාගන්න ඕන දැනුම කියන එක, ලෝකයේ ගොඩ ගැහෙන දෙයක්. ඒකට යටවෙලා බොහෝ දෙනා මිරිකිලා - දැනුමෙන් මිරිකිලා- ජීවිතය ගෙවනවා. දැනුම නිසාම සමහර විට නොයෙකුත් විදියේ කපටිකම් කරලා අන්තිමේ අපායගාමී වෙනවා. දැනුම නොවෙයි ඇත්ත වශයෙන් අවශ්‍ය වෙන්නේ ප්‍රඥාවයි. ප්‍රඥාව කියන එක වැටහීම් ශක්තියක්, විනිවිද යන දෙයක්. අර වජ්‍ර මාණික්‍යය වැනි දෙයක්. ඒක ඒ විදියට පොත් පත් වලින්වත්, සල්ලිවලින්වත්, උපාධි වලින්වත් ලබාගන්නට බෑ. ඒකට යන මාර්ගය තමයි ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා කියලා කියන්නේ.

දැන් මේ පින්වතුන් මේ වටිනා පෝය දවසේ ශීලයක් සමාදන් වුනා, මා හිතනවා වැඩි දෙනෙක්ම. අනිත් ඇත්තෝත් උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. භාවනාව කියලා කියන්නේ හිත වඩා ගැනීමයි. ඒක සංඝයාවහන්සේලාට විතරක් අයිති දෙයක් නොවෙයි. දැන් මේ බාහිය දාරුවීරියට - අර වල්කළා ඇඳගෙන හිටියේ - සිවුරක්වත් නෑ. රහත් වුනා. ඒ වගේම මේ පින්වතුන් කල්පනා කරන්නට ඕන, අපි ගිහි ජීවිතයේ හිටියත් අපි බෞද්ධයෝ නම් අපි කරන්න ඕනේ මේ ශික්ෂා මාර්ගයේ ගමන් කිරීමයි. එතකොට ඒ විදියට ශීලය පදනම් කරගෙන

කය, වචනය හික්මවා ගෙන, ඊළඟට හිත තැන්පත් කරගන්න ඕන. ප්‍රධාන වශයෙන් පළමුවෙන්ම සමාධියක්, යම් කිසි කර්මස්ථානයක් කමටහනක්. ඒකට සමහර විට ලොකු වචන ඕනෙ නෑ. එක වචනයක් 'සුවපත් වේවා' 'අරහං' කියන ඒ විදියේ පදයක් ආශ්‍රයෙන් තමන්ගේ හිත කුසල් අරමුණක තැන්පත් කර ගැනීමයි සමාධිය කියලා කියන්නේ. ඒ විදියට තැන්පත් කර ගත්තානම් එපමණකින් බොහෝ දුරට හිතේ දිවිල්ල නතර වෙනවා. නමුත් ඉවර වුනේ නෑ. ඊට වඩා ගැඹුරට යන එක තමයි විදහිනා ප්‍රඥාව.

එකකොට ඒකේ සාරයයි අපි මේ කළ දේශනාව තුළ තිබෙන්නේ. ඇත්ත වශයෙන් කියනවා නම් ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා කියන ත්‍රිවිධ ශික්ෂාවම බාහියගේ වැටහීම් ශක්තියට ගැලපෙන ආකාරයට බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ දේශනාව තුළින් ඉදිරිපත් කරලා තියෙනවා. අපිත් අපේ මට්ටමින් මේක තුළින් නෙළා ගන්න ඕන, අපේ ජීවිතයට උපකාර වන ආකාරයෙන්. අර විදියට මේක සිහිනයක්, මුලු මහත් සංසාරයම එක්කරා සිහිනයක් කියලා හිතා ගන්න ඕන. ඒකට සමහර විට කෙනෙකුට බය හිතෙන්න පුලුවන්. නමුත් තම තමන්ගේ සිහින ගැන හිතලා බලන්න. දැන් සිහිනය කියන එකේ සිහිනය දකින වෙලාවට ඇත්ත දෙයක්. අන්තිමට නැගිටලා බලනකොට සිහිනයේ ඇති දෙයක් හැටියට පෙනුනු දේවල් එහෙම පිටින්ම වෙනස්. සමහර විට හොඳ ආහාරයක් කියලා කාලා තියෙන්නේ කොට්ටේ. අනිත් දේවලක් එහෙමයි. ඒ රූ දකින හීන. ඇත්ත වශයෙන් කියනවා නම් මුලු මහත් අතීතය ගැන හිතලා බලන්න. මේ පින්වතුන් කුඩා අවදියේ ඉඳලා, මුලු මහත් අතීතය ගැන හිතලා බලන කොට ළමා අවදිය, තරුණ අවදිය, ඒ හපන්කම් ඒවා ගැන හිතලා බලන කොට මේ වයස්ගත මහත්වරු එහෙම හිතලා බලනකොට ඒවා හීනයක් නේද? ඊයේ රූ දැක්ක හීනය වගේ අතීතය කියන එක. ඊළඟට අනාගතය කියලා මේ ලොකු ප්‍රාර්ථනා ඇති කරගෙන තියෙන අනාගතය ගැනත් අපි හිතලා බලමු. යම් කිසි අවස්ථාවක්. ඒක අද රූ දකින හීනය කියලා හිතාගන්න. අද රූට පේන හීනයයි කියලා. එකකොට මෙතෙක් මේ අද දවසේ කරන ටික. ඒක ගැන මොකක්ද කියන්න තියෙන්නේ. ඒකට කියන්න තියෙන වචනය සමහර විට භාසාච්ඡතක දෙයක් වෙන්න පුලුවන්. දවල් හීනයක් වගේ. අන්න ඒ විදියේ දෙයක් මේ පැවැත්ම කියන එක. ඒකයි බුදු පියාණන් වහන්සේ මුලු මහත් සංසාර පැවැත්මම මුළාවක්, මායාවක්, හැටියට

ප්‍රකාශ කළේ. වික්කාණය කියන එකක් මායාවකට, විජ්ජාකාරයක් 'නැතිදෙයක් ඇති හැටියකට' පෙන්වන මායාවකට බුදු පියාණන් වහන්සේ උපමා කරලා තියෙනවා.

එකකොට මේ බාහිය සුත්‍රයෙන් කියන හැටියට දුටුවෙහි දුටුමතින් නතරවෙන්නේ මොකද? 'දුටු දෙයක් කියලා' ගන්න දෙයක් නෑ. 'ඇසූ දෙයක්' කියලා ගන්න දෙයක් නෑ. අපි අර දේදුන්න ගැන සංහිතය ගැන මීර්භව ගැන කිව්වා වගේ.නමුත් අපි හිතාගන්නවා. හිතා ගැනීම ගොඩක් ලෝකයේ තිබෙන්නේ. අපේ සම්මුතිය අනුව එහෙම නැතුව කියන්නත් බෑ. අනිත් අය එක්ක කතාකරන්න බැහැ නේ, ඒ භාෂාවෙන්, අපේ විදහිනා භාෂාවෙන්. ඒක නිසා සම්මුති වශයෙන් අපිට කියන්න සිද්ධ වෙනවා දේදුන්නක් පායනවා කියලා.වැස්සක් වහිනවා. වැස්ස වෙනමද වැහීම වෙනමද කියන එක හිතලා බලන්න ඕන. දැන් වැස්සක් වහිනවා. එකකොට වැස්ස කියන එක වහින දෙය. ක්‍රියාව වැහීම. වහින එක. මේ දෙක වෙන් කරන්න පුලුවන්ද? බැහැ නේද? අන්න ඒ වගේම තමයි මේ ක්‍රියා මාත්‍ර ගොඩක් මෙතන තිබෙන්නේ. ඉතින් ඒ සංස්කාර ගොඩක්. අපි මේකෙන් හදාගන්නවා ලෝකයක්. හදාගෙන, මවාගෙන, මේක අපි බෙදාගෙන, වැට කඩොලු ගහගෙන, එකතයි මෙතනයි කියලා, ඒ සංසාර ගමනයි මේ අපි එලොවයි මෙලොවයි කියලා කරන්නේ. මේක එලොවටත් නැති මෙලොවටත් නැති දෙයක්- මේ මුලු මහත් සංසාර පැවැත්ම. ඒක නිසා තමයි බුදු පියාණන් වහන්සේ පැවැත්ම වෙනුවට නැවැත්ම දේශනා කොට වදාළේ.නිවන කියලා කියන්නේ නැවැත්මයි. නිවීමයි. මේක සාමාන්‍ය ලෝකයාට ප්‍රියමනාප දෙයක් නෙවෙයි. ලෝකයා කැමති දැවීමටයි, දිවීමටයි. දැවීමටත් දිවීමටත් කැමති ලෝකයාට නිවීමටත් නැවතීමටත් කරන ආරාධනාව සමහර විට අප්‍රිය වෙන්න පුලුවන්. නමුත් බුදුවරු කියන්නේ එව්වරයි. බුද්ධ දේශනාව කියලා කියන්නේ ඒකයි. එකකොට අන්න නවතින්න, නිවෙන්න - ඒකටයි බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ විදියේ දේශනා කළේ. ඒවායින් ඒ නිවුනු නැවතුනු පුද්ගලයින් තමයි මේ රහතන් වහන්සේලා කියලා කියන්නේ.

අන්න එහෙම කල්පනා කර ගෙන අද මේ වටිනා පෝය දවසේ මේ පින්වතුන් සාමාන්‍ය ලෝකයා ගැඹුරුයි කියලා අයින් කරන, දැන් කාලේ තේරුම් ගන්න බැරියෙයි කියලා හිතන දේශනාවකටයි සවන් දුන්නේ. නමුත් මේ පින්වතුන්, ගැමි පින්වතුන් වූනත් අපි

හිතනවා භාවනාවට හිත යොමුකරලා තිබෙනවා නම් මෙබඳු මේ දේශනා පවා තේරුම් ගන්න පුළුවන් ශක්තියක්, තරමක හෝ ශක්තියක්, ඇතෙයි කියලා. ඉදිරියටත් ඒ ශක්තිය දියුණු කරගැනීමට, ඒවාට උපදෙස් ගන්න පුළුවන් අය ළඟට ගිහිල්ලා සමථ විදහිනා වශයෙන් ඒ සියලුම ශක්තීන් තමන්ගේ විත්තශක්තීන් දියුණු කරගෙන හැකිතාක් ඉක්මණින්-මේ දේශනාව අවස්ථාවේ ඇති කරගත්තු ශ්‍රද්ධා, වීර්ය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා ආදී ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන්, බල ධර්මයන් තව දුරටත් දියුණු කරගෙන මේ ජීවිතය තුළදීම සෝවාන්, සකදාගාමී, අනාගාමී, අරහත් යන මාර්ග ඵල ප්‍රතිචේදයෙන් මේ අති භයානක සංසාරයෙන් අත්මිදිල, අර සිතිවිල බන්ධනයෙන් මිදිලා, අමා මහ නිවනින් සැනසීමට ශක්තිය බලය ලැබේවා කියලා ප්‍රාර්ථනා කර ගන්න.

ඒ වගේම අද දින මේ ධර්ම දේශනාමය වශයෙන් අපි රැස් කරගත්තු කුශලයක්, ධර්ම ශ්‍රවණමය වශයෙන් රැස් කරගත්තු කුශලයක් විශේෂයෙන්ම ශාසනාරක්ෂක දිව්‍ය බ්‍රහ්ම මණ්ඩලය ඇතුළු අවිච්ඡේ පටන් අකනිටා දක්වා අපගේ ඥාතීන් ඇතුළු යම්තාක් අය සිටිනවා නම් පින් අනුමෝදන් වෙන්න, ඒ හැම දෙනෙක්ම මේ කුශලය අනුමෝදන් වෙන්න, අනුමෝදන් වී තම තමන්ගේ ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමා මහ නිවනින් සැනසෙන්නවා කියන ප්‍රාථිනාවක් ඇතිකරගෙන මේ විදියට ගාථා කියල පින් පමුණුවන්න.

එතතාවනා ට අමෙහි

19 වන දේශනය

19 වන දේශනය

'නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සමබුද්ධස්ස'
 'ගබ්භමෙකෙ උප්පජ්ජන්ති - නිරයං පාපකම්මිනො'
 සගගං සුගතිනො යනති - පරිනිබ්බන්ති අනාසවා'

සැදහැවත් පින්වතුනි,

කම්යත් පුනර්භවයත් අතර පවතින්නේ එක්තරා විදියක වක්‍රාකාර සම්බන්ධයක්. යම්කිසි විපාකවාරයක් හැටියට උත්පත්තියක් ලබන සත්ත්වයා නැවතත් කම් රැස්කිරීමේ දී අර කම් වේගයටම නතු වෙලා, අවනත වෙලා ක්‍රියා කිරීමෙන් සංසාරය දිග්ගස්සා ගන්නවා. කම් ශක්තිය සංසිඳවලා සංසාරයෙන් මිදෙන්න පුළුවන් වන්නේ ධම් ශක්තිය පිහිට කර ගෙනයි. කම්වක්‍රය කොයි තරම් බලගතු උනත් අවසානයේ දී ධම් වක්‍රය ජය ගන්න බව තිලෝගුරු බුදු පියාණන් වහන්සේ ලෝකයාට පහදා දුන්නා. අන්න ඒ කාරණයට අදාළ යම් යම් සාධක අද අපි මේ මාතෘකා කරගත්තු ගාථාවෙනුත් නිදාන කථාවෙනුත් මේ පින්වතුන්ට අහන්න ලැබෙනවා ඇති.

ජේතවනාරාමයේ වැඩ වාසය කළ 'තිස්ස' කියන රහතන්වහන්සේ නමක් අවුරුදු දොළහක් තිස්සෙම එක්තරා මැණික් කරුවකුගේ ගෙදරට පිණිසපානේ වැඩියා. ඒ මැණික්කරුත් භාය්‍යාවත් මේ ස්වාමීන් වහන්සේට මවිපිය ස්ථානයෙහි ඉඳගෙන සියලු ඇප උපස්ථාන කරමින් දානය එහෙම පූජා කළා. එක දවසක්දා මේ ස්වාමීන් වහන්සේ මැණික්කරුගේ ගෙදරට වඩිනකොට ඒ මැණික්කාරයා මස් කපමිනුයි හිටියේ. ඒ වෙලාවෙම මේ ස්වාමීන්වහන්සේ බලාගෙන ඉන්න අතරේ කොසොල් රජ්ජුරුවන්ගෙන් දුනයක් ආවා මැණිකකුත් අරගෙන "මේ මැණික ශුද්ධ කරලා විදලා එවන්න කියල රජ්ජුරුවෝ කිව්වා" කියල. මේ මැණික්කාරයා මස් කපමින් හිටිය ගමනේ ලේ තැවරුන අතින්ම අර මැණික අරගෙන පෙට්ටිය උඩ තියලා අත හෝදගන්න ගියා. මේ ගෙදර හිටියා හුරතලයට ඇතිකරන කොස්වා ලිහිණියෙක්. මේ පක්‍ෂියා ලේ ගඳට මේ මැණික මස් කැල්ලක් කියලා හිතලා ගිල්ලා, මේ තෙරුන් වහන්සේත් බලාගෙන ඉන්දේදී. මැණික්කාරයා ගේ ඇතුලේ ඉඳලා ඇවිත් බලනකොට මැණික නැහැ. ඊළඟට ඇහුවා තමන්ගේ භාය්‍යාවගෙන් දරුවන්ගෙන් එහෙම මැණික ගත්තාද කියලා. ඔවුන් ගත්තේ නෑ කිව්වට පස්සේ ගේ ඇතුලට ගිහිල්ලා භාය්‍යාව එක්ක සාකච්ඡා කරනවා "එකත් එකටම මේ භාමුදුරුවෝ තමයි

ගන්න ඇත්තේ" කියල. භාග්‍යව කියනවා "අපොයි එහෙම කියන්න එපා. මෙව්වර කාලයක්, අවුරුදු දොළහක් තිස්සේ, මේ ස්වාමීන් වහන්සේගේ කිසි වරදක් අපිට පෙනුනේ නෑ." නමුත් මේක ඇහුවේ නෑ මැණික්කාරයා. ඇවිල්ල ඊළඟට රහතන්වහන්සේගෙන් අහනවා "දන් මෙතන තිබුණ මැණික් කවුද ගත්තේ? ස්වාමීන් වහන්සේද ගත්තේ?" කියලා. "නෑ මම ගත්තේ නෑ" කියල උන්වහන්සේ කිව්වා. "වෙන කෙනෙක් මෙතන හිටියේ නෑ. ස්වාමීන් වහන්සේ තමයි ගන්න ඇත්තේ. මට ඒ මැණික් දෙන්න" කියල කිව්වා.

ඉතිං ස්වාමීන් වහන්සේට කරකියා ගන්න දෙයක් නෑ. ඊළඟට ආයින් මේ මැණික් කාරයා ගේ ඇතුළට ගිහිල්ලා භාග්‍යව එක්ක සාකච්ඡා කරනවා. "එකක් එකටම මේ භාමුදුරුවොම තමයි ගන්න ඇත්තේ. මම වද දීලා හරි මේක අහන්න ඕන" කියල. "අපොයි ඒක නම් කරන්න එපා. අපි විනාසයි ඒක කළොත්. ඊට වැඩිය හොඳයි රජ්ජුරුවන්ට දාසයෙක් වෙන එක මුලු පවුලම" කියලා ඇය කිව්වා. එකකොට මේ මැණික්කරු කියනවා "අපි ඔක්කොම දාසයෝ උනත් මේ මැණිකේ වටිනාකම ගෙවෙන්නේ නෑ" කියල දැඩිව ගත්තු අදහස පිට ගිහිල්ලා අර ස්වාමීන් වහන්සේගේ හිස වෙච්චා රැනකින්. වෙළලා හරියට කිරිංගයක් වගේ ලී කැබැල්ලකින් තද කළා. ක්‍රම ක්‍රමයෙන් වද දෙමින් ඊළඟට අහනවා මැණික් ගත්තද කියලා. ඉතිං මේ තද කරන්න තද කරන්න මේ ස්වාමීන් වහන්සේගේ නාසයෙන් කණෙන් ලේ ගලන්න පටන් ගත්තා- කටින් එහෙමත්. ඊළඟට මේ ස්වාමීන් වහන්සේ ඉවසගන්න බැරිව ඇදගෙන වැටුනා බිම. කොස්වා ලිහිණියත් ඒ ලේ ගදට ඇවිල්ලා ලේ බොන්න සුදානම් වෙනකොට මැණික්කාරයා අර ස්වාමීන්වහන්සේ කෙරෙහි තියන තරහින්ම "තෝ මොකක්ද මෙතන කරන්නේ" කියල බැනලා අර කොස්වා ලිහිණියාට පයින් ගැහුවා. ඒ සතා එහෙමම මැරලා උඩු බැල්ලෙන් අතට වැටුනා. ස්වාමීන් වහන්සේත් දක්කා මේක. දකලා කියනවා "උපාසකය, මේ බැම්ම ටිකක් බුරුල් කරන්න. බුරුල් කරලා බලන්න අර කුරුල්ලා මැරලද කියල." "උඹ වගේම නුඹත් මැරියන්" කියලා මැණික්කරු කිව්වා. ඔන්න එකකොට මේ ස්වාමීන්වහන්සේ තේරුම් ගත්තා මේ සතා මරුණු තමයි කියල. ඔන්න ඊළඟට කියනවා "උපාසකය, මැණික් ගිල්ලේ මේ කුරුල්ලයි. මම ඒක කිව්වේ නැත්තේ මේ සතාගේ මරණය වෙන නිසා. මා මැරුණත් ඒක කියන්නේ නෑ. දන් ඉතිං මේ සතා මැරුණු නිසයි මම කියන්නේ" කියල කිව්වා.

ඔන්න එකකොට මැණික් කාරයා මේ සතාගේ බඩ පළලා බලනකොට මැණික් තියෙනවා. ඊළඟට ලොකු සංවේගයක් ඇති උනා. ඇවිල්ල ස්වාමීන්

වහන්සේගේ පාමුල වැදවැටිලා "අනේ මම නොදනුවත් කමින් කරපු එකට මට සමාව දෙන්න" කියල ඉල්ලා හිටියා. එකකොට මේ ස්වාමීන් වහන්සේ කියනවා. "උපාසකය, මේක ඔහේගේ වැරද්දක් නොවෙයි. මගේ වැරද්දක් නොවෙයි. මේක සංසාර දෝසයක්. මේක සංසාර දෝසයක්. සංසාරයේ වැරද්දක්. ඒක නිසා මම ඔබට සමාව දෙනවා." එකකොට මේ උපාසකය කියනවා "ස්වාමීනි, මට සමාව දෙනවා නම්, වෙනදා වගේම මේ ගෙදරට ඇවිල්ලා පිණිසපාතය වළඳන්න." එකකොට කියනවා, "නෑ උපාසකය. මට දන් තේරෙනවා මේකේ ආදීනව - මේ ගෙවල් ඇතුළට යාමේ - ගේක වහලය යටට යාම නිසයි මේක වෙන්නේ. මේ විදියේ දෙයක්. ඒක නිසා මගේ පාවල ශක්තිය ඇතිනාක් මම පිණිසපාතයේ වඩිනවා." කියලා ඒ වෙලාවේම ධුතංගයක් සමාදන් උනා. එක්තරා ගාථාවකුත් ඒ ධුතංගයට අදාළ විදියට ප්‍රකාශ කරලා.

'පට්ඨති මුනිනො භතතං - ථොකථොකං කුලෙ කුලෙ පිණ්ඩිකාය වරියසාමි - අභට්ඨි ජඩ්ඝාබලං මම'

'පිණිසපාතේ වඩින හික්කු ව සඳහා ඒ ඒ ගෙවල්වල බත් ටික ටික පැසෙනවා. මම තාම මගේ පාවල ශක්තිය තිබෙන නිසා පිණිසපාතේ වඩිනවා" කියල ඒ විදියට ප්‍රකාශ කළා. එහෙම කිව්වට මොකද ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ අර ඇතිඋන ආබාධයෙන් වැඩිකල් නොගොස් පිරිනිවන් පෑවා. ඊළඟට ඒ වගේම මෙතන කියනවා අවසානයේදී - කාලයක් ගියාට පස්සේ - අර මැණික්කාරයන් මරණයට පත් උනා මැණික්කාරයාගේ භාග්‍යවත්. ඔය විදියට ඒ අය මරණයට පත් උනාට පස්සේ සංඝයා වහන්සේලා බුදු පියාණන් වහන්සේගෙන් ඇහුවා මේ සිද්ධියට අදාළ අය කොයි කොයි තැන්වල ද උපන්නේ කියල. අන්න ඒ අවස්ථාවේ තමයි මේ අපි මාතෘකා කළ ගාථාව බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාළේ. මෙතන කියවෙනවා අර කොස්වාලිහිණියා - සමහරවිට ගෙදර ඇසුරු කළ නිසා වෙන්න ඇති - කොස්වාලිහිණියා අර මැණික්කාරයාගේ භාග්‍යවගේ කුසේ උපන්නා කියලා. ඊළඟට ඒ මැණික්කාරයාගේ භාග්‍යව - යම්කිසි අවස්ථාවක ඔක්කොම දෙනා මිය ගියාට පස්සේම මේ ප්‍රශ්නේ පැන නැගිලා තියෙන්නේ - ඒ භාග්‍යව මිය ගිහිල්ලා දිව්‍ය ලෝකයේ උත්පත්තිය ලැබුවා. මැණික්කාරයා නිරයේ - අර රහතන්වහන්සේ කෙනෙක් මැරෙන විදියට මාරාන්තික විදියට පීඩාවක් කළ නිසා නිරයේ උපන්නා. ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑවා. මෙන්න මේ කාරණය හෙළිවෙන ගාථාව තමයි අපි අර මාතෘකාව වශයෙන් තැබුවේ.

'ගබ්භමෙකෙ උපපජ්ජන්ති - නිරයං පාපකමමිනො සග්ගං සුගතිනො යන්ති - පරිනිබ්බන්ති අනාසවා'

'ඇතැම් කෙනෙක් මව් කුස උපදිනවා. පව් කරන අය නිරයේ උපදිනවා. සුගති කියල කියන හොඳ පැවැත්ම ඇති, හොඳ මාගීයේ යන අය ස්වර්ගයෙහි උපදිනවා. දිව්‍ය ලෝකයෙහි උපදිනවා. අනාසවා - ආශ්‍රවයන්ගෙන් මිදුණු ක්‍ෂීණාශ්‍රවයන් වහන්සේලා, රහතන්වහන්සේලා, පිරිනිවන් පානවා.' කියන ටික පමණයි මේ ගාථාවෙන් කියවෙන්නේ. එකකොට මෙන්න මේකයි ප්‍රවෘත්තිය. මේ ගාථාවෙන් පෙන්නුම් කරන්නේ, ඇත්ත වශයෙන්ම, අර කමානුරූපව ඒ ඒ අය උත්පත්තිය ලබන හැටි. දැන් අපි වෙනදා වගේම මෙතනත් මේ කථාවෙනුත් ගාථාවෙනුත් අපට ගතහැකි උපදේශ, ධර්මෝපදේශ, ධර්මකාරණා මතුකරගන්න බලමු.

මේ කථාන්තරය ඇත්ත වශයෙන්ම සංවේගජනක කථාවක්. එක පැත්තකින් බලකොට මේ කථාන්තරය නියම මැණික හඳුනාගන්න බැරිඋනු මැණික කාරයෙක් පිළිබඳ කථාන්තරයක්. අතික් පැත්තෙන් බලනකොට තමන් අතීතයේදී කරන ලද බරපතල කම්යකට කම් විපාකය ලබාගන්න අවුරුදු දොළහක් තිස්සේ එකම ගෙදරකට වැඩම කළ රහතන් වහන්සේ කෙනෙක් පිළිබඳව කථාවක්. ඉතින් අවුරුදු දොළහක් තිස්සේ කුලුපග වෙන විදියට (කුලුපග කියන වචනය යෙදිල තියෙනව මෙතන "මණිකාර කුලුපග තියා" කියල කියන්නේ) මැණිකකාරයාගේ ගෙදරට ආපු - කුලුපග - හාමුදුරුවෝ පිළිබඳවයි මේ ප්‍රවෘත්තිය තියෙන්නේ. ඒ තරම් කුලුපග ස්වාමීන් වහන්සේ. නමුත් අර සුලු වෙලාවක ඇතිවුන සැකය නිසා මැණිකකාරයා අර විදියට බරපතල වධ හිංසා දීල රහතන්වහන්සේ මරණයට පත්වෙන ආකාරයට ක්‍රියා කළා. මේක තුළිනුත් අපට යමක් හිතාගන්න පුළුවන්. මේ ස්වාමීන් වහන්සේ වඩින වෙලාව වෙන කොට ඒ මැණිකකාරයා හිටියේ මස් කපමින්. ලේ පෙරෙන එක වැඩක ඉඳලා තවත් ලේ පෙරන වැඩකට මාරුවීම බොහොම පහසු බවත්, අපිට ඒ අනුව හිතාගන්න පුළුවන්. අර තරම් දරුණු වධහිංසා දෙන්න පෙළඹුනේ එක එකරම් බරපතල එකක් හැටියට පෙනුනේ නෑ. මැණික ඊට වැඩිය ලොකුඋනා. මේ සංඝරත්නයේ වටිනාකම තේරුම් ගත්තේ නෑ. අවුරුදු දොළහක් තිස්සේ ඒ වැඩිය ගුණවත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ - රහතන් වහන්සේ - අඳුන ගන්න බැරිඋනා. ඊට වැඩිය ලොකු උනා අර රජ්ජුරුවෝ එවාපු මැණික. ඉතිං අන්න ඒකෙන් එක පැත්තක් හිතා ගන්න පුළුවන්.

ඊළඟට ඒ එක්කම අපිට තේරෙනවා මෙතන යම්කිසි බරපතල කම්යක් මේ ස්වාමීන් වහන්සේට පලදෙන්න තිබුනා. මෙතන නාට්‍යාකාර සිද්ධි සමුහයක් තියෙන්නේ බැලුවහම. බොහෝවිට කම් විපාක විදින්න සිද්ධ වෙනකොට - මේ කාලේ පවා අපිට ජේනවා - අමුතු විදියකට සිදුවීම් රාශියක් පෙලගැහිලා එනවා. දැන් මෙතන ස්වාමීන් වහන්සේ එදා වඩිනකොට

මැණිකකාරයා මස් කපමින් ඉන්නේ. ඊළඟට රජ්ජුරුවන්ගෙන් මේ පණිවිඩය මැණික පිළිබඳ කථාන්තරය ආවා. ඊළඟට අර කොස්වා ලිහිණියත් එතන. ඔය ඔක්කොම ගැලපිලා අන්තිමට සිද්ධ උනේ රහතන්වහන්සේට අර මරණීය තුවාලය - එහෙම නැත්නම් පිරිනිවන් පාන්න - සිද්ධ උනා, ඒ රහතන්වහන්සේගේ කම්ය නිසා. අන්න ඒක නිසාම තමයි, ඒක තේරුම් අරගෙනයි, ඒ රහතන්වහන්සේ අර මැණිකකාරයා සමාව ඉල්ලන කොට ඉතාමත්ම ගුණවත් අන්දමින් සමාව දෙන අතරම කිව්වා "මේක ඔබේ වරදකුත් නෙවෙයි. මගේ වරදකුත් නොවෙයි සංසාර දෝෂයය" කියල. සංසාර දෝෂය කියල කියන්නේ කරපු කම්වලට විදින්න වෙනවා. කම් විපාක ගෙවන්න වෙනවා. ඔන්න ඔය කාරණයයි අපිට එතනින් ගන්න තියෙන්නේ. ඒ එක්කම අපට මේ ස්වාමීන් වහන්සේගේ උතුම් ගුණ සම්භාරයත් පැහැදිලි වෙනවා. දුච්චකමක් හැටියට තිබුනේ අර කිව්වා වගේ කුලුපග වීමයි. කුලුපගවීම කියන වචනය තුළ තියෙන අර්ථය - දැන් කුලුපගවීම කියන එක ගිහි ලෝකේ නම් හොඳ වචනයක් හැටියට සලකනවා. සංඝයා වහන්සේලාට නම් කුලුපගවීම දෝෂයක්. ඉතින් ඒක නිසාම තමයි මේ ස්වාමීන්වහන්සේ තමන්ගේ වරද තේරුම් අරගෙන - අර කුලුපග වීමේ ආදීනව තේරුම් අරගෙන - පිණිසාපාතේ යාමට, ගෙන්ගෙට පිණිසාපාතේ යාමට, අධිෂ්ඨාන කරගත්තේ.

කොහොම නමුත් මේ ස්වාමීන් වහන්සේගේ උතුම් ගුණ සම්භාරය අපට ජේනවා. අර තරම් මාරාන්තික වේදනාවක් ඇවිල්ලත් සාක්කි දුන්නේ නෑ අර කොස්වා ලිහිණියාට විරුද්ධව. කාටවත් බයේ නෙවෙයි. තමන්ගේ ඒ ශික්‍ෂාපදය බිඳෙන නිසා. දන දන සතෙකුට මරණය සිද්ධවෙන අන්දමට ඒ විදියට සාක්කියක් දුන්නේ නෑ. තමන්ගේ ජීවිත පරිත්‍යාගයෙන් ඒ වෙලාවේ ඒ සතා කෙරෙහි ඇති කරුණාව නිසා සත්‍යය නොකියා හිටියා. එතන වටිනා ගුණයක් තියෙනවා. ඒ වගේම අර තමන්ට පීඩා කළ මැණිකකාරයා පිළිබඳව ද්වේෂයක් ඇති කර ගත්තේ නෑ. ඔන්න ඔය විදියේ වටිනා ගුණ සම්භාරයක් ඒ සංඝයා වහන්සේගේ ජීවිතය තුළින් පැහැදිලි වෙනවා. ඊළඟට අපි මේක ගැන තව කල්පනාකාරීව බලනවා නම් මේක තුළින් අපිට ජේනනේ කම්යත් විපාකයත්. මේ ගාථාවෙන් කියවෙන්නේ ඒකයි. ඇතැම් කෙනෙක් මව් කුස උපදිනවා. ඇතැම් කෙනෙක් අර විදියට නිරයේ. දැන් මෙතන අර මැණික කාරයාට නිරය හිමි උනා. ඊළඟට භාය්‍යාව - ඒ දෙදෙනා අතරත් වෙනස ජේනවා - ඒ දෙදෙනාගෙන් භාය්‍යාවට දඩ් ශ්‍රද්ධාව තිබුන නිසා ඒක අනුමත කළේ නෑ. තමන්ගේ ස්වාමීපුරුෂයා කරන්න යන එක ස්වාමීන්වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව නිසා අනුමත කළේ නෑ. ඒ ගුණ සම්භාරය නිසාත් ඒ කරන ලද

උපසඨානය නිසාත් ඒ තැනැත්තී දිව්‍ය ලෝකයෙහි උත්පත්තිය ලැබුවා. කියන එකයි එතන කියවෙන්නේ. ඊළඟට රහතන්වහන්සේ කොයි ආකාරයෙන් නමුත් අපි කවුරුත් දන්නවා පිරිනිවන් පැමිණි එතනින් කෙරෙන්නේ. ඉන් පස්සේ උත්පත්තියක් නෑ. නමුත් මෙන්න මේ කථානන්තරය තුළින් අපට ජේතවා මේ කමීයන් විපාකයන් අතර - නැත්නම් කමීයන් පුනර්භවයන් අතර - තියෙන සම්බන්ධතාව.

මේ කමී ධර්මතාව - කමීය කියලා කියන මේ නියාමතාව - බුදු රහතුන් වහන්සේලාටවත් ඉක්මවන්නට බැරිතරම් පුදුම විදියේ බලගතු ධර්මතාවක්. මේ ලෝකයේ තියෙන නියාමතාවක්. ඉතින් ඒක සාංසාරික සත්ත්වයා ඇත්ත වශයෙන්ම පිළිඅරගෙන ජීවත්වෙන්නට උත්සාහ කරන්නට ඕන. බුදු පියාණන් වහන්සේ වැඩ ඉන්න කාලයෙන් කමීයක් ගැන විශ්වාස කර නැති, කමී විපාක ගැන විශ්වාස කර නැති, නොයෙකුත් ශාස්තෘවරු හිටියා. මේ කාලයෙන් සමහර විට ඒ විදියේ මනිමනාන්තර ඇති අය ඉන්න පුළුවන්. ඒක නිසා විශේෂයෙන්ම මේ කාලයෙන් අපට මේ ධර්ම දේශනාවලදී නැවත මතක් කර දිය යුතු කාරණයක් තමයි මේක. එලොවක් මෙලොවක් ගැන නොසිතන විදියේ නොයෙකුත් දෘෂ්ටිවාද ලෝකයේ තිබෙනවා. නමුත් බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අනුව - අප කල්පනා කරල බලනවා නම් අපේ ක්‍රියාවලිය අනුව අපි කරන කමීවල හොඳ තරක ස්වභාවය අනුව - අපට නැවත භවයක් උත්පත්තියක් ලැබෙනවා. ඒ උත්පත්තියේ ලැබෙන සැප හෝ දුක අර ඒ කමීයේ ඇති කුශල අකුශල භාවය අනුවයි තීරණය වෙන්නේ.

ඉතින් මෙන්න මේ කාරණයත්, ඒ වගේම අපට කමී කිරීමේදී පාප කමීයක් කරන්න සිත පෙළඹෙන්නේ කොයි විදියේ අවස්ථාවකදීද කියන එකත් කල්පනා කරල බලන්න ඕන. දැන් අපි කවුරුත් දන්නවා ශීල සමාධි ප්‍රඥා කියල මේ ශාසනයේ ශික්ෂා තුනක් තියෙනවා. මේවායේ පරමාථීය මොකක්ද කියල අපි හිතලා බලමු. දැන් යම්කිසි වෙලාවක ක්‍රියාවක්, කමීයක්, කරන්න සිද්ධ වෙනකොට ඒ අවස්ථාවේ අපේ ඒ වර්තමාන මොහොත තමයි ඉතාමත්ම වටිනා. මොකද, අපි කලින්ම ආරම්භයේදී කිව්වා වගේ අපට සාංසාරික වශයෙන් යම් යම් පුරුදු එනවා. එකම කමීයක් කිරීම නිසා, පාපකමී කරපු කෙනාට ඒකට අවනතව ඒ විදියටම කමී කරන්න සිද්ධවෙන වෙලාවල් තිබෙනවා. නමුත් මේවා මැඩ පවත්වා ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ වර්තමාන මොහොත ගැන සැලකිලිමත්ව සිටීමෙනයි. කොටින්ම කියතොත් අර බුදු පියාණන් වහන්සේ "වෙනනාහං හික්ඛවෙ කමමං වදාමි" කියල වදාලේ මොකද මේ වෙනනාව කියන ඒ පුළු මොහොතේදී තමයි මේ කමීයේ ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳව

අපට යමක් කරන්න පුළුවන් වන්නේ. ඒක ඉතාමත්ම වැදගත් දෙයක් - මේ වර්තමාන මොහොත. අතීතයේ කළ දේ කලා. ඒකේ විපාකය එනවා. ඒ විපාකය ආවත්, ඒ විපාකය එන අවස්ථාවේදී, අපේ සථාවරය, අපේ අධිෂ්ඨානය, යම්කිසි හොඳ පැත්තකට නමල තියෙනවා නම් අන්න ඒ අවස්ථාවේ අපට බේරුමක් තේරුමක් ඇතිව කටයුතු කරන්න පුළුවන්. වගකීමක් ඇතිව කටයුතු කරන්න පුළුවන්. තමන්ගේ සාංසාරික ගමන හොඳ පැත්තට යොමුවෙන ආකාරයට කටයුතු කරන්න පුළුවන්. දැන් අර එකම සිද්ධිය දකල අර මැණික්කාරයා එක ආකාරයකට ක්‍රියා කලා. මැණික්කාරයාගේ භාය්‍යාව තව ආකාරයකට ක්‍රියා කලා. සංඝයා වහන්සේ අර රහතන් වහන්සේ, තවත් ආකාරයකට - රහතන් වහන්සේ, ඉතාමත්ම උතුම් උත්කෘෂ්ට අන්දමින්. අමාරු අවස්ථාව තමයි. නමුත් ඒව ජයගන්න පුළුවන් වන්නේ යම්කිසි සථාවරයක පිහිටියා නම් තමයි. යම්කිසි ආකල්පයක් කලින් ඇතිකර ගන්නා නම් තමයි. අන්න ඒක සදහායි පින්වතුනි, මේ ශීලය කියල දෙයක් තිබෙන්නේ.

දැන් ඇතැම් කෙනෙක් මේ ශීලය භාවනාව ආදී දේ අනවශ්‍ය කියල කියනවා. මෙතන ගැඹුරින් කල්පනා කරල බලනකොට මෙතන මේ කෙරෙන්නේ මොකදද? අපිට මේ එදිනෙදා ජීවිතයේ පැන නඟින නොයෙකුත් අවස්ථාවන් - ඇතැම් විට කම්මානුරූපව අපට එළඹෙන අවස්ථාවල් - ඒ වෙලාවේදී ගතයුතු තීරණය ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ අර විදියේ යම්කිසි අධිෂ්ඨානයක්, යම්කිසි ශීල අධිෂ්ඨානයක් වැනි හොඳ ස්ථාවරයක් තියෙනවා නම් පමණයි. විසිරුන සිත පහසුවෙන්ම අතින් අයගේ කමීවලට ඇදිල යනවා. අන්න ඒක අපි මතක තබා ගන්න ඕන. විසිරුන හිතක් ඇති පුද්ගලයා, කිසිම ස්ථාවරයක් නැති, හොඳ ආකල්පයක් නැති පුද්ගලයා, පහසුවෙන්ම අතින් අයගේ කමීවලට ඇදිල ගිහිල්ලා තීරය ආදී තැන්වලට යනවා. මොකද, මේ සමාජය, ලෝකය, කියල කියන්නේ එක එක්කෙනා තම තමන් අරගෙන ආපු කමී වේග අනුව ක්‍රියාත්මක වෙන තැනක්. මේක හරියට බැලුවහම එක පැත්තකින් රූකඩ නැටුමක් වගේ දෙයක්. බුදු කෙනෙකුට, රහතන් වහන්සේ කෙනෙකුට, අභිඥාලාභීන්ට මේක පෙනෙන්නේ හරියට රූකඩ නැටුමක් වගේ. අතීත කම්මානුරූපව ඒ විපාක අනුව යම් යම් දේවල් සිද්ධ වෙනවා. නමුත් ඒවා හමුවේ අර වේතනාව කියන අර සුළු මොහොත, වර්තමාන මොහොත, අපි හසුරුවාගන්න නම් අන්න අපි දිනුවා. ඒකට උපකාර වෙන දෙය තමයි ශීලය. දැන් මේ අවස්ථාවෙන් මේ පින්වතුන් යම් ශික්ෂාපද සමූහයක් සමාදන් උනා. එයින් කෙරෙන්නේ මොකක්ද? හිතට, ප්‍රඥාවට, නුවණට, යම්කිසි අණ කිරීමක් කලා. අධිෂ්ඨානයක් ඇතිකර ගන්නා 'මම මෙන්න මේ ශික්ෂාපදය - මේ ප්‍රතිපත්තිය

- රකිනවා.' අන්ත ප්‍රතිපත්තියක් ඇතිව එකකොට ක්‍රියා කරන්න පුළුවන්, ඒ ප්‍රතිපත්තිය සිහියට අරන්. මේ පිංවතුන් අහල කියෙනවා 'සමප්‍රාප්ත විරකි' කියල කියන ශීලයේ එක ආනිශංසයක්. වැරද්දක් කරන්න වෙලාව ආවහම ඒ වෙලාවේ එයින් වැළකිලා ඉන්න ශක්තිය ලැබෙනවා ශීල අධිෂ්ඨානය තුළින්. "මම මෙහෙම ශික්ෂාපදයක් සමාදන්වෙලා ඉන්නවා නේද. ඒක මම රකින්න නම් මේ විදියට කරන එක හරි නෑ" කියල. එකකොට ශීලය එක පැත්තකින් උපකාර වෙනවා අර විදියේ අවසථාවක අතික් අයගේ කම්වලට පටලවෙන්නේ නැතිව තමන්ගේ ඒ උතුම් ප්‍රතිපත්තිය පෙරදැරි කරගෙන ආරක්ෂා වෙන්න. ඊටත් වඩා ඉහළ මට්ටමින් උපකාර වෙනවා සමාධිය කියන එකට. සමාධිය කියල කියන්නේ සිත තැන්පත්කර ගැනීමයි. සිත සමාධිමත් කරගැනීම කියල කියන්නේ යම්කිසි තැන්පත් බවක් ලබාගන්නවා. නිවරණ ධර්ම කියල කියන සිතේ විසිරුන සවිභාවය ඉවත්කරල එකභකර ගන්නවා. එකභවුන සිතකට තීරණයක් ගැනීම පහසුයි. යහපත් තීරණයක් ගන්න පුළුවන්. ඒ වගේම සමාධියේ උපේක්ෂාව වගේ තැනකට පත්වුනු කෙනෙකුට ඊටත් වැඩිය ඉහළින් තමාගේ ජීවන රටාවට ගැලපෙන ආකාරයට පැන නැඟුණු ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු දෙන්න පුළුවන් ධර්මානුකූලව.

ඊළඟට ඊටත් වඩා ඉහළ මට්ටම තමයි ප්‍රඥාව. ශීල - සමාධි - ප්‍රඥා. ප්‍රඥාව - එතන අර රහතත් වහන්සේගේ ජීවිතයෙන් පෙන්වුම් කෙරෙන්නේ, ඔප් නැංවෙන්නේ, ඒ ප්‍රඥාවයි. ඒ විදේශිතාමය ප්‍රඥාව - එහෙම නැත්නම් මාභීඥානවලින් ලබා ගත්තු ප්‍රඥාව - අන්ත ඒ තුළින් මේ කියාපු කම් සිදුවෙන අවස්ථාවලදී ආරක්ෂා වෙන්න විශේෂ ශක්තියක් ලැබෙනවා. ඉතාමත්ම ඉහළ උපේක්ෂාවක් එතන කියෙනවා. රහතත් වහන්සේලාගේ එළ සිත තුළ තිබෙන උපේක්ෂාව පෙරදැරි කරගෙන මෙබඳු අවසථාවල්වල ඒවා ජයගන්න පුළුවන් වෙනවා. ඔන්න ඕකයි එකකොට ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා කියන්නේ. ප්‍රායෝගික වශයෙන් ඒවා අපිට එදිනෙදා ජීවිතයේ උපකාරී වෙන බව අර විදියේ මිථ්‍යා මත ඉදිරිපත් කරන අයට මතක් කරල දෙන්න වටිනවා.

දන් මේක අපි එදිනෙදා ජීවිතයේ ප්‍රායෝගික වශයෙන් තවත් තේරුම් ගන්න පුළුවන් හැටියට කිව්වොත් දන් මේ පිංවතුන් - අපි හිතමු - අලුත් කාර්මකක් ගන්නා. වාහනයක් ගන්න. කොහොම කොහොම හරි එළවන්නත් යම්තම් හරි පුරුදු උනා. එහෙම පුරුදු උනා උනත් මේක පාරට දාලා අනිත් අය එළවන වාහන ගැන නොතකා, පාරේ නීති ගැන නොතකා, එළවන්න ගියොත් කොහෙන්ද කෙළවර වෙන්නේ? ජීවිතය යම්තම්

රැකුණත් සමහර විට උසාවිවලට ගිහිල්ලා අනිත් අයගේ වාහනවලට හානි කිරීම නිසා වන්දි ගෙවන්න වෙනව. ඔය විදියේ කරදර රාශියකට මුහුණ පාන්න වෙනවා. එකකොට පාරේ නීතිය රකින්නට ඕන. ඊළඟට මේක එළවන්න ඕනේ මත්පැන් බීල නෙවෙයි හොඳ සිහි නුවණින්, හොඳට සිහි කල්පනාව ඇතිව. යම්කිසි 'සමාධියකින්' යුක්තව මේ වාහනය එළවන්නත් ඕන. ඊළඟට හදිසි අවස්ථාවල්වල, අනිකුත් අය තමන්ගේ වාහනයේ හප්පන්න එන වෙලාවල්වල එහෙම, ශීඝ්‍රව ක්ෂණිකව හිතලා ඒක ක්‍රියා කරවන්න පුළුවන් ප්‍රඥාවක්, නුවණක්, ඇතිකර ගන්නත් ඕන. ඉතින් එදිනෙදා ජීවිතයේ වාහනයක් එළවීම වැනි දේකට පවා ඔය විදියේ යම්කිසි ශීල - සමාධි - ප්‍රඥා මට්ටමක් ඕන. මේව වරදවල තේරුම් ගන්න එපා. මේ ගැඹුරු ධර්මය පමණට වැඩිය ලිහිල් කරලා කියනවා නොවෙයි. මේ සාමාන්‍ය නිදේශිතයක් හැටියට කිව්වේ. එදිනෙදා ජීවිතයේ ප්‍රායෝගික වශයෙන් යම්කිසි ශීලයක පිහිටලා පාරට බින්නේ. පාරේ තමන්ට අයිති පැත්ත දනගන්න ඕන. අර දුගතිය - සුගතිය ගැන කිව්ව වගේ තමයි. වැරදි පැත්තට දාල ගියා නම් වාහනය, එතනම ඉවරයි. පල්ලමට ගිහිල්ලා අන්තිමට විනාශ වෙලා යනවා. ඒවගේම සමහරවිට අනිත් වාහනත් එක්ක හැප්පිලා නොයෙකුත් විදියේ ගැටුම් ඇතිකර ගන්නවා. ඔන්න ඔය විදියේ තත්ත්වයක් මේ ලෝකේ තියෙන්නේ.

එක එක්කෙනා අරගෙන එන කම් වේගවලින් සංකීර්ණවුනු සමාජයක් මේ තියෙන්නේ. අපිට පිටට ජේත සමාජය නොවෙයි. එක් එක් පුද්ගලයා ඒ ඒ වෙලාවට අපි හිතන්නේ නැති ආකාරයටයි හැසිරෙන්නේ. අර කියාපු රූකඩ නැටුම් වගේ. දන් අර අවිචර අවුරුදු දොළහක් කිස්සේ මව්පිය සථානයෙහි ඉඳගෙන අර සංඝයා වහන්සේට උපසථාන කළ මැණික්කරු සුළු වෙලාවක කළ බරපතල කම්ය නිසා අන්තිමට ඒ සියලුම කුසල් වහන විදියේ ආනන්තර්ක පාප කම්යක බැඳිලයි නිරයට ගියේ. ඔයින් අපිට හිතාගන්න පුළුවන් අපිත් කොයිතරම් හොඳ මිනිස්සු උනත්, හොඳ අය උනත්, සමහර විට අන්ත අර කියාපු ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා ආදී ගුණ ධර්ම අප තුළ නැත්නම් මැණික් කාරයාට උනා වගේ එක සුළු වෙලාවක කරන අකුශලයකින් භයානක විපාක නෙළාගන්න සිදු වෙනවා. ඔන්න ඕක තමයි බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාළ ධර්මයේ හරය. ශීල සමාධි ප්‍රඥා කියන්නේ කය වචනය හික්මවා ගැනීමේ ආරම්භක පියවර, ඊළඟට හිත තැන්පත් කරගැනීම, ඊළඟට ප්‍රඥාව කියල කියන්නේ ලෝකයත් ජීවිතයත් පිළිඳව යථා අවබෝධය අනිත්‍ය, දුඃඛ අනාත්ම කියල කියන ත්‍රිලක්ෂණය හරිහැටි වටහා ගැනීමෙන් යම් යම් මට්ටම්වලින් මේ සියලු කම්වේග සංසිද්ධලා අවසානයේ ධර්මවක්‍රය තුළින් කම් වක්‍රයත් බිඳලා කම් වක්‍රය

ජය අරගෙන මේ සංසාර ගමන කෙළවර කරන එක තමයි රහත් වෙනවා කියල කියන්නෙ, ප්‍රඥාවෙන් - ඒ මාගීඵල පැත්තෙන් බලනවා නම්.

දැන් ඊළඟට අපි නවදුරටත් මේ ගැන හිතනවා නම් බුදු පියාණන් වහන්සේම ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා මේ කම් පිළිබඳව එක්තරා විග්‍රහයක්. ඒක මේ කථාවටත් ගැලපෙන නිසා අපි මේ අවසරාවේ ඉදිරිපත් කරමු. කම්ප පිළිබඳ නා නා විධ විග්‍රහ බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒ ඒ අවස්ථාවල ඉදිරිපත් කළා. එක තැනක උන්වහන්සේ දක්වනවා "මහණෙනි කම් වගී හතරක් තියෙනවා." ඒක අපි සිංහල වචනයෙන්ම කිව්වොත් පහසුවෙන් තේරුම් ගන්න-

- 1. කළු විපාක ඇති කළු කම් තිබෙනවා
- 2. සුදු විපාක ඇති සුදු කම් තිබෙනවා
- 3. කළු සුදු විපාක ඇති කළු සුදු කම් තිබෙනවා
- 4. නොකළු නොසුදු විපාක ඇති නොකළු නොසුදු කම් තිබෙනවා

ඔය විදියට කම් වගී හතරක් දක්වනවා. මේ එක එකක් බුදු පියාණන් වහන්සේ මෙන්න මේ විදියටයි තේරුම් කරන්නෙ. කළු විපාක ඇති කළු කම් කියල කියන්නෙ විශේෂයෙන්ම පඤ්චානන්තරය කම්, මේ පින්වතුන් අහල ඇති ඔය මව මැරීම, පියා මැරීම, රහතන් වහන්සේ කෙනෙකුගේ මරණය සිදුකිරීම, ද්වේෂ සිතකින් තථාගතයන් වහන්සේගේ ශරීරයේ ලේ සෙලවීම, ඊළඟට සංඝභේදකම්ප කියන ඔය පඤ්චානන්තරය කම්ප කළොත් ඒකාන්තයෙන්ම නිරයේ උපදිනවා. එතකොට මෙතන ඒ විදියට කියන්නෙ කළු කම් කියල කියන්නෙ යම්කිසි කෙනෙක් පීඩාකාරී ස්වභාව ඇති කායකම් වාග්කම් මනෝකම් කරලා පීඩාකාරී ස්වභාවය ඇති තැනක උත්පත්තිය ලබනවා. මෙතන විශේෂයෙන්ම කියන්නෙ නිරය. ඒක තනිකරම දුක් සහිත එකක්. ඒකයි ඒක කළු. කම්පත් කළුයි. කම් විපාකයත් කළුයි. එහෙම තැනක උපන්නාම - මෙතැන කියැවෙනවා - අර පීඩාකාරී ස්පඨී ඒ තැනැත්තාව ස්පඨී කරනවා. මෙතන බලනකොට මහපුදුම යෙදුමක් යොදල තියෙන්නෙ. කම් යන්ත්‍රයෙන් කෙරෙන්නෙ මේ ඔක්කොම. ඊළඟට ඒ පීඩාකාරී ස්පඨී නිසා ඒ තැනැත්තා ඒකාන්ත දුක් වේදනා රාශියකට මැදිවෙනවා. ඔන්න ඔය විදියටයි, එයින් බුදුපියාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරන්නෙ, "කම්මදායාදා සත්තා" කියන වචනය. හැම කෙනාටම, හැම සත්වයින්ටම, කම්ප දායාදයයි කියන එක පෙන්නුම් කරනවා, ඒ කියමනෙන්. ඒ කියන්නෙ යම් කෙනෙක් අර විදියට කළු කම්පක් කළා නම් කළු විපාක ගෙනදෙන, ඒකට අනුරූපවන නිරය ආදී තැන්වල

උත්පත්තිය ලබනවා. උත්පත්තිය ලැබුනාම කොයි කොයි ආකාරයෙන් නමුත් ඒකට ගැලපෙන ස්පඨී - දුක් වේදනා ගෙන දෙන පීඩාකාරී ස්පඨී - විදින්න සිද්ධ වෙනවා. ඒ කළු කම්.

ඊළඟට සුදු විපාක ගෙන දෙන සුදු කම්. ඒ මොනවාද? ඒක තේරුම් කරන්නෙ - එතන පෙන්නුම් කරනව දශ කුශල කම්. දස අකුසල් වලින් වෙන්වෙලා ප්‍රාණඝාත, අදින්නාදාන, කාම මිථ්‍යාවාර. දැන් මේ අවසරාවේ සමාදන්වූ ශීලයට අදාළ වචනය පිළිබඳ දේවල් - බොරුකීම, කේලාමිකීම, පරුෂ වචන කීම නිෂ්පල වචන දෙකිම. ඊළඟට අභිජක්ඛා ව්‍යාපාද මිච්චා දිට්ඨි කියල කියන - විෂම ලෝභය, ද්වේෂය, මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය කියල කියන ඒ අකුසල තත්ව වලින් ඉවත් වෙලා කුසල් සිත් ඇතිකර ගැනීම තමයි මෙතන - සුදු කම් කියල කියන්නෙ. අන්න ඒ විදියටම ඒ සුදුකම් කළ කෙනා ගිහිල්ලා උපදිනවා ඒකාන්ත සැප ඇති සුභකිණි කියන ඒ බ්‍රහ්ම ලෝකයේ. එතන ඉහළම මට්ටමින් ඒ කියන්නෙ. එතකොට සුදු කම් කරලා සුදු විපාක ගෙනදෙන තැනක උත්පත්තිය ලබනවා.

ඊළඟට කළු සුදු කම් කියල ප්‍රකාශ කරන්නෙ අරව මිශ්‍ර විදියට - ඒ කියන්නෙ අර විදියේ නරක කම්පත් කරනවා. ඒ එක්කම ඉඳ හිටලා කුසල් කම්පත් කරනවා. ඒ මිශ්‍ර විදියට කම්කරපු අය උපදින තැන් හැටියට සඳහන් කරනවා. මනුෂ්‍ය ලෝකය, ඇතැම් දිව්‍ය ලෝක, ඒ වගේම ඇතැම් අපායවල් තිබෙනවා. තනිකරම දුක් නොවෙයි ඉඳහිටලා සැපත් තියෙනවා. සැප කියල කියන්න පුළුවන් සැප වේදනාත් තිබෙනවා. අන්න ඒ විදියට බුදු පියාණන් වහන්සේ එතන දක්වනවා අර තුන්වෙනි කොටස. ඒක මිශ්‍රයි. කළු සුදු කම්. කළු සුදු විපාක දෙන කළු සුදු කම්.

හතර වෙනුව දක්වනව - ඒක තමයි ගැඹුරුම එක - නොකළු නොසුදු විපාක දෙන නොකළු නොසුදු කම්. ඒක විශේෂයි. ඒව හඳුන්වන්නෙ සියළුම කම් ඝෂය කිරීමට උපකාර වෙන ඒවයි කියල. ඒ කම්ප - නොකළු නොසුදු කම්ප කියන එක - සියලුම කම් ජයගන්න උපකාර වෙනවා. ඒක තේරුම් කරන්නෙ මෙහෙමයි. යම්කිසි කෙනෙක් චේතනාවක් ඇතිකර ගන්නවා නම් ධර්මානුකූලව අර කලින් කියාපු කළු විපාක දෙන කළු කම් නැති කිරීමටත්, සුදු විපාක දෙන සුදු කම් නැති කිරීමටත් කළු සුදු විපාක දෙන කළු සුදු කම් නැති කිරීමටත්, කොටින්ම කියතොත් සියලුම කම් නැති කිරීම සඳහා ඇති කර ගන්නා චේතනාවයි එතන හඳුන්වන්නෙ නොකළු නොසුදු කම් හැටියට. ඒ කියන්නෙ, කොටින්ම හඳුන්වනවා නම් ආයඝී අෂටාංගික මාගීය - මැදුම් පිළිවෙත. නිවනට උපකාරීවෙන මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවයි එතන බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වන්නෙ.

තවත් තැනක ඒක තේරුම් කරල තියෙනවා ඒ ආයතී අෂටාංගික මාගීය කියන අදහසම, බොජ්ඣංගික හත හැටියටත් - සත්ත බොජ්ඣංගික. සත්ත බොජ්ඣංගික කියල කියන ඒ බොජ්ඣංගික ධර්ම වැඩුවත්, ආයතී අෂටාංගික මාගීය ලෝකෝත්තර මට්ටමින් වැඩුවත් අන්තිමට සිද්ධ වෙන්නෙ මොකක්ද, පින් පව්, කුසල් අකුසල් කියල කියන අර මුළු කමී වක්‍රයෙන්ම ගැලවෙන්න පුළුවන් වෙනවා අවසරා හතරකදී, සෝවාන් සකදාගාමී, අනාගාමී, අරහත් කියන - මේ පින්වතුන් අහල තියෙනවා. කමී වක්‍රයේ බලය බිඳින්නෙ - කොටින්ම කියතොත් - කමීයට හේතුව නැති කිරීමෙන්. සංස්කාර කියල කියන්නෙ, පට්ටව සමුප්පාද ධර්මයේ 'අවිජ්ජා පට්ටයා සංඛාරා' කියල කියන්නෙ, අවිද්‍යාව නිසයි මේ සංස්කාර ඇතිවෙන්නෙ. අපි මේ කමී කියල කියන වචනයම තමයි මේ සංස්කාර කියලා සියුම් ආකාරයකින් මෙතන ප්‍රකාශ වෙන්නෙ. අවිද්‍යාව කියල ගත්තොත් 'මමය' 'මාගේය' කියන හැඟීම මුල් කරගෙන තමයි සියලුම කුසල් හෝ අකුසල් හෝ පින් හෝ පව් හෝ සිදු වෙන්නෙ. එතකොට ඒව නැතිකර ගන්න නම් අර අවිද්‍යාව නැතිකරන්න ඕන. ඒකට උපකාර වෙන එක තමයි මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව - අයතී අෂටාංගික මාගීය. තවත් පැත්තකින් කියනවා නම් අර බොජ්ඣංගික හත වැඩීම. සති, ධම්ම විචය, චිරිය, පීති, පසුසද්ධි, සමාධි උපෙක්ඛා කියල කියන බොජ්ඣංගික වැඩීම. ඒකයි බුදු පියාණන් වහන්සේ කෙනෙක් ලෝකයාට දෙන විශේෂ පණිවිඩය. බුදු කෙනෙක් උපන්නත් නැතත් කමීය පිළිබඳ මනීමතාන්තර ලෝකයේ නොයෙකුත් ශාස්ත්‍රාන්ත අතර තිබෙනවා. බුදු කෙනෙක් පමණයි මේ කමීවක්‍රය බිඳින්න පුළුවන් මාගීය දක්වා වදාරන්නෙ. අන්න ඒකයි මෙතන මේ හතරවෙනුව කියාපු කොටස ඉතාමත්ම වැදගත් වෙන්නෙ. නොකළ නොසුදු විපාක ඇති නොකළ නොසුදු කමී. කුසල් අකුසල් දෙකම ජයගන්නවා.

දන් මේක කිව්වහම ඇතැම් කෙනෙක් මේක වරදවල තේරුම් ගන්න පුළුවන්. එහෙම නම් පින් දහම් ඕන නෑ. කුසල් අකුසල් ගැන හිතන්න ඕන නෑ. එහෙම කියල බේරෙන්න බෑ මෙතන. මෙතන ඉතාමත්ම සියුම් තැනක්. මෙතනත් බොහෝ දෙනා පටලවා ගන්නවා. ඕකයි අර ධර්මය ගැන ප්‍රකාශ කරනකොට බුදු පියාණන් වහන්සේ මතක් කරල දෙන්නෙ නයාගෙ වල්ගෙන් ඇල්ලුවා වගේ ඇතැම් කෙනෙක් මේ වැරදි දෘෂ්ටි අල්ල ගන්නවා කියල. මෙතන තියෙන්නෙ මැදුම් පිළිවෙතක්. මේ මැදුම් පිළිවෙත වඩාත් ලස්සනට බුදු පියාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරපු තැනක් තියෙනවා එක්තරා සුත්‍ර දේශනාවක. එක් අවස්ථාවකදී එක්තරා දේවතාවෙක් ඇවිල්ල බුදු පියාණන් වහන්සේගෙන් අහනවා "නිදුකාණෙනි, ඔබ කොහොමද මේ සැඩ වතුරෙන් එතර උනේ?" කියල. මේ සැඩ වතුර කියල එතන ඒ

දේවතාවා යොදන්නෙ - මේ පින්වතුන් සමහරවිට අහල ඇති - ධර්ම විග්‍රහවල කියැවෙනවා 'ඕස' කියල වචනයක්. 'ඕස' හතරක් තියෙනවා මේ සාංසාරික සත්ත්වයා ගසාගෙන යන, කාම, භව, දිට්ඨි, අවිජ්ජා කියල. කාම ඕස, භව ඕස, දිට්ඨි ඕස, අවිජ්ජා ඕස කියල. ඒ කියන්නෙ කාම සිතුවිලි - ඒවා මහා සැඩ වතුරක් වාගේ ගලාගෙන ඇවිල්ලා සත්ත්වයා ඒවායින් ගසාගෙන යනවා. ඊළඟට භවයේ පැවැත්ම සඳහා තිබෙන ආසාව, භව තණ්හාව. ඊළඟට නොයෙකුත් දෘෂ්ටි - දෘෂ්ටිවලට අනුවෙලා ගසාගෙන යනවා. අවසාන වශයෙන් අවිද්‍යාව - නොදන්න. ඕව ඕක්කොම සැඩවතුරු හැටියට දක්වනවා. සාංසාරික සත්ත්වයා ගසාගෙන යන සැඩවතුරු හතර.

මේ සැඩවතුරු හතරට ගසාගෙන යන අතරේ මේකෙන් එතරඋනේ කොහොමද කියන එකයි මේ දේවතාවා බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන් විමසන්නෙ. බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒකට ඉතාම කෙටි පිළිතුරක් දෙනවා. "ඇවැත්නි, මම මේ සැඩවතුරින් එතර උනේ නොනවතිමින් නොදහලමින්. 'නොනවතිමින්, නොදහලමින් සැඩ වතුරින් එතර උනිමි' කියල පිළිතුරු දෙනවා. ඒ කොහොමද කියල තව විස්තර ඇහුවාම කියනවා "ඇවැත්නි, මම යම් අවස්ථාවක නැවතුනා නම් - සැඩ වතුරට අහුඋන වෙලාවේ මම නැවතුනා නම් - ඒ වෙලාවේ ගිලා බහිනවා. දහලවා නම් ගසාගෙන යනවා. ඒක නිසා නොනවතිමින් නොදහලමින් තමයි මම සැඩ වතුරින් එතර උනෙ. ඒ කියන්නෙ පින්වතුනි, අර මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවයි. මැදුම් පිළිවෙතයි. දන් හිතල බලන්න ඔය සොරොච්චකට ගසාගෙන යන්න වගේ එන අවස්ථාවක්, එහෙම නැත්නම් දියවැලකට අසුචුනු අවස්ථාවක්. ඒකටම ඉඩදීල හිටියොත් අර කියාපු එකක් සිද්ධ වෙනවා. ඊළඟට නිසියාකාරයෙන් එයින් මිඳෙන්න උත්සාහ කරන්නෙ නැතිව දහලන්න ගත්තොත් ඒත් ගහගෙන යනවා. එක්කො යටට යනවා. එහෙම නැත්නම් ගසාගෙන යනවා. මෙන්න මේ විදියේ තත්ත්වයක් මේ කමීය පිළිබඳව තිබෙන්නෙ. ඒ කියන්නෙ මේ කමීය පිළිබඳ ප්‍රශ්නවලදී මේක දිහා බලන්න ඕන, අන්න අර අකුසල් - පාපකමී - සාංසාරික සත්ත්වයාට ඒවා විපාක දෙනවා. ඒව නැතෙයි කියල කියන්න බෑ. ඒක නිසා ඒව ජයගන්න ඕන කුසල්වලින්. මේකයි මැදුම් පිළිවෙත. අකුසලය වෙනුවෙන් කුසලය වැඩිය යුතුයි. පව් වෙනුවට පින් කළ යුතුයි. එහෙම කරල යම්කිසි සථාවරයකට එන්න ඕන. යම්කිසි සමාධියක්, කොටින්ම සමාධිමත් සිතක්, ලබාගන්න පුළුවන් වෙන්නෙ අර ශීලාදී ගුණධර්ම රැක්කොත්. ශීලාදී ගුණධර්මවල තිබෙන්නෙ අන්න අර කුසල් අකුසල් වෙන් කරල තේරුම් අරගෙන, පින්පව් තේරුම් අරගෙන, අර කුසල මාගීයේ ගමන් කිරීමයි. එතකොට

මේව අහකදාල බෑ. එතෙර වෙන්න කලින් පහුර කඩල බිඳල විනාශ කරගන්නොත් ඒ තැනැත්තාට එතෙර වීමක් නෑ.

ඒක නිසා මෙන් මෙතන මේ මැදුම් පිළිවෙත කියල කියන්නෙ මෙතන නැවතීමකුත් නෑ. එක අන්තයකට යන්නෙත් නෑ. එහෙම උනොත් සමහරවිට ඔය කාමසුඛල්ලිකානුයෝගය කියල අපට ඕන හැටියකට ජීවත්වෙන්න පුළුවන්, විනෝදවෙන්න පුළුවන්, කියල ඒ අන්තයට යනවා. එහෙම නැතිව අනිත් පැත්තට ගියොත්, ඔන්න දහලන්න පටන් ගන්නවා. අතකිලමටානුයෝගය වගේ. අර නිගණ්ඨයෝ කලා වගේ ඔක්කොම ගැට අහක්කරන්න ඕන කියල ඇහුමෙ ගැටයත් අහක් කරල නිර්වස්ත්‍රව යන්න තරම් අන්තයකට යන කට්ටියක් ඉන්නවා. ඔන්න ඔය දෙක තමයි බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙන්නෙ අන්ත හැටියට.

නැවතී සිටීම, කාම සුඛල්ලිකානු යෝගය. මේ කුසල් අකුසල්, ගුණධර්ම ආදියක් ගැන නොතකා තමන්ට ඕන හැටියට පැවැත්වීම සම්පන්නියෙන් විනෝද වීම. අනිත් අන්තය තමයි අර දඩ්ව, මේ පිංවතුනුත් අහල තියෙනවා අනිතයේ හිටිය ඔය නිගණ්ඨයෝ වගේම තවත් නිගණ්ඨ පිළිවෙතටම ළංව බල්ලන් හැටියට ජීවත්වුන අය, ගවයින් හැටියට ජීවත්වුන අය. නොයෙකුත් වුන දඩ්ව අරගෙන ඒවයින් විමුක්තිය ලැබෙනවා කියල. ඔය නොයෙකුත් විදියේ මිථ්‍යා මත අරගෙන, ශීල වුන අරගෙන, ජීවත් වන අය තමයි අන්ත අනිත් අන්තය. ඒ වෙනුවට බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වන්නෙ ශීලය උපකාර කරගෙන සමාධිය වඩා ගන්නවා. එතනත් ලගින්නෙ නැතිව, සමාධිය උපකාර කරගෙන ඊළඟට අන්ත අර කියාපු අනිත්‍ය, දුඃඛ අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්ෂණය නුවණින් දකලා ප්‍රඥාව මතුකර ගන්නවා. ප්‍රඥාව මතුකර ගන්නවා කියල කියන්නෙ පින්වතුනි, අර කියාපු අවිද්‍යාව නැතිකර ගැනීමයි. අවිද්‍යාව නිසා නම් අර කුසල් අකුසල් වශයෙන් සැලකෙන සියලුම සංස්කාරයන් මේ විත්ත සන්තානයෙ ඇතිවෙන්නෙ, ඒ සංස්කාර සංසිද්ධිමේ මාගීයයි එකකොට ඇත්ත වශයෙන්ම බුදු පියාණන් වහන්සේ ලෝකයාට හඳුන්වා දීපු විශේෂ පණිවිඩය. මේ සංස්කාර සංසිද්ධිමේ මාගීයයි. ඒකයි මේ ලෝකෝත්තර මාගීය කියල කියන්නෙ.

දන්, 'සමමා දිට්ඨිය' කියල කියන එකෙන් පැති දෙකක් තිබෙනවා. බොහෝ දෙනා ඒක ගැන හරියට අවබෝධයකුත් නැතිවයි කථා කරන්නෙ. මේ සමයක් දෘෂ්ටිය කියන එකේ එක පැත්තක් තමයි 'කමමසසකතා සමමා දිට්ඨිය' කියන එක. කමය 'තමාගේය' කියල කියන ඒ සථාවරයෙ ඉඳගෙන ඒකට මුහුණදෙන්න පුළුවන් ආකාරයට ක්‍රියා කිරීම. එතකොට

පින්පව පිළිබඳව, කුසල් අකුසල් පිළිබඳව හරි අවබෝධයක් ඇතිව, ඇස් ඇතිව ජීවත්වෙන්න ඕන - කෙනෙක්. මොකද, එහෙම නැත්නම් අර භයානක දුගති තත්ත්ව වලට ගිහිල්ලා සංසාරය දිගුගස්සෙනවා. තවත් ඔලුව උස්සන්න බැරි තත්ත්වවලට යනවා. ඒකට 'කමමසසකතා' කියල කියන්නෙ, 'කමය මගේය' කියන හැඟීම. මොකද කමය මගේය කියල කියන්නෙ? 'මමය' කියල කෙනෙක් නෑ කියල බේරෙන්න බෑ. මොකද, 'මමය' කියන හැඟීමක් ඇතිවයි අර කියන කමී කරන්නෙ. එහි විපාකය එනවාමයි. එහි විපාකවාරය එන්නෙත් 'මම' කියන එක උඩමයි. ඒක නිකම් හරියට 'වගකීමක්' වගේ දෙයක්. වගකීම කියන එක තමන් ගත්තු දෙයක්. 'මමය' කියල වගකීම අරගෙනයි යම්කිසි කෙනෙක් අර පාප කමී ආදියෙහි යෙදෙන්නෙ. ඒකට අනුරූපවම ඒ තැනැත්තා කරා කමීය ගලාගෙන එනවා. ඒක නිසා තමයි අර කමීය 'තමාගේය' කියල කියන්නෙ 'මගේ නෑයා මගේ බන්ධුවරයා' කියල කියන්නෙ. එතෙත්ට අනාත්මය කිට්ටුකරල වරදවලා තේරුම් ගන්න නරකයි. ඒ එක මට්ටමක්. ඒක කොටින්ම කියතොත් සාංසාරික සත්ත්වයාගේ සමුදය පක්ෂයයි. දන් මේ ඇතිවීම් - නැතිවීම් කියල දෙකක් තිබෙනවා. එයින් සංසාර සත්ත්වයා ඉන්නෙම සමුදය පක්ෂයෙයි කියල කියනවා. 'සමුදය' කියල කියන්නෙ ඇතිවීම. හැම තිස්සෙම බලන්නෙ ඇතිකරන්නයි. ඇතිකරගන්නයි. අලුත් කරන්නයි. මුළු මහත් සාංසාරික පැවැත්මම අර අනිත්‍යතාව වෙනුවට -අනිත්‍යතාව අමතක කරල - ලෝකය නිත්‍යය කියන හැඟීම ඇතිකර ගන්න දරණ උත්සාහයක්. නිත්‍ය සංඥාව. ලෝකය නිත්‍යය කියන හැඟීම ඇතිකරගන්න නම් කරන්න ඕනෙ මොකක්ද? අර දිරාපත්වෙන දේවල්, නැතිවෙල යන දේවල් බව අමතක කරලා ඒ වෙනුවට ඒවා අලුත් කරමින් 'මේ හැම එකක්ම සදාකාලිකය' කියන හැඟීම මතුකර ගන්න ඕන. මමත්වය කියන හැඟීමත් ඒක උඩයි යන්නෙ. එතකොට ඒ අනුව ඇතිකර ගන්න කමීවලට විපාක විඳින්න සිදු වෙනවා. ඒක අනිවාර්යයි.

ඉතින් අනිත් පැත්ත තමයි ලෝකෝත්තර පැත්ත. ලෝකෝත්තර පැත්ත මොකක්ද? ලෝකෝත්තර පැත්තෙ නිරෝධය දිහාව බලාගෙන ඉන්නෙ. ආර්ය ශ්‍රාවකයා නිරෝධය පැත්තටයි මුණදාල ඉන්නෙ. සාමාන්‍ය පෘථග්ජන පුද්ගලයා සමුදය පක්ෂයටයි මුණදාලා ඉන්නෙ. තව විදියකින් කියනවා නම්, 'අද මේ කොයිතරම් දුක් වින්දත් හෙට උදෑසන හොඳයි' කියල හිතාගෙන වගෙයි ඉන්නෙ හැමෝම. මේ ජීවිතය ගෙවුනත් ඊළඟට තව ජීවිතයක් පනනවා. මේ මගේ බලාපොරොත්තු ඉෂට කරගන්න බැරිඋනා. නමුත් ඊළඟ ජීවිතයේ පුළුවන්. ඔන්න ඔය විදියට අවිද්‍යාවක් තණ්හාවක් උඩ යන ගමනක් තමයි මේ සංසාරය කියල කියන්නෙ. ඒක අර සමුදය

පක්ෂයේ ජීවත්වීමක්. අන්ත එබඳු පුද්ගලයාට අර කියාපු කම් ධර්මතාව බලපානවා. ඒක නිසා ඒක පිළිඅරගෙන ඒක අනුව ජීවත්වෙන්න බලන්න ඕන. එහෙම නැත්නම් ඒ තමන් ඉන්න තත්ත්වයටත් වඩා හයානක විදියේ තත්ත්වයකින් විපාක විදින්න සිද්ධ වෙනවා. ඊළඟට මෙයින් ගොඩවෙන්න ඕන කරන්නෙ, ගොඩවෙන්න උපකාර වෙන්නෙ, අර නිගණ්ඨයො කරා වගේ ශරීරයට නොයෙකුත් දුක් දීලා, 'අතීත කම් මේ දුක් දීමෙන් මම ගෙවල දානවා තවත් කම් මම කරන්නෙ නෑ' කියලා මුකවාඩම් බැඳගෙන එහෙම නැත්නම් ඇඳුම් එහෙමත් ඉවත් කරලා ඒ විදියට කරන අන්තගාමී උත්සාහයක් නොවෙයි.

මේ කම්වල කම්වේන සංසිද්ධවන්න පුළුවන් වෙන්නෙ- බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වලා තියෙන්නෙ - ප්‍රඥාවෙන්මයි. අවිද්‍යාව නැති කිරීමෙන්මයි. වෙන ක්‍රමවලින් බෑ. මේ සියළුම කම් ගෙවාදාලා ඉවර කරන්නත් බෑ. මේ කම්කෂය කිරීම - දන් මෙතන කියවෙන අර හතර වෙනි නොකළ නොසුදු කම්යෙන් කම් කෂය කරනව කියල කියනව. කම්කෂය කරනව කියල කියන්නෙ, දන් මේ පින්වතුන් අහල තියෙනවා සෝවාන් පුද්ගලයා හත්සැරයක් උපදිනවා කියල. ඒක සිද්ධ වෙන්නෙ කොහොමද? අර ඒ සෝවාන් මාගී ඥානයෙන් ලබන ශක්තිය උඩ, එයින් කැපීයන කෙලෙස්වල බලය නිසා, ඒ ශක්තිය උඩ සෝවාන් උන ආයතී පුද්ගලයාට අපායට යන්න පුළුවන් කම් කරන්න බැරවෙනවා. අපායට යන්න පුළුවන් වෙන්නෙ අර දැඩි සකකාය දිට්ඨියක් ඇතිව කරපු කම් වලිනුයි. එකකොට සකකාය දිට්ඨිය කියල කියන්නෙ 'මමය මගේය' කියන එකේ ඉතාමත්ම ඕළාරක, ගොරහැඩි පක්ෂයයි. අන්ත ඒ අවිද්‍යා තට්ටුව කැඩෙනවා මාගී ඥානයෙන්. ඒක නිසා තමයි ඒ තැනැත්තාට අපායට යන්න බැර. අපායෙන් මිදුනා, කොටින්ම කියනොත්. ඊළඟට අර මමත්වය අඩුවීමේම ප්‍රතිඵලයක් හැටියට තමයි තවත් උත්පත්ති හතකට පමණක් සීමා වෙන්නෙ. අන්ත ඒ විදියටයි බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ ප්‍රශ්නය විසඳන්නෙ. මේකයි මැඳුම් පිළිවෙන. 'නොනවතිමින් නොදහලමින්, කියල කීවේ ඒකයි. ප්‍රඥාවෙනුයි මේ ප්‍රශ්න විසඳන්නෙ. වෙන කෘත්‍රීම ක්‍රමවලින් නොවෙයි. මොකද ඒ තරම්ම හයානකයි මේ සංසාරයේ කම් වක්‍රය. රහතන් වහන්සේලාටත්, බුදුවරුන්ටත්, මේ කම් විපාක දෙනවා. නමුත් ඒ අර අරගෙන ආපු ශරීරය - මේ අපි රහත් කෙනෙක්, බුදු කෙනෙක්, කියල කියන ඒ උත්තමයින් පවා මේ ලෝකයේ පහළ උනෙ යම්කිසි කම් ශක්තියකින්. අන්ත ඒකට අනුරූපව ඒ විපාක විදින්න වෙනවා. නමුත් එතනින් ඉවරයි, ඒක. ඊට පස්සෙ නැවත උත්පත්තියක් ලබන්නෙ නෑ. අන්ත ඒ ප්‍රශ්නය විසඳීමටයි බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ මාගීඵල වශයෙන් දක්වලා තිබෙන්නෙ. ඒ සෝවාන් තත්ත්වයේදී හත්වරක්,

ඊළඟට සකදාගාමී නම් නැවත එක් වරක් පමණක් මෙලොවට එන, ඊළඟට අනාගාමීව බ්‍රහ්ම ලෝකයේ ඉපදිලා යම්කිසි කාලයක් ඉඳලා රහත් වෙලා පිරිනිවන්පානව. මෙලොවම පරිනිව්‍යානය ලබාගත්තු ඒ රහතන්වන්සේලා, බුදුවරු පස්බුදුවරු නැවත උත්පත්තියක් ලබන්නෙ නෑ. නැවත උත්පත්තියක් ලබන්නෙ නෑ කියන්නෙ අර එකතුවේවිච කම් රාශිය කෂය කරා කියන එකයි.

මන්න ඕකයි එකකොට බුදු පියාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරන විසඳුම. අපි මෙන්න මේ කාරණා නුවණින් කල්පනා කරල තේරුම් ගන්න ඕන. එහෙම නැත්නම් මෙන්න මේ කියාපු වැරදි දෘෂ්ටි - ඒ කියන්නෙ පින්පව දෙකෙන්ම සංසාරය වැඩෙනවා. පින්පව කියන ඒ දෙකෙන්ම, එහෙම නැත්නම් කුසල අකුසල හැම එකකින්ම - සංසාරය දිග ගැස්සෙනවා. ඒක නිසා අපි පින් ගැන උනන්දුවෙන් ඕනෙන් නෑ. පව ගැන නම් - කොහොමත් ඒ ගැන කථාවක් නෑ. ඒක කොහොමත් කෙරෙන එක නේ. නමුත් අමාරු දේ තමයි පින් කිරිල්ල - කුසල් කිරිල්ල - ඒවා ගැන මහන්සි වෙන්න ඕන නෑ. ඒක කළොත් සංසාරය දික්වෙනවා.' අන්ත වැරදියට ගත්තා ඒක. අර නයාගෙ වලිගෙන් අල්ලගත්තා වගේ. ඒක කළයුතු ආකාරය බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වලා තියෙනවා. අර කලින් කියාපු විදියට ශීලය තුළින් ප්‍රායෝගික මට්ටමකින් කය වචනය හික්මවා ගන්නවා. එයින් ලබන ප්‍රතිඵලය මොකක්ද, ඒ නිරවද්‍ය සුඛය කියල කියන පසුතැවිලි නැති බව - ඒක උපකාර කරගෙන ඊළඟට සමාධියක් ඇතිකර ගන්නවා. ඒ සමාධියෙන් ලැගල ඉන්නෙ නෑ. ඒකත් හවය දිග් ගැස්සෙන දෙයක්. ඒකත් අල්ලගන්නෙ නෑ බුදු පියාණන් වහන්සේ. ඒ වෙනුවට සමාධිය උපකාර කරගෙන ඒ තැන්පත්වුනු සිතෙන්, එකඟවුනු සිතෙන්, ත්‍රිලක්ෂණය විනිවිද දකිනවා. බුදු කෙනෙක් ලෝකයාට ඉදිරිපත් කරන විශේෂ දර්ශනය තමයි විදර්ශනාව. අනිත්‍ය, දුකබ, අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්ෂණය. ඒකත් විදර්ශනාත්මක වශයෙන් අවබෝධ කරගන්න පුළුවන් හොඳ සමාධියක් තිබෙනවා නම්. ඒ විදර්ශනා මට්ටමින් තමයි, විදර්ශනාව සැලකිය යුතු අන්දමින් දියුණු උනාට පසුව තමයි, අර කියාපු මාගීඵල ප්‍රතිවේදය තුළින්, ඒ විනිවිද දකීම තුළින් අවබෝධ කරගන්නෙ මේ පක්ෂවසකකයෙම 'මමය' කියල කෙනෙක් නෑ. මෙතන මමත්වයක් ගන්න දෙයක් නෑ කියල. ඒ අවබෝධය ඇති උනාට පස්සෙ, එහෙම නැත්නම් පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය හරියටම අවබෝධ කරගත්තට පස්සෙ, අන්ත ඒ තැනැත්තාගෙන් අර කියාපු සකකාය දිට්ඨියෙන් සිද්ධවෙන විදියේ අකුසල් කුසල් ආදිය කෙරෙන්නෙ නෑ. ඔය විසඳුමයි බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වන්නෙ.

අපි මේ භවය පිළිබඳව කෙටියෙන් කියැවෙන ගාථාවක් මෙනෙ මේ මාතෘකාව හැටියට තැබුවේ. නමුත් අපි හිතාගන්නට ඕන මේ සාංසාරික සත්ත්වයා විවිධ තත්ත්ව ලබන්නේ අර කියාපු කුසල් අකුසල් හේදය උඩයි. පින්පව් දෙක උඩයි. ඒක සනාතන ධර්මතාවක්. එකකොට පහසුවෙන් පෙළඹෙන්නේත් අර පාපකම්වලටයි. ඒ පහසුවෙන් පෙළඹෙන නිසාම අපි යම්කිසි ස්ථාවරයක් ඇතිකරගන්න ඕන. අධිෂ්ඨානයක් ඇතිකර ගන්න ඕන. එහෙම නැතිඋනොත් අරවට ඉබේටම ඇදිල යනවා. අනිත් අයගේ කම්වලට ඇදිල යනවා. එහෙම ඇදිල ගිහිල්ලා තමන්ට හයානක අපාය ආදී තැන්වල දුක් විදින්න සිද්ධ වෙනවා. ඒක නිසා යම්කිසි ශීල මට්ටමක් අවශ්‍ය වෙනවා. ශීලය කියන එකේත් දීඝිකාලයක් වැඩු ශීලය වඩා ශක්තිමත්. සුදු කාලයක් වැඩු ශීලයේ ශක්තිය අඩුයි. ඒක නිසා තමයි දන් මේ පින්වතුන් සිල් සමාදන් වෙනවා කියල කියන්නේ. එහෙම නැත්නම් තමන්ට අයිති පංචශීලය රකිනවා කියල කියන්නේ. ඒවා සමාදන් වෙලා ඒක අධිෂ්ඨාන කරගන්නවා. අධිෂ්ඨාන කරගෙන ආචර්ජනය කරනවා. ආචර්ජනය කරල ඒ වගේම යම් යම් අවස්ථාවල්වල ඊට විරුද්ධ ක්‍රියාමාර්ග ගන්න වෙලාව ආවහම අර කියාපු විදියට සමප්‍රාප්ත චිරති වශයෙන් පැමිණි අවස්ථාවෙන් වැළකීමට චිරති වෛතසිකය ඉදිරිපත් කරගන්නවා. වෙන්වීමේ සිත. ඒ වෙන්වීමේ සිත ඉතාමත්ම උපකාර වෙනවා අර විදියේ හයානක අවස්ථාවලින් බේරෙන්නට. ඊළඟට, ඒ විදියට ඒ ශීලයෙන් ඇතිකරගත්තු ශක්තිය තුළින් තමයි සමාධියක් ඇතිකර ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

ඔන්න ඔය විදියට කල්පනා කරල බලන කොට බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වපු මැදුම් පිළිවෙතේ නියම අර්ථය මේ පින්වතුන්ට තේරුම් ගන්න පුළුවන් වේවි. ඊළඟට මේ හැම එකක් තුළින්ම අපි කල්පනා කරන්න ඕන මේ සංස්කාර ස්වභාවය. මේ සංස්කාර කියල කියන සිතෙන්ම මවන මේ පැවැත්ම - මේකට අනුරූපවමයි ඒ ලෝක තියෙන්නේ. බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙනවා ඒ ඒ කම්මානුරූපවම සමහර විට වෙනම ලෝක පහළවෙනවා. දන් කල්පයක් අවසාන වෙනකොට ඇතැම් කෙනෙකුට වෙනම බ්‍රහ්ම විමාන පහළ වෙනවා කියල කියනවා. එයින් ජේතවා මේ සිත කොයිතරම් බලගතු දෙයක් ද කියලා. මේ අපේ සිතෙන් කෙරෙන කම් රැස් කිරීම කියන එක. ඉතින් මේකට යටින් තිබෙන්නේ අන්න අර කියාපු අවිද්‍යාවයි. හරියට අනධිකාරයක් වගේ ඒ අවිද්‍යාව කියන එක - ඒ අවිද්‍යා අනධිකාරය නිසා මමය මාගේය කියන මුළාව ඇතිකරගෙන ලෝක සත්ත්වයා මේ විදියේ ක්‍රියා කාරිත්වයකට පෙළඹෙනවා. එයින් මිඳෙන්න නම් ක්‍රම ක්‍රමයෙන් අර කියාපු විදියට ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා

අහක දාන්නේත් නැතිව බදාගන්නේත් නැතිව මධ්‍යස්ථ තත්ත්වයකින් මේවායින් ප්‍රයෝජන අරගන්න ඕන. ඒක ඇතැම් අවස්ථාවල දක්වලා තිබෙනවා රථ හතකින් ගමන් කිරීමකට. ඒ කාලේ දන් මේ කාලේ වගේ නෙවෙයි හදිසි ගමනක් උනොත් අශ්ව රථ කීපයක් ඒ ඒ තැන්වල නතර කරල තියෙනවා. එක රථයකින් ගිහිල්ලා අනිත් එකට ගොඩවෙනවා. ඒ අශ්වයින්ට වෙහෙස වෙනකොට. ඒකෙන් තවත් එකකට ගොඩවෙනවා. ඔන්න ඔහොම ඔහොම අශ්ව රථ හතකට මාරුවෙමින් පසේනදී කොසොල් රජ්ජුරුවෝ හදිසි අවස්ථාවක සැවැත් නුවර ඉඳලා සාකේත නුවරට ගිය උපමාව දක්වලා තිබෙනවා. අන්න ඒ විදියට තමයි මෙනෙත් බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙන්නේ එක් එක් විශුද්ධිය. ශීල විශුද්ධිය උපකාර කරගෙන චිත්ත විශුද්ධිය ඇතිකර ගන්නවා. චිත්ත විශුද්ධිය උපකාර කරගෙන දිට්ඨි විශුද්ධිය ඇතිකර ගන්නවා. ඔය විදියට විශුද්ධි පරම්පරාවල් හතක් ගෙවල තමයි අවසානයේ දී මාගීඵල තත්ත්වයන් ලබාගන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

ඔයින් අපට හිතා ගන්න පුළුවන් එකකොට මේ බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වපු මැදුම් මහ කොයිතරම් පුදුම සහගත ද කියල. සාමාන්‍ය ලෝකයාට මේ සංසාරයෙන් මිඳෙන ක්‍රමයක් සොයා ගන්න බැහැ. මොකද, එක්කො ගිලෙනවා, එකතැන ඉඳලා. එහෙම නැතිනම් දහලලා ගහගෙන යනවා, මේ සැඩවතුර කියන එකත්- දන් මේ අපි කරන හැම කමයක් තුළින්ම මේ චිත්ත සන්තානයට කිදාබහින කොටසක් තිබෙනවා. චිත්ත සන්තානයට කිදාබහින කොටස මේ ධර්මයේ හඳුන්වන්නේ 'අනුසය' කියල. යම්කිසි බර දෙයක් යටට ගිලා බහින්න වගේ අපේ චිත්ත සන්තානයට මේ දීඝි කාලයක් සංසාරයේ ගමන් කරන අතරේ අනුසය වශයෙන් ඇවිල්ලා තැන්පත්වෙන කොටසක් තිබෙනවා. ඒ වගේම 'ආසව' කියල දෙයක් තිබෙනවා. ආසව කියල කියන්නේ ගලාගෙන එනවා - ගලාගෙන ඒමක් කියන අදහස තිබෙනවා - ආශ්‍රව. ඊළඟට තව කොටසක් තිබෙනවා ගසාගෙන යන - ඒකට තමයි ඔය 'ඕස' කියල කියන්නේ. අපි දන් මෙනෙක් අර සැඩ පහරවල් කියල කිව්වේ. ඒ කියන්නේ. මොකක්ද? සාංසාරික පුරුදු. මේ අපි කරන හැම කමයක් තුළින්ම පුරුද්දක් ලැබෙනවා. ඒක නිසා තමයි අපි අර කලින් කිව්වේ වක්‍රයක් කියල. මේ කම් වක්‍රය කියල කියන්නේ. කොටින්ම ධර්මයේ සමහර විට දක්වනවා කමම වටට, විපාක වටට, කිලෙස වටට කියල. මේ වටට කියන වචනය බොහෝවිට යෙදෙනවා. වටට කියල කියන්නේ වට රවුමේ යාමක්. එහෙම නැත්නම් වක්‍රයක්. මේ හැම එකක්ම වක්‍රයක් බවට හැරෙන්නේ කොහොමද? මේවා පුරුදු බවට පත්වෙනවා. ඒ සාංසාරික පුරුදු කඩන එක ලේසි නෑ. ඒක කඩන්න පුළුවන් වෙන්නේ ප්‍රඥාවෙන්මයි. ඒ පුරුදු එකතු වෙනවා. එක

කම්පන කලා කියනකොට - අපි දන් කිව්වේ අර මැණික්කරු මස් කප කපා හිටිය නිසා එයාට බොහොම පහසු වුනා තවත් ලේ පෙරෙන කම්පනට මාරුවෙන්ට. අන්න ඒ වගේ අපි කරන එක කම්පන තවත් එකකට උපකාරී වෙනවා පුරුදු හැටියට. ආසේවන වශයෙන්. හොඳ හෝ වේවා නරක හෝ වේවා. ඉතින් ඔහොම ගිහිල්ලා ඒ එක්කම විත්ත සන්නානයට කිඳා බහින කොටස තමයි අනුසය කියල කියන්නේ. ඒවා ලෙහෙසියෙන් ඉවත් කරන්න බෑ. ඒ වගේම ආශ්‍රව කියල කියන්නේ ගලාගෙන එන කොටස. එකකොට රහතන් වහන්සේලා පින්වතුනි, ඔන්න ඔය කියාපු අනුසය, ආසව, ඕස කියල කියන අර කිඳාබසින කොටසත් ඉවත් කරනවා. අර ගලාගෙන එන කාම, භව, දිට්ඨි ආදී වශයෙන් කියන ආශ්‍රව ශක්තිනුත් ක්ෂය කරන, ඊළඟට ඕස කියල කින අර සැඩ වතුරනුත් මිඳෙන් පුළුවන් ශක්තියක් ඇතිකර ගන්න හිතක් තමයි, රහත් හිතක්, බුදු කෙනෙකුගේ හිතක් කියල කියන්නේ. අන්න ඒ තත්වය සඳහායි බෞද්ධයා ඔක්කොම පිළිවෙත් පුරන්නේ. ඒ මිසක් අර සාමාන්‍ය ලෝකයා හිතන විදියේ සුදු දේකට නෙවෙයි. සමාජ ධර්ම ටික රැක ගන්න නොවෙයි. සමාජය හොඳින් පවත්වා ගන්න කියන ඒ ඩිංගට විතරක් නොවෙයි. ඊට වඩා ගැඹුරු අදහසක් කියෙනවා. තම තමන්ගේ සාංසාරික විමුක්තිය තමන්ට අයිතියි. තමන්ගේ කම්පන - 'කමම දායාදා' කියල කිව්වේ - තමන් අරගෙන ආපු කම සම්භාරයට වග කියන්න ඕන. තමන් කරන කම සම්භාරයට වග කියන්න ඕන තමන් මේ සංසාරයේ. එයින් මිඳෙන මාගීය බුදු පියාණන් වහන්සේ අවසානයට දක්වා වදාළේ අන්න අර කියාපු නොකප නොසුදු කම් හැටියට. ඒ කියන්නේ ආර්ය අෂටාංගික මාගීය ලෝකෝත්තර මට්ටමෙන් වැඩීමයි.

සමුදය පක්ෂය දිහා බලාගෙන හොඳ නරක පිළිබඳ සාමාන්‍ය වැටහීමක් ඇතිව කරන ටිකට කියනවා "සාසවා පුඤ්ඤාභාගියා උපධිවෙපකකා" කියල. ආශ්‍රව සහිතයි. ඒක පිළිගන්නවා. ආශ්‍රව සහිතව, පින් පැත්තට උපධිත් එකතු වන - උපධි කියන්නේ සාංසාරික වශයෙන් නොයෙකුත් භව හෝග සම්පත් ආදිය දෙන. ඒ විදියේ සමයක් දෘෂ්ටියකුත් තිබෙනවා. ඒ වගේම ගැඹුරු සමයක් දෘෂ්ටිය මොකක්ද, වතුරායී සත්‍යය පිළිබඳ සමයක් දෘෂ්ටියයි. මේ මුලු මහත් පැවැත්මම දුකක්ය. ඒකට හේතුව තණ්හාවය. මේ තණ්හාව සංසිද්ධිමම නිවනය. ඒකට මාගීය ආයතී අෂටාංගික මාර්ගය කියන ඒ වතුරායී සත්‍යය පිළිබඳ අවබෝධයයි ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨිය කියල කියන්නේ. එකකොට ලෝකික වශයෙන්, එහෙම නැත්නම් සාංසාරික වශයෙන්, සත්වයාගේ හොඳ - නරක තේරුම් ගැනීම අර පහළ මට්ටමේ සමයක් දෘෂ්ටියයි. ඒකට තමයි අර 'කමමසකතා

සමමාදිට්ඨි' කියල කියන්නේ. පින් පව්, හොඳ - නරක පිළිබඳව අවබෝධය. ඒකෙන්ම සියල්ල සිදුවෙන්නේ නෑ. ඒක උඩ ඉඳලා අර විදියේ අවශ්‍යතාවන් සම්පූර්ණ කරගෙන අවසාන වශයෙන් - අවසාන ඉලක්කය විය යුත්තේ - මේ වතුරායී සත්‍යය ගැඹුරින් අවබෝධ කරගැනීමයි. මුලු මහත් පැවැත්ම දුකක් කියල කියන්නේ මෙතන 'ආත්මයක්' 'මමෙක්' කියල දෙයක් නෑ කියන එකයි ඒ අවබෝධය කරා යන ක්‍රමය තමයි බුදු රජාණන් වහන්සේ ආයතී අෂටාංගික මාර්ගයේ ගැඹුරු පැත්තෙන් දක්වලා තියෙන්නේ. ලෝකෝත්තර සිතක මේ අංග අටම පහළ වෙනවා. දන් සාමාන්‍ය ලෝකයා ආයතී අෂටාංගික මාගීය වඩනවා කියල එක එකක් වෙන වෙනම අරගෙන 'සිල්ලර ගණනට' වඩාගෙන දියුණු කරගෙන යනවා. නමුත් අර ලෝකෝත්තර සිතකයි භාවනාමය වශයෙන් ආයතී අෂටාංගික මාගීය පහළ වෙන්නේ. එකම සිතක අංග අටම එක සැරේට පහළ වෙනවා කියනවා. ඒ කියන්නේ අර අංග අටම කෙලින් උනා. දන් අපි හිතමු, ඇද වෙලයි ඒ අංග අට තිබෙන්නේ. අංග අට එක එක විදියට ඇද වෙලයි තිබෙන්නේ. මේක යම් අවස්ථාවක සමමා දිට්ඨියේ ඉඳලා සමමා සමාධිය දක්වා අංග අටම කෙලින් උන අවස්ථාවෙම තමයි අන්න අර මාගීපල අවබෝධය එන්නේ - ගැඹුරු අවයෝ බලනකොට. ඒක නිසා සාමාන්‍ය ලෝකයා සමමා දිට්ඨි සමමා සංකප්ප කියල වඩන එකට වඩා ගැඹුරක් තිබෙනවා ලෝකෝත්තර තත්වයේ.

අන්න එකකොට මේ තුළින් මේ පින්වතුන් කල්පනා කරගන්ට ඕන අපි මේ කම්පන පුනර්භවයත් පිළිබඳව යම්කිසි ගැඹුරින් ගැඹුරට යන කාරණා රාශියක් මතුකර ගන්නා මේ කථාන්තරයත් ගාථාවන් ආශ්‍රයෙන්. අද මේ වටිනා දවසේ මේ පින්වත් පිරිස රැස්කර ගත්තු ධර්මදානය තම තමන්ගේ ජීවිතයට ලංකරගෙන, මේ කියාපු ශීලාදි ගුණධර්ම නොතකා හරින්නේ නැතිව, ඒ තුළින්, ඇතිකරගත්ත සංයමය තුළින්, ඊළඟට සමාධියක් ඇතිකර ගෙන, ඒ සමාධියෙන් අර කියාපු විදුශීනාමය ප්‍රඥාව ලබාගෙන මේ අතිභයානක සංසාරයෙන් අත් මිඳෙන්න අධිෂ්ඨාන කරගන්න ඕන. අද දින මේ ධර්මදේශනාමය වශයෙන් ධර්ම ශ්‍රවණමය වශයෙන් අප රැස්කර ගත්තු පුණ්‍ය සම්භාරයෙන්, ඒ වගේම මේ පින්වතුන් මේ අවස්ථාවේ ධර්ම ශ්‍රවණය තුළින් ඇතිකර ගත්තු ශ්‍රද්ධා විරිය සති සමාධි ප්‍රඥා කියන විත්ත ශක්තීන් හැම එකක්ම අර කියාපු සංසාරයෙන් එතෙරවීම සඳහා - නොනවතිමින් නොදහලමින් මේ සැඩ වතුරින් එතෙරවීම සඳහා - ඒකාන්තයෙන්ම උපනිශ්‍රය වේවා කියල ප්‍රාර්ථනා කරගන්න.

ඒ වගේම මේ පින්වත් පිරිසට දන් අද අපේ මේ පොඩි ශාලාව ටිකක් ලොකු වුනු අවස්ථාවක්. මේ සඳහාත් මේ සැදහැවත් උපාසක උපාසිකාවන්

යම් යම් කරමින් උපකාර වෙන්න ඇති. ආධාර කරන්න ඇති. ඒ වගේම ආසනයකුත් පූජා කරල තියෙනව ධර්මාසනයක් වශයෙන්. අපි වැඩිය බලාපොරොත්තු නැතත් ධර්ම ගරුභාවයෙන් ධර්මාසනයක් පූජා කරල තියෙනවා. මේ කොයිවටත් තම තමන්ගේ ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් උපකාර වුනු මේ පින්වතුන් ඒ කුලයක් සිහිපත් කරගෙන දන් මේ විශේෂ ධර්ම ශ්‍රවණමය වශයෙන් රැස්කර ගත්තු කුල සම්භාරයක් උපකාර කරගෙන මේ සියලුම කුල ශක්තිය තුළින් මෙලොව තමන්ගේ නිවන් ගමනට බාධක වන යම් ධර්ම තිබෙනවා නම් ඒවා ඉවත්වේවා! උපකාර ධර්ම ළඟාවේවා ධර්මය සැනසුමකින් යුක්තව අර කියාපු කම් වේග සංසිද්ධා ගෙන අවසාන වශයෙන් ධර්ම ශක්තිය තුළින් ධර්ම වක්‍රයෙන් මුලු මහත් කම් වක්‍රයම ජයගන්න මේ කුසල ශක්තියත් ඒකාන්තයෙන් හේතු වාසනා වේවා කියල ප්‍රාථනා කරගන්න. ඒ වගේම ශාසනාරක්ෂක දිව්‍ය බ්‍රහ්ම රාජයාණන් වහන්සේලාත් තම තමන්ගේ නමින් නැසී මිය පරලොව ගියා වූ ඥාතීන් අනුලුච අවිච්ඡේ පටන් අකනිටාව දක්වා වූ සියලුම සත්ත්වයෝත් මේ ධර්මදේශනාමය ධර්ම ශ්‍රවණමය කුලය අනුමෝදන් වෙත්වා! අනුමෝදන් වී භැකිතාක් ඉක්මණින් ප්‍රාථනීය බෝධියකින් උතුම් වූ අමාමහ නිවනින් සැනසෙත්වා කියන ඒ ප්‍රාර්ථනාව ඇතිකර ගෙන මේ ගාථා කියල පින් පමුණුවන්න.

'එතතාවතා ව අමෙහති.....'

20 වන දේශනය

20 වන දේශනය

'තමෝ තසු භගවතෝ අරහතෝ සමමා සමබුද්ධස්ස'

"වේණුපමං කායමීමං විදිත්වා
මජ්ඣිමමං අභිසම්බුද්ධානෝ
ජ්‍යෙචාන මාරස්ස පසුපඨකානි
අදස්සනං මච්චුරාජස්ස ගච්ඡ"

සැදහැවත් පින්වතුනි,

අමාන මහා නිචාණය - අමාමභ නිවන,- හැම බෞද්ධයකුගේම උතුම්ම පුරුප්පාවයි. පරමාර්ථයයි. මේ 'අමාන' කියන වචනය හැම කෙනෙකුගේම කණට ප්‍රියයි. හැම කෙනෙක්ම මේ අමාන කියන වචනයට මේ තරම් ප්‍රිය බවක් දක්වන්නේ මක් නිසාද? මේ ලෝකයේ උපදින හැම සත්ත්වයෙකුටම මුහුණ දෙන්නට සිදුවන මරණය පිළිබඳ බැරෑරුම් ප්‍රශ්නයට විසඳුමක් මේ අමාන කියන වචනය තුළ පෙනෙන නිසයි. හැඟෙන නිසයි. මනුෂ්‍යයින්ට පමණක් නොවෙයි, දෙවියන්ට බ්‍රහ්මයින්ට පවා ප්‍රිය වචනයක් අමාන කියන එක. ඒ කියන්නේ, කල්ප ගණන් හිටියත් කවදාහරි එයින් චුකවෙන්න වෙනවා. මැරෙන්න වෙනවා. අන්න ඒක නිසා මේ අමාන කියන වචනය බොහෝම ප්‍රියමනාප වචනයක්.

එකකොට අපේ මේ ලොවුතුරා බුදු පියාණන් වහන්සේට අපි මේ ගරු කරන්නේ මක්නිසාද? මේ තරම් මේ ලෝකයා - දෙවි මිනිසුන් සහිත ලෝකයා - බලාගෙන සිටිය මේ මරණය පිළිබඳ ප්‍රශ්නයට විසඳුම බුදුපියාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කළ නිසයි. ඒකට තමයි අමාමභ නිවන කියල කියන්නේ.

බුදු පියාණන් වහන්සේ මාර පරාජය කළ බව අපි දන්නවා. මේ මාර පරාජය කළා කියන එකේ තේරුම මොකද? බුදු පියාණන් වහන්සේ සොයාගත්ත මාරයාට නොපෙනෙන තැනක්. මාරයාට හසු නොවෙන තැනක්. ඒකට තමයි මේ නිචාණ ධාතුව කියන කියන්නේ. අමාමභ නිවන කියල කියන්නේ. අසංඛත ධාතු ආදී වචනවලින් හඳුන් වන්නේ. මාරයාට නොපෙනෙන, මාරයාට දකින්න බැරි විදියේ යම්කිසි ලෝකෝත්තර තත්ත්වයකට හිත පමුණුවා ගැනීමෙන් තමයි මරණය ජය ගන්නේ. බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒ අමාන තත්ත්වය, අමාන මහා නිචාණය, ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කර ගන්නා පමණක් නොවෙයි, ලෝකයාට ඒ තත්ත්වයට පැමිණීමට, තම

තමන්ගේ චිත්ත සන්තානය තුළ මාර පරාජය කරල ඒ අමාන තත්ත්වය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කර ගැනීමට අදාළ, උපකාරවන, උපදෙස් මේ ධර්මයෙන් ඉදිරිපත් කරල තිබෙනවා. දැන් අපි මේ අද මාතෘකා කළ ගාථාවේ දැක්වෙන්නේ ඉතාම කෙටියෙන්, මේ අමාන තත්ත්වයට හිත පමුණුවා ගැනීමට උපකාර වෙන විදේශිතා උපදෙසක්.

මේ ගාථාධර්මය දේශනා කරන්නට යෙදුනේ බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන් කමටහන් අරගෙන ඇත කැලැවකට විදේශිතා වඩන්ට ගිය එක්තරා සංඝයාවහන්සේ කෙනෙකුටයි. ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ බුදු පියාණන් වහන්සේගෙන් කමටහන් ලබාගෙන එහෙම කැලැවකට ගිහිල්ලා බොහෝම මහන්සිවෙලා භාවනා කළ නමුත් රහත් වෙන්නට බැරි උනා. පස්සේ හිතා ගත්ත මම නැවතත් බුදුපියාණන් වහන්සේ හමුවෙලා කමටහන ශුද්ධකර ගන්නට ඕන. විශේෂ උපදෙස් ගන්නට ඕන කියල හිතාගෙන දුරුමග ගෙවාගෙන එන අතරේ දුටුවා මිරිඟුවක්. ශ්‍රීෂ්මකාලෙ - දැන් මේ වාගේ මේ පායන කාලවල - කෙනෙකුට දකින්නට පුළුවන් දෙයක් තමයි මිරිඟුව කියන එක. අර පොළොවෙන් උඩට වාෂ්ප වගේ, වතුරක් ගලන්න වගේ, පෙනෙන ඒ දේශිතය. මේක දකල මේ ස්වාමීන්වහන්සේ කල්පනා කළා මේ මගේ ආත්ම භාවයත්- මේ කයත්- මිරිඟුවක් වගේ කියල. මේක, මිරිඟුව කියන එක, ඇත තියෙනව වගේ - ඇත්ත දෙයක් අල්ලගන්න පුළුවන් දෙයක්- හැටියට පෙනෙනවා. නමුත් මේ මිරිඟුවේ ස්වභාවය - ළඟට ගියහම ඒක නැ. අන්න ඒ වගේ දැන් මෙතන මේ බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ආකාරයටම මේ ස්වාමීන් වහන්සේට පෙනුන මේක මිරිඟුවක් කියල. මේ ශරීරයේ පෙනෙන ආකාරය නොවෙයි ඇත්ත වශයෙන් තිබෙන්නේ. මේ ඇතිවීමේ නැතිවීමේ ස්වභාවයයි. ඇතිවෙන තැනට ගිහිල්ලා බලනකොට එකනින් නැතිවෙනවා. ඊළඟට, ඒ විදියට මිරිඟුව ගැන හිත හිතා ඇවිල්ලා අවිරවකී නමැති ගහ ළඟට පැමිණිලා කයේ වෙහෙස, ගිමන්, නිවා ගන්න පැන් පහසුවෙලා ගහේ වතුර බොහෝම වේගයෙන් ගලන තැනක ගහක් යට සංසුන්ව ඉඳගෙන බලාගෙන හිටියා මේ ගහේ සැඩ වතුර පාරට පෙණ පිඩු හැදි හැදි නැතිවෙල යන ආකාරය. මේකත් ඒ ස්වාමීන් වහන්සේට කමටහනක් උනා. කල්පනා කළා. මේ මගේ රූපය, මේ ශරීරය, මේ කය, ආත්මභාවය, මේකත් පෙණ පිඩක් වගෙයි කියලා. ඒ ගැන කල්පනා කරන අවස්ථාවේදී ඔන්න බුදුපියාණන් වහන්සේ - සාමාන්‍යයෙන් බුදුපියාණන් වහන්සේ බුද්ධඥානයෙන් බලාගෙන සිටිනවා තමන් වහන්සේ ඒ කමටහන් දුන්න සංඝයා වහන්සේලාගේ චිත්තාවාරය, හිත වැඩකරන ආකාරය - බුදු පියාණන් වහන්සේට පෙනුන දැන් මේ ස්වාමීන්වහන්සේගේ, මේ නමගේ, සිත මෝරලයි තියෙන්නේ කියලා.

අන්ත ඒ අවස්ථාවේ බුදු පියාණන් වහන්සේ පෙනී සිටලා - ඒ තමන්ගේ ගතකුටියේදීම බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ සංඝයාවහන්සේට ඇතිවුන සිතිවිල්ල දැකලා ඉදිරිපිට පෙනී සිටලා - අර අපි කලින් ප්‍රකාශ කළ ගාථා ධර්මය වදාළා.

"පේණුපමං කායමිමං විදිතවා - මජ්ඣිමනිකායං අභිසම්බුද්ධානො ජෙතවාන මාරස්ස පසුළුකානි - අදස්සනං මච්චුරාජස්ස ගචෙජ"

ඒ සංඝයාවහන්සේට ඇතිවුන, ඒ ස්වාමීන් වහන්සේට ඇතිවුන, විදහිනා පිළිබඳ අදහස සහතික කරමින්, ඒක ඇත්තෙයි කියන හැඟීම දෙමින් තවත් ධේයීවත් කරමින්, බුදු පියාණන්වහන්සේ වදාළා -

පේණුපමං කායමිමං විදිතවා

මේ කය පෙණ පිඩකට උපමා කළ හැකි බව දනගෙන,

මජ්ඣිමනිකායං අභිසම්බුද්ධානො

මේ ශරීරයේ ඇති මිරිහ ස්වභාවය නුවණින් වටහා ගෙන, හරියාකාර තේරුම් අරගෙන,

"ජෙතවාන මාරස්ස පසුළුකානි"

කෙලෙස් මාරයා විදින මල්සැර, එහෙම නැත්නම් මලින් සැරසූ මල් තුඩක් සහිත ඊතල පහර කපාහරිමින්,

"අදස්සනං මච්චුරාජස්ස ගචෙජ"

මාරයාගේ දඹින පථයට හසුනොවන තැනකට යන්න - කියල ඒ විදියට බුදු පියාණන් වහන්සේ උපදේශයක් දුන්නා. ඒ උපදේශය අහලා අර ස්වාමීන් වහන්සේගේ විදහිනා ඥාන මෝරල ගිහිල්ලා සිටු පිළිසිඹියාපත් රහතන්වහන්සේ කෙනෙක් බවට පත්වුනු බව සඳහන් වෙනවා.

එතකොට මේ ආශ්‍රයෙන් අපි - මේ ගාථාව ආශ්‍රයෙන් - මේකේ ඇති ධර්ම කාරණා තේරුම් කරන්න උත්සාහ කරමු.

මේ කය පෙණ පිඩකට උපමා කිරීම - බුදු පියාණන් වහන්සේ රූපය පෙණ පිඩකට උපමා කරල තිබෙනවා. මේක කොයිතරම් සහේතුකද - හේතු සහිතද - කියන එක අපි ටිකක් කල්පනා කරල බලමු. බුදු පියාණන් වහන්සේ රූපය පෙණ පිඩකට උපමා කළේ ඒක ගැන හිතන්න හිතන්න, ගැඹුරට හිතන්න හිතන්න, කෙනෙක් නිව්වාණයට ළං වෙනව කියල. දන් පෙණ පිඩක් කියන එක අර වේගයෙන් ගලායන වතුර පාරක

මොකක් හරි හිර උනහම ලී කොටයක් එහෙම, අර කුණු කන්දල් ආදිය එකතුවෙලා වතුරෙන් ඒවා ගසාගෙන යන අතරේ එයින් පෙණ නැගෙනවා. ඒ පෙණ පිඩ ඇතට පෙනෙන්නෙ ඝන සංඥාව අනුව යම්කිසි ඝන දෙයක්, - නිත්‍ය දෙයක් - හැටියට, සාරවත් දෙයක් හැටියට පෙනෙනවා. නමුත් කිට්ටුවෙලා බලනකොට මේක නිස්සාර දෙයක්. මේක හිස් දෙයක්. ඒ වගේම ඉතාම සුලු වෙලාවක් ඇතිව පවතින ස්වභාවයක් මේ පෙණපිඩේ තියෙනව. පෙණපිඩ දිහා ඉතාම සුක්‍ෂම අන්දමින් බැලුවොත් බොහොම ශීඝ්‍රයෙන් ඇතිව නැතිවෙන බුබුලු ගොඩක් වගෙයි. මේ ශරීරයක් ඒ වගේ දෙයක්. නමුත් රූපය වශයෙන් බලනකොට අපට පෙනෙන්නෙ අපි අර මිරිහුව ගැන කිව්ව වගේ දෙයක්. මේකේ මිරිහ ස්වභාවය මොකක්ද, මේක ඇතට පෙනෙන්නෙ ඉතාම ප්‍රියමනාප නිත්‍ය දෙයක් හැටියට. නමුත් මේ ශරීරය ගොඩ ගැහිල තිබෙන්නෙ අන්න අර පෙණ පිඩක් වගේ. අපි දන්නව මේ ශරීරය තුළට නානාප්‍රකාර දේවල් - ආහාර පාන - වැටෙනව. කිරි, කැඳ, බත් - ඔව පෙණ ගහ ගහ ඒ කුස්සියේ පැහිල තමයි මේ ශරීරයට වැටෙන්නෙ. ශරීරයට වැටුනට පස්සේ - තව තවත් පෙණ ගහගහ මේව පැහෙනව. මේව පැහිල, මේ පෙණ උතුරල ගිහිල්ල තමයි ලේ මස් ඇට නහර ආදිය සැදෙන්නෙ. ඒව හැදුනට පස්සේ - මේ පෙණ උතුරල ගිහිල්ල අර ඒ විදිහට - ශරීරයේ අපි තබාගන්න කැමති ටිකට අපි බොහොම ඇලුම්කරල මමය මාගේය කියල බොහොම ආඩම්බරයෙන් හැඩ වැඩ දමල සරසල කවල පොවල මේ ශරීරය සකස් කර ගන්නව. ඒ පෙණවල අර ඉතුරුවෙන හරිය, පිටට ගලන හරිය, මල මුත්‍ර දහඩිය ආදිය අපි හෝදල අරනව කුණු කන්දල් හැටියට. ඔය විදියේ තත්වයක් මේ ශරීරය පිළිබඳ පෙණ පිඩේ තිබෙන්නෙ, කල්පනා කරල බැලුවහම. බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාළ හැටියට මේ දෙකිස් කුණප කොට්ඨාසයම එකතුවෙලා තිබෙන්නෙ ඔන්න ඔය විදියටයි. මේ ශරීරයේ පටවි අපෝ තේපෝ වායෝ කියන ඒ මුල ධාතු ආශ්‍රයෙන් මේ ශරීරය තුළ තිබෙන අර පැසවන ස්වභාවය නිසා පෙණ ගැහි ගැහී මේ ශරීරය අවුරුදු ගණනාවක් තිස්සේ වැඩෙනව. මේක පෙණ පිඩක්. ඉතින් අන්න ඒ කයේ පෙණපිඩ පිළිබඳව හරියාකාරව තේරුම් අරගෙන - "පේණුපමං කායමිමං විදිතවා"

ඒ වගේම මේකේ මිරිහ ස්වභාවය කියල කියන්නෙ මේක ඇතට පෙනෙන්නෙ, නුවණැසින් බලන්නෙ නැත්නම් මේක පෙනෙන්නෙ, හොඳ ප්‍රිය මනාප දෙයක් හැටියට. දන් ඡායා රූපයක් ගන්නත්, කණිනාඩියක් දිහා බැලුවත් සාමාන්‍ය පියවි ඇසට - අපි පියවි ඇස කියල කියන්නෙ ප්‍රකෘති ඇස, අපේ සාමාන්‍ය ඇස- ඒ ඇස යොදල බලන කොට මේක බොහොම ප්‍රිය මනාප රූපයක් හැටියටයි අපට පෙනෙන්නෙ. තමන්ගේ

රූපයක් - අනුන්ගේ රූපත්. ඉතින් මේ පියවි ඇසට නොපෙනෙන දේවල් බලන උපකරණ ලෝකයේ තිබෙනවා, මාධ්‍යමය වශයෙන් බලනවා නම්, ඔය අණු දක්න ආදිය. ඒවයින් කෙරෙන්නේ මොකද්ද? සියුම් දේ ලොකු කරල බලන එක. සියුම් දේ ලොකු කරල බලනවා, ඒක විකෘත කිරීමක්. නමුත් ඒකෙන් අපි සැඟිලිකට පත්වෙනවා "ඔන්න මම සියුම් දෙයක් දක්ක" කියල. නමුත් ප්‍රඥාව කියන එක - විදහිනා ප්‍රඥාව කියන එක - ඒකෙන් බලන්නේ එහෙම නෙවෙයි. සියුම් දේ සියුම් දේ හැටියටම දැක ගන්නවා. ඒක ප්‍රත්‍යක්ෂයක්. සියුම් දේ සියුම් දේ හැටියට ප්‍රත්‍යක්ෂකර ගැනීමේනුයි ඒක තහවුරු වෙන්නේ. එහෙම නැති නම් අර උපකරණය තියෙනතාක් අපිට පෙනෙනවා ඒක. උපකරණය අහක් කරහම නෑ. ඔන්න ඔය විදියේ වෙනසක් තිබෙනවා ලෝකයේ මේ දැකීම පිළිබඳවත් - විදහිනාව කියල කියන්නේ විශේෂ දහිනියක් - අන්න ඒ විදහිනියාගේ දැකීම පිළිබඳවත්.

ඔය විදියට රූපය පෙණපිඩක් බව තේරුම් ගන්න මේකේ කොටස් අර අණුදක්නය යටට දැමීමට වෙහෙසෙන්න ඕන නෑ. විය හියදම් කරගන්න ඕන නෑ. මේ රූපයේ යම්කිසි කොටසක් - කෙස් ලොම් ආදියෙන් එක කෙස් ගසක් හෝ තමන්ට වඩාත් පිළිකුල් හැටියට වැටහෙන මේ දෙකිස් කුණප කොට්ඨාශයෙන් කෙස්, ලොම්, නිය, දත් ආදී යම්කිසි දෙයක්, කමටහනක් හැටියට සමඵ වශයෙන් නිතර මෙනෙහි කිරීම තුළින්, එහි සිත රඳවාගැනීම තුළින් - ඒකාග්‍රතාව මගින්, එය ගැඹුරට දැකීමෙන්, ඔන්න එකකොට තේරෙනවා. අර විදහිනා වශයෙන් ඊළඟට මේකේ තිබෙන ධාතු ස්වභාව ආදිය දැකීමට අවස්ථාවක් සැලසෙනවා. අශුභ වශයෙන් හෝ ධාතු වශයෙන් හෝ මේක පිළිබඳව තිබෙන ඇල්ම ඉවත් කරලා මේකේ යථා තත්ත්වය වටහාගන්න පුළුවන් වෙනවා, විදහිනා ඥාන මෝරගෙන යනකොට. "නිබ්බේධිකා පඤ්ඤා" කියල වචනයක් තිබෙනවා. පින්වත්නි, "නිබ්බේධිකා පඤ්ඤා" කියල කියන්නේ මේ විනිවිද යන ප්‍රඥාව. ප්‍රඥාව කියන එක විනිවිද යන දෙයක්. දන් අපි මේ ශරීරය ගැන හිතුවහම අපි බොහෝ විට යොදනවා ශරීර කුඩුව කියල. ඇත්ත වශයෙන්ම මේක කුඩුවක්ම තමයි. මේ ශරීර කුඩුව ඇතුළේ හිත හිරවෙලයි තිබෙන්නේ. කුඩුව මේ මාරයා හදාපු කුඩුවක්. මාරයා මවන කුඩුවක්. මාරයා මවාපු මේ ශරීර කුඩුව තුළ හිත හිරවෙලායි තිබෙන්නේ. ඉතින් හිතේ විමුක්තිය ලබාගැනීමට තමයි, නිවන් දැකීමට තමයි කෙනෙක් වෙහෙසෙන්නේ. ඥානවත්ත පුද්ගලයා වෙහෙසෙන්නේ. මේ නිවන් දැකීම කියල කියන්නේ මොකක්ද? මේ කුඩුව විනිවිද දැකීමයි. මේ කුඩුව විනිවිද දැකීම තුළින් හිත විමුක්ත වෙන්නේ. අන්න ඒ විනිවිද දැකීමයි ඔය විදහිනාවෙන් කෙරෙන්නේ.

මේ ප්‍රඥාව කොයිතරම් ද කියනොත් මේක උපමා කරල තියෙනවා. වෛරෝචියකට. දන් ඔය වජ්‍ර මාණිකායක් කියන එක අතිකුත් මැණික් කපන්න පුළුවන් දෙයක්. අතික් මැණික් කපන්න පුළුවන් තරම් ශක්තියක්, තියුණු බවක් තියෙන එකක් තමයි වජ්‍ර මාණිකාය. මේ විදහිනා ඥානයත් වජ්‍ර මාණිකායක් වගෙයි. විනිවිද යනවා. විනිවිද දැකිනවා. විනිවිද දැකින්නේ මේකේ - දන් අනිත්‍යතාව දැකිනවා කියල කියන්නේ අනිත්‍යතාවේ පැති දෙකක් තිබෙනවා - පෙති දෙකක් තිබෙනවා. ඇතිවීමයි - නැතිවීමයි. පටන් ගන්නේ මේකේ ඇතිවීම් ස්වභාවයයි නැතිවීම් ස්වභාවයයි මෙනෙහි කිරීමෙන්. මේකේ ගැඹුරට යනකොට ඒක තුළින් විනිවිද දැකිනවා මෙනත ඇති දෙයක් නෑ කියන එක. අනිත්‍ය බව, දුක්බව, අනාත්ම බව, නිස්සාර බව ඒ තුළින් දැකින්න පුළුවන් වෙනවා මේක ගැඹුරට ගැඹුරට යන්න යන්න. එතකොට ඔන්න ඕක තමයි - මේ ඇතිවීම් නැතිවීම් දැකීමයි - මේ 'වජ්‍ර මාණිකායේ ක්‍රියා කාරණයේ මුල් අවස්ථාව. විදහිනා ප්‍රඥාව. ඔය විදියට දැකලයි එතකොට මේක පෙණ පිඩක් හැටියට වටහාගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. වෙන කෘත්‍රීම උපකරණවලින් නෙවෙයි. වෙන කෘත්‍රීම දේවල් වලින් නෙවෙයි. ඒකට හැබැයි ඉහිය අපට මේ ස්වභාව ධර්මයෙන් ලැබෙනවා. නිදහින මාගීයෙන්. අතීතයේ බුද්ධ කාලයේ ඒ බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වු උපමා ටික තමයි මේ සංඝයාවහන්සේලා භාවනා කරන්න යනකොට කැලේට අරගෙන ගියේ. වෙන පොත්පත් නෙවෙයි. වෙන පොත් පත් කරගහගෙන ගියේ නෑ. ඒ උපමාම ප්‍රයෝජනවත් වුනා. මොකද, උපමාවක තිබෙනවා මහා ග්‍රන්ථයක තියෙන කාරණා රාශියක්. නමුත් ඒක හසු වෙන්නේ - ඒක තේරුම් ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ - ගැඹුරෙන් ගැඹුරට යන්න යන්න. මේ පෙණ පිඩක් කියන එක සාමාන්‍යයෙන් කිවිච්චම මේක කොතනත් දැකින්න පුළුවන් දෙයක් ගහක් දිහා බැලුවහම. ඒක බලල අහක බලාගත්තොත් ඊට එහාට යන්නේ නෑ. නමුත් ඒ උපමාව විතරක් නෙවෙයි උපමේය. ඒ උපමාව අනුව මේක මොකටද බුදු පියාණන් වහන්සේ උපමාකරල තිබෙන්න? මේක මේ ශරීරයට. බැලූ බැල්මට මේක හැබැයි පිළිගන්න බැර බවක් පෙනෙනවා. නමුත් හිත ගැඹුරට මේකට යොදල, මෙනෙහි කිරීම යොදලා, කල්පනා කරන්න ඕන. මේකට නිතර හිත යොදවන කොට ඔන්න කොයිතරම් සත්‍යද බුදු පියාණන්වහන්සේ වදාලේ කියන එක වැටහෙනවා.

ඔන්න ඔය විදියට එතකොට විදහිනා ඥාන බලාපොරොත්තුව ඇතිව අර කියපු අමෘත තත්ත්වයට - අර මාරයාට නොපෙනෙන තැනට - යන්න බලාපොරොත්තුවෙන කෙනා කළ යුත්තේ අර විදහිනා ඥාන තියුණු කර ගැනීමයි. "පේණුපමං කායමිමං විදිතවා." ඉතින් ඒ වගේම මේකේ තිබෙන

මිරිඟු ස්වභාවය ගැන කල්පනා කරල බැලුවත්, දන් මිරිඟුවෙහි තිබෙන අර ලක්ෂණය ගැන අපි කලින් කිව්වා. මුවා ධර්මයට පත්වනවා ඒකට. මුවා තමයි බොහෝ දුරට අඤාන සත්ත්වයෙක් හැටියට ඒ ඇත පෙනෙන නිසා ශ්‍රීෂ්ම කාලේ වතුර වගේ, එතෙක්ට දුටුගෙන යන්නේ. යනකොට එතන ඒක නැහැ. නමුත් ගත්තු දෘෂ්ටිය අනුව තවත් ඇතට පෙනෙනවා. ඉතින් ඒ විදියටම දිගටම දුටුවා අන්තිමට හති වැටෙනකම් දන්නේ නැ. අන්න ඒ විදියේ තත්ත්වයක්. දන් මේ රූපය පිළිබඳවත් ඒකයි. ලෝකයා මේ රූපය පිළිබඳව ඇලුම් කිරීම - මේක මේ මාරයාගේ වැඩක්. කෙලෙස් මාරයාගේ වැඩක්. මේක පෙන්නුම් කරන්නේ හැම තිස්සේම ශුභ දෙයක් හැටියට. ඒක තමයි බුදු පියාණන්වහන්සේ දක්වලා තියෙන්නේ ලෝකය විපරිත අදහස් හතරක් තුළ හිරවී සිටිනවා කියල. "විපල්ලාස" කියල කියනවා. අනිත්‍ය දේ නිත්‍ය හැටියට සලකනවා. අසුභ දේ සුභ හැටියට සලකනවා. දුක් සහිත දේ සුභ හැටියට සලකනවා. අනාත්ම - තමාගේ නොවන දේ - තමාගේ හැටියට සලකනවා. ඔන්න ඔය විදිහේ විපරිත තත්ත්වයක්, විපල්ලාස තත්ත්වයක්, ලෝකයේ තිබෙනවා. ඒක අනුව අර පෙණ පිඩත්, නිත්‍ය දෙයක්, බොහොම අලංකාර දෙයක් ලබාගත යුතු දෙයක්, සාරවත් දෙයක් වගේ පෙනෙනවා. මිරිඟුව පිළිබඳවත් ඒ වගෙයි. වතුරෙහි කියලා හිතාගෙන පිපාසිත මුවාට ඒ වතුර බොන්න ඕනකම නිසා ඇතට යනවා. තෘෂ්ණාව කියල කියන පිපාසය නිසාම බොහෝ විට අර ඇත පෙනෙන දර්ශනය ඒ සතා දෘෂ්ටියක් හැටියට ගන්නවා මේ වතුරමයි වෙන දෙයක් නොවෙයි කියල. ඒ දැඩිව ගත්තු දෘෂ්ටිය නිසාත් ඊළඟට ඒක අනුව ඇතිකර ගත්තු සිතුවිලි නිසාත් ඒ මුවා දුටුවනවා.

ඉතින් ඔය විදියට විපල්ලාස කියන මේ විපරිත අදහස් තුන් මට්ටමකින් ක්‍රියා කරනවා කියල බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තිබෙනවා. සංඝරා විපල්ලාස, චිත්ත විපල්ලාස, දිට්ඨි විපල්ලාස කියල. සංඝරා විපල්ලාස කියල කියන්නේ හැදිනීම. මුවා හැදින ගන්නවා අර ඇත පෙනෙන මිරිඟුව වතුර හැටියට. ඊළඟට ඒ හැදිනීම අනුව සිතිවිලි රාශියක් ඇතිකර ගන්නවා. "අන්න එතෙක්ට ගියොත් තමයි මට වතුර ටිකක් බොන්න ලැබෙන්නේ" කියල. ඒ සිතිවිලි, ඒ බලාපොරොත්තු, පැතුම් - ඒවා නිසා තමයි මුවා දුටුනේ. අර ඇත පෙනෙන එක අනුව දෘෂ්ටියක් ඇතිකර ගන්නවා. මේක වතුරමයි, මෙතන නැති උනත් අර ඇත - තවත් ඇතට ගියහම පෙනෙනවා. පෙනෙන නිසාම මේක ලබාගන්නම පුළුවන්. ඉතින් මෙන්න මේ විදියේ මේ මිරිඟු ස්වභාවය මේ ශරීරය පිළිබඳවත් එහෙමයි. ශරීරයට උපකාර වෙන අනිකුත් සුබෝපහෝගී දේවල් පිළිබඳවත් එහෙමයි. දන් එදිනෙදා ජීවිතයේදී අපි දන්නවා මේ කියන කාරණා තුන

ක්‍රියාත්මක වෙන ආකාරය. සමහරවිට තමන්ගේ අසල්වැසියා නවතම සුබෝපහෝගී භාණ්ඩයක් එයාගේ නිවසට ගෙනෙනවා. මේක දකලා හිතාගන්නවා මේක කොහොමහර් මමත් ලබාගන්නට ඕන කියලා. මේක තමයි ඉතින් මිරිඟුව. 'මේක ලබාගන්න දුටුම මමත් මිනිහෙක්' කියල හිතා ගන්නවා. හිතාගෙන ඉතින් ඒක වෙනුවෙන් ණය වෙනවා. ණයතුරුස් වෙලා හම්බුකරලා කොහොමහර් ඒ සුබෝපහෝගී භාණ්ඩය, අර විසින්ත කාමරයේ තිබුණු ඒ භාණ්ඩය, තමනුත් ලබා ගන්නවා. ඒ ලබා ගන්න කොට අසල්වැසියාගේ ඒ භාණ්ඩය මුළුතැන්ගෙට ගිහිල්ලා. කුස්සියට ගිහිල්ලා. වෙන භාණ්ඩයක් ඇවිල්ලා. ඊළඟට ඉතින් ඒක ලබාගන්න බලනවා. ඔය විදියේ මිරිඟුවක් ඔස්සේ ලෝකයා දුටුනේ. මේ ශරීරය පිළිබඳවම වගේම මේ ශරීරයට උපකාරවෙන සුබෝපහෝගී භාණ්ඩ ආදිය පිළිබඳවත් ඔය විදියේ තෘෂ්ණාවකින්, බරපතල තෘෂ්ණාවකින් ලෝකයා මුලු ජීවිතයම ගෙවනවා. ඔන්න ඔය විදියේ තත්ත්වයක්. මේක සිදුවෙන්නේ මේ මාරයා නිසා. අන්න ඒ හරිය තමයි ඊළඟට ගාථාවේ සඳහන් වෙන්නේ.

"ඡෙචාන මාරස්ස පපුප්ඵකානි" මාරයාගේ අර මල්සැර, එහෙම නැත්නම් මල්කුඩ ඇති හී සැර, ඒවා කපා හරිනවා. මෙතන ගැඹුරු අදහසක් කියැවෙන්නේ. මොනවද මේ ඊසැර කියන්නේ? කෙලෙස් මාරයා මේ ඊතල විදින්නේ අපේ ඉන්ද්‍රිය හයටයි. ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, සිත කියන මේවාට එන අරමුණු, එන කෙලෙස් අරමුණයි මෙතන මේ දක්වලා තියෙන්නේ. ඒ කෙලෙස් අරමුණු හොඳ මුහුණුවරින් එන නිසා ඒවා අර මල්සැර හැටියට දක්වනවා. ඒ මල්සැර - ඒවා හරියට කපා හරින්න බැරි නම් - ඊතලය දිහා බලන්නේ ඊතලයේ ඉස්සරහ මලක් තිබෙන නිසා. නමුත් මල දිහා බැලුවට මොකද ඇවිල්ල ඇහේ ඇනෙන්නේ. ඒ වගේ දෙයක් මෙතන තිබෙන්නේ. ඉතින් ඔය කෙලෙස් ස්වභාවය කපා දැමීමට මොකක්ද උපකාර කරගන්නේ? ඒත් අර අපි කලින් කියාපු වජ්‍ර මාණික්‍යයමයි. විදඝීනා ප්‍රඥාවමයි. ඒකට කියන්න 'විදඝීනා මනසිකාරය' කියල - මෙතෙහි කිරීම. විදඝීනා මනසිකාරය තුළින් තමයි මෙන්න මේ කෙලෙස් අරමුණු කපාහරින්න පුළුවන් වෙන්නේ. සාමාන්‍යයෙන් මෙතෙහි කිරීම 'කියන එකෙන්, මෙතෙහි කිරීම තුළින්, සාමාන්‍ය ලෝකයා වගේ - ඒ කියන්නේ අඤානව - මෙතෙහි කළොත් වෙන්නේ, කෙලෙස්වලට යටවෙලා මෙතෙහි කළොත් වෙන්නේ, ඒ අරමුණ අනුව තවත් නොයෙකුත් නිමිති අර ගන්නව. අරමුණක් එන්නේ නිකන් නෙවෙයි. නිමිති අරගෙන. හිතට, කෙලෙස් නොයෙකුත් නිමිති දෙනවා. මේක සුභයි. මේක නිත්‍යයි. සූපයි. සූප ගෙන දෙන එකක්. ශුභ දෙයක්. මේක මගෙයි කියල ඒ හැඟීම් දෙනවා.

ඒ වගේම ඒකේ ප්‍රිය මනාප ස්වරූපයක් තිබෙනවා. ඒ අනුව ආසාවන් වඩවන ස්වභාවයක් මේ ඉන්ද්‍රිය අරමුණුවල තිබෙනවා. මෙන්ම මේ අරමුණෙහි ඇති මේ හිත අලවන ස්වභාවය, ඇලීම් ස්වභාවය, බැඳීම් ස්වභාවය, කපා හැරලා අරමුණු විනිවිද දකින්න පුළුවන් වන්නේ විදැහීනා ප්‍රඥාවෙන්. අන්න ඒ විදියටයි එකකොට මාරයා විදින මේ කෙලෙස් ඊතල - මේ කෙලෙස් අරමුණු - කපා හරිනව කියල කියන්නේ. ඒ විදියට ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් මේ අරමුණු මෙනෙහි කරන්නේ ඒ අර නිමිතිවලට යටවීමට නොවෙයි. බුදු පියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ අනිත්‍ය, දුඃඛ, අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්‍ෂණය දැකීමට මේ අරමුණු උපකාර කරගන්නව. "අන්න ඒක ආවා. මෙන්න පැවතුනා. ඔන්න ගියා." අරමුණු ආව, පැවතුනා, ගියා. ඔය තුළින් තේරුම් ගන්නේ මොකක්ද? කොයි තරම් ඇත්තද බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ අනිත්‍ය ස්වභාවය. ඊළඟට ඒක තුළින්ම දකිනවා මේකට ඇල්මක් ඇතිකර ගන්න නම් ඒ එක්කම තියෙන්නේ මේකෙන් වෙන්වීම නිසා ඇතිවන ශෝකයයි. භයයි. සන්තාපයයි.

දන් බුදු පියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන ඔය විදැහීනා ඥාන තුළ තිබෙන්නේ අපි මේ සංසාරයේ අනන්ත කාලයක් ලැබූ අත්දැකීම් සම්භාරයමයි. මේ අත්දැකීම් සම්භාරය ඉතාම සුළු ක්‍ෂණයකට යොදල අර විදුරු මිණක් වගේ කපාගෙන යන තත්වයකට පත්කරල තමයි මේ සංසාරයෙන් මිඳෙන්න පුළුවන් වන්නේ. භවයෙන් මිඳෙන්න පුළුවන් වන්නේ. බුදු පියාණන්වහන්සේ දෙන විසඳුම මොකක්ද? සාමාන්‍ය ලෝකයා හිතන විසඳුම නොවෙයි.

සාමාන්‍ය ලෝකයා හැම දෙයකම දකින්නේ තණ්හාවක්, අල්ලාගැනීමක්, තණ්හා උපාදාන කියල කියනව. තෘෂ්ණාවෙන් අල්ලා ගන්නව. මේ අල්ලා ගැනීම තුළිනුයි සාමාන්‍ය ලෝකයා ආරක්ෂාවක් බලාපොරොත්තු වෙන්නේ. අපි දන්නව දන් කුඩා දරුවෙක් බයක් එනකොට මවුගේ ඇහේ එල්ලෙනව. මවු සමහර විට ඒ තමන්ගේ ස්වාමි පුරුෂයාගේ ඇහේ එල්ලෙනවා. හොරෙක් එහෙම එනව නම්, මරන්න කෙනෙක් එනව නම්, ඒ අය සමහර විට ඔය ආරක්‍ෂක භටයින්ගේ ඇහේ එල්ලෙනව. මේ එක එල්ලීමක්වත්, එල්ලාගැනීමක් වත්, ස්ථිර නැතිබව මේ කාලේ මේ පින්වතුන් හොඳට දන්නව. මේ අල්ලාගන්න එල්ලගන්න ස්වභාවය තුළින් කවදාවත් මාරය ජයගන්න බැහැ. මරණයෙන් බේරෙන්න බැහැ.

ඒ වෙනුවට බුදු පියාණන් වහන්සේ මහ පුදුම විදියේ, කෙනෙකුට හිතාගන්න බැරිවිදියේ විසඳුමක් දෙන්නේ. බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ මාරයාගෙන් බේරෙන්න නම් මාරයා අදින කොට අත හරින්න

කියල. මාරයා අදිනකොට අතහරින්න ඕන. මොකද, මාරයා අදිනකොට අදින ඒ ගැමීම තුළ තියෙනවා අර ශෝකය, භය, සන්තාපය, විලාපය ගෙන දෙන විත්ත තත්වයක්. යම්කිසි කෙනෙක් දැඩිව යම්කිසි දෙයක් ග්‍රහණය කර ගත්තොත්, අල්ලගත්තොත්, ඒ අල්ලගත් දෙය අදිනකොට ඒක තුළින් ඇතිවෙනවා භයක්, සන්තාපයක්, ශෝකයක්. අපි හිතමු කටු අත්තක එල්ලනා කියල. ඒ කටුඅත්ත අදින කොට මේ තැනැත්තගේ අතත් තුවාල වෙනවා. ඒ වගේ මේ ලෝකයේ උපදාන ගැන බුදු පියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා අල්ලගෙන බේරිය හැකි කිසිම දෙයක් මම මේ භවයේ දකින්නේ නෑ කියල. කෙනෙකුට හිතාගන්න අමාරුයි ඒක. එක එක මට්ටමෙන් කෙනෙක් තීරණය කරගන්නවා "මේ ටික විතරක් මම අල්ලගන්නවා" කියල. නමුත් බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා මේ අල්ලගන්න තාක් හැම දෙයක් තුළින්ම මාරයාට ගොදුරු වෙනවා කියල. කොයිතරම් ද කියනොත් පින්වතුනි, බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙනවා - අපි දන් බෞද්ධයින් හැටියට නිතර අභල තියෙනවා - මමය මාගේය කියල කියන්නේ රූප, වේදනා, සංකාර, විඤ්ඤාණ කියල තියෙන ගොඩවල් පහකටයි කියල. මෙන්න මේ එක එක ගොඩක්ම මාරයා හැටියට බුදු පියාණන් වහන්සේ හඳුන්වල දීල තියෙනව. රූපයත් මාරයෙක්, වේදනාවත් මාරයෙක්, සංකාරවත් මාරයෙක්, සංස්කාරත් මාරයෙක්, විඤ්ඤාණයත් මාරයෙක්. මේ ඔක්කොම මාරයාට අයිති දේ හැටියට දක්වනවා. එකකොට මාරයාට අයිති නොවන දේ මොකක්ද? මෙන්න මේ අතහැරීමමයි. එතන තිබෙන්නේ, විමුක්ති සුවය. මේක අල්ල ගැනීමෙන් ලබන දෙයක් නොවෙයි.

දන් අපි මේකට සාමාන්‍ය උපමාවක් ගනිමු. කඹ ඇදිල්ලක් ගැන හිතල බලමු. කඹ ඇදිල්ලකදී මොකදද වෙන්නේ? ආරම්භයේදී අපි දන්නව ඒ දෙපැත්තේ ඉන්න දෙපිරිස මේ කඹය බදාගන්නව පුළුවන් වෙරදාලා. තව ඕන නම් ඇහෙත් දවටා ගන්නවා. මේක ඩිංගක්වත් හෙල්ලෙන්න දෙන්නේ නෑ කියල තද අධිෂ්ඨානයකින් කඹේ එල්ලෙනව. එකකොට අර එක පැත්තක්, අපි හිතමු, කොහොම හරි ජය ගන්න පුළුවන් කියල ඒ පැත්ත ඇද් කියල. අදිනකොට අර සමහරු බිම වැටිල, හීර්ලා, තුවාලවලටත් භාජන වෙනවා අරකෙ එල්ලලා හිටියොත්. ඒක අපිට හොඳට ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කාරණයක්. නමුත් අර ජයග්‍රහණය පිළිබඳව එතනත් තියෙන්නේ මිරිඟුව. මිරිඟුව පිළිබඳ හැභීම නිසා මේක දැඩිව අල්ල ගෙන ඉන්නව. ජය ගන්නා කියල හිතාගන්නවා. මහා හතියක් මධ්‍යයේ සතුව ප්‍රකාශ කරනවා. ඔය විදියේ තත්වයක් ලෝකයේ විසඳුම හැටියට දක්වන්නේ. බුදු පියාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරන්නේ ඔය විදියේ දෙයක් නොවෙයි. මාරයා අදිනකොට

අතහරින එකයි. අර විදියට මුලු ගැමීම දාල අදිනකොට අතහැරියොත් මොකද වෙන්නේ? එතෙන්දී මාරයාටයි ජීවිතය. මාරයාටයි එතෙන්දී ජීවිතය. තමන් නිදහස්. තමන්ට හයක්, ශෝකයක්, සන්තාපයක් විලාපයක් මොකුත් නෑ. අනන්තර්ම. ඒක එදිනෙදා ජීවිතයේදී කෙනෙකුට ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්න පුළුවන්. අපි මේ අල්ලගෙන ඉන්න දේ තුළ තිබෙනවා දුක දෙන දේ. අපි හිතමු අපි අපේ දත් කුට්ටම ගැන බොහොම ආධිමිබරයි. ඉදිරිපිටම තියෙන දතක් කැක්කුම් දෙනවා. දත් කැක්කුමක් එනවා. දත් කැක්කුම අපි කොහොම හරි දරාගන්නවා. මේ දත ගියොත් අපේ මුණෙ ලොකු අඩුපාඩුවක්. නමුත් දන්න වෛද්‍යවරයා කියනවා "මේක නරක්වෙව්ව දතක්. මේක කොහොමහරි ගියේ නැත්නම් අනික් ඒවටත් පාඩු වෙනවා" කියලා. ඔන්න එදා අර දතට තිබුණු ආසාව අහක් කරලා ඒක උගුල්ලන්න ඉඩ දෙනවා. ඒක ඉගිල්ලුවාට පස්සේ ඔන්න සහනය. අන්න ඒ දත පිළිබඳ කාරණය තමයි දත යුත්තේ. ඔය විදියේ තත්ත්වයක් ලෝකයේ තිබෙන්නේ. අපිට මේක එදිනෙදා ජීවිතයේ - සාමාන්‍යයෙන් ඔය නිදසුනක් කිව්ව - එකපාරට වැටහෙන්නේ නෑ. නමුත් බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ඒ ධර්ම මාගීයේ ගමන් කළ අය මේක ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගෙන තිබෙනවා. අතහරින්න බැරි දේවල් අත හැරිය. මොකද, දක්ක මේ එක එකක්ම - අර මාරයාගේ සියුම් රිතල වගේ - එක එකක්ම මාරයාගේ ආරාධනා. අල්ල ගන්න කියල දෙනවා. 'ඔන්න මේක අල්ල ගන්න' කියල. ඊළඟට අදිනවා. ඒක අල්ල ගත්තු හැටියේ අදිනවා.

මෙන්න මේ අල්ල ගැනීම තුළින් - අපි තව මේක තුළින් ගැඹුරු ධර්මයක් හෙළිකර ගන්න බලමු, මේ උපමාව තුළින්ම. දන් අර කමේ අල්ල ගැනීම ගැන අපි කිව්වා. කමයක් අල්ල ගන්න අවස්ථාවේ කම ඇදිල්ලකදී කොයි තරම් උත්සාහයක්, ප්‍රයත්නයක්, වීර්යයක්, එහෙම නැත්නම් ඔරොත්තයක් ඒ වෙනුවෙන් යොදනවද? තැනක් යොදනවද? මේ කමය අල්ල ගන්න. බදා ගන්න. අන්න ඒ විදියට මේ ලෝක සත්ත්වයා තුළ තිබෙනවා හැම දෙයක් පිළිබඳවම හිතෙන් වචනයෙන් කයෙන් දඩ්ව වේතනා, ප්‍රාර්ථනා, බලාපොරොත්තු වශයෙන් එල්ලගෙන ඉන්න ස්වභාවයක්. එහෙම නැත්නම් අපි මේක වෙන විදියකට කියනවා නම් 'අර ඇදීම' රාශියක් තිබෙනවා. 'අර ඇදීම' කියන වචනය මේ පින්වතුන් දන්නවා. සුදානමක්. ලොකු සුදානමක්, අර ඇදීමක්, අපේ මේ මුලු මහත් ජීවිතය ගැන කල්පනා කරල බලකොට. ජීවිතය එහෙම පිටින්ම ජීවත් වීම සඳහා, ජීවත්ව සිටීම සඳහා, නොමැරී සිටීම සඳහා, දරණ සුදානමක්. අර ඇදීමක්. අර ඇදීම සමූහයක්. මේ අර ඇදීම ඉවර වෙන්නත් කලින්, මේ අර ඇදීම හරියට කරල ඉවර වෙන්නත් කලින්, මාරයා මේක ඇද

ගන්නවා. අන්න ඒ අවස්ථාවේ ඉතින් අර අපි කලින් සඳහන් කළ ආකාරයට හය, සන්තාප, විලාප මධ්‍යයේ දුක්වලට පත් වෙනව. 'මම මැරුණා' කියල හිතා ගන්නවා. හිතාගෙන කොහොමහරි ඊළඟට වෙන තැනක කමානුරූපව ඇතිකරගත්තු අර කෙලෙස් නිසා, කෙලෙස් මාරයා නිසා - කමානුරූපව තව උත්පත්තියක් ලබනවා. ඊළඟට එතන පදිංචි වෙනවා. එතන පැල පදියම් වෙනවා. මාරයා එලොවට අදිනවා. මැරෙන්න ඉන්න කෙනා මෙලොවට අදිනවා. අන්තිමට බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා මේක දෙලොවටම නැති ඇදිල්ලක් කියල. මේක ඇදල ඉවර උනාට පස්සේ එතන ගිහිල්ලා පදිංචි වෙනවා. පැල පදියන් වෙනවා. මනුෂ්‍ය රූපයක් ඇතිව ඉඳලා ඊළඟට ගිහිල්ලා කිරිසනකුගේ කුසක උපන්නා කියල හිතමු. ඊළඟට අවිද්‍යාව නිසා ඒ ශරීර කුඩුව බදා ගන්නවා. ඒ ශරීරයට අදාල ඉන්ද්‍රියයන් බදා ගන්නවා. 'මමය මාගේය' කියල. ඔන්න ඔය විදියයි. ඕකයි සංසාර ගමන කියල කියන්නේ. මේ ගමන සැතපුම් වලින්, මීටර් වලින්, මනින්න පුළුවන් ගමනක් නොවෙයි. ඔය සංසාර ගමන තියෙන්නේ මෙන්න මේ දෙක අතරේ. මේ 'එලොවයි - මෙලොවයි' කියල ඔය විදියට තමන් අල්ලගන්න තැන. එහෙම නැත්නම් 'එතනයි - මෙතනයි' කිව්ව වගේ. දන් අර මිරිඟුව ගැන කිව්ව අවසථාවේදීත් මුවා මෙතන ඉඳල එතන පෙනෙන වතුර සෙයා ගෙනයි දුවන්නේ. එතනයි මෙතනයි සම්බන්ධ කිරීමට යොදන්නේ මොකක්ද? මාන්තය. තණ්හාව කියල කිව්ව නම් අර මෙතන ඉඳල මුවා ඇති කර ගන්න හිනිවිල්ල - තණ්හාව අනුව හිනිවිල්ල ඇතිකර ගන්නවා. ඇත පෙනෙන දෘෂ්ටිය ඒකට උපකාර වෙනවා. මේ දෙක සම්බන්ධ කර ගන්නවා මාන්තයෙන්. "මම එතෙන්නට ගියොත් අර වතුර ටික බොන්න පුළුවන්" කියල.

ඔය විදියට තණ්හා, මාන, දිට්ඨි කියන කෙලෙස් තුන අනුව ලෝක සත්ත්වයා මේ දීඝී සංසාර ගමන යනවා. අපි දීඝී කියල කිව්වට මේක එකතැනම කරකැවිල්ලක් වගේ. එකම තැන කරකැවිල්ලක් වගේ මහ පුදුම තත්ත්වයක් තිබෙන්නේ. ඉතින් මේක මේ විදියේ වක්‍රයක් නම් දුටු බේරෙන්න බෑ. විමුක්තිය ලබා ගත්ත බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒක නිසා තමයි ප්‍රකාශ කළේ මේ බමියක් පමණ ශරීරය තුළ මම ලෝකයත් ලෝකයේ ඇතිවීමත්, ලෝකයෙන් මිදීමත් ඒකට මාගීයත් දක්වනවා කියල. මේකට අර කලින් අපි සඳහන් කළ ආකාරයට මේ ශරීර කුඩුව විනිවිද දකින්නට ඕනෑ. මේ එක එකක්ම විනිවිද දකින්නට ඕනෑ. බුදු පියාණන් වහන්සේ මෙතන උපමා දෙකයි දක්වල තිබෙන්නේ. ධර්මයේ දක්වලා තියෙනවා මේ පංචස්කන්ධයටම උපමා. මේ පින්වතුන් කොතෙකුත් අහලත් ඇති අර රූපය පෙණ පිඩකට, වේදනාව දිය බුබුලු වලට - වැසි අවස්ථාවක

වතුර වැටෙනකොට ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් ඇතිව නැතිවෙන දිය බුබුළු වගේ. ඊළඟට සංඥාව මිරිඟුව බව කිව්වා. සංස්කාර - සංස්කාර කියන එක අපි තේරුවේ අර නොයෙකුත් වේනනා ප්‍රාර්ථනා, බලාපොරොත්තු, අර ඇදීම්, සුදානම්වීම් මේ සියල්ල. අපි මේක සිතෙනුයි, කයෙනුයි, වචනයෙනුයි - දන් කඹ ඇදිල්ලෙදින් ඔය වචනය හිටත් යොදා ගන්නවා- කයයි, වචනයයි, සිතයි. මේ ඔක්කොම තුළින් කෙරෙන විශාල ප්‍රයත්නයක් - ප්‍රයත්න රාශියක් - මේ කඹ ඇදිල්ලක් තුළ තිබෙනවා. සුදානම්වීම්, අර ඇදීම්, රාශියක්. ඒ වගේ මේ සංස්කාර ගොඩත්. මේවයි හරයක් නෑ. නිස්සාරයි. කෙහෙල් කඳකට සංස්කාර උපමා කරල තියෙනවා. කෙහෙල් කඳක අරටුව සොයාගන්න ගිහින්, මේ අරටුවෙයි කියල මුලින් මේ කෙහෙල්කඳේ ස්වභාවය දකල සිතිල නිසා හිතා ගන්නවා මේක මේ හොඳ අරටුව ඇති ලියක් කියලා, පළමු වරට දුටුව කෙනා. නමුත් මේක ටිකක් අතගාගෙන යනකොට, ඉතාම සියුම්ව අත ගානකොට, මෙන්න පොත්තක් විතරයි - මේ අර හොඳට පෙනුනෙ පොත්තක් විතරයි. අරටුව නොවෙයි. ඒක අහක් කරනවා. ඔන්න දන් තියෙන්නෙ අරටුවෙයි කියල. ඒකත් පොත්තක් විතරයි. ඊළඟට ඒකත් අහක් කරනවා. ආ ඒකත් පොත්තක් විතරයි. අන්තිමට බඩේට යනවා. එතනත් නෑ. එතනත් නෑ හරයක්. ඒක තුළත් තියෙන්නෙ පොතු රාශියක්.

ඔන්න ඔය විදියට මුලු මහත් සංසාරයෙම, එකකොට පින්වතුනි, අපි මේ කරල තියෙන්නෙ පොතු ගහන එක. අරටුවක් ලැබිල නෑ. අරටුවක් සොයාගෙන පොතු ගහ ගෙන ගිහිල්ලා තියෙනවා. ඕකයි, සංස්කාර - 'සංඛාරපරමා දුඛා' කියල බුදු පියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙන්නෙ. ලෝකයෙ තියෙන ඉතාම සියුම්ම දුක සංස්කාර දුකෙයි කියල. සාමාන්‍යයෙන් අපි දුකෙයි කියල කියන්නෙ අපේ හිතවත් කෙනෙක් නැති උනහම, අසනීප උනහම, ලෙඩ උනහම, කන්න බොන්න දෙයක් නැති උනහම - ඕව තමයි දුක කියල කියන්නෙ. නමුත් බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කලා දුකෙත් සියුම්ම මට්ටම තමයි සංස්කාර. ඕක විදහිනා යෝගියාටයි වැටහෙන්නෙ. ක්‍රම ක්‍රමයෙන් මේකේ දුක වැටහෙනවා. දුක නැතිකරන්න නම් - දන් රෝගයක් නැතිකරන වෛද්‍ය වරයෙක් මොකද කරන්නෙ? රෝගයෙ ඉස්සෙල්ලම අර බාහිරව පෙනෙන ලක්ෂණ - ටිකක් ඔය උණ තියෙනවා නම් ටිකක් වේදනාව තියෙනවා නම් - ඒවා මදිනය කරනවා. නමුත් රෝගය සුව උනා නොවෙයි. රෝගයට හේතු වුනු ඒ මුල නිදානයටම බෙහෙත් කරන්නට ඕනෑ. අන්න ඒ වගේ බුදු පියාණන් වහන්සේත් මේ රෝගයෙ නිදානයම සොයා ගෙන ඒ හේතුවත් ඉවත් කලා. ඒ නිදානය තමයි තණ්හාව කියන එක. තණ්හාව බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වා

වදාලා. මේ තණ්හාව නිසා තමයි අල්ල ගන්නෙ. දන් මේ ගොඩවල් පහම දුකක් වෙන්නෙ මක් නිසාද? ඒවා අල්ලගෙන නිසා - අල්ලගෙන ඉන්න නිසා. අල්ලගෙන ඉන්නනාක් තමයි ඒක දුක. අතහැරියාම එතන දුකක් නෑ. නමුත් ලෝක ස්වභාවය මේ එක එකක්ම අල්ලගෙන මෙය 'මමය' 'මාගේය' කියල කීම. අල්ල ගන්නවා කියල කියන්නෙ අතහරින්න අකැමැති බව. අල්ලගෙන ඉන්නවා කියල කියන්නෙ අතහරින්න අකැමැති බව. ඒක හෙළිවෙන්න - දන් මේ එක එකක්ම පිළිබඳව දෘෂ්ටි වශයෙන් ගන්නවා සාමාන්‍ය ලෝකයා. රූපය, එක්කො "රූපය මගේය" කියල කියනව. රූපයත් ඔබත් අතර සම්බන්ධය මොකක්ද කියල ඇහුවොත් කෙනෙක්, කියනවා 'මේ රූපය මගේය' කියල. යම්කිසි ආකාරයකින් ඒකට තර්කානුකූලව පෙන්වුවොත් ඒක එහෙම වෙන්න බෑ කියලා. "නෑ නෑ පොඩ්ඩක් වැරදුනා, මම රූපය ඇති කෙනෙක්." එහෙම නැත්නම් "මා තුළ රූපය තිබෙනවා." එහෙමත් නැත්නම් "රූපය තුළ මා ඉන්නවා." ඔය විදියට. එයින් පෙන්වුම් කරන්නෙ මොකක්ද? රූපය අතහරින්න කැමති නෑ. ඒකේ කොහොමහරි එල්ලිලා ඉන්නවා අර හතර ආකාරයකින්. ඔය විදියට විසි ආකාරයකින් එල්ලීම තමයි ඔය සකකාය දිට්ඨිය කියල කියන්නෙ. දෘෂ්ටිය කියල කියන්නෙ.

ඉතින් ඔය අතහරින්න අකැමැති බව - තණ්හාව නිසා ඇතිවන දෙයක් ඒක. තණ්හාව නිසා උපාදානය. අල්ලගන්නට පස්සෙ අන්න අර කඹ ඇදිල්ල කියන එකයි සිඳු වෙන්නෙ. ඉතින් ඔය විදියට සංස්කාර කෙසෙල් කඳකට උපමා කරල තියෙන්නෙ මක් නිසාද? "බුදු පියාණන් වහන්සේ සංස්කාර කෙසෙල් ගහට උපමා කරල තියෙනවා. අපේ වත්තෙ තියෙනවා කෙසෙල් ගස් කොතෙකුත්. එකකොට මට සංස්කාර තේරුම් ගන්න බොහොම පහසුයි." කියල කෙනෙක් හිතුවොත් වැරදියි. මේක ගැඹුරින් සලකල බලන්න ඕන. ඒ විදියටයි සංස්කාර. විඤාන කියන එක ඊටත් වඩා සියුම් දෙයක්. විඤානය මායාවකට උපමා කරල තියෙනවා. මායාව කියන්නෙ මේ කාලේ හැටියට කියන කොට විජ්ජාවක්. මේ කවුරුත් විජ්ජා සන්දර්ශන දකින්න කැමැත්තෙන් යනවා. යන්නෙ මොකටද? රැවටෙන්න. නිකම්ම නෙවෙයි මුදලුත් ගෙවල රැවටෙන්නයි. නමුත් මේක - මේ රැවටිල්ල - කවදත් සංසාරෙ කෙරෙනව. මේකට අමුතුවෙන් මුදල් නොගෙව්වත්. මේ රැවටිල්ල තමයි විඤානය කියල කියන්නෙ. මොකද විඤානයේ ස්වභාවය නැති දෙයක් ඇති හැටියට පෙන්වුම් කිරීම. ඒක බුදු පියාණන් වහන්සේ උපමාවකට දක්වල තියෙන්නෙ සතරමං සන්ධියක විජ්ජා කාරයෙක් විජ්ජාවක් දක්වීමේදී මවා පෙන්නනවා. ඇති හැටියට පෙන්නනවා නැති දේවල්. ඒ මූලාඋන අය ඒක දකලා ආ! ඔ! සු! කියලා සතුටු වෙනවා. නමුත් මෙතන

ඇති දෙයක් නෑ. නිස්සාරයි. ඔන්ත ඔය සාරයක් නෑ. අරටුවක් නෑ කියන අවබෝධය තමයි අවසානයේදී කෙනෙකුට ඒ බුදු පියාණන් වහන්සේ නිවන හැටියට දක්වන්නේ. සාමාන්‍ය ලෝකයා හිතාගන්නේ මේ නිවන කියන එක යම්කිසි අමුතු ලෝකයක් හැටියට. අර මාරයාට නොපෙනෙන තෑන ඕකයි. මාරයාට නොපෙනෙන තෑන කියල කිව්වේ ඒ විත්ත තත්ත්වය. ඒ කියන්නේ කෙනෙක් අර බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ලෝකෝත්තර තත්ත්වය මේ ජීවිතයේදී ලබා ගත්ත නම් අර්හත්වයෙන්, ඒ තැනැත්තාගේ මරණ අවසානවේදී මාරයා අදිනකොට තමන් මේ පැත්තට අදින්නේ නෑ. ඒ වෙනුවට මාරයා අදිනවා නම් "මේක ඔබේ නම් ගන්න" කියල වගේ අතහරිනවා. අත හරිනකොට අර ශෝක සන්තාප, විලාප කිසිවක් නෑ. ඔතනයි ඕකේ රහස කියෙන්නේ. මහ පුදුම විසඳුමක් බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වා වදාළේ - අදිනකොට අතහැරීම.

මේ අතහැරීම මෙලොවම පළමුවෙන් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගන්න ඕනෑ. ඒ ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කර ගන්න මාගීය තමයි විදගීනා ඥාන කියල කියන්නේ. අර අනිත්‍යතාව තුළින් මේක දකින්නේ. අනිත්‍යතාව කියන වචනය තුළ මහා ගැඹුරක් තිබෙනවා. අනිත්‍යතාව කියල කියන කොට අපි මේක ටික කලක් තිබෙනවා කියල හිතා ගන්නවා. අවුරුද්දක් නොවෙයි මාසයක්. මාසයක් නොවෙයි දවසක්. ඔය විදියට අන්තිමට බලන කොට මේකත් විනිවිද දකින්න සිද්ධවෙනවා. ඇතිවීම නැතිවීම දෙක තුළින් ඒක ප්‍රත්‍යක්‍ෂයට නැගෙන්නේ කොහොමද? මේ ඇතිවීම් වලට වඩා වේගයෙන් ඒ දෙක බලමින් සිටිය කෙනාට මේවා බිඳෙමින් යනවා පෙනවා. දන් අර ස්වාමීන් වහන්සේ අර පෙණ පිඩ දකලා මේ ශරීරයට උපමා කළේ මක් නිසාද? උන්වහන්සේට පෙනී ගියා මේ ශරීරය ඇතිවෙනවාටත් වැඩිය වේගයෙන් වගේ මේක බිඳිල යනවා. ඒ තරමට මේක නිතර නිතර බිඳී යන දෙයක්. මේ බිඳී යන ස්වභාවය සාමාන්‍ය පියවි ඇසට පෙනෙන්නේ නෑ. අර අපි කලින් සඳහන් කළ ආකාරයට මේක අණුදක්න ආදියෙන් දක්කත් ඒක ප්‍රත්‍යක්‍ෂ ඥානයක් නොවෙයි. ඒක විද්‍යාගාරයේදී දක්කත් ගෙදර ආවට පස්සේ මතක නෑ. ඒක නිසා මේක ප්‍රත්‍යක්‍ෂ දෙයක් වෙන්න ඕනෑ ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වෙන්න නම්. මේක අර සමාධියෙන්, උපේක්‍ෂාවෙන්, ඒකාග්‍රතාවෙන්, සකස් උනු සිතටයි පේන්නේ. මාරයාගේ මල්සැර කපා හරිනවය කියල කිව්වෙන් ඒකයි. අර මෙනෙහි කිරීම් තුළ තිබෙන්නේ මෙන් මේ දෙකයි. උපේක්‍ෂාවයි ඒකාග්‍රතාවයි. සමාධිය තුළින් ලබාගන්න ඒකාග්‍රතාව. ඒක තුළින් අර සිත ශක්තිමත් වෙනවා. තියුණු වෙනවා. පිහියක් උනත් මොට්ට පිහියකින් කපන්න බෑ නේ. ඒක හොඳට තියුණු කරගන්න ඕනෑ. තියුණු කරගෙන - ඊළඟට අර උපේක්‍ෂාව. ඒක හරියට එල්ලකර, එතන නොසැලී, නොවිසිරී,

තබාගන්න ආකාරයක් තියෙනවා උපේක්‍ෂාවේ. ඔන්ත ඔය දෙක තුළින් තමයි අර විදගීනා ප්‍රඥාව මතුකර ගන්නේ.

ඒ ප්‍රඥාවෙන් ක්‍රමානුකූලව ඉස්සෙල්ලම අර ඇතිවීම් නැතිවීම් දෙක. ඊළඟට ඒක තුළින් බිඳී යනවා, ශීඝ්‍රයෙන් බිඳී යනවා, පේනවා. බිඳී බිඳී යනකොට තේරෙනවා මේ බිඳී බිඳී යන දේ මම මොකටද අල්ල ගන්නේ කියල. බිඳී බිඳී යන දෙයක් - අපි හිතමු දිරව්ව වැටක් - දිරව්ව වැටක් අල්ල ගන්නට පස්සේ වැටක් එක්කම වැටෙනවා. ඒ වගේම දෙදරන දෙයක්, කම්පනය වන දෙයක් අල්ල ගන්නහම තමන්ටයි එයින් පීඩාව. ඒ වගේ බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාළා මේ එක එකකම - රූප වේදනා, සංකාර, සංඛාර, විඤ්ඤාණ මේ හැම එකකම - තියෙනවා කියල කම්පන රාශියක්. කම්පන හැටියට සළකන්න පුළුවන් අර සංස්කාර කියල කියන එක. අර අල්ලගත්තු අර ඇදීම්, සුදානම් වීම්, බලාපොරොත්තු, වේතනා, ප්‍රාර්ථනා රාශිය නිසාම තමයි අර කම්පන ආදිය ඇති වෙන්නේ. ඒ මානසික ගැටුම තුළින් මිදීමයි විමුක්තිය. මේ නිවන අපි ළඟම තිබෙනවා කියල කියන්නේ ඕකයි. මේක ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කර ගත යුතු දෙයක්. අවබෝධය - ප්‍රඥාව තුළින්. මේක නිකම් ප්‍රඥාවක් නොවෙයි. මේක ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වශයෙන් ක්‍රමානුකූලව යම්කිසි කම්පනානයක් තුළිනුයි. අපි හිතමු දැන් අර කය පිළිබඳව කලකිරීමට, කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, ආදී යම්කිසි කොටසක් නිතර භාවනා මතසිකාරයට යොදාගෙන ඒ තුළින් සමාධි මට්ටමක් ඇතිකර ගන්නා නම්, ඒකෙන් අර කලින් අපි සඳහන් කළ 'විපල්ලාස' කියල කියන විපරිත අදහස් ඉවත් වෙනවා. සුභ සංකාරව ඉවත් වෙනවා ඒක පිළිබඳ ඇලුම් නැති වෙනවා. ඒ වෙනුවට ඒකේ යථා තත්ත්වය අවබෝධ වෙන්න පටන් ගන්නවා. ඒ විදියට ඒක අශුභ හැටියට මෙනෙහි කරනවා. එහෙමත් නැත්නම් ධාතු හැටියට මේ හැම එකක්ම- මේ ශරීර කුඩුවට ඇතුළත්වන දේවල්- ඒ වගේම අවට තිබෙන දේවල් අර පඨවි, ආපේ, තේජේ, වායෝ, කියන මේ මහ පොළොවේ වතුරෙහි ගින්නෙහි හුළඟෙහි අපි දකිනව යම්කිසි ලක්‍ෂණයක්. මේකත් ගති ස්වරූප පමණයි. මේවත් අපි හඳුනාගන්නේ අර අර්ථ පුද්ගලයා අතපතගාලා දනගන්නවා වගේ. අපි මේක මේ පඨවි ධාතුවද කියල දනගන්නේ මේක තද නිසා. ඒකත් මේ ශරීරයට දනෙන්නේ. ශරීරය තුළිනුයි අපි ඒක අවබෝධ කර ගන්නේ මේක තද දෙයක් කියල. මේක වැගිරෙන සුලු දෙයක්ද? මේක උණුවෙන, උණුසුම් ඇති දෙයක්ද? මේක හෙලවෙන ස්වභාවය, පිම්බෙන ස්වභාවය ඇති දෙයක්ද? මේ ධාතු හතර අපේ මේ ශරීරය තුළ තිබෙනවා. පඨවි ධාතුව වැඩියෙන් පවතින කොටස් හැටියට සැලකුවොත් කෙස්, ලොම්, නිය, දත් ආදී ඒවායි. මේ තද බව පිළිබඳව හැඟීම මතුකර ගන්න

පුළුවන් ඒවා තුළින්. ඒවා අල්ලනකොට තදබවක් තිබෙනවා. තද බුරුල් ආදිය. ඒ වගේම මේ වැගිරෙන ස්වභාවය. දියාරු ස්වභාවය. කෙල, සෙම්, සොටු, මුත්‍රා ආදී ඒවායේ අපට දනෙනවා මේ ශරීරය තුළ ආපෝ ධාතුවක් තියෙනවා. ඊළඟට කුසගින්න තුළින්, උණ ගැනීම් ආදිය තුළින් දන්නවා මේ තේජෝ ධාතුව. ඒ වගේම වායෝ ධාතුව මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෙන්. ඉතින් මෙන් මේවා තුළින් ඔය බුදු පියාණන් වහන්සේ නිවන මතුකර ගන්න මාගීය දැක්වුවේ. වෙන කොහෙටත් යන්ට දෙයක් නෑ. මේ ශරීරය තුළම. ශරීරයත් ඊළඟට අප අටට තිබෙන මේ ගසුත් බණ කියනවා. මේ විදියට මේ සැරසිලා කිව්වේ නැතිවුනාට මොකද මේ ගස්, කොළ, මල්, ගෙඩි, මේ හැම එකක්ම බණ කියනවා. නමුත් ඒවට කන් දෙන්නෙ නෑ. බුද්ධ කාලයේ නම් ඒ අය කන්දුන්නා මේවට. ඒ විදියට තමයි අතීතයේ සංඝයා වහන්සේල අර කැලෑවකට ගියාම ඒ විවේක කාලය තුළ ඒ තිබෙන පොත් කියවනවා. ගස්වල තියෙනවා බණපොත්. ගංගාවල තියෙනවා බණ. ඒව තමයි මේ මෙතනත් දැක්වුවේ. ඒ සංඝයා වහන්සේ ඒ ගංගාවේ ගලාගෙන යන බණ පොතක් කියව්වා. ඔන්න ඔය විදියට මේ ලෝකයේ යථා තත්ත්වය බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වා වදාළා. අනිත්‍ය, දුඃඛ, අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්ෂණය කොතෙකුත් දකින්න ලැබෙනවා. ඒවා තුළින් මේව මතුකර ගැනීම විදහිනා ප්‍රඥාවට අයිති දෙයක්. ඒ සඳහා බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වා වදාළ මාගීයේ ගමන් කරන්න ඕනෑ.

මේ විදියට කල්පනා කරල බලනකොට මේ හැම එකක්ම සංස්කාර. මේ ශරීර කුඩුව පිළිබඳව තිබෙන ඇලුම් නැතිකර ගැනීමෙන්, මේක විනිවිද දැකීමෙන්, තමයි අර මාරයාට නොපෙනෙන තැන කියල දක්වන ඒ උතුම් උත්තරීතර ලෝකෝත්තර තත්ත්වය - නිවන - ඒ විමුක්තිය - කෙනෙකුට ප්‍රත්‍යක්ෂකර ගන්ට පුළුවන් වෙන්නෙ. මේ ලෝකෙදීම සිත ඒ විමුක්ත තත්ත්වයට පත්කර ගන්නා නම්, ඒ තැනැත්ත තමයි නිවුනා කියල කියන්නෙ. ඒ නිවීම. එතෙක් තිබෙන්නෙ දවීමක්. අන්න ඒ නිවීම ප්‍රත්‍යක්ෂකර ගැනීම තමයි මේ ධර්මයේ පරමාර්ථය. එතකොට මේ පින්වතුනුත් කල්පනා කරගන්න ඕන එදිනෙදා ජීවිතයේදී, මේවා කල් දමන්නෙ නැතිව, මේවා අපේ මේ ශරීර කුඩුව - අපි නිතරම ගෙනයන මේ ශරීර කුඩුව - තුළම තිබෙනවා. වෙනකක් තබා හැම බුදුවරයකුටම බුදුවීමට උපකාරීවුණු මේ ආනාපාන සති භාවනාව ගැන ටිකක් කල්පනා කරල බැලුවොත් එතන තියෙන්නෙ මේ වායෝ ධාතුවේ ක්‍රියා කාරිත්වයයි. මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කියන ධර්මතාව ගැන ටිකක් කල්පනා කරල බැලුවොත් අපට මේක හිතාගන්න පුළුවන්. මේ නිෂ්පල දිසි සංසාර දිවිල්ල තුළින් ඇතිඋන හතිය වගෙයි මේ ආශ්වාස ප්‍රාශ්වාස දෙක. ඇත්ත වශයෙන්, පින්වතුනි, ආනාපාන

සතිය කියල කියන්නෙ හතිය නොවෙයි. වරදවල වටහ ගන්න එපා. සතිය කියල කියන්නෙ සිතියයි. නමුත් ආනාපානය කියල කියන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය හරියට මේ සංසාර දිවිල්ල තුළ ඇතිවෙව්ව ජවය, හතිය, පෙන්නුම් කරන දෙයක්. මේක තුළ ගැබ්වෙලා තිබෙනවා මේ සංසාර දුක පිළිබඳ පණිවිඩය. ඒකයි මේ ආනාපාන සතියෙන් බුදු වෙනවා කියල කියන්නෙ. මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය තුළ කායානුපස්සනාව කියල කියන කය අනුව බැලීමේ සති පටිඨානයත් තියෙනව. වේදනානුපස්සනාව කියල කියන වේදනාව පිළිබඳව අවබෝධ කර ගැනීමේ ශක්තියත් තිබෙනවා මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය තුළම. සිතෙහි, චිත්තාවාරය, සිත හැසිරෙන ආකාරය, අවබෝධ කරගැනීමේ රහසත් මේ ආනාපානය තුළ තිබෙනවා - ආශ්වාස ප්‍රාශ්වාස දෙක තුළ. ඊළඟට ධම්මානු පස්සනාව කියල කියන ඒ සිතට එන අරමුණු පිළිබඳව, ඒවායේ යථා තත්ත්වය අවබෝධ කරගැනීමේ ශක්තියත් තිබෙනවා.

ඒ අනුව අපට කල්පනා කරල බලනකොට මේ සංසාර ජවයේ 'හතිය' වගෙයි මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස දෙක. මේ 'හතිය' සංසිඳවා ගැනීමයි - දිවිල්ල නතර කරල එක තැනක වාඩිවෙලා මෙන්න මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයට - හිත යෙදීම කියල කියන්නෙ, පින්වතුනි, මේ සංසාරක ජවයේ ඇති මේ අරගෙන ආපු 'හතිය' ඇරගන්න එකයි. මේ හතිය ඇරගන්නෙ මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය සියුම්කර ගැනීමෙන්. උත්සාහ කරල නොවෙයි. සන්සුන්ව ඉඳගෙන ඒකට හිත යොදන කොට. මේක නොසන්සුන් වෙන්නෙ විතර්ක ආදියෙන් - හිනිවිලි වලින්. හිත දුවනවා. හිත අර කලින් අරගත්තු කෙලෙස් අරමුණුවලට දුවන ස්වභාවයක් තිබෙනවා. ආනාපාන සති භාවනාවට එකපාරටම ඉඳගත්තු කෙනාට ඒක එපාවෙන තරමට මේ විතර්ක ජාලාවල් ගලාගෙන එනවා. නමුත් ක්‍රමානුකූලව ඒකට උපකාර වෙන අර මූලික කම්සථාන හැටියට දක්වන බුද්ධානුසෑහි, මෙත්තා, අසුභ, මරණසති කියන ඒ වතුරාරක්ෂාව එහෙම වඩල, ක්‍රමානුකූලව වඩල, ආනාපාන සතියට ඉඳගත්තු පුද්ගලයා ක්‍රමක්‍රමයෙන් කරන්නෙ මොකක්ද, අර ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය මෙනෙහි කිරීමෙන්, සියුම්ව මෙනෙහි කිරීමෙන්, එහෙම නැත්නම් ඒකෙ සතිය පිහිටු වීමෙන්, ඒ තුළ සතිය රැඳවීමෙන්, විතර්කවලට ඉඩ නොතැබීමෙන්, මාරයාගේ ඊතල කපා හැරීමෙන්, අන්න ටිකෙන් ටික අර ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය සන්සිඳවනවා. සංසිඳවෙත් එක්කම වැටහීම් නුවණ, ප්‍රඥාව කියුණු වෙනවා. අන්න ඊළඟට විදුරුම්ණ වගේ, වජ්‍ර මාණිකාය වගේ, වෛරෝඪිය වගේ, අර විදහිනා ප්‍රඥාව ක්‍රමානුකූලව උදයබබය, හංග ආදී වශයෙන් වැඩිල ගිහිල්ල තමයි යම්කිසි අවස්ථාවක මේ සංස්කාරයන්ගේ යථා ස්වභාවය, මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස ගැනීමේ

ඔරොත්තය, මේ සුදානම, අර ඇඳීම, තුළ තිබෙන සියුම් සාංසාරික බැඳිතය අවබෝධ කරගෙන යම්කිසි අවස්ථාවක අර සෝවාන්, සකදාගාමී, අනාගාමී, අරහත් කියල කියන මාගීවල ප්‍රතිවේදයෙන් කෙනෙකුට පුළුවන් වෙනවා මෙන්ම මේ ශරීර කුඩුවෙන් මිදිල අර විමුක්ත සිත ඇතිකර ගන්න.

ඒ විමුක්ත සිත ඇතිකර ගන්න නම් ඒ තැනැත්තා - එතන ඉඳලා ඒ තැනැත්තාගේ ජීවිත කාලය අතීතයේ එක් රැස් කර ගන්න කම් වේගවලට අනුව ගෙව්වට මොකද, මරණ අවස්ථාවේදී අර මාරයා අදිනකොට කම්පනයක් සිදුවන්නේ නෑ. බුදු පියාණන් වහන්සේගේ පිරිනිව්වාණය ගැන සඳහන් කරනකොට සමහර කෙනෙක් වරදවල වටහා ගන්න පුළුවන් මාරයා ඇවිල්ල ආරාධනා කළාය ඒක නිසා බුදු පියාණන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑවයි කියල. නමුත් බුදු පියාණන් වහන්සේ පිරිනිවන්පෑව අවස්ථාවේදී ඒ සිත සම්පූර්ණයෙන්ම විමුක්ත සිතක් නිසා ඒකෙන් ශාන්තිය ලබාගෙන ශාන්ත තත්ත්වයකිනුයි උන්වහන්සේ පිරිනිවන් පෑවේ. අන්න ඒ ශාන්තිය සාමාන්‍ය ලෝකයේ ලෝක සත්ත්වයා තුළ නෑ. කෙනෙක් මැරෙනකොට වද වේදනා රාශියක් මධ්‍යයේ විලාප කියල, ඒ තමන්ගේ ඥාතීන් පිළිබඳ සිතිවිලි අරගෙන ඊළඟට මැරිල ගිහිල්ල නැවතත් උපදින්නේ කම්මානුරූපව තවත් තැනක. ඉතින් ඒක ඒ විදියට දිගින් දිගට මේ සංසාරයේ යනව. ඔකට තමයි ධර්මයේ දක්වන්නේ කම්ම වට්ට - කිලේස වට්ට - විපාක වට්ට කියලා. අර මාරයා විදින ඊතල වලට, මල්සැරවලට, අහුවෙලා නොයෙකුත් විදියේ කම් රැස්කර ගන්නවා. ඒ කම්වල විපාක වශයෙන් ඊළඟට ශරීර කුඩු ඇතිවෙනවා. අර අවිද්‍යාවත් තෘෂ්ණාවත් නිසා ඇතිකරගන්න ඒ ශරීර කුඩු. ඇතිවෙන ඇතිවෙන ශරීර කුඩුව නිසා අන්න මාරයාට හොඳ විනෝදයක්. මාරයා අදිනවා. ඊළඟට අදිනකොට ශෝක, සන්තාප, භය, සංත්‍රාස මධ්‍යයේ විලාප කියාගෙන මැරෙනවා. ඔන්න ඔකයි දුක කියල කියන්නේ. මේ 'මාරයා' කියන මේ වචනය යොදන්නේ මොකටද? මේ ලෝකයා තුළ ගැබ්වෙලා තිබෙන, තමන් අඳුනාගත්තේ නැති අවිද්‍යාවත්, තෘෂ්ණාවත් මේ දෙක තමන්ට හිතට වැටහෙන ආකාරයට අරමුණු කරගෙන මේ නිව්වාණ ගමන, නිවන දක්වා යන ගමන, කරගෙන යාමටයි බුදු පියාණන්වහන්සේ බොහෝ අවස්ථාවල්වල මේ 'මාර' කියන වචනය යොදල තිබෙන්නේ. මාර දිව්‍ය පුත්‍ර කියල කොටසකුත් සිටිනවා. නමුත් මෙතන මේ තිබෙන්නේ, මේ බොහෝවිට යොදන්නේ, මාරයා - කෙලෙස් මාරයා - කියල යොදන්නේ, ඒක අර හිතට වැටහෙන ආකාරයට. ඒ විදියේ යම්කිසි ධර්ම ආරම්භණයක් වත් ඉදිරිපත් කළේ නැත්නම් උත්සාහ වන්නේ නැති නිසා.

මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව කියල කියන්නේ මේක මැදුම් මාගීයක්. නිකම්ම ඉඳල හරියන්නේ නෑ. දහලල හරියන්නේ නෑ. බුදු පියාණන් වහන්සේගෙන් එක්තරා අවස්ථාවක දේවතාවෙක් ඇවිල්ල ඇහුවා "නිදුකානෙනි ඔබ කොහොමද මේ සැඩ වතුරින් එතෙර උනේ" කියල. සැඩ වතුර කියල කිව්වේ මේ සාංසාරික කෙලෙස් සැඩවතුර. මේ සැඩවතුරින් එතෙර උනේ කොහොමද? බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කලා. "මම නොනවතිමින් නොදහලමින් සැඩ වතුරින් එතෙර උනිමි" කියල. නැවතුනත්, දැන් සැඩ වතුරට අහුවෙව්ව පුද්ගලයා කරකියා ගන්න දෙයක් නෑ කියල එක පාරටම නැවතුනොත් ඒත් මරණය. දහලුවොත්- ඒත් මරණය. ඒ වෙනුවට ඒ සැඩවතුරින් බේරීම සඳහා ක්‍රමානුකූලව නුවණින් උත්සාහයක් දරනව. ඒ විදියේ මාර්ගයක් තමයි බුදු පියාණන් වහන්සේ විදහිනා මහසිකාරය හැටියට දක්වුවේ.

අන්න ඒක නිසා මේ පින්වතුන් අද මේ වටිනා පෝය දවසේ තමන්ගේ මේ සංසාර දුක කෙළවර කර ගැනීමට උපකාර වෙන ඒ බුදු පියාණන් වහන්සේගේ බණ පදයක් ආශ්‍රයෙන් යම්කිසි විග්‍රහයකට, විවරණයකට කන් දුන්න. තමතමන් කල්පනා කරන්ට ඕන. මේවා මේ 'බණ ඇසීම' කියල සාමාන්‍යයෙන් අහල, මෙයින් නවතින්නේ නැතිව, එදිනෙදා ජීවිතයේ හැකිතාක් දුරට ක්‍රියාවට නඟන්න ඕන කල් දමන්නේ නැතිව. එදිනෙදා ජීවිතයේ ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගත හැකි අන්දමටයි බුදු පියාණන් වහන්සේ මේවා දක්වා වදාළේ. සංඝයා වහන්සේලා පමණක් නොවෙයි ගිහි පින්වතුන් පින්වතියන් - උපාසක උපාසිකාවන් - බුද්ධ කාලයේත් ඉන් මෑතත් මේ ධර්ම මාගීයට නැඹුරුවෙලා ක්‍රමානුකූලව භාවනාව වඩල සමහරවිට සංඝයා වහන්සේලාටත් කලින් මේවා ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගෙන සිටි බව ඒ ධර්ම කථාවල සඳහන් වෙනවා. ඒක නිසා මේ පින්වතුන් උත්සාහවත් වෙලා අද දින මේ දක්වූ ධර්ම කාරණා මේවා ඥාන සම්භාරයක් හැටියට තැන්පත් කරගන්න නොවෙයි විදහිනා වශයෙන් තමන්ගේ අර වජ්‍ර මාණික්‍යය තියුණු කර ගැනීමට - විදහිනා ප්‍රඥාව දියුණුකර ගැනීමට- මේවා උපකාරයක් කරගෙන මේවායේ ප්‍රායෝගික අගය ගැන කල්පනා කරල මෙයින් ප්‍රයෝජන ගන්නවා ඇතෙයි කියල අපි බලාපොරොත්තු වෙනවා.

එකකොට අද වැනි දවසක මේ පින්වතුන් සුළු කාලයක් නමුත් ධර්ම ශ්‍රවණය කළා. ඒ තුළ තිබෙන්නේ තුණුරුවන් කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාවත්, ඒ ශ්‍රද්ධාව අනුව ගිය වීර්යයත්, ඒ වීර්යය අනුව මේ මතුකර ගන්න සනිය කියල කියන සිහියත්, ඒ සිහිය අනුව ඇතිකර ගන්න සමාධියත්, ඒ සමාධිය තුළින් යම්කිසි වැටහීමක් ඇතිවුනා නම් ඒ ප්‍රඥාවත්, කියන ඒ

තම තමන්ටම ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගත්ට පුළුවන් මේ ධර්මයේ කොටස්- වටිනා ඉන්ද්‍රිය ධර්ම, බලධර්ම - පිළිබඳව යම්කිසි හැඟීමක් ඇතිකර ගන්න පුළුවන් උනා. අද දින එකකොට මේ පින්වතුන් සතුටුවෙන්නට ඕන මේ විදියට මේ දරණ ප්‍රයත්නය තුළින් තමයි අපට යම්කිසි දවසක මේ භයානක සංසාරයෙන් මේ ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ශෝක සංතාප ආදී මේ හැම එකකින්ම මිදිලා උතුම් වූ අමාමභ නිවන සක්‍ෂාත් කර ගන්නට පුළුවන් වෙන්නේ. ඒ ශාන්තිය මේ පින්වතුන්ටත් මේ ජීවිතයේදීම කල් නොයව්‍යාම ලබාගන්නට ශක්තිය බලය ලැබේවා! කියල හොඳින් හිතාගන්නට ඕන. ඒ වගේම මේ ශාසනික වැඩ කටයුතු වලට නිති පතා - අපට නොපෙනෙන නමුත් - අතදී ඒ කටයුතුවලට උපකාර කරන ඒ දිව්‍ය බ්‍රහ්ම රාජයන් ඇතුළු සාසනාරක්‍ෂක දිව්‍ය බ්‍රහ්ම මණ්ඩලයන් අපේ මේ ධර්මදේශනාමය ධර්ම ශ්‍රවණමය කුශලය අනුමෝදන් වෙත්වා! අනුමෝදන් වී ශාසනයට ද අපට ද ආරක්‍ෂාව සලසමින් තම තමන්ගේ ඒ ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමාමභ නිවන සාක්‍ෂාත් කර ගනිත්වා! ඒ වගේම අවිච්ඡේ පටන් අකනිටාව දක්වා අපගේ ඥාතීන් ඇතුළු යම්තාක් පින්කැමති නිවන් කැමති සත්ත්වයෝ වෙත්ද ඒ හැම දෙනෙක්මත් මේ ධර්මදේශනාමය ධර්ම ශ්‍රවණමය කුශලය අනුමෝදන් වී මේ භයානක සංසාරෙන් අත්මිදී උතුම් වූ අමාමභ නිවනින් සැනසෙත්වා! යි කියන ප්‍රාර්ථනය ඇතිකරගෙන මේ ගාථා කියල පින් පමුණුවන්න.

'එතතාවතා ව අමෙහති.....'

ධම් ග්‍රන්ථ මූලික භාරය මගින් පළකරන ලද ග්‍රන්ථ

වෙනත් කෘති

ග්‍රන්ථ නාමය		පිටපත් සංඛ්‍යාව	
01.	නිවනේ නිවීම	පළමු වෙළුම	11000
02.	නිවනේ නිවීම	දෙවන වෙළුම	8000
03.	නිවනේ නිවීම	තෙවන වෙළුම	5000
04.	නිවනේ නිවීම	සිවුවන වෙළුම	6000
05.	නිවනේ නිවීම	පස්වන වෙළුම	5000
06.	නිවනේ නිවීම	සයවන වෙළුම	3500
07.	නිවනේ නිවීම(පුස්තකාල මූලිකය)	ප්‍රථම භාගය(1-6 වෙළුම්)	500
08.	නිවනේ නිවීම	සත්වන වෙළුම	3000
09.	නිවනේ නිවීම	අටවන වෙළුම	3000
10.	නිවනේ නිවීම	නවවන වෙළුම	3000
11.	නිවනේ නිවීම	දසවන වෙළුම	3000
12.	නිවනේ නිවීම	එකොළොස්වන වෙළුම	3000
13.	පහන් කණුව ධම් දේශනා	පළමු වෙළුම	9000
14.	පහන් කණුව ධම් දේශනා	දෙවන වෙළුම	8000
15.	පහන් කණුව ධම් දේශනා	තෙවන වෙළුම	6000
16.	පහන් කණුව ධම් දේශනා	සිවුවන වෙළුම	3000
17.	පහන් කණුව ධම් දේශනා	පස්වන වෙළුම	3000
18.	'හිතක මහිම'	පළමු වෙළුම	3000
19.	'හිතක මහිම'	දෙවන වෙළුම	3000
20.	උත්තරීතර හුදෙකලාව		8000
21.	විදසුන් උපදෙස්		5000
22.	වලන චිත්‍රය		3000
23.	Towards A Better World		3000
24.	Seeing Through		3000
25.	Nibbana - The Mind Stilled	Volume I	3000
26.	Nibbana - The Mind Stilled	Volume II	3000
27.	Nibbana - The Mind Stilled	Volume III	3000

1. Concept and Reality in Early Buddhist Thought -(1971)*
2. Samyutta Nikaya - AnAnthology, Part II - Wheel No, 183/185 -(1972)*
3. Ideal Solitude - Wheel No, 188 - (1973)*
4. The Magic of the Mind - (1974)*
5. උත්තරීතර හුදෙකලාව - 'දම්සක' අංක 172/173 - (1990)*
-එම- (නව මූලිකය), ධම් ග්‍රන්ථ මූලික භාරය (2001)
6. Towards Calm and Insight - (1991)
7. විදසුන් උපදෙස් - (1996)
8. නිවනේ නිවීම - (1997-2004)
-ධම් ග්‍රන්ථ මූලික භාරය, මහා භාරකාර දෙපාර්තමේන්තුව (සම්පූර්ණ පොත වෙළුම් 11 කින් නිකුත් වී ඇත.)
9. From Topsy - turvydom to Wisdom -Volume 1 - (1998)
(Essays written for 'Beyond the Net, - A website on the Internet - Website address [http:// www.beyond thenet.net](http://www.beyondthenet.net))
10. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 1 - වෙළුම - (1999)
11. Seeing Through - (1999)
12. හිතක මහිම - 1 - (1999)
13. නිවනේ නිවීම - ප්‍රථමභාගය - (1-6 වෙළුම්) - පුස්තකාල මූලිකය(2000)
14. හිත තැනීම - (2000)
15. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 2 වෙළුම - (2000)
16. Towards A Better World -Translation of 'Lo-wada-Sangarava' - (2000)
17. පැවැත්ම හා නැවැත්ම - (2000)
18. ඇති හැටි දැක්ම - (2001)
19. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 3 වෙළුම - (2001)
20. දිවි කතරේ සැඟ ඇළුර - (2001)
21. කය අනුව ගිය සිහිය - (2001)
22. මා-පිය උච්චන - (2002)
23. ප්‍රතිපත්ති පුස්තක - (2003)
24. Nibbana - The Mind Stilled - Volume I - (2003)
25. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 4 වෙළුම - (2003)
26. අබිනික්මන - (2003)
27. හිතකමහිම - 2 - (2003)
28. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 5 වෙළුම (2005)
29. Nibbana - The Mind Stilled - Volume II - (2005)
30. Nibbana - The Mind Stilled - Volume III - (2005)

නැවත මූලික කරවීම පිළිබඳ විමසීම් :-
 ජී. ටී. බණ්ඩාර, ස්ථාපක, ධම් ග්‍රන්ථ මූලික භාරය
 රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට්, 191, හැව්ලොක් පාර, කොළඹ 5.

* Buddhist Publication Society, P.O. Box, 61, Kandy බෞද්ධ ග්‍රන්ථ ප්‍රකාශන සමිතිය, කැ.පෙ. 61, මහනුවර

වෙනත් කෘති

1. Concept and Reality in Early Buddhist Thought -(1971)*
2. Samyutta Nikaya - An Anthology, Part II - Wheel No, 183/185 -(1972)*
3. Ideal Solitude - Wheel No, 188 - (1973)*
4. The Magic of the Mind - (1974)*
5. උත්තරීතර හුදෙකලාව - 'දම්සක්' අංක 172/173 - (1990)*
-එම- (නව මුද්‍රණය), ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය (2001)
6. Towards Calm and Insight - (1991)
7. විදසුන් උපදෙස් - (1996)
8. නිවනේ නිවීම - (1997 -.....)
-ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය, මහා භාරකාර දෙපාර්තමේන්තුව
(වෙළුම් 9 ක් මේ දක්වා නිකුත්වී ඇත. සම්පූර්ණ පොත වෙළුම් 11 කි.)
9. From Topsy - turvydom to Wisdom -Volume 1 - (1998)
(Essays written for 'Beyond the Net, - A website on the Internet
- Website address [http:// www.beyond thenet.net](http://www.beyondthenet.net))
10. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 1- වෙළුම - (1999)
11. Seeing Through - (1999)
12. හිතක මහිම - 1 - (1999)
13. නිවනේ නිවීම - ප්‍රථමභාගය - (1-6 වෙළුම්) - පුස්තකාල මුද්‍රණය(2000)
14. හිත තැනීම - (2000)
15. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 2 වෙළුම - (2000)
16. Towards A Better World -Translation of 'Lo-wada-Sangarava' - (2000)
17. පැවැත්ම හා නැවැත්ම - (2000)
18. ඇති හැටි දැක්ම - (2001)
19. පහන් කණුව ධම් දේශනා - 3 වෙළුම - (2001)
20. දිවි කතරේ සැඳෑ අඳුර - (2001)
21. කය අනුව ගිය සිහිය - (2001)

* Buddhist Publication Society, P.O. Box, 61, Kandy
බෞද්ධ ග්‍රන්ථ ප්‍රකාශන සමිතිය, තැ.පො. 61, මහනුවර